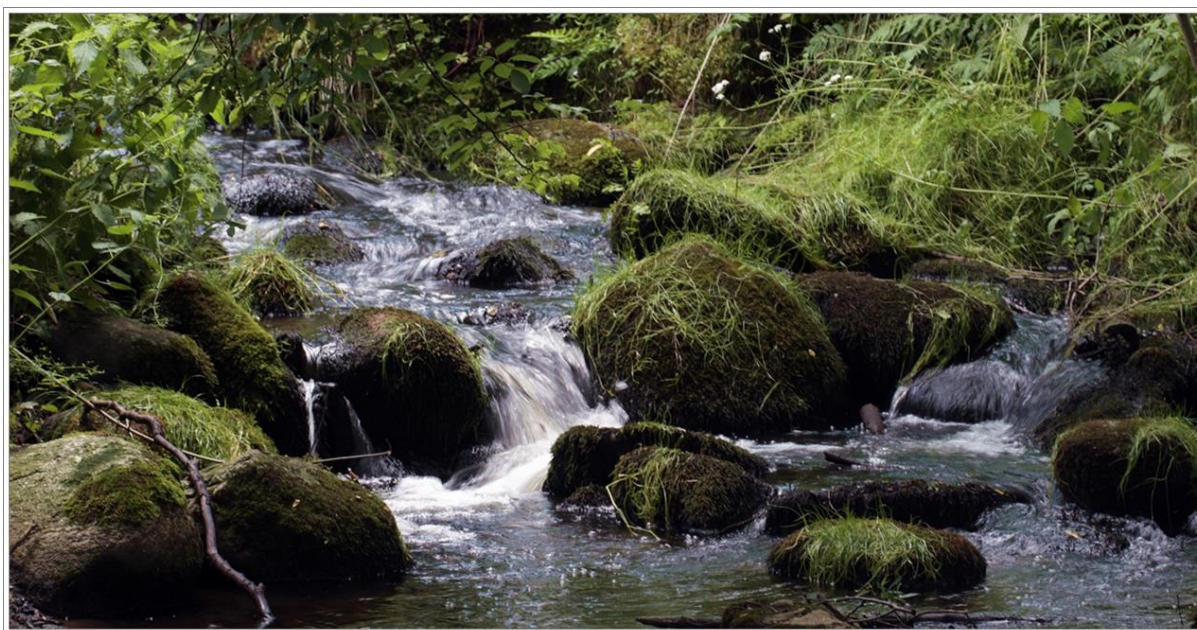

Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza Gminy Białogard

Zlecniodawca:

Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty
ul. Szymanowskiego 17, 78-230 Karlino

Wykonawca:

ECO-EXPERT Sebastian Guentzel i Łukasz Ławicki Sp.j.
ul. Dworcowa 2/317, 70-206 Szczecin

Zespół:

Sebastian Guentzel, Łukasz Ławicki, Aleksandra Bańkowska, Maciej Duda, Malwina Ćwikła,
dr Piotr Piliczewski, Tomasz Raczyński, Tomasz Rek, dr Magdalena Wojciechowska

Wykonano w ramach projektu „Opracowanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gmin zrzeszonych w Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty” dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020, działanie 4.8. Podnoszenie jakości ładu przestrzennego.

1.	Opis ogólny.....	6
	Położenie gminy	6
	Charakterystyka fizjograficzna gminy.....	6
	Klimat.....	8
	Struktura użytkowania	8
	Demografia	8
	Przemysł i gospodarka.....	9
	Lasy	11
2.	Operat botaniczny gminy	12
	Wstęp	12
	Metodyka opracowania.....	12
	Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej gminy.....	14
	Roślinność potencjalna.....	15
	Roślinność rzeczywista	15
	Charakterystyka flory gminy.....	31
	Ogólna charakterystyka flory	31
	Szczegółowa charakterystyka flory	32
	Występowanie gatunków chronionych, rzadkich, ginących i zagrożonych, w tym wymienionych w załączniku II i IV (flora) tzw. Dyrektywy Siedliskowej (z zaznaczeniem gatunków priorytetowych).....	32
	Charakterystyka wymarłej flory gminy.....	38
	Charakterystyka flory o cechach pomnikowych, chronionej lub zasługującej na ochronę jako pomniki przyrody.....	39
	Charakterystyka flory będącej przedmiotem zbioru do celów leczniczych.....	45
	Charakterystyka gatunków ekspansywnych, niepożądanych i stanowiących zagrożenie dla cennych gatunków rodzimych.....	47
	Charakterystyka roślinności gminy.....	50
	Ogólna charakterystyka roślinności występującej na terenie gminy	50
	Ocena stopnia różnorodności szaty roślinnej.....	51
	Charakterystyka naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk i zespołów roślinnych.....	52
	Występowanie na terenie gminy siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I tzw. Dyrektywy Siedliskowej (z zaznaczeniem typów siedlisk priorytetowych)	53
	Charakterystyka zieleni parkowej, cmentarnej i starodrzewu	59
	Parki miejskie, wiejskie i inne	59
	Zieleń przykościelna, cmentarna, pocmentarna	64
	Inne skupiska starodrzewu	68
	Kolekcje i zbiory botaniczne	70

Waloryzacja zasobów szaty roślinnej oraz uwarunkowania ochrony przyrody	70
Flora gminy na tle flory województwa zachodniopomorskiego.....	70
Powierzchniowe formy ochrony przyrody, powołane w celu ochrony walorów szaty roślinnej istniejącej na terenie gminy	71
Obszary przewidziane do ochrony ze względu na zasoby szaty roślinnej.....	73
Obszary cenne pod względem szaty roślinnej, wymagające podjęcia działań ochronnych....	107
Rola istniejącego układu hydrologicznego gminy w utrzymaniu cennych zasobów szaty roślinnej.....	108
Ocena istniejącej sieci powiązań ekologicznych w gminie	109
Możliwości łagodzenia niekorzystnych skutków zmian klimatycznych poprzez gospodarowanie zasobami zieleni w gminie.....	109
Podsumowanie i wnioski	111
Spis literatury.....	112
3. Operat faunistyczny gminy.....	116
Wstęp	116
Metodyka opracowania.....	116
Dotychczasowy stan wiedzy o faunie gminy	124
Charakterystyka fauny gminy	127
Ogólna charakterystyka fauny.....	127
Ocena stopnia różnorodności fauny.....	150
Występowanie gatunków chronionych, rzadkich, ginących i zagrożonych, w tym wymienionych w załączniku II i IV (fauna) tzw. Dyrektywy Siedliskowej (z zaznaczeniem gatunków priorytetowych) oraz w załącznikach tzw. Dyrektywy Ptasiej.....	151
Gatunki szczególnej troski i zainteresowania.....	153
Bezkęgowce.....	153
Kręgowce	154
Charakterystyka fauny wymarłej na terenie gminy.....	154
Charakterystyka fauny gatunków łownych lub będących przedmiotem pozyskania.....	157
Gatunki ekspansywne.....	159
Charakterystyka zmian w składzie fauny gminy na przestrzeni czasu	160
Charakterystyka fauny wymagającej podjęcia działań konserwatorskich	161
Kolekcje fauny	162
Waloryzacja zasobów fauny oraz uwarunkowania ochrony przyrody	162
Fauna gminy na tle fauny województwa zachodniopomorskiego	162
Istniejące obszary chronione	163
Miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych	165
Obszary przewidziane do ochrony	166

Potencjalne miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych.....	199
Obszary cenne pod względem fauny, wymagające podjęcia działań ochronnych.....	200
Rola istniejącego układu hydrologicznego gminy w utrzymaniu cennych zasobów fauny	200
Ocena istniejącej sieci korytarzy ekologicznych w gminie	200
Podsumowanie i wnioski	200
Spis literatury.....	201
4. Przyroda nieożywiona i krajobraz gminy.....	205
Geologia.....	206
Geomorfologia i rzeźba terenu (w tym tereny narażone na osuwanie się mas ziemnych)	207
Warunki hydrologiczne.....	207
Źródła i źródlika.....	210
Obszary bagienne i zabagnione	211
Cieki i zbiorniki wodne narażone na wysuszenie – przeciwdziałanie procesom zmiany poziomu wód	211
Zasoby wodne w ujęciu historycznym, zalecane do odtworzenia	212
Gleby.....	213
Kompleksy gleb do zachowania i użytkowania rolniczego oraz kompleksy użytków rolnych do zachowania i utrzymania (wyłączone z zabudowy).....	214
Surowce mineralne.....	215
Wyniki inwentaryzacji (obiekty geomorfologiczne wyróżnione w terenie, głazy i głazowiska, odkrywki, wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe, obszary zdegradowane, obszary wymagające rekultywacji)	215
Typy krajobrazów, z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego.....	234
Stan środowiska w zakresie ochrony przyrody nieożywionej i krajobrazu	263
Ochrona przyrody na terenie gminy.....	264
Obszary i obiekty cenne pod względem przyrodniczym	264
Elementy przyrodnicze w ujęciu korytarzowym i systemowym	264
Istniejące i przewidziane do ochrony obszary.....	265
Istniejące obszary i obiekty chronione	265
Obszary i obiekty przewidziane do ochrony.....	272
Przyroda gminy na tle konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej	272
Konwencje międzynarodowe	272
Przyroda gminy i jej ochrona w odniesieniu do sieci Natura 2000	273
Wymagania wynikające ze strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz kryteriów IUCN (Światowej Unii Ochrony Przyrody).....	274
Przyroda gminy w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej	275
Wskazania konserwatorskie	276

Ogólne wskazania konserwatorskie	276
Propozycje powołania nowych form ochrony.....	276
Propozycje ścieżek edukacyjnych i szlaków turystycznych ukazujących walory gminy	277
Podsumowania i wnioski końcowe.....	279
Spis tabel i rycin.....	280

1. Opis ogólny

Położenie gminy

Gmina Białogard znajduje się na Pomorzu. Administracyjnie należy do województwa zachodniopomorskiego, powiatu białogardzkiego. Jej centrum zajmuje gmina miejska Białogard. Natomiast od północy graniczą z nią gminy Karlino i Biesiekierz, od wschodu Świeszyno i Tychowo, od południa Połczyn-Zdrój i Rąbino, zaś od zachodu Sławoborze. Powierzchnia gminy obejmuje 32 825 ha, z czego 36,7% stanowią lasy (BDL 2019).

Gmina liczy 53 miejscowości, z czego 31 to wsie sołeckie, 5 jednostek ma charakter wsi zwartych, pozostałe 17 to osady lub przysiółki. Jednostki osadnicze pod względem liczby mieszkańców i wyposażenia są wysoce zróżnicowane.

Gmina Białogard należy do „Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty”. Celem tych związków jest utrzymanie walorów bioklimatycznych, przyrodoleczniczych i uzdrowiskowych, oraz ochrona środowiska obszarów dorzecza Parsęty.

Charakterystyka fizjograficzna gminy

Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski (Solon i in. 2018), klasyfikacja gminy Białogard przedstawia się następująco:

- prowincja: Niż Środkowoeuropejski,
 - podprowincja: Pobrzeża Południowobałtyckie:
 - makroregion: Pobrzeże Koszalińskie:
 - mezoregion: Równina Białogardzka,
 - makroregion: Pobrzeże Szczecińskie:
 - mezoregion: Równina Gryficka
 - podprowincja: Pojezierza Południowobałtyckie:
 - makroregion: Pojezierze Zachodniopomorskie,
 - mezoregion: Wysoczyzna Łobeska

Regionalizacja geobotaniczna

Według regionalizacji geobotanicznej [Szafer 1959] gmina Białogard znajduje się w następujących jednostkach:

- państwo - Holarktyka
- obszar - Euro-Syberyjski
- prowincja - Niżowo-Wyżynna Środkowoeuropejska
- dział - Bałtycki
- poddział - Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich

- kraina – Pobrzeże Bałtyku
- okręg – Zachodni

Regionalizacja zoogeograficzna

Według regionalizacji zoogeograficznej [Kostrowicki 1991] gmina Białogard należy do:

- państwa – Holarktyka
- podpaństwa – Paleoarktyka
- krainy - Eurosyberyjskiej
- prowincji – Nemoralnej
- obszaru - Europejskiego
- regionu - Środkowoeuropejskiego
- podregionu – Środkowego
- okręgu – Centralnego.

Znaczna większość gminy znajduje się na Równinie Białogardzkiej o powierzchni ok 1800 km², leżącej na wschód od doliny Parsęty, między Białogardem a Koszalinem. Wschodnią granicę równiny wyznacza pasmo wzgórz zlokalizowanych na wschód od Koszalina (Krzyżanka 136 m n.p.m.) będących glacijotektoniczną spiętrzoną moreną czołową, w której tkwią porwaki piasków i itów trzeciorzędowych. Powierzchnię równiny tworzy lekko falista morena denna, podzielona na części przez prawe dopływy Parsęty. Jeziora zlokalizowane w obrębie Równiny Białogardzkiej są nieliczne i stosunkowo niewielkie. Duża część bezodpływowych zagłębień uległa zatorfieniu. Nad powierzchnią równiny wznoszą się pagórki morenowe do wysokości 60-70 m (góra Niwka pod Białogardem 88 m). Przez południową część równiny przebiega fragment pradoliny pomorskiej. W północnej części Gminy Wiejskiej Białogard zlokalizowana jest Równina Gryficka o łącznej powierzchni ok. 2100 km², będąca wysoczyzną morenową położoną na wschód od cieśniny Dziwny, na południe od Wybrzeża Trzebiatowskiego, na północny-wschód od Równiny Goleniowskiej, na północ od Równiny Nowogardzkiej. Dolina Parsęty wyznacza wschodnią granicę Równiny. W jej obrębie wzniesienia nad poziomem morza dochodzą zazwyczaj do 40-50 m. Występują pojedyncze spiętrzenia osiągające większe wysokości jak np. wzgórze kemowo-morenowe na zachód od Gryfic o wysokości 75 m nazywane górą Bukowiec. Południowym skrajem Równiny Gryfickiej przebiega pradolina pomorska. Równinę przecina dolina dolnej Regi, w części zachodniej do Bałtyku sływa Liwka, w części wschodniej Błotnica z Debosznicą, wpadające do jeziora Resko Przymorskie.

W bardzo niewielkim stopniu gmina Białogard swym zasięgiem nachodzi na Wysoczyznę Łobeską, na północny wschód od miejscowości Dołganów oraz w obrębie miejscowości Góry. Region ma około 1120 km² powierzchni. Wysoczyznę dzielą dolina Regi i jej dopływy wykorzystujące częściowo subglacjalne rynny. Za granicę północo-wschodnią przyjmuje się dolinę Parsęty. Pomiędzy Parsętą a Regą zaznacza się pasmo recesyjnych moren czołowych, dochodzących do wysokości 176 m. Rzeka Rega, biorąca początek na Pojezierzu Drawskim,

płyńie początkowo ku północy, powyżej Świdwina zatacza wielki łuk na południowy-zachód i pod Łobzem ponownie skręca na północ na Równinę Gryficką. (Kondracki 1998).

Klimat

Gmina Białogard leży w obrębie krainy klimatycznej Gryficko-Białogardzkiej charakteryzującej się łagodnym klimatem, o cechach przejściowych pomiędzy nadmorskim o chłodnych latach i umiarkowanie ciepłych zimach a znacznie surowszym klimatem wzniesień czołowo-morenowych Pojezierza.

Na terenie gminy wyróżnić można topoklimat rozległych, okresowo podmokłych, o podłożu torfowiskowym dolin rzecznych i obniżeń rozlewiskowych. Głównie charakteryzujących się dużą wilgotnością, częstym zaleganiem mgieł oraz możliwością inwersji termicznych. Zalicza się do nich dna dolin Parsęty i Radwi oraz obniżenia północnej części gminy.

Kolejnym wyodrębnionym topoklimatem jest topoklimat płaskich i lekko falistych terenów wysoczyzn morenowych użytkowanych rolniczo. Ich główną cechą jest dobre przewietrzenie i nasłonecznienie. Zlokalizowane są głównie w południowej części gminy.

Przeciętne opady wynoszą około 670 mm, zaś temperatura średnia roku + 7,8°C. Najbardziej deszczowy jest lipiec, zaś najmniejsza ilość opadów przypada na luty. Dominującymi kierunkami wiatrów są kierunki zachodnie (dane wg stacji Meteorologicznej w Koszalinie).

Struktura użytkowania

Gmina Białogard obejmuje obszar o powierzchni 328 km², stanowiąc ok. 1,4% obszaru województwa zachodniopomorskiego oraz ok. 38,8% powiatu białogardzkiego. Gmina Białogard zlokalizowana jest na Równinie Białogardzkiej, charakteryzującej się stosunkowo korzystnymi warunkami dla rolnictwa, które jest najważniejszą dziedziną gospodarki w Gminie. Użytki rolne stanowią ok. 55%, w tym grunty orne 68 %, sady 0,5 % pastwiska ok. 10% oraz użytki zielone ok. 19 %. Użytki leśne i grunty zadrzewione stanowią ok. 38% powierzchni gminy. Tereny zurbanizowane obejmują powierzchnię ok. 3,4% ogólnej powierzchni gminy. Wody powierzchniowe zajmują ok. 0,6 ha. (Strategia Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018 -2027). Gminy zgodnie ze Studium Uwarunkowań Przestrzennego przewiduje się zachowanie dla celów intensywnej produkcji rolnej około 70 % obecnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Demografia

Gmina liczy 53 miejscowości, z czego 31 to wsie sołeckie, 5 jednostek ma charakter wsi zwartych, pozostałe 17 to osady lub przysiółki. Jednostki osadnicze pod względem liczby mieszkańców są zróżnicowane. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego Gmina Wiejska Białogard według danych z 31 grudnia 2013 r. miała 7853 mieszkańców, wg danych 2014 r. 7833 osób, wg danych 2015 7818 mieszkańców, wg danych 2016 r. miała 7767

mieszkańców, wg danych 2017 roku gminę zamieszkiwało 7682 osób, wg danych 2018 było 7587 mieszkańców. Według danych z 2019 roku w gminie jest 7 554 mieszkańców, w tym 3890 mężczyzn oraz 3656 kobiet. Na przestrzeni lat liczba mieszkańców nieznacznie maleje. W 2019 roku stwierdzono 1357 osób w wieku przedprodukcyjnym, 4869 osób w wieku produkcyjnym, w tym 2731 mężczyzn w wieku 18-64 lat i 2138 kobiet w wieku 18-59 lat, oraz 1320 osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 1. Struktura społeczno-demograficzna gminy Białogard w latach 2013-2019

WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019
Stan ludności ogółem, w tym:	7 853	7833	7818	7767	7682	7587	7546
mężczyźni	4025	4030	4031	3996	3965	3907	3890
kobiety	3828	3803	3787	3771	3715	3680	3656
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	1520	1473	1461	1437	1405	1364	1357
mężczyźni	805	794	804	780	759	725	722
kobiety	715	679	657	657	645	639	635
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	5238	5223	5198	5123	5028	4936	4869
mężczyźni	2898	2897	2880	2850	2816	2764	2731
kobiety	2340	2326	2318	2273	2212	2172	2138
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	1095	1137	1159	1207	1249	1287	1320
mężczyźni	322	339	347	366	390	418	437
kobiety	773	798	812	841	859	869	883

* Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przemysł i gospodarka

Gmina Białogard zlokalizowana jest na Równinie Białogardzkiej, charakteryzującej się stosunkowo korzystnymi warunkami dla rolnictwa, które jest najważniejszą dziedziną gospodarki w Gminie. Użytki rolne stanowią ok. 56,7 % (ok. 185,94 km²) ogólnej powierzchni Gminy. Powierzchnia gruntów ornych wynosi 127,71 km², sady 0,91 km², oraz użytki zielone 57,32 km². W strukturze użytków rolnych przeważają gleby IV klasy bonitacyjnej - 48,75% ogólnej powierzchni. Użytki rolne V klasy stanowią 31,10 %, klasy III -12,25%, klasy II - 0,06 %, pozostałe 7,84 % użytków to gleby VI klasy bonitacyjnej. Częstym kierunkiem uprawy jest uprawa ziemniaków, żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, buraków pastewnych, peluszek, wyki, łubinu i kukurydzy na zielonkę. Dzięki panującym warunkom przyrodniczym, czystej wodzie i powietrzu oraz brak dużych zakładów przemysłowych umożliwia rozwój rolnictwa ekologicznego. W planach rozwoju Gminy zgodnie ze Studium Uwarunkowań Przestrzennego przewiduje się zachowanie dla celów intensywnej produkcji rolnej około 70 % obecnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Pomimo znaczącego stopnia zalesienia i zadrzewienia, około 37% całej powierzchni (ok. 115 km²), leśnictwo nie jest istotną dziedziną wpływającą na rynek pracy. Mieszkańcy w większym stopniu korzystają z bogatego runa leśnego, którego zbiór stanowi dodatkowe źródło utrzymania.

Zakłada się zwiększenie powierzchni leśnej poprzez zalesienie gruntów nie użytkowanych rolniczo i obszarów o małej odporności ekologicznej: stref wododziałowych, obszarów źródłiskowych, zboczy dolin rzecznych. Powierzchnia zalesiona może docelowo stanowić 45 – 50 % obszaru Gminy.

W obrębie gminy warunki przyrodniczo – glebowe sprzyjają również rozwojowi hodowli bydła mlecznego i opasowego, która stanowi mało istotny procent w gospodarce gminy.

Pomimo bardzo dobrych warunków przyrodniczo krajobrazowych bardzo słabo natomiast rozwinięta jest, w stosunku do walorów gminy, turystyka.

W obrębie gminy znajdują się również łąki, bagna, jeziora oraz rzeki stanowiące istotną charakterystykę gminy. Czyste wody rzek: Parsęty, Pokrzywnicy, Liśnicy, Mogilnicy, Topieli, Chotli i Radwi będące miejscem bytowania i naturalnego rozmnażania się ryb łososiowatych stały się podstawą rozwoju gospodarki rybackiej – prowadzonej w stawach hodowli ryb. Na terenie Gminy, w obrębie geodezyjnym Kościernica, od 2004 roku działa zajmujący się produkcją materiału zarybieniowego Ośrodek Hodowlano - Zarybieniowy Polskiego Związku Wędkarskiego „Liśnica”. Ośrodek prowadzi hodowlę narybku: troci, łososia, pstrąga potokowego, lipienia, jazia, klenia, certy, szczupaka, sandacza, miętusa, jelca.

Działalność gospodarcza w gminie skoncentrowana jest w sektorze prywatnym. Najwięcej jest tzw. mikro przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników. Ilość osób fizycznych prowadzących działalność na 1000 mieszkańców w gminie Białogard na koniec 2013 roku wyniosła 57 osób, w 2014 r. 56 osób, w 2015 r. 58 osób, na koniec 2016 r. wynosiła 57, na koniec 2017 r. 61 osób, w 2018 r. było to 65 osób natomiast w 2019 r. 66 osób. W obrębie gminy widoczny jest natomiast spadek zarejestrowanych osób bezrobotnych. W 2013 roku zarejestrowani 963 osoby, w 2014 r. 891 osób, w 2015 r. 820 osób, w 2016 r. 708 osób, w 2017 r. 564 osoby, w 2018 r. 564 osób, natomiast w 2019 roku 477 osób.

Tabela 2. Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych oraz grup rodzajów działalności w gminie Białogard w latach 2013-2019

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
razem	536	531	544	541	566	610	615
sektor publiczny	11	11	11	12	10	9	9
sektor prywatny	525	520	532	528	555	597	602
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	68	66	68	68	69	67	66
Przemysł i budownictwo	190	185	191	184	218	234	237
Pozostała działalność	278	280	285	289	279	307	312

Lasy

W obrębie gminy Białogard występują obszary podległe Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych Szczecinek, w obszarze Nadleśnictwa Białogard oraz w południowo zachodniej części w obszarze Nadleśnictwa Świdwin. Użytki leśne i grunty zadrzewione stanowią ok. 38% powierzchni gminy. W drzewostanach dominującym gatunkiem jest sosna. Ponadto istotnymi gatunkami są brzozy, dęby, buki, świerki, a na siedliskach wilgotnych olsy i jesiony. W dolinach rzek Parsęty, Radwi, Pokrzywnicy, Leśnicy oraz w mniejszych zespołach w dolinie rzeki Mogilicy i Topieli występują olsy i lasy łąkowe. W dolinie Leśnicy występuje rzadko spotykana forma olsów źródłiskowych. Pozostałe typy lasów zostały w większości przekształcone w lasy gospodarcze. Siedliskami dominującymi w lasach gminy Białogard są: bór mieszany świeży i las mieszany świeży oraz bór świeży. Siedliska wilgotne reprezentują las mieszany wilgotny, bór mieszany wilgotny, ols. W obrębie lasów w gminie wyodrębnione są obszary objęte istniejącymi i proponowanymi formami ochrony przyrody oraz miejsca o znaczeniu historycznym i kulturowym. Pomimo znaczącego stopnia zalesienia i zadrzewienia, około 37% całej powierzchni (ok. 115 km²), leśnictwo nie jest istotną dziedziną wpływającą na rynek pracy. Mieszkańcy w większym stopniu korzystają z bogatego runa leśnego, którego zbiór stanowi dodatkowe źródło utrzymania.

2. Operat botaniczny gminy

Wstęp

Niniejsze opracowanie odnosi się do zasobów szaty roślinnej występującej na terenie gminy Białogard. Obejmuje zatem warstwę florystyczną przedstawiając stanowiska cennych gatunków objętych ochroną prawną oraz odnosząc się do przemian zachodzących we florze poprzez opis gatunków stanowiących zagrożenie dla rodzimej przyrody oraz elementów ustępujących i wymarłych. Opisana została także roślinność, czyli zbiorowiska roślinne, które znajdują tu odpowiednie warunki rozwoju. Szczególną uwagę poświęcono ekosystemom najcenniejszym, podlegającym ochronie jako siedliska w ramach Dyrektywy Siedliskowej. W operacie opisana została także zieleń zorganizowana budująca parki i aleje przydrożne, w tym przedstawiono charakterystykę pomników przyrody. Wskazane i scharakteryzowane zostały obszary podlegające ochronie prawnej, zarówno istniejące, jak i proponowane do objęcia ochroną. Przedstawiono szereg zaleceń konserwatorskich dotyczących poszczególnych zagadnień z przedstawionej tematyki.

Metodyka opracowania

Metodyka opracowania oparta jest na instrukcji dla Wykonawców sporządzonej przez Zamawiającego na podstawie pracy pt. „Założenia metodyczne inwentaryzacji przyrodniczej gmin. Instrukcja dla wykonawców operatów szczegółowych szaty roślinnej, fauny oraz krajobrazu i przyrody nieożywionej” zatwierdzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody województwa zachodniopomorskiego w 2001 r., pozyskanej z RDOŚ w Szczecinie.

Szata roślinna i siedliska przyrodnicze

Badania botaniczne prowadzone zostały w sezonie wegetacyjnym 2019 i 2020 roku. Szczegółowe badania w zakresie flory roślin naczyniowych rozpoczęły się wiosną 2019 roku i ukierunkowane były na inwentaryzację gatunków wczesnowiosennych. Prace uzupełniające wykonane zostały wiosną 2020 roku. Kontynuacja prac w okresie letnim i jesiennym 2019 roku pozwoliła na pełne rozpoznanie flory gminy oraz zbiorowisk roślinnych, w szczególności tych najcenniejszych (ustawa o ochronie przyrody, Dyrektywa Habitatowa, Konwencja Berneńska, czerwone księgi, listy regionalne). W miarę możliwości ocenie podlegała również biota grzybów wielkoowocnikowych i zlichenizowanych oraz brioflora, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rzadkich i chronionych. Badania siedlisk przyrodniczych i gatunków z I i II załącznika Dyrektywy Siedliskowej wykonane zostały zgodnie z metodyką zawartą w przewodnikach metodycznych GIOŚ. Stan siedlisk przyrodniczych określony został na podstawie analizy wskaźników kardynalnych (skala ocen: FV – właściwy, U1 – niezadowolający, U2 – zły). W terenie wykonywane były spisy gatunkowe, przy wykorzystaniu metody marszrutowej. Podkładem roboczym były mapy topograficzne w skali 1:10000 i 1:25000 oraz ortofotomapy. W przypadku stwierdzenia stanowisk rzadkich i chronionych gatunków sporządzana była

dokumentacja fotograficzna oraz odnotowywana była ich dokładna lokalizacja (rejestracja wszystkich miejsc występowania oddalonych co najmniej o 100 m), ewentualnie zasięg występowania oraz zasoby.

Flora roślin leczniczych

Skutkiem rozpoznania zasobów roślin leczniczych jest wykaz gatunków, które mogą być zbierane bez szczególnych ograniczeń np. ilościowych ze stanu naturalnego oraz takich gatunków roślin, które ze względu na uwarunkowania lokalne nie powinny być zbierane. Obszary występowania roślin leczniczych, w których można dopuścić ich zbiór zaprezentowane zostały na mapie.

Flora roślin inwazyjnych

W trakcie prac terenowych szczególna uwaga zwrócona była na obce gatunki inwazyjne, stanowiące zagrożenie dla rodzimej flory gminy. Obszary występowania gatunków inwazyjnych zaprezentowane zostały na mapie.

Dendroflora o cechach pomnikowych

Inwentaryzacja cennych okazów drzew lub ich skupień obejmowała zarówno istniejące pomniki przyrody, jak i nowe okazy drzew spełniające kryteria takiej ochrony. Rozmieszczenie zinwentaryzowanych drzew zaprezentowane zostało na mapie, a wygląd okazów oraz ich otoczenia udokumentowany zostanie fotograficznie. Charakterystyka drzew obejmuje: nazwę gatunkową, obwód pnia na wysokości 1,3 m, pokrój, stan zdrowotny (jeśli odbiega od normy; zwrócenie uwagi na występowanie posuszu korony i wyrażenie go w procentach, obecność dziupli, zgnilizny itp.), dane o statusie ochronnym, w tym informacje o akcie prawnym powołującym pomnik przyrody.

W przypadku alei lub skupisk drzew dodatkowo ustalona została długość alei lub orientacyjna powierzchnia skupienia zieleni. Poza tym podany został wykaz gatunków ze szczególnym uwzględnieniem dominujących oraz rozmiary drzew w przedziałach, wraz z obwodem drzewa najbardziej okazałego.

Charakterystyka zieleni parkowej, cmentarnej i innej związanej z ludzkimi osiedlami

Na etapie kameralnym została ustalona lista parków, cmentarzy, zieleńców, alei i innych form zieleni zorganizowanej na podstawie danych literaturowych. Sporządzono mapę zasięgu obiektów oraz oszacowano liczebność drzewostanu na podstawie danych kartograficznych (map, zdjęć lotniczych, danych GIS). Dokonano wstępnej selekcji obiektów do badań terenowych i kartowania. Ustalony został status ochrony obiektów pod względem ochrony przyrody oraz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Na etapie terenowym ustalony został skład gatunkowy drzewostanu zidentyfikowanych obiektów wraz z oceną stanu zdrowotnego, stanu zachowania, potrzeb pielęgnacyjnych oraz zagrożeń obiektów. Uzupełniono listę obiektów w oparciu o kartowanie terenowe. Na etapie

końcowym podsumowano prace kameralne oraz terenowe w formie syntetycznego opracowania, a także przygotowano mapy, tabele, rysunki.

Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej gminy

Kompleksowe opracowanie szaty roślinnej gminy Białogard zostało wykonane w ramach prac nad waloryzacją przyrodniczą gminy przez Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie (2002). Inwentaryzację terenową przeprowadzono w latach 2000-2001.

Większość publikacji naukowych z zakresu badań flory i roślinności odnosi się do szerszego obszaru badań, jakim jest Pomorze Środkowe, a dane z terenu gminy stanowią na ogół niewielką część informacji.

Opracowania pochodzące z XIX w. to Flora Pomorza lub opisy roślin Pomorza (Homann G. G. J. 1828-1835), zawierająca charakterystykę ich użycia dla lecznictwa, leśnictwa i rolnictwa itp. oraz Flora Pomorza (Müller W. 1898), tj. flora do użytku szkolnego, w formie klucza do gatunków zawierająca dane o ogólnym rozmieszczeniu na Pomorzu. Pozostałe dane przedwojenne mają charakter notatek florystycznych lub dotyczą ówczasie ustanawianych pomników przyrody (np. Römer F. 1912. , Klemz C. 1922).

W czasach po 1945 r. Czubiński (1950) wykonał opracowanie dotyczące zagadnień geobotanicznych flory Pomorza. Wrywkowe dane florystyczne z Ziemi Białogardzkiej pochodzą z publikacji Cieplika (1963), Kownasa i Sienickiej (1965), Śpiwakowskiego (1973), Jasnowskich (1979), Marka (1980), Jasnowskiej i Markowskiego (1995), Borowca (1996). Tematy dotyczące ochrony przyrody poruszono w pracach Marka (1994), Jasnowskiej i in. (1996) oraz Strzelińskiego i Weigla (1999). Prace te dotyczą walorów oraz zagrożeń flory i roślinności tego terenu.

Wskazania biotopów cennych przyrodniczo wraz z wytycznymi dotyczącymi ochrony cennych elementów tutejszej przyrody znajdują się w zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy (2014). Dane dotyczące zasobów przyrodniczych, w tym szaty roślinnej i ochrony przyrody, znajdują się także w Programie Ochrony Środowiska dla gminy Białogard na lata 2019-2022 z perspektywą do roku 2026 oraz w Strategii Rozwoju gminy Białogard na lata 2018-2027.

Gmina Białogard należy do Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty istniejącego od 1992 r. Na jego potrzeby wykonano szereg opracowań w ramach projektów dotyczących zrównoważonego rozwoju tego obszaru, uwzględniających aspekt ochrony i kształtowania środowiska. Dane odnoszące się do szaty roślinnej znalazły się w opracowaniu „Waloryzacja przyrodnicza obszarów naturalnych w dorzeczu Parsęty” (Heese i in. 2007), a także w „Planie zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty” (2003).

Informacje o szacie roślinnej lasów znaleźć można także w Planie Urządzania Lasu Nadleśnictwa Białogard. Plan ten sporządzony został w roku 2016 i posiada Program Ochrony Przyrody.

Obszary Natura 2000 znajdujące się na terenie gminy Białogard (PLH320007 Dorzecze Parsęty i PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli) nie posiadają obecnie planów zadań ochronnych.

Roślinność potencjalna

Istotną częścią charakterystyki przyrodniczej obszaru jest opis potencjalnej roślinności naturalnej. Jest to roślinność ściśle uzależniona od rzeźby terenu i związanymi z nią warunkami wodnymi i glebowymi, która rozwinęłaby się na danym terenie przy zaprzestaniu działalności człowieka (Matuszkiewicz i in. 1995). Znajomość roślinności potencjalnej ułatwia poszukiwanie cennych gatunków i siedlisk szczególnie w krajobrazie silnie przekształconym przez człowieka.

Na terenie gminy Białogard zdecydowanie dominują zbiorowiska lasów liściastych. Grąd subatlantycki *Stelario-Carpinetum* występuje w centralnej części gminy oraz wzdłuż doliny Parsęty, przede wszystkim pomiędzy miejscowościami Rzyszczewo i Białogard. Siedliska żyznej buczyny niżowej *Melico-Fagetum* znajdują się we wschodniej części gminy, a kwaśnej buczyny *Luzulo pilose-Fagetum* – w zachodniej. We wschodniej i południowej części gminy dominują siedliska subatlantyckiego lasu bukowo-dębowego *Fago-Quercetum*. W południowo-wschodnich krańcach występują bory sosnowe *Leucobryo-Pinetum* i mieszane *Querco-Pinetum*, związane z uboższymi glebami.

Doliny rzek zajmują siedliska lasów łęgowych – łęgów jesionowo-olszowych *Fraxino-Alnetum* oraz wierzbowych *Salicetum albo-fragilis*. W obniżeniach terenowych o utrudnionym odpływie wód, na glebach bagiennych wykształcają się siedliska olsów *Ribeso nigri-Alnetum*. Wypełnione torfami obniżenia bezodpływowe to miejsca występowania zbiorowisk lasów bagiennych *Betulo-Quercetum* oraz – punktowo – borów bagiennych *Vaccinio uliginosi-Pinetum* i zbiorowisk torfowiskowych *Oxycocco-Sphagnetum*.

Roślinność rzeczywista

Różnica pomiędzy roślinnością rzeczywistą i potencjalną zależy od stopnia przekształcenia terenu przez człowieka oraz intensywności jego użytkowania. Jest ona największa na obszarach podlegającym najsilniejszej antropopresji – na terenach zabudowanych, wzdłuż szlaków komunikacyjnych czy obszarach przekształconych w użytki rolne.

Stąd też na obszarze gminy Białogard istnieje wiele przestrzeni, które w niczym nie przypominają stanu pierwotnego. Dotyczy to w największym stopniu obszarów zabudowanych. Roślinność jest tu najsilniej przekształcona i trudna do zdefiniowania w kategoriach fitosocjologicznych. Dodatkowo może cechować się nasadzeniem gatunków zarówno rodzimych, jak i ozdobnych. Jest ona utrzymywana i kontrolowana w znacznym stopniu przez człowieka.

Roślinność pól uprawnych jest ściśle związana ze sposobem prowadzenia gospodarki rolnej i kształtuje się zgodnie z rytmem prowadzenia prac polowych. Coraz intensywniejsze

stosowanie herbicydów i pestycydów powoduje ubożenie flory segetalnej, towarzyszącej od wieków uprawom.

Pozostałe obszary także podlegają antropopresji. Większość lasów użytkowana jest gospodarczo. Część drzewostanów jest niezgodna siedliskowo, co oznacza, że posadzony drzewostan jest niezgodny z typem roślinności potencjalnej. Dotyczy to głównie upraw sosnowych na żyzniejszych siedliskach lasów liściastych, a także mieszanych. Zjawisko to potwierdza podrost gatunków charakterystycznych dla innych zbiorowisk.

Tereny dolin rzecznych zostały miejscami przekształcone przez obwałowanie nurtu koryta rzecznej i zmniejszenie naturalnej strefy zalewów. Występują tu różne typy łąk i pastwisk, które należą do ekosystemów półnaturalnych, uzależnionych od użytkowania przez człowieka. Wiele fragmentów zachowało wciąż charakter zbliżony do naturalnego i stanowią one ważne korytarze ekologiczne i miejsca ostoi gatunków ekosystemów podmokłych i wodnych, zarówno leśnych, jak i nieleśnych.

W opisie zbiorowiska zaznaczono, które są chronione jako siedliska Natura 2000 na podstawie Dyrektywy Siedliskowej. Podano kod siedliska i jego nazwę. Zależności pomiędzy siedliskami a zbiorowiskami roślinnymi opisano w rozdziale o siedliskach podlegających ochronie prawnej.

Lasy i zarośla

Lasy i zadrzewienia zajmują ponad 35% powierzchni terenu gminy, lecz nie są rozmieszczone równomiernie. Większe kompleksy rozciągają się wzdłuż granicy gminy – południowej (w rejonie miejscowości Podwilcze, Rychówko, Rzyszczewo, Góry) i zachodniej (okolice miejscowości Przegonia, Żytelkowo, Zaspy Małe). Mniejsze fragmenty leśne lokalizowane są w okolicach Nasutowa i Zagórza, Rościna, Gruszewa, Lulewic, Pustkowa i Nosówka. Drobnopowierzchniowe płaty roślinności zaroślowej i leśnej rozrzucone są po terenie całej gminy.

Znaczna część lasów na terenie gminy to drzewostany gospodarcze. Są one nasadzone w miejscach wcześniej wyciętych wydzieleń leśnych lub – częściowo – na gruntach porolnych. Duża część z nich to uprawy sosny. Drzewostany te często są jednowiekowe, o uproszczonej strukturze, sadzone niezgodnie z siedliskiem. Trend ten w gospodarce leśnej ulega zmianie, lecz procesy zachodzące w siedliskach lasach wymagają czasu. Najlepiej zachowane zbiorowiska leśne stwierdzono na kompleksie leśnym koło Zagórza i na Lipiej Górze – buczyny, w dolinie Mogilicy i Chotli – grądy zboczowe oraz na wschód od Buczka i Byszyna – bory.

Klasa: *QUERCO-FAGETEA* – LASY LIŚCIASTE

rząd: *Fagetalia silvaticae*

związek: *Alno-Ulmion*

zespół: *Fraxino-Alnetum* – łąg jesionowo- olszowy

związek: *Carpinion betuli*

zespół: *Stellario-Carpinetum betuli* – subatlantycki nizinny las dębowo-grabowy

związek: *Fagion sylvaticae*

zespół: *Luzulo pilosae-Fagetum* – kwaśna buczyna niżowa

zespół: *Galio odorati-Fagetum* – żyzna buczyna niżowa

Lasy łągowe związane są przede wszystkim z wodami płynącymi. Płaty łągu jesionowo-olszowego *Fraxino-Alnetum* rozwijają się w dolinie Radwi, Chotli, Mogilicy i Pokrzywnicy oraz w niewielkich płatach wzdłuż Topieli i Leśnicy, a także towarzyszą mniejszym ciekom. Zazwyczaj mają strukturę rozdrobnioną i zajmują niewielkie powierzchnie. Drzewostan budują głównie olsza czarna, z domieszką jesionu wyniosłego. Podszyt tworzy głównie czeremcha zwyczajna. Runo – pokrzywa zwyczajna, czartawa pospolita, wiechlina zwyczajna, bluszcz kurdybanek, przytulia czepna, jeżyna popielica. W zależności od warunków hydrologicznych lasy te mogą występować w mozaice z grądami lub olszynami.

W górnych partiach biegu rzek występują płaty łągów w odmianie źródłiskowej. W obszarach wysięku wód rośnie np. rzeżucha gorzka, kozłek dwupienny, knieć błotna. Systematyka fitosocjologiczna tych zbiorowisk nie jest jednoznaczna z powodu silnych powiązań z olsami, lecz ekologiczne związki tych ekosystemów z płynącą wodą i dolinami rzecznyymi uprawniają do takiego rozwiązania. Są to cenne przyrodniczo siedliska, które stanowią ostoje różnorodności biologicznej. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe.

Subatlantycki nizinny las dębowo-grabowy *Stellario-Carpinetum betuli* wykształca się przede wszystkim na zboczach dolin rzek i rynien polodowcowych, na świeżych glebach eutroficznym. Drzewostan grądu budowany jest przez graby zwyczajne, dęby szypułkowe a także buki. Gęsty podszyt tworzy leszczyna, której towarzyszy głóg jednoszyjkowy. W runie największy udział mają: gwiazdnica wielkokwiatowa, gajowiec żółty, prosownica rozpięchła, kokoryczka wielkokwiatowa oraz zawilec gajowy. Najlepiej zachowane lasy grabowe występują w wąwozie rzeki Chotli (od m. Zaspły Małe do ujścia Chotli do Radwi). Gorzej zachowane grady występują w dolinie rzeki Mogilica i bukową, a także w okolicy Czarnowęs i Nawina oraz w rozproszeniu w innych kompleksach leśnych. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 9160 Grąd subatlantycki.

Zespół kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae-Fagetum* wykształca się na kwaśnych, ubogich glebach. W drzewostanie tych lasów zdecydowanie dominuje buk. Podszyt i runo są bardzo ubogie. Występują tu śmiałek pogięty oraz charakterystyczne dla zespołu – kosmatka owłosiona i turzyca pigułkowata oraz mszaki. Płaty kwaśnej buczyny występują głównie w części kompleksu leśnego koło Zagórza, w okolicach źródeł rzeki Topiel, na Lipiej Górze oraz na południe od Żytekowa. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 9110 Kwaśna buczyna niżowa.

Zespół żyznej buczyny niżowej *Galio odorati-Fagetum* występuje przede wszystkim na bardziej zasobnych glebach w południowej części gminy, głównie w kompleksie między Czarnowęsami a Rzyszczewem, na Lipiej Górze, w kompleksie leśnym koło Zagórza oraz w dolinie Pokrzywnicy. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 9130 Żyzna buczyna niżowa.

Buczyna kwaśna i żyzna mogą występować ze sobą w mozaice, przenikając się wzajemnie. Pomimo, iż buk dość dobrze odnawia się naturalnie, prowadzone zabiegi

gospodarki leśnej, zwłaszcza nasadzanie sosny na siedliskach lasów bukowych, dodatkowo utrudniają możliwość fitosocjologicznej klasyfikacji tych zbiorowisk.

Klasa: *QUERCETEA ROBORI-PETRAEAE - ATLANTYCKIE LASY ACYDOFILNE*

rząd: *Quercetalia roboris*

związek: *Quercion robori-petraeae*

zespół: ***Betulo pendulae-Quercetum roboris* - pomorski acydofilny las brzoźowo-dębowy**

zespół: ***Fago-Quercetum petraeae* - pomorski acydofilny las bukowo-dębowy**

Acydofilne (kwaśne) dąbrowy, to lasy, których drzewostan budują dęby, a w domieszce występują sosny, brzozy, buki. Warstwę krzewów tworzy kruszyna, jarzębina. W runie występuje m.in. borówka czernica, śmiątek pogięty, orlica pospolita, siódmaczek leśny, konwalijka dwulistna a także wiciokrzew pomorski. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 9190 Kwaśne dąbrowy. Należą tu zarówno pomorski las brzoźowo-dębowy, jak i pomorskiego acydofilnego lasu bukowo-dębowego.

Większość siedlisk pomorskiego las brzoźowo-dębowego *Betulo pendulae-Quercetum roboris* na terenie gminy jest zajęta przez uprawy sosny. Niewielkie fragmenty drzewostanów z udziałem dębu bezszypułkowego, brzozy brodawkowatej i kruszyny pospolitej w runie występują w kompleksie leśnym między Redlinem a Rościnem oraz w okolicach Rychówka. Są to zazwyczaj niewielkie powierzchniowo płaty. Siedlisko jest silnie antropogenicznie pofragmentowane i nie buduje zwartych kompleksów.

Fragmenty pomorskiego acydofilnego lasu bukowo-dębowego *Fago-Quercetum petraeae* zachowały się w lasach w północno-wschodniej części gminy, koło m. Białogórzyno, Buczek, Żytelkowo i Dobrowo, a także w okolicach górnego biegu doliny rzeki Topiel oraz w dolinie Pokrzywnicy między Rarwinem a Zagórzem. Niewielkie płaty występują też w rozproszeniu np. w okolicach Gruszewa i Nawina.

Klasa: *VACCINIO-PICEETEA – BORY SOSNOWE I MIESZANE*

rząd: *Cladonio-Vaccinietalia*

związek: *Dicrano-Pinion*

zespół: ***Leucobryo-Pinetum* – suboceaniczny bór świeży**

zespół: ***Cladonio-Pinetum* – bór sosnowy suchy**

zespół: ***Quercu roboris-Pinetum* – kontynentalny bór mieszany**

zespół: ***Betuletum pubescentis* – brzezina bagienna**

zespół: ***Vaccinio uliginosi-Pinetum* – sosnowy bór bagienny**

Zbiorowiska leśne z dominacją sosny w drzewostanie są w wielu miejscach zastępcze dla żyźniejszych typów lasów, częściowo zaś są pochodzenia porolnego. Bory sosnowe zgodne z siedliskiem stanowią tylko część powierzchni leśnej pokrytej drzewostanami z sosną. Różne typy borów w zależności od panujących warunków hydrologicznych tworzą ze sobą mozaikę siedliskową.

Suboceaniczny bór sosnowy *Leucobryo-Pinetum* wykształca się na siedliskach ubogich, świeżych, z niskim poziomem wód gruntowych. Jest to dominujący typ boru sosnowego w gminie. Drzewostan buduje sosna zwyczajna, czasem wprowadzone są tutaj drzewostany zastępcze ze świerkiem. W podszyciu występuje jałowiec oraz kruszyna, w runie – śmiałek pogięty, mietlica pospolita, borówka czarna i brusznica. Charakterystyczna jest dobrze rozwinięta warstwa mszysta, którą buduje głównie rokitnik pospolity, browdawkowiec czysty, a także bielistka siwa. Bór świeży zgodnie ze swoim siedliskiem występuje przede wszystkim we wschodniej części gminy, w okolicach miejscowości Byszyno, Moczyłki i nad jez. Byszyńskim.

Bór sosnowy suchy *Cladonio-Pinetum* występuje na najuboższych glebach bielicowych. Wykształcony jest się na obszarze w okolicach pomiędzy jez. Byszyńskim a jez. Rybackim, gdzie występuje w mozaice z borem świeżym. Charakteryzuje się licznym udziałem porostów naziemnych, przede wszystkim chrobotka reniferowego i chrobotka leśnego. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 91T0 Śródlądowy bór chrobotkowy.

Fitocenozy kontynentalnego boru mieszanego *Quercu roboris-Pinetum* są to leśne zbiorowiska dębowo-sosnowe, rzadko tylko dębowe, w typie siedliskowym świeżego i wilgotnego boru mieszanego, występujące na glebach bielicowych. W runie występuje borówka czarna, kosmatka owłosiona, turzyca pigułkowata, szczawik zajęczy, siódmaczek leśny. Są one rozproszone na badanym terenie. Dobrze wykształcone płaty z masowo występującą konwalią majową i/lub wiciokrzewem pomorskim występują wzdłuż krawędzi doliny Parsęty. Poza tym płaty nawiązujące do tego zespołu wykształcają się w miejscach uprawy sosny na siedliskach lasowych.

Zbiorowiska z klasy *Vaccinio-Piceetea* występujące na torfach objęte są ochroną jako siedlisko 91D0 Bory i lasy bagienne. Należą tu brzeziny bagienne i bory bagienne.

Brzeziny bagienne *Betuletum pubescentis* to lasy z dominującą brzozą omszoną i domieszką sosny w drzewostanie. W podszyciu występuje kruszyna pospolita, w runie – trzęślica modra i śmiałek pogięty i inne gatunki acydofilne. Występują przede wszystkim w południowej części gminy, w postaci niewielkich płatów na południe od Gruszewa i Rychówka. Bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum* występuje na nielicznych stanowiskach. Wykształca się na glebach torfowych, w obniżeniach terenu. Drzewostan buduje sosna zwyczajna. W runie występują gatunki torfowiskowe np. żurawina błotna, wełnianka pochwowata oraz mchy torfowce. Drobne płaty występują np. w kompleksie leśnym na południe od Gruszewa i nad. Jez. Rybackim.

Ze względu na zachwiane stosunki hydrologiczne płaty borów i brzezin bagiennych wykształcone są często w zubożonej postaci kadłubowej. Istotny dla rozwoju zbiorowisk tego typu jest proces sukcesji wtórnej zachodzącej na torfowiskach, w wyniku którego powiększa się ich powierzchnia kosztem otwartych zbiorowisk mszarnych. Proces ten obserwowany jest na wszystkich torfowiskach mszarnych w gminie.

Klasa: *ALNETEA GLUTINOSAE* – OLSY I ŁOZOWISKA

rząd: *Alnetalia glutinosae*

związek: *Alnion glutinosae*

zespół: *Salicetum pentandro-cinereae* - łozowiska

zespół: *Sphagno squarrosi-Alnetum* – ols torfowcowy

zespół: *Ribeso nigri-Alnetum* – ols porzeczkowy

Łozowiska *Salicetum pentandro-cinereae* to zbiorowiska zbudowane przez krzewy. Dominuje tu wierzba szara, której towarzyszy wierzba uszata i kruszyna pospolita. Runo budują gatunki szuwarowe lub związane z klasą *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*. Często jest to grząskie pło z czermienią błotną. Płaty łozowisk wykształcają się w dolinach rzek, na żyznych siedliskach, w zagłębieniach terenu ze stagnującą wodą. Pojawiają się na powierzchniach, na których zaniechano użytkowania rolniczego wilgotnych łąk i pastwisk. Stanowią one stadium sukcesyjne w kierunku olsów. Ich najlepiej rozwinięte postacie stwierdzono na zachód od Stanomina, koło Nosówka, Żeleźna i Pomianowa.

Olsy to bagienne lasy z panującą w drzewostanie olszą czarną. Ols torfowcowy *Sphagno squarrosi-Alnetum* wykształca się w zagłębieniach terenowych, na siedliskach mezotroficznym. W drzewostanie dominuje olsza czarna z udziałem brzozy omszonej. W runie występuje czermień błotna, w warstwie mszystej miejscami kobierce tworzą torfowce, zwłaszcza *Sphagnum squarrosum*. Zespół ten wykształca się na obrzeżach śródleśnych torfowisk, stwierdzony koło Nosówka, Żelimuchy, Białogórzyna oraz Stanomina, głównie w postaci kadłubowej. Często jest on silnie zniekształcony poprzez znaczny udział świerka i prowadzone melioracje. Ols torfowcowy należy również do chronionego siedliska 91D0 Bory i lasy bagienne.

Ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum* wykształca się na siedliskach żyznych, w miejscach o utrudnionym odpływie wody. Jego cechą charakterystyczną jest struktura kępowa. W podszycie występuje porzeczka czarna oraz czeremcha, w runie często – turzycza błotna i inne gatunki szuwarowe. Płaty tego zbiorowiska wykształcone są głównie w dolinach rzek. Ze względu na dynamiczny charakter stosunków wodnych olsy występują często w mozaice płatami lasów łągowych.

Klasa: *SALICETEA PURPUREAE* – ŁĘGI NADRZECZNE

rząd: *Salicetalia purpureae*

związek: *Salicion albae*

zespół: *Salicetum triandro-viminalis* – wierzbowe zarośla nadrzeczne

Zespół *Salicetum triandro-viminalis* wykształca się w formie kadłubowej na piaszczystych madach w dolinach rzecznych. Ma charakter drobnopowierzchniowych, wąskich pasów zarośli rozproszonych wzdłuż rzeki. Dominują tu wierzba wiklina, biała i krucha. Charakterystyczny jest udział pnączy – kielisznika i chmielu. Wysoki udział ma pokrzywa i mozga trzcinowata. Zbiorowisko to jest stadium sukcesyjnym w kierunku łągu wierzbowego. Występuje w przyujściowym odcinku Pokrzywnicy, w dolinie Radwi, nad Mogilicą między Nawinem-Kolonią a Dębczynem oraz wzdłuż Parsęty.

Klasa: *RHAMNO-PRUNETEA* - CZYŻNIE

rząd: *Prunetalia spinosae*

związek: *Pruno-Rubion fruticosi*

zespół: ***Rubo fruticosi-Prunetum spinosae* - czyźnie tarninowo-głogowe**

Zbiorowiska okrajkowe to roślinność ekotonów – stref przejściowych pomiędzy siedliskami leśnymi i trawiastymi. Charakterystyczne są dla obrzeży kompleksów leśnych i zadrzewień przydrożnych. Czyźnie zbudowane są przez krzewy, wśród których dominuje śliwa tarnina, ze znacznym udziałem jeżyn, głogów, osiki i dzikiej róży. Występują w rozproszeniu na niewielkich powierzchniach np. na przydrożach, miedzach oraz na skraju lasów, jak również wśród porzuconych gruntów ornych i pastwisk jako okrajek przy śródpolnych kępach lasu i pojedynczych drzewach (np. w okolicach miejscowości Rarwino, Podwilcze, Kamosowo, Czarnowęsy, Rzyszczewo, Białogórzyno).

Torfowiska wysokie i przejściowe

Ekosystemy torfowiskowe zajmują bezodpływowe niewielkie zagłębienia terenowe lub też budują płta mszarne towarzyszące oczkom dystroficznym. Porastają raczej niewielkie powierzchnie, lecz są ostojami wąsko wyspecjalizowanych gatunków. Przyczyniają się do wzbogacenia szaty roślinnej regionu.

Ekosystemy torfowiskowe to układy wrażliwe na zaburzenia stosunków wodnych oraz eutrofizację, które obecnie są powszechnie występującymi zjawiskami. Z tego powodu torfowiska stały się elementem zanikającym i wymagają niejednokrotnie zabiegów ochrony czynnej.

Klasa: *OXYCOCCO-SPHAGNETEA*

rząd: *Sphagho-Ericetalia*

rząd: *Sphagnetalia magellanici*

związek: *Sphagnion magellanici*

zespół: ***Erico-Sphagnetum* - mszar kępowy z wrzoścem bagiennym**

zespół: ***Sphagnetum magellanici* – mszar wysokotorfowiskowy**

zespół: ***Sphagno-Eriophoretum vaginati* – mszar z wełnianką pochwowatą**

Płaty fitocenoz należących do torfowisk wysokich klasy *Oxycocco-Sphagnetea* występują głównie na śródleśnych obniżeniach terenowych. Są one zwykle mocno zniekształcone z powodu zaburzenia stosunków wodnych np. z powodu przeprowadzanych tu w przeszłości zabiegów melioracyjnych. Są siedliskami gatunków chronionych i rzadkich takich jak np. rosiczka okrągłolistna, żurawina błotna, modrzewnica zwyczajna, mchy torfowce, a na jednym stanowisku koło Byszyna wrzosiec bagienny.

Zbiorowiska torfowiskowe występują w postaci niewielkich płatów, często ulegających zarastaniu nalotem sosny i brzozy. Lepiej zachowane płaty zachowały się na południe od m. Buczek oraz w okolicach jez. Rybackiego i jez. Byszyńskiego, lecz i one ulegają degradacji i

wymagają zabiegów ochrony czynnej. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji.

Klasa: *SCHEUCHZERIO-CARICETEA NIGRAE*

rząd: *Scheuchzerietalia palustris*

związek: *Rhynchosporion albae*

zespół: ***Rhynchosporetum albae* – zespół przygielki białej**

związek: *Caricion lasiocarpae*

zespół: ***Sphagno-Caricetum rostratae* – mszar z turzycą dzióbkowatą**

rząd: *Caricetalia nigrae*

związek: *Caricion nigrae*

zbiorowisko z *Juncus effusus* – zbiorowisko z sitem rozpierchłym

Niskoturzycowe torfowiska niskie i przejściowe, należące do klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*, głównie tworzą płą śródleśnych dystroficznych oczek wodnych w różnych stadiach sukcesji. Płaty roślinności tego typu pojawiają się także na okrajkach torfowisk wysokich. Zwykle mają charakter drobnopowierzchniowy.

Najlepiej rozwinięty płat zespołu z panującą przygielką białą *Rhynchosporetum albae* występuje na torfowisku koło Rychówka. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*.

Najbardziej rozpowszechnionym typem mszaru jest mszar z turzycą dzióbkowatą *Sphagno-Caricetum rostratae*. Z natury jest to zbiorowisko drobnopowierzchniowe, pozostające w mozaice z innymi zbiorowiskami. Zespół ten występuje na większości torfowisk mszarnych, a dominującej turzycy dzióbkowatej często towarzyszą gatunki torfowiskowe z klasy *Oxycocco-Sphagnetea* (np. żurawina, rosiczka okrągłolistna oraz mchy torfowce). Najlepiej wykształcone płaty towarzyszą niewielkim dystroficznym zbiornikom w okolicy Buczka, Gruszewa, Lasek, Podborska oraz w okolicy jez. Rybackiego. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska.

Zbiorowisko z sitem rozpierchłym, poza zdecydowanie dominującym sitem, budowane jest najczęściej przez rosnące na kozuchu torfowców: czermień błotną, mietlicę psią, siedmiopalecznik błotny. Występuje regularnie w okrajkach zbiorowisk mszarnych i nawet obniżeń terenowych. Zbiorowisko to jest odporne na wahania poziomu wody i w wielu wypadkach wypiera mszary znacznie zmniejszając ich różnicowanie mikrosieliskowe i bogactwo gatunkowe.

Łąki i pastwiska

Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe z klasy *Molinio-Arrhenatheretea* występują na mezo- i eutroficznych niezabagnionych glebach mineralnych i organiczno-mineralnych lub na zmineralizowanych murszach z torfu niskiego. Zlokalizowane są w szerszych częściach dolin rzecznych. Kompleks użytków zielonych o znacznie powierzchni rozciąga się pomiędzy

miejscościami Pomianowo, Klępino i miastem Białogard. Łąki występują również w okolicach Zagórza, Żelimuchy, Pustkowa oraz w rozproszeniu w postaci niewielkich płatów w innych częściach gminy.

Klasyfikacja syntaksonomiczna tych zbiorowisk zależy od kilku czynników: wilgotności gleby, intensywności i sposobu użytkowania, oraz ich stopnia naturalności.

Klasa: *MOLINIO-ARRHENATHERETEA*

rząd: *Molinietalia caeruleae*

związek: *Filipendulion ulmariae*

zespół: ***Filipendulo-Geraniatum*** – zespół wiązówki błotnej i bodziszka błotnego

zespół: ***Lysimachio vulgaris-Filipenduletum*** – zespół tojeści i wiązówki błotnej

związek: *Calthion palustris*

zespół: ***Angelico-Cirsietum oleracei*** – zespół ostrożenia warzywnego

zespół: ***Scirpetum silvatici*** – zespół sitowia leśnego

zbiorowisko z ***Deschampsia caespitosa*** – zbiorowisko ze śmiałkiem darniowym

związek: *Alopecurion*

zespół: ***Alopecuretum pratensis*** – zespół wyczyńca łąkowego

rząd: *Arrhenatheretalia*

związek: *Arrhenaterion elatioris*

zespół: ***Arrhenatheretum elatioris*** - łąka rajgrasowa

zbiorowisko ***Poa pratensis-Festuca rubra*** – zbiorowisko wiechliny łąkowej i kostrzewy czerwonej

rząd: *Plantaginietalia majoris*

związek: *Polygonion avicularis*

zespół: ***Lolio-Polygonetum arenastri*** - zespół życicy i rdestu ptasiego

Łąki z klasy *Molinio-Arrhenatheretea* to zbiorowiska należące do półnaturalnych, które do prawidłowego rozwoju wymagają użytkowania przez człowieka. Do lat 80-tych XX wieku większość z nich podlegała intensywnemu użytkowaniu kośno – pastwiskowemu. Proces ten jednak został zahamowany na początku lat 90-tych XX w. Część łąk porzuconych uległa wtórnej sukcesji w kierunku zbiorowisk zaroślowych i leśnych. Obecnie łąki i pastwiska znowu są użytkowane (dopłaty dla rolników).

Wilgotne ziołorośla ze związku *Filipendulion ulmaria* pokrywają zwykle niewielkie powierzchnie, na których użytkowanie zarzucono lub jest ono sporadyczne. Optimum występowania mają tu tojeść pospolita i wiązówka błotna, którym towarzyszą krwawnica pospolita, kozłek lekarski i gatunki przechodzące ze związku łąk wilgotnych. Występują w rozproszeniu w większych kompleksach łąk, zajmując siedliska podmokłe, często granicząc ze zbiorowiskami szuwarowymi.

Łąki wilgotne *Calthion palustris* związane są z terenami przyległymi do cieków. Wykształcają się także na obszarach zmeliorowanych torfowisk niskich (np. Łąki Białogardzkie) oraz wśród kompleksów terenów otwartych, w lokalnych obniżeniach terenowych. Mogą tworzyć mozaikę ze zbiorowiskami ziołorośli i szuwarów. Budowane są m.in. przez gatunki takie

jak firletka poszarpana, ostrożeń warzywny, sitowie leśne, pępawa błotna, sit rozpierzchły, kuklik zwisty, wiechlina zwyczajna, wyczyniec łąkowy, śmiełek darniowy.

Łąki świeże ze związku *Arrhenaterion elatioris* rozprzestrzeniają się głównie na skrzydłach dolin rzecznych. Część z nich charakteryzuje się bogactwem gatunkowym i wysokimi walorami przyrodniczymi. Część jednak to użytki zielone na gruntach porolnych, które dopiero ulegają renaturalizacji. Proces ten przejawia się wkraczaniem dwuliściennych roślin kwiatowych, charakterystycznych dla łąk świeżych, pomiędzy gatunki dominujących tu traw. Występują tu m.in. rajgras wyniosły, bodziszek łąkowy, kozibród łąkowy, jaskier ostry, babka lancetowata, owsica omszona, biedrzynek mniejszy, jastrun właściwy, dzwonek rozpierzchły, wiechlina łąkowa, kostrzewa czerwona. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 6510 Łąki świeże użytkowane ekstensywnie.

Zbiorowiska muraw dywanowych *Plantaginetaalia majoris* pokrywają miejsca intensywnie wydeptywane, lecz raczej drobnopowierzchniowe, takie jak przydroża, polne drogi, trawniki, miejsca ruderalne. Zbiorowiska te budują głównie babka zwyczajna, życica trwała, wiechlina roczna, rumianek bezpromieniowy.

Wody i mokradła

Ekosystemy wodne i mokradłowe w gminie skupiają się wzdłuż cieków wodnych, tworząc swoistą sieć korytarzy ekologicznych. W szerszych częściach dolin rzecznych, zwłaszcza w strefie naturalnego zalewu wód, występują w starorzeczach, które w różnym stopniu podlegają sukcesji stając się miejscem występowania wielu zbiorowisk roślinnych. Swoista roślinność wykształca się w rejonie źródliskowym rzek (np. Topieli, dopływów Parsęty czy Pokrzywnicy). Roślinność wód i terenów podmokłych towarzyszy również zbiornikom wodnym – jeziorom Rybackiemu i Byszyńskiemu, oraz mniejszym akwenom takim jak stawy czy śródpolne oczka wodne rozproszone na terenie całej gminy.

Na terenach wilgotnych i podmokłych rozwijają się agregacje zbiorowisk szuwarowych *Phragmitetea*. Ich połacie występują wzdłuż rowów melioracyjnych, na obszarach porzuconych łąk wilgotnych, w starorzeczach czy w lokalnych zagłębieniach terenu. Pomimo naturalnego ubóstwa florystycznego spełniają one ważną rolę biocenotyczną jako siedlisko dla zwierząt oraz przyczyniają się do oczyszczania wód z substancji biogenych. Roślinność pozostałych klas roślinności wód i terenów podmokłych zajmuje zwykle niewielkie powierzchnie. Źródłom towarzyszy roślinność źródliskowa z klasy *Montio-Cardaminetea*. Na czasowo odsłanianych brzegach wód pojawiają się zbiorowiska uczepów z klasy *Bidentetea tripartiti*. W toni wodnej występują zbiorowiska zakorzenionych makrolitów z klasy *Potametea*, a na powierzchni tworzą się agregacje zbiorowisk pleustonowych z klasy *Lemnetea*.

Klasa: *PHRAGMITETEA*

rząd: *Phragmitetalia*

związek: *Phragmition*

zespół: *Phragmitetum communis* – szuwar trzciny

zespół: *Typhetum latifoliae* - szuwar szerokopalkowy
zespół: *Acoretum calami* – szuwar tatarakowy
zespół: *Glycerietum maximae* – zespół manny mielec
zespół: *Eleocharitetum palustris* – niski szuwar ponikła błotnego
zespół: *Equisetetum fluviatilis* – szuwar skrzypowy
zespół: *Scirpetum lacustris* – szuwar oczeretowy
zespół: *Sparganietum erecti* – szuwar jeżogłówkowy
zespół: *Sagittario-Sparganietum emersi* – zespół strzałki wodnej i jeżogłówki pojedynczej
związek: *Magnocaricion*
zespół: *Thelypteridi-Phragmitetum* – zespół zachylnika błotnego
zespół: *Iridetum pseudacori* – zespół kosaćca żółtego
zespół: *Caricetum ripariae* – zespół turzycy brzegowej
zespół: *Caricetum acutiformis* – zespół turzycy błotnej
zespół: *Caricetum gracilis* – zespół turzycy zaostrej
zespół: *Phalaridetum arundinaceae* – szuwar mozgowy
zbirowisko z *Glyceria fluitans* – zbirowisko manny jadalnej

Zbirowiska szuwarowe rozwijają się głównie na terenach podmokłych – obrzeżach wód, zwłaszcza eutroficznych, czy w dolinach rzecznych. Porastają brzegi cieków, starorzeczy i wilgotne zagłębienia terenowe. Pojawiają się także w miejscach wilgotnych łąk, na których zaprzestano użytkowania.

Szuwary ze swej natury są ubogie florystycznie. Fitocenozy budują dominujące w nich gatunki. Największe płaty reprezentowane są przez szuwar trzciny pospolitej, manny mielec, turzycy błotnej, turzycy zaostrej oraz mozgi trzcinowatej, którym towarzyszą inne gatunki terenów podmokłych np. jeżogłówka gałęziasta, kosaciec żółty, tatarak zwyczajny, potocznik wąskolistny, turzycy brzegowa, pałka szerokolistna, krwawnica pospolita, manna jadalna, sit rozpierzchły, strzałka wodna, żabieniec babka wodna.

Najbardziej pospolitym zbirowiskiem szuwarowym na terenie gminy jest szuwar trzcinowy *Phragmitetum australis*. Jest to wysoki szuwar z dominacją trzciny pospolitej, która tworzy często jednogatunkowe agregacje. Zbirowisko to, o szerokiej amplitudzie ekologicznej i dużej ekspansywności występuje na brzegach wielu zbiorników. Najlepiej w typowej postaci wykształcony jest w dolinie rzeki Radwi, szczególnie w starorzeczach w dół od Żelimuchy. Wykształca się również nad jez. Rybackim, gdzie występuje w mozaice z szuwarami ze związku *Magnocaricion*. Poza tym spotykany jest na niewielkich powierzchniach w okolicach Łęczna, Łęczynka, Rychówka, Nawina.

Szuwar pałki szerokolistnej *Typhetum latifoliae* także jest rozpowszechniony chociaż odgrywa mniejszą rolę. Jego płaty wykształcają się na podłożu organiczno-mineralnym, na wypłyconych brzegach jezior oraz stawów i zbiorników śródpolnych. Szuwar pałki szerokolistnej stwierdzono np. na stawach w Gruszewie i Kamosowie, na rozlewiskach koło Buczka, nad jez. Rybackim i w wielu mniejszych, rozproszonych płatach.

Szuwar tatarakowy *Acoetum calami* jest zbiorowiskiem nitrofilnym, dlatego też jest odporny na zanieczyszczenie wód przez ścieki i często wykształca się na zbiornikach w pobliżu miejscowości. Wykształca się na w strefie brzegowej śródpolnych, parkowych czy wiejskich stawów i oczek wodnych. Stwierdzony w Stanominie, Rarwinie, Czarnowęsach, Kamosowie, Nosówku, Zagórz, Buczku i na północ od Dobrowa.

Wysoki szuwar z manną mielec *Glycerietum maximae* wykształca się na wysychających zwykle latem pływaczach, np. starorzeczach czy zakolach rzek. W miejscach występowania zajmuje rozległe powierzchnie. Występuje w dolinie Radwi w dół od Żelimuchy oraz Parsęty w okolicach Rościna a także na eutroficznych, zamulonych brzegach zbiorników wodnych.

Niski szuwar ponikła błotnego *Eleocharitetum palustris* wykształca się na niewielkich powierzchniach na brzegach jezior. Występuje m.in. przy brzegach jez. Byszyńskiego oraz na brzegach śródpolnych oczek koło Rychówka, Redlina, Stanomina i Buczka. Szuwar skrzypowy *Equisetetum fluviatilis* stwierdzony został także w formie niewielkich płatów w zakolach Parsęty oraz w eutroficznym jeziorze powyrobowiskowym na północ od Dobrowa. Szuwar oczeretowy *Scirpetum lacustris* wykształca się w postaci niewielkich płatów nad jez. Rybackim oraz na spokojnych zakolach Radwi koło Karlina i Żelimuchy. Szuwar jeżogłówkowy *Sparganietum erecti* występuje m.in. w starorzeczach Parsęty koło Rościna i Rogowa oraz na niewielkich odcinkach brzegu jez. Rybackiego. W starorzeczach i na niektórych odcinkach w nurcie zwłaszcza Parsęty i Radwi występują płaty szuwaru strzałki wodnej i jeżogłówki pojedynczej *Sagittario-Sparganietum emersi* w formie pływającej.

Zbiorowiska szuwarów wielkoturzycowych występują w rozproszeniu na całym terenie gminy, lecz nie zajmują one dużych obszarów. Rozwijają się na terenach zabagnionych, o wysokim poziomie wody. Mogą być także zbiorowiskami zastępczymi rozwijającymi się w miejscach wykarczowanych olsów lub też zmeliorowanych torfowisk przejściowych. Towarzyszą naturalnym ciekom i rowom melioracyjnym. Szuwary te wykazują ekspansję i zajmują również obszary porzuconych podmokłych łąk i pastwisk.

Kompleks turzycowisk o dużej różnorodności występuje w obrębie torfowiska w południowej, wypłyconej części masy jez. Rybackiego. Wykształciła się tu mozaika szuwarów zachylnikowego *Thelypteridi-Phragmitetum*, turzycy brzegowej *Caricetum ripariae*, turzycy błotnej *Caricetum acutiformis* i kosaćca żółtego *Iridetum pseudacori*.

Zespół kosaćca żółtego *Iridetum pseudacori* stwierdzony został również w formie niewielkich płatów na brzegach starorzeczy w dolinie Parsęty. Szuwar z turzycą błotną *Caricetum acutiformis* jest zbiorowiskiem występującym wśród wilgotnych łąk (np. w okolicach Kłębina) oraz w kompleksach z olsami i szuwarami. Występuje np. w dolinie Parsęty, Radwi, Pokrzywnicy. Zespół turzycy zaostrej *Caricetum gracilis* występuje powszechnie na terenie gminy. Wykształca się w obrębie wypłyconych mokradeł i na wilgotnych łąkach i charakteryzujące się dużą produkcją biomasy. Płaty szuwaru turzycy zaostrej występują np. w kompleksach podmokłych terenów otwartych w dolinach Parsęty.

Szuwar mozgi trzcinowatej *Phalaridetum arundinaceae* jest zbiorowiskiem pospolitym. Występuje zwłaszcza nad zbiornikami eutroficznymi, na brzegach wód płynących lub stojących. Znosi też duże wahania poziomu wody. Zbiorowisko to jest rozpowszechnione na badanym

terenie, choć nie zajmuje dużych powierzchni. Fitocenozy tego zespołu występują przede wszystkim wzdłuż brzegów rzek w szerokich fragmentach dolin. Zbiorowisko z manną jadalną *Glyceria fluitans* występuje dość często, choć zajmuje zwykle niewielkie powierzchnie na brzegach wysychających latem mokradeł śródlęśnych i śródpolnych oraz w rowach.

Klasa: *MONTIO-CARDAMINETEA*

rząd: *Montio-Cardaminetalia*

związek: *Cardamino-Montion*

zbiorowisko *Cardamine amara-Chrysosplenium alternifolium* – zbiorowisko rzeżuchy gorzkiej i śledziennicy skrętolistnej

Zbiorowiska porastające źródła zajmują zwykle niewielkie powierzchnie. Występuje tu rzeżucha gorzka i śledziennica skrętolistna, którym towarzyszą np. kozłek dwupienny, knieć błotna, oraz gatunki przechodzące z lasów łęgowych i olsowych. Zbiorowisko rozwija się w miejscach wysięku źródeł w źródłiskach Topieli, zboczowych źródłach nad Pokrzywnicą i na północno-wschodnich stokach jez. Rybackiego. Pozostaje w mozaice z łęgami typu źródłiskowego, przenikając się nawzajem tworząc swoiste i bardzo wrażliwe na wszelkie zmiany formacje roślinne, godne szczególnej ochrony. Pozostają w mozaice z lasami źródłiskowymi chronionymi jako część siedliska 91E0 (olsy źródłiskowe).

Klasa: *BIDENTETEA TRIPARTITI - ZBIOROWISKA TEROFITÓW NADBRZEŻNYCH*

rząd: *Bidentetalia tripartiti*

związek: *Bidention tripartiti*

zespół: *Polygono-Bidentetum* – zespół rdestów i uczepów

Roślinność z klasy *Bidentetea tripartiti* pokrywa umiarkowanie nitrofilne tereny na wysychających latem brzegach śródlądowych zbiorników wodnych. Są to układy z natury nietrwałe, mocno dynamiczne, zwykle drobnopowierzchniowe. Pojawiają się tam, gdzie poziom wody w zbiornikach opada podczas letnich niżówek – głównie na brzegach starorzeczy i stawów, lecz również wzdłuż rzek, kanałów i rowów. Widoczne powierzchnie zajmują na brzegach starorzeczy w dolinie Radwi i Parsęty, a także na stawach w Kamosowie.

Fitocenozy budują gatunki jednoroczne, o krótkim cyklu rozwojowym i szybkim wzroście. Należą do nich np. uczepek trójlistkowy, uczepek zwisty, uczepek amerykański, rdest szczawiolistny, rdest ostrogorzki. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 3270 zalewane muliste brzegi rzek.

Klasa: *POTAMETEA*

rząd: *Potametalia*

związek: *Potamion*

zespół: *Potametum perfoliati* – zespół rdestnicy przesytej

zespół: *Potametum pectinati* – zespół rdestnicy grzebieniastej

związek: *Nymphaeion*

zespół: *Hydrocharitetum morsus-ranae* – zespół żabiścieku pływającego i osoki aloesowatej

zespół: *Potametum natantis* – zespół rdestnicy pływającej

zespół: *Nupharo-Nymphaeetum* – zespół „lilii wodnych”

zespół: *Nymphaeetum candidae* – zespół grzybieni północnych

zespół: *Polygonetum natantis* – zespół formy pływającej rdestu ziemnowodnego

związek: *Hottonion*

zespół: *Hottonietum palustris* - zespół okrężnicy bagiennej

związek: *Ranunculion fluitantis*

zespół: *Ranunculetum fluitantis* – zespół włosienicznika

Zbiorowiska roślin zanurzonych w wodzie i zakorzenionych na dnie wód stojących lub płynących występują zarówno w wodach stojących, jak i w nurcie rzek. Zbiorowiska hydrofitów tego typu to roślinność poddająca się nurtowi i swobodnie falującą w nurcie.

Roślinność tej klasy jest dość szeroko reprezentowana z powodu dużego zróżnicowania zbiorników wodnych, choć na obszarze gminy udział wód jest niewielki. Charakterystyczne są rzeki o szybkim przepływie wody. Największe jeziora to jez. Rybackie i jez. Byszyńskie. Dużą powierzchnię zajmuje także kompleks stawów rybnych w Kamosowie. Pozostałe zbiorniki są najczęściej to drobnopowierzchniowe dystroficzne zbiorniki śródlądne lub też eutroficzne oczka śródpolne lub stawy wewnątrzparkowe. Pomimo niewielkiej powierzchni stanowią one często enklawy wielu cennych gatunków i są ostoją różnorodności biologicznej.

Zespoły rdestnicy przeszytej *Potametum perfoliati* i grzebienistej *Potametum pectinati* występują często w nurcie Parsęty np. w okolicy Rogowa, Dębczyna i Rzyszczewa oraz przy ujściu Pokrzywnicy i Młynówki do Parsęty. Występują też w wodach stojących zajmując niejednokrotnie dużą część ich objętości, zwłaszcza małych śródlądnych oczek np. w okolicach Buczka, Czarnowęs, Podwilcza i Rościna na zalewie Parsęty.

Zbiorowiska roślin wodnych z pływającymi liśćmi należące do związku *Nymphaeion* tworzą makrolity zakorzenione w dnie, o liściach z reguły pływających po powierzchni. Tego typu fitocenozy występują zwykle w wodach stojących, głównie we wschodniej części gminy.

Zbiorowisko żabiścieku i osoki aloesowatej *Hydrocharitetum morsus-ranae* występuje w zachodniej części jez. Rybackiego, a także, w zubożonej postaci, w brzegowych partiach większych oczek np. na północny-zachód od Czarnowęs. Zespół rdestnicy pływającej *Potametum natantis* występuje na badanym terenie w formie kadłubowej, w postaci niewielkich płatów gatunku panującego – rdestnicy pływającej – w niewielkich oczkach i jeziorkach.

Zespół tzw. „lilii wodnych” *Nupharo-Nymphaeetum* występuje w spokojnych, osłoniętych od falowania wodach. Budują go dwa gatunki – grzybienie białe i grążel żółty. Jest on rozpowszechniony na terenie gminy, lecz zazwyczaj w ubogiej postaci – z jednym z gatunków charakterystycznych. Wykształca się w wodach stojących i w zakolach rzek np. koło Byszyna, Buczka czy Lulewic, jak również w starorzeczach Radwi koło Żelimuchy oraz w niewielkich jeziorkach dystroficznych.

Podobny ze względu na fizjonomię, lecz dużo rzadszy jest zespół grzybieni północnych *Nymphaeetum candidae*. Stwierdzony został w jednym z małych dystroficznych oczek wodnych na północ od Redlina. Grzybienie północne tworzą tu mozaikę ze zbiorowiskami szuwarowymi.

Zespół formy pływającej rdestu ziemnowodnego *Polygonetum natantis* występuje na terenie gminy w rozproszeniu. Pojawia się w dużej części zbiorników, często w kompleksach roślinności szuwarowej, np. w okolicach Buczka, Żelimuchy, Byszyna, Czarnowęs i Zagórza.

Zespół okrzężnicy bagiennej *Hottonia palustris* stwierdzony został w starorzeczach Parsęty między Białogardem a Karlinem oraz w małych zacienionych fragmentach starorzeczy Radwi koło Lulewic, Żelimuchy i Redlina.

Wyspecjalizowane zbiorowiska hydrofitów wód płynących reprezentuje zespół włosienicznika wodnego *Batrachium fluitans*, który stwierdzono na kilku odcinkach rzeki Pokrzywnica (na odcinku Rarwino-Garnki), Topieli (na odcinku Sińce-Stanomino), Radwi (okolice Wroniego Gniazda) oraz Parsęty (okolice Byszyna, Tychówka, Dębczyna). Siedlisko podlega ochronie jako rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (kod 3260).

Klasa: *LEMNETEA MINORIS*

rząd: *Lemnetalia minoris*

związek: *Lemnion gibbae*

zespół: *Spirodeletum polyrhizae* - zespół spirodeli wielokorzeniowej

Zbiorowisko z *Lemna minor*

Zbiorowiska pleustonowe rozwijają się na powierzchni wód. Roślinność pływająca występuje powszechnie w starorzeczach Parsęty i Radwi. Pojawia się też w miejscach o spowolnionym ruchu w nurcie rzeki, jak również na oczkach śródpolnych, na stawach i rowach melioracyjnych w postaci rozproszonej na całej powierzchni gminy. Stwierdzono jednogatunkowe agregacje rzęsy drobnej i trójrowkowej oraz fitocenozy z dominacją spirodeli wielokorzeniowej.

Roślinność segetalna i ruderalna

Zbiorowiska roślinności synantropijnej są szeroko rozpowszechnione, jednak stopień ich wykształcenia zależy od wielu czynników. Ich występowanie jest związane z działalnością człowieka i zależy od jej intensywności. Ze względu na swój antropogeniczny charakter ulegają ciągłym przekształceniom generowanym przez człowieka.

Zbiorowiska segetalne rozwijają się wśród roślin uprawnych. Charakteryzuje je zazwyczaj skład kadłubowy, co związane jest z chemizacją rolnictwa i używaniem środków ochrony roślin. Gatunki charakterystyczne dla zespołów segetalnych występują zwykle na obrzeżach pól, przydrożach i miedzach oraz na niewielkich zazwyczaj porzuconych polach uprawnych. Zbiorowiska te są z natury silnie uzależnione od intensywności uprawy pól.

Roślinność ruderalna jest rozpowszechniona na terenie gminy. Rozwija się na terenach zabudowanych, przemysłowo-usługowych czy wzdłuż linii komunikacyjnych. Zbudowana jest

przez gatunki towarzyszące człowiekowi, rozwijające się na siedliskach bardzo silnie przekształconych. Rozwija się w sąsiedztwie budynków mieszkalnych, magazynów, wzdłuż dróg i linii kolejowych, na nieużytkach, trawnikach, terenach przemysłowych itp.

Do tej klasy roślinności należy także roślinność budująca nadrzeczne zbiorowiska ziół i pnączy. Występują one głównie w strefie brzegowej nurtu rzek oraz starorzeczy Parsęty i Radwi.

Klasa: *STELLARIETEA MEDIAE*

rząd: *Centauretalia cyani*

związek: *Aperion spicae-venti*

Zbiorowisko *Apera spica-venti* zbiorowisko z miotłą zbożową

zespół: ***Aphano-Matricarietum*** – zespół skrytka polnego i maruny bezwonnej

rząd: *Polygono-Chenopodietalia*

związek: *Panico-Setarion*

zespół: ***Echinochloo-Setarietum*** – zespół chwastnicy jednostronnej

związek: *Polygono-Chenopodion*

zespół: ***Veronico-Fumarietum officinalis*** – zespół dymnicy pospolitej

zespół: ***Galinsogo-Setarietum*** – zespół żółtlicy drobnokwiatowej i wilczomlecza ogrodowego

rząd: *Sisymbrietalia*

związek: *Sisymbrium officinalis*

zespół: ***Sisymbrietum sophiae*** – zespół ze stulichą psią

zespół: ***Urtico-Malvetum neglectae*** – zespół pokrzywy zwyczajnej i ślazu zaniedbanego

Zbiorowiska chwastów pól uprawnych mają charakter tymczasowy i podlegają ciągłym zmianom uzależnionym od działalności człowieka. Występują wśród pól ornych, zlokalizowanym głównie w południowej i centralnej części gminy. Zbiorowiska te podlegają silnej dynamice, a ich lista nie jest niezmienna. Zbudowane są przede wszystkim z gatunków jednorocznych, o krótkim cyklu rozwojowym.

Odnotowano występowanie gatunków takich jak: chaber bławatek, mak polny, maruna bezwonna, wyka drobnokwiatowa, miotła zbożowa, rdestówka powojowata, tobołki polne, chwastnica jednostronna, włośnica zielona, rdest ptasi, dymnica pospolita, jasnota różowa, żółtlica owłosiona, bodzisek drobny, stulisz lekarski, stulicha psia, ślaz zaniedbany i inne. Interesującym gatunkiem jest rosnący wśród upraw złocień polny – gatunek rzadki, występujący przede wszystkim na północy Polski, który uznano za bliski zagrożenia.

Klasa: *ARTEMISIETEA VULGARIS*

Zbiorowisko z ***Reynoutria japonica*** - zarośla rdestu ostrokończystego

rząd: *Onopordetalia acanthii*

związek: *Onopordion acanthii*

zespół: ***Artemisio-Tanacetetum vulgaris*** - zespół bylicy i wrotycza pospolitego

zespół: ***Echio-Melilotetum*** - zespół żmijowca i nostryków

rząd: *Artemisietalia vulgaris*

związek: *Arction lappae*

zespół: *Leonuro-Ballotetum nigrae* - zespół serdecznika i mierznicy czarnej

zespół: *Arctio-Artemisietum vulgaris*- zespół łopianów

rząd: *Glechometalia hederaceae*

związek: *Aegopodion podagrariae*

zespół: *Urtico-Aegopodietum podagrariae*- zespół pokrzywy i podagrycznika pospolitego

związek: *Convolvuletalia sepium*

związek: *Convolvulion sepium*

zespół: *Urtico-Calystegietum sepium* - zespół pokrzywy i kielisznika zaroślowego

zespół: *Calystegio-Eupatorietum* - zespół sadźca konopiastego

Roślinność ruderalna towarzyszy najbardziej przekształconym przez człowieka terenom. Szczególnie niebezpieczne dla różnorodności biologicznej są gatunki inwazyjne, wnikające w pierwszej kolejności właśnie w zbiorowiska najsilniej zmienione. Zbiorowiskiem, które przejawia silną dynamikę są zarośla rdestu ostrokończystego. Gatunek ten pojawia się zarówno na przydrożach, jak i wśród zarośli nadrzecznych, tworząc zwarte agregacje. Szczegółową jego charakterystykę przedstawiono w rozdziale o gatunkach inwazyjnych.

Zespoły roślinności ruderalnej, podobnie jak roślinności segetalnej, podlegają silnym fluktuacjom, a ich lista dynamicznie się zmienia. Stwierdzone zespoły należą do szeroko rozpowszechnionych w skali kraju. Budują je m.in. bylica pospolita, wrotycz pospolity, żmijowiec zwyczajny, nostryk żółty, ostrożeń polny, Inica pospolita, bniec biały, wiesiołek dwuletni, mierznica czarna, łopian większy, łopian pajęczynowaty, pokrzywa zwyczajna.

W tej samej klasie roślinności figurują również nitrofilne zbiorowiska okrajkowe lasów świeżych i wilgotnych oraz zbiorowiska pnączy na brzegach zbiorników wodnych. Płatom zarośli i zadrzewień na terenach wilgotnych, zasobnych w azot, towarzyszy zespół pokrzywy i podagrycznika zwyczajnego. Natomiast w strefie przybrzeżnej starorzeczy oraz miejscami nurtu rzek pojawia się zespół pokrzywy i kielisznika zaroślowego oraz sadźca konopiastego, którym towarzyszą inne gatunki wilgociolubne. Siedlisko to jest objęte ochroną jako 6430 Ziołorośla nadrzeczne.

Charakterystyka flory gminy

Ogólna charakterystyka flory

Flora gminy Białogard została opisana na podstawie badań terenowych przeprowadzonych w sezonie wegetacyjnym 2019 i 2020 r. oraz danych literaturowych i materiałów niepublikowanych. Przedstawiony opis jest zbliżony do stanu faktycznego, lecz nie może być jego pełnym odzwierciedleniem.

Stan ten ma kilka przyczyn. Po pierwsze jest związany z dużą dynamiką flory, zwłaszcza siedlisk ruderalnych i segetalnych, na obszarach silnie przekształconych przez człowieka, jakimi są tereny użytkowane rolniczo oraz zurbanizowane. Po drugie intensywna antropopresja i przekształcanie siedlisk przyrodniczych powodują zanik stanowisk wąsko wyspecjalizowanych, rzadkich gatunków. Kolejnym powodem jest biologia niektórych gatunków, np. stryczków, które

mogą przebywać w stanie utajenia nawet przez kilka lat. Do listy florystycznej włączono gatunki występujące spontanicznie, tj. rozprzestrzeniające się bez pomocy człowieka. Tym samym nie włączono gatunków uprawnych i ozdobnych.

Zgromadzony materiał pozwala na analizę flory gminy Białogard oraz ocenę jej walorów pod względem bogactwa gatunkowego, występowania gatunków cennych a także potrzeb ochrony.

Podczas prac terenowych na terenie gminy Białogard odnotowano łącznie występowanie 558 gatunków roślin naczyniowych i mszaków oraz 204 gatunki grzybów i porostów. Pełną listę flory roślin naczyniowych i mszaków oraz biotę grzybów i porostów przedstawiono w Załącznikach.

Szczegółowa charakterystyka flory

Występowanie gatunków chronionych, rzadkich, ginących i zagrożonych, w tym wymienionych w załączniku II i IV (flora) tzw. Dyrektywy Siedliskowej (z zaznaczeniem gatunków priorytetowych)

Elementem flory wymagającym specjalnej troski są gatunki objęte ochroną prawną oraz zagrożone w skali europejskiej, krajowej oraz regionalnej i lokalnej. Nurt badań geobotanicznych dotyczący dokumentowania procesu wymierania flory przyczynia się do oceny rzeczywistego zagrożenia gatunków w różnych skalach, która jest niezbędna dla ich ochrony. Zaklasyfikowanie gatunku do grupy roślin cennych oparte zostało o przedstawione poniżej opracowania literaturowe.

Na terenie gminy odnotowano stanowiska jednego gatunku o znaczeniu wspólnotowym, nie wymagającego jednak wyznaczenia obszaru Natura 2000. Jest to śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, przy czym występuje na siedliskach pochodzenia antropogenicznego (parki, cmentarze). Nie stwierdzono gatunków o znaczeniu priorytetowym dla Wspólnoty Europejskiej.

W Polskiej czerwonej księdze roślin (Kaźmierczakowa i in. 2014) oraz w Polskiej czerwonej liście paprotników i roślin kwiatowych (Kaźmierczakowa i in. 2016) wymienione zostały gatunki o różnym stopniu zagrożenia w skali całego kraju. Przypisane kategorie dotyczą sytuacji na terenie Polski. Dany takson niekoniecznie musi być zagrożony w całym swoim światowym zasięgu. Kategorie zagrożenia są spójne z ustalonymi przez Światową Unię Ochrony Przyrody (IUCN). Na omawianym terenie stwierdzono gatunki należące do następujących kategorii:

- VU - narażone (vulnerable) - taksony, które mogą przesunąć się w najbliższej przyszłości do kategorii wymierających, ale ryzyko jest niższe niż w przypadku wyższych kategorii zagrożenia,
- NT - bliskie zagrożenia (near threatened) - o zagrożeniu nieco poniżej kategorii VU,
- DD – niewystarczające dane (data deficient) - obejmuje taksony dla których, z braku wystarczających danych, na razie trudno jest przypisać dokładny stopień zagrożenia wyginięciem.

Rośliny chronione w Polsce podlegają ochronie na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Wyróżnia się tu dwa rodzaje ochrony: ochrona ścisła oraz częściowa. Podkreślenia wymaga fakt, że niektóre z tych gatunków do przetrwania wymagają zabiegów ochrony czynnej, takich jak koszenie czy wypas.

Również badania geobotaniczne w skali regionalnej przyczyniają się do realizacji celów ochrony przyrody, jakim jest zachowanie różnorodności genetycznej organizmów. Ideę lokalnych czerwonych list realizuje się dla wielu regionów w Europie. Na potrzeby niniejszego opracowania skorzystano z list opracowanych dla Pomorza Zachodniego i Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995) oraz Maklemburgii–Pomorza Przedniego (Voigtländer, Henker 2005). Wyróżniono tu następujące kategorie zagrożenia:

- E – wymierające, bezpośrednio zagrożone
- V – narażone
- R – rzadkie, potencjalnie zagrożone
- I – o nieokreślonym zagrożeniu
- 0 – wymarłe lub zaginione
- 1 – zagrożone wyginięciem
- 2 – poważnie zagrożone
- 3 – zagrożone
- R – bardzo rzadkie
- G – o nieokreślonym stopniu zagrożenia
- V – narażone.

Na terenie gminy stwierdzono również występowanie zagrożonych gatunków grzybów i porostów. Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów 3 gatunki podlegają ochronie ścisłej, 5 – ochronie częściowej. W Czerwonej liście grzybów wielkoowocnikowych w Polsce (Wojewoda, Ławrynowicz 2006) widnieją gatunki dwóch kategorii zagrożenia:

- V – gatunki narażone
- R – gatunki rzadkie.

Najwięcej gatunków uznanych w różnym stopniu za zagrożone wytypowano na podstawie listy roślin zagrożonych w Meklemburgii – Pomorzu Przednim. Posługiwanie się tą listą w ocenie flory Pomorza, w tym terenu opracowania tj. gminy Białogard, jest uzasadnione ze względu na jednorodność geograficzną tych regionów.

Co ważne, gatunki uznane tam za wymierające czy zagrożone wymarciem, jeszcze nie należą do tych kategorii w naszym regionie. Jednak w miarę wzrostu rozwoju gospodarczego i związanej z nim antropopresji należy spodziewać się podobnych zagrożeń.

Lista gatunków specjalnej troski przedstawiona została w poniższych tabelach.

Tabela 3. Zestawienie chronionych i zagrożonych gatunków roślin stwierdzonych na terenie gminy Białogard

L.p.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Rośliny objęte prawną ochroną ścisłą i częściową	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową Dyduch-Falniowska A. eds 2000	Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe (Kaźmierczakowa R. i in. 2014)	Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych (Kaźmierczakowa R. red. 2016)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski (Żukowski W., Jackowiak B. eds. 1995)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Voigtländer U., Henker H. eds. 2005)
1	<i>Acer campestre</i>	Klon polny					R	
2	<i>Achillea ptarmica</i>	Krwawnik kichawiec						3
3	<i>Aethusa cynapium</i>	Blekot pospolity						V
4	<i>Agrostemma githago</i>	Kąkol polny				NT		1
5	<i>Alchemilla monticola</i>	Przywrotnik pasterski					V	1
6	<i>Alyssum alyssoides</i>	Smagliczka kielichowata						3
7	<i>Anagallis arvensis</i>	Kurzyśląd polny						V
8	<i>Andromeda polifolia</i>	Modrzewnica zwyczajna					V	2
9	<i>Angelica archangelica ssp.litoralis</i>	Dzięgiel nadbrzeżny	OC					R
10	<i>Angelica sylvestris</i>	Dzięgiel leśny						V
11	<i>Anthemis arvensis</i>	Rumian polny						V
12	<i>Anthericum ramosum</i>	Pajęcznica gałęzista						1
13	<i>Aphanes arvensis</i>	Skrytek polny						V
14	<i>Armeria maritima</i>	Zawciąg pospolity						3
15	<i>Batrachium fluitans</i>	Włosiennicznik rzeczny	OC					
16	<i>Berberis vulgaris</i>	Berberys zwyczajny						G
17	<i>Calluna vulgaris</i>	Wrzos zwyczajny						V
18	<i>Caltha palustris</i>	Knieć błotna						V
19	<i>Campanula patula</i>	Dzwonek rozpierzchły						V
20	<i>Campanula persicifolia</i>	Dzwonek brzoskwiniolistny						V
21	<i>Cardamine pratensis</i>	Rzeżucha łąkowa						3
22	<i>Carduus acanthoides</i>	Oset nastroszony						V
23	<i>Carex arenaria</i>	Turzyca piaskowa	OC					
24	<i>Carex echinata</i>	Turzyca gwiazdkowata						2
25	<i>Carex lasiocarpa</i>	Turzyca nitkowata						3
26	<i>Carex nigra</i>	Turzyca pospolita						3
27	<i>Carex panicea</i>	Turzyca prosowata						3
28	<i>Carex praecox</i>	Turzyca wczesna						2
29	<i>Carex rostrata</i>	Turzyca dzióbkowata						V
30	<i>Carum carvi</i>	Kminek zwyczajny						2

31	<i>Centaurea cyanus</i>	Chaber bławatek						V
32	<i>Centaurea jacea</i>	Chaber łąkowy						3
33	<i>Chenopodium hybridum</i>	Komosa wielkolistna						V
34	<i>Chrysanthemum segetum</i>	Złocień polny			NT			2
35	<i>Conium maculatum</i>	Szczwół płamisty					R	
36	<i>Corydalis intermedia</i>	Kokorycz wątła					R	
37	<i>Crepis paludosa</i>	Pępawa błotna						V
38	<i>Dactylorhiza incarnata ssp. incarnata</i>	Kukułka krwista	OC			NT	V	1
39	<i>Dianthus carthusianorum</i>	Goździk kartuzek						3
40	<i>Dianthus deltoides</i>	Goździk kropkowany						3
41	<i>Dicranum polysetum</i>	Widłoząb falisty	OC					
42	<i>Dicranum scoparium</i>	Widłoząb miotłasty	OC					
43	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	OŚ			NT	I	3
44	<i>Elodea canadensis</i>	Moczarka kanadyjska						V
45	<i>Empetrum nigrum</i>	Bażyna czarna					R	V
46	<i>Erica tetralix</i>	Wrzosiec bagienny	OŚ		VU		V	2
47	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Wełnianka wąskolistna						3
48	<i>Eriophorum latifolium</i>	Wełnianka szerokolistna					V	2
49	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Wełnianka pochwowata					V	V
50	<i>Euphrasia rostkoviana</i>	Świetlik łąkowy						1
51	<i>Festuca ovina</i>	Kostrzewa owcza						3
52	<i>Fumaria officinalis</i>	Dymnica pospolita						V
53	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	OC	DH V			I	
54	<i>Galeopsis pubescens</i>	Poziewnik miękkowłosy						2
55	<i>Galium uliginosum</i>	Przytulia bagienna						V
56	<i>Geum rivale</i>	Kuklik zwisty						V
57	<i>Helichrysum arenarium</i>	Kocanki piaskowe	OC					V
58	<i>Hepatica nobilis</i>	Przylaszczka pospolita						V
59	<i>Herniaria glabra</i>	Połoncznik nagi						V
60	<i>Hieracium laevigatum</i>	Jastrzębiec gładki						1
61	<i>Hieracium murorum</i>	Jastrzębiec leśny						1
62	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	Żabiściek pływający						V
63	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Wąkrota zwyczajna						V
64	<i>Jasione montana</i>	Jasieniec piaskowy						V
65	<i>Juncus conglomeratus</i>	Sit skupiony						V
66	<i>Koeleria glauca</i>	Strzępica sina						2
67	<i>Ledum palustre</i>	Bagno zwyczajne	OC				V	3
68	<i>Leonurus cardiaca</i>	Serdecznik pospolity						3
69	<i>Leucobryum glaucum</i>	Bielistka siwa	OC					
70	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wiciokrzew pomorski	OC				V	

71	<i>Lotus corniculatus</i>	Komonica zwyczajna						V
72	<i>Luzula campestris</i>	Kosmatka polna						V
73	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Firletka poszarpana						3
74	<i>Malus sylvestris</i>	Jabłoń dzika						3
75	<i>Medicago falcata</i>	Lucerna sierpowata						V
76	<i>Melampyrum nemorosum</i>	Pszeniec gajowy						V
77	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy	OC					3
78	<i>Myosotis stricta</i>	Niezapominajka piaskowa						V
79	<i>Myriophyllum spicatum</i>	Wywłócznik kłosowy						V
80	<i>Myriophyllum verticillatum</i>	Wywłócznik okółkowy						2
81	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybienie białe	OC					
82	<i>Nymphaea candida</i>	Grzybienie północne	OC		NT	NT	K	
83	<i>Ononis spinosa</i>	Wilżyna ciernista	OC					3
84	<i>Oxycoccus palustris</i>	Żurawina błotna					V	V
85	<i>Papaver argemone</i>	Mak piaskowy						V
86	<i>Petasites albus</i>	Lepięźnik biały						R
87	<i>Pimpinella major</i>	Biedrzyca wielki						V
88	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Biedrzyca mniejszy						V
89	<i>Pleurozium schreberi</i>	Rokietnik pospolity	OC					
90	<i>Polytrichum commune</i>	Płonnik pospolity	OC					
91	<i>Populus nigra</i>	Topola czarna					V	1
92	<i>Potentilla erecta</i>	Pięciornik kurze ziele						V
93	<i>Primula veris</i>	Pierwiosnka lekarska						V
94	<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Brodawkowiec czysty	OC					
95	<i>Pyrus pyraster</i>	Grusza pospolita						3
96	<i>Ranunculus auricomus</i>	Jaskier różnolistny						V
97	<i>Ranunculus lingua</i>	Jaskier wielki						3
98	<i>Raphanus raphanistrum</i>	Rzodkiew świrzepa						V
99	<i>Rhinanthus serotinus</i>	Szelężnik większy						2
100	<i>Rhynchospora alba</i>	Przygielka biała				NT	V	2
101	<i>Rhytidadelphus squarrosus</i>	Fałdownik nastroszony	OC					
102	<i>Ribes spicatum</i>	Porzeczka dzika						R
103	<i>Scheuchzeria palustris</i>	Bagnica trofowa	OŚ			VU	V	2
104	<i>Scutellaria hastifolia</i>	Tarczycza oszczepowata				VU		2
105	<i>Sedum maximum</i>	Rozchodnik wielki						V
106	<i>Selinum carvifolia</i>	Olszewnik kminkolistny						3
107	<i>Silene dichotoma</i>	Lepnica dwudzielną						1
108	<i>Silene nutans</i>	Lepnica zwisła						V
109	<i>Spergula arvensis</i>	Sporek polny						0
110	<i>Sphagnum angustifolium</i>	Torfowiec wąskolistny	OC					

111	<i>Sphagnum magellanicum</i>	Torfowiec magellański	OC					
112	<i>Sphagnum palustre</i>	Torfowiec błotny	OC					
113	<i>Sphagnum squarosum</i>	Torfowiec nastroszony	OC					
114	<i>Stellaria palustris</i>	Gwiazdnica błotna						3
115	<i>Stratiotes aloides</i>	Osoka aleosowata						3
116	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	OC			R		R
117	<i>Teesdalia nudicaulis</i>	Chroszcz nagołodygowy						V
118	<i>Thalictrum flavum</i>	Rutewka żółta						3
119	<i>Thymus pulegioides</i>	Macierzanka zwyczajna						V
120	<i>Thymus serpyllum</i>	Macierzanka piaszkowa						3
121	<i>Tilia platyphyllos</i>	Lipa szerokolistna						G
122	<i>Trisetum flavescens</i>	Konietlica łąkowa				V		2
123	<i>Ulmus laevis</i>	Wiąz szypułkowy						3
124	<i>Ulmus minor</i>	Wiąz polny						2
125	<i>Utricularia intermedia</i>	Pływacz pośredni	OŚ		VU	V		2
126	<i>Vaccinium uliginosum</i>	Borówka bagienna				V		
127	<i>Valeriana dioica</i>	Kozłek dwupienny				V		3
128	<i>Veronica hederifolia</i>	Przetacznik bluszczokowaty						V
129	<i>Viola tricolor</i>	Fiołek trójbarwny						3

- OŚ - gatunki pod ochroną ścisłą
OC - gatunki pod ochroną częściową
Ex, 0 - gatunki zaginione, wymarłe
E, 1 - gatunki wymierające
V, 2, 3 - gatunki zagrożone
4 - gatunki potencjalnie zagrożone wymarciem
R - gatunki rzadkie
I - gatunki o nieokreślonym zagrożeniu (Ex, E, V lub R)
K - gatunki o zagrożeniu niedostatecznie poznanych
RL - gatunek częsty w górach, rzadki na niżu
DHF - gatunek zagrożony wg Dyrektywy Habitatowej

Tabela 4. Zestawienie chronionych i zagrożonych gatunków grzybów stwierdzonych na terenie gminy Białogard

Lp	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Status ochrony prawnej	Kategoria zagrożenia
Grzyby wielkoowocnikowe				
Ascomycota (grzyby workowe)				
1	<i>Helvella lacunosa</i> Afzel. : Fr.	piestrzyca zatokowa		R
Basidiomycota (grzyby podstawkowe)				
2	<i>Galerina paludosa</i> (Fr.) Kühner	hełmówka błotna		R
3	<i>Gomphidius roseus</i> (Fr.) Fr.	klejówka różowa		R
4	<i>Inonotus obliquus</i> (Pers.: Fr.) Pilát	błyskoporek podkorowy (włóknouszek ukosny)	OC	R
5	<i>Leccinum niveum</i> (Fr.) Rauschert	koźlarz białawy		V

6	<i>Lyophyllum palustre</i> (Peck) Singer	kępkowiec torfowiskowy		V
7	<i>Psilocybe elongata</i> (Pers.: Fr.) J.E. Lange	łysiczka torfowiskowa		R
8	<i>Psilocybe polytrichi</i> (Fr.: Fr.) Pers. & Dennis	łysiczka bagienna		R
9	<i>Psilocybe uda</i> (Pers.: Fr.) Gillet	łysiczka bagienna		R
10	<i>Sparassis crispa</i> (Wulf.): Fr.	siedzuń sosnowy (szmaciak gałęzisty)		R
Lichenes (grzyby zlichenizowane, porosty)				
11	<i>Cladonia arbuscula</i>	chrobotek leśny	OC	
12	<i>Cladonia rangiferina</i>	chrobotek reniferowy	OC	
13	<i>Peltigera praetextata</i>	pawężnica łuseczkowata	OS	
14	<i>Pleurosticta acetabulum</i>	wabnica kielichowata	OC	
15	<i>Ramalina farinacea</i>	odnożyca mączysta	OC	
16	<i>Ramalina fastigiata</i>	odnożyca kępkowa	OS	
17	<i>Ramalina fraxinea</i>	odnożyca jesionowa	OS	

OS - gatunek objęty ochroną ścisłą

OC - gatunek objęty ochroną częściową

R - gatunki rzadkie

I - gatunki o nieokreślonym zagrożeniu

Charakterystyka wymarłej flory gminy

Najpełniejszą dotychczasową charakterystykę flory gminy Białogard przedstawiono w Waloryzacji przyrodniczej gminy (2002). Obejmowała ona ten obszar tożsamy z obszarem niniejszego opracowania, zatem najlepiej nadaje się do analizy porównawczej. Inne dane florystyczne odnoszą się zazwyczaj do terenów w innej skali, np. Pomorza, Ziemi Białogardzkiej, dorzecza rzek przepływających przez gminę.

Stanowiska wielu gatunków stwierdzonych w Waloryzacji przyrodniczej przeprowadzonej w 2002 r. obecnie nie zostały potwierdzone, co wynikać może w wielu przyczyn.

Po pierwsze jest to zanik siedlisk wrażliwych na antropopresję, takich jak torfowiska czy wilgotne łąki. Wiele stanowisk gatunków chronionych nie zostało odnalezionych, gdyż w miejscu ich lokalizacji podawanej z 2002 r. nie istniały już odpowiednie siedliska dla ich rozwoju. Dotyczy to np. takich gatunków jak turzycyba ciborowata *Carex bohemica*, która jest gatunkiem namuliskowym, turzycyba bagienna *Carex limosa*, gatunek torfowisk z klasy *Scheuchzerietalia palustris*, sasanka łąkowa *Pulsatilla pratensis*, gatunek światłolubny, którego stanowiska są obecnie porośnięte lasem. Pomimo poszukiwań nie odnaleziono także stanowiska poryblinu jeziornego *Isoëtes lacustris*, co wskazuje na postępujący proces eutrofizacji wód jeziora Byszyńskiego.

Nie potwierdzone zostały stanowiska storczyków z wyjątkiem kukułki krwistej *Dactylorhiza incarnata*. Stan ten może mieć przyczynę w specyficznej biologii tych gatunków, które mogą przebywać w stanie utajenia nawet przez kilka lat, nie ukazując swojej obecności.

Być może kolejne lata suszy są powodem tego stanu. Dlatego też nie należy gatunków tych traktować jako wymarłe.

Nie potwierdzono stanowisk kilku gatunków rzadkich, które były podawane z jednego lub kilku punktów. Gatunki te zasiedlają płaty ekosystemów zachowanych w dobrym stanie. Z powodu ogólnego spadku walorów przyrodniczych stanowiska te najprawdopodobniej zanikły. Dotyczy to takich gatunków jak np. turzyca strunowa *Carex chordorrhiza*, goździk piaskowy *Dianthus arenarius*, ponikło jednoprzysadkowe *Eleocharis uniglumis*, gnidosz błotny *Pedicularis palustris*.

Stanowiska części gatunków podawanych w poprzedniej Waloryzacji przyrodniczej budzą pewne wątpliwości, jako że obszar opracowania leży poza ich zwartym zasięgiem lub też są bardzo rzadko stwierdzone w skali całego kraju. Nie można oczywiście wykluczyć ich stwierdzenia podczas prac terenowych prowadzonych na potrzeby poprzedniej Waloryzacji przyrodniczej, lecz obecnie nie stwierdzono ich występowania na terenie gminy. Przykładem mogą być następujące gatunki: turzyca drżączkowata *Carex brizoides*, skrzyp gałęzisty *Equisetum ramosissimum*, goryczel żmijowcowaty *Picris echioides*, rzepicha austriacka *Rorippa austriaca*, szczeń owłosiona *Virga pilosa*, jeżyna połyskująca *Rubus divaricatus*.

Kolejnym powodem różnic pomiędzy opracowaniami jest duża dynamika flory poddanej silnej antropopresji, zwłaszcza na siedliskach najmocniej przekształconych przez człowieka. Wiele gatunków chwastów pól uprawnych czy terenów ruderalnych może pojawiać się i zanikać w krótkim czasie. Stąd też obecność części gatunków segetalnych i ruderalnych nie została potwierdzona, lecz nie należy ich traktować jako trwale zanikłe.

Z listy florystycznej wyłączone zostały także gatunki uprawiane i ozdobne, gdyż analiza florystyczna dotyczy zwykle gatunków występujących spontanicznie na danym terenie. Dlatego też nie uwzględniono nasadzonych gatunków egzotycznej dendroflory takich jak np. platan klonolistny, jodła nikko, żywotnik olbrzymi, cyprysik groszkowy, cyprysik Lawsons, dąb błotny i inne. Gatunki te zostały uwzględnione w rozdziale o zieleni zorganizowanej.

Charakterystyka flory o cechach pomnikowych, chronionej lub zasługującej na ochronę jako pomniki przyrody

Pomniki przyrody są jedną z form ochrony przyrody ustanawianą w drodze uchwały przez radę gminy na podstawie art. 44 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Podstawą zakwalifikowania jako pomnik przyrody poszczególnych gatunków drzew jest zazwyczaj kryterium obwodu w pierśnicy (tj. na wysokości 1,3 m pnia) i związanego z nim wieku.

Do tej pory na terenie gminy objętych było ochroną 18 obiektów – 10 pojedynczych drzew, 4 grupy drzew i 4 aleje drzew. Obiekty te położone są głównie w parkach dworskich i pałacowych oraz na terenie dawnych cmentarzy.

Zatwierdzone pomniki przyrody reprezentowane są przez następujące gatunki: dąb szypułkowy *Quercus robur*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, jodła pospolita *Abies alba*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, platan klonolistny *Platanus acerifolia*. Aleje i grupy drzew objęte ochroną budują następujące gatunki: lipa drobnolistna *Tilia cordata*, dąb szypułkowy *Quercus*

robur, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, świerk pospolity *Picea abies*, sosna pospolita *Pinus sylvestris*.

W wyniku weryfikacji terenowej przeprowadzonej w 2002 r. stwierdzono zniszczenie 2 drzew. Rezultatem obecnych prac terenowych jest stwierdzenie zniszczenia kolejnych 3 drzew. Obecnie na terenie gminy funkcjonuje 5 pojedynczych drzew objętych ochroną jako pomniki przyrody.

Z listy pomników przyrody usunięto: jesion wyniosły z parku w Gruszewie (drzewa nie odnaleziono w podanej lokalizacji), buk zwyczajny z północnej części parku w Podwilczu (drzewo uległo wywrotowi) oraz buk zwyczajny z południowej części parku w Podwilczu (odłamany przewodnik, rozległe uszkodzenia pnia).

Spośród grup i alei część drzew również uległa zniszczeniu (złamaniu lub wywrotowi): jedna lipa z alei w Czarnowęsach (PP nr 6), jeden świerk z grupy drzew w Rzyszczewie (PP nr 7), jeden dąb i jeden buk z grupy drzew w Gruszewie (PP nr 13). Szczególnym przypadkiem dewastacji jest aleja lip w Redlinie, gdzie obecnie stwierdzono 18 drzew, podczas gdy w akcie powołującym ten pomnik przyrody w 1995 r. widnieje 70 (!) drzew.

Wykaz pomników przyrody, ich opis, lokalizację oraz podstawę prawną powołania zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 5. Wykaz pomników przyrody

Nr	Opis obiektu*	Obwód na wysokości 1,3 m	Pokrój, stan zdrowotny	Lokalizacja	Podstawa prawna
1.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	454 cm	Korona widlasto rozgałęziona, lekko asymetryczna, ślad po dolnym uschniętym konarze, ślady po dawnych cięciach w dolnej części pnia - dwie duże blizny z widocznymi wypróchnieniami, posusz ok. 5-10%, drzewo rośnie w rogu parku, w bezpośrednim sąsiedztwie ogrodzenia	Działka nr 205/1, Podwilcze, teren parku, w S-E części	Orzeczenie Nr 125 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962 r., Dz. Urz. WRN w Koszalinie nr 8 poz. 80 z 10.11.1971 r. Ogłoszenie Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium WRN w Koszalinie, Rozporządzenie Nr 7/92 Wojewody Koszalińskiego z dnia 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1992 r. nr 15 poz. 109 z 30.09.1992 r.
2.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	380 cm	Pokrój naturalny, korona wysmukła, symetryczna, stan dobry, posusz <5%,	Działka nr 205/1, Podwilcze, teren parku, przy głównej bramie	Orzeczenie Nr 129 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962 r., Dz. Urz. WRN w

			drzewo rosnące na terenie otwartym, przy wjeździe		Koszalinie nr 8 poz. 80 z 10.11.1971 r. Ogłoszenie Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium WRN w Koszalinie, Rozporządzenie Nr 7/92 Wojewody Koszalińskiego z dnia 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1992 r. nr 15 poz. 109 z 30.09.1992 r.
3.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	672 cm	Odłamany przewodnik, liczne odrośla dolnej części korony, drzewo rosnące na terenie otwartym, charakterystyczny pokrój, posusz 5-10%, rozległy ubytek kominowy	Działka nr 246/2, Żytkowo, teren parku, ok.40 m w kierunku S-E od pałacu	Orzeczenie Nr 2 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 26 września 1953 r., Dz. Urz. WRN w Koszalinie nr 17 poz. 59 z 30.12.1953 r. Orzeczenia Prezydium WRN w Koszalinie, Rozporządzenie Nr 7/92 Wojewody Koszalińskiego z dnia 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1992 r. nr 15 poz. 109 z 30.09.1992 r.
4.	Dąglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>	420 cm	Ślady po licznych konarach w dolnej części pnia, stan dobry, posusz < 5%, korona wysoko, drzewo obecnie rosnące w zwarciu, w pobliżu ruin pałacu	Działka nr 8/1, Gruszewo, teren parku, w północnej części działki	Rozporządzenie Nr 7/92 Wojewody Koszalińskiego z dnia 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1992 r. nr 15 poz. 109 z 30.09.1992 r.
5.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>	452 cm	Drzewo o pokroju naturalnym, korona rozłożysta, symetryczna, stan dobry, posusz <5%, uszkodzenia kory w dolnej części pnia, otoczenie drzewa zaśmiecone	Działka nr 9/9, Rychowo, teren parku, ok. 25 m w kierunku S-E od pałacu	Orzeczenie nr 131/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r., Dz.Urz.WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r.
6.	Aleja lip drobnolistnych <i>Tilia cordata</i> (20 drzew)	168-284 cm	Długość alei ok.100 m, drzewa o pokroju naturalnym, rosnące w zwarciu, posusz średnio ok.10%, u niektórych drzew odłamane dolne konary,	Działka nr 80, Czarnowęsy, stary cmentarz ewangelicki przy szosie w S-W części wsi	Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody., Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996

			jedno drzewo uległo złamaniu		r. nr 2 poz. 7 z 12.01.1996 r.
7.	Grupa świerków pospolitych <i>Picea abies</i> (22 drzewa) i sosen pospolitych <i>Pinus sylvestris</i> (14 drzew)	80-268 cm	Sosny wysokie, gonne, o koronach rozłożystych, świerki rosnące blisko siebie, o koronach wydłużonych, posusz średnio ok.5-10%, jeden świerk uległ złamaniu	Działka nr 56, Ryszczewo, stary cmentarz ewangelicki około 350 m na zachód od wsi	Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. nr 2 poz. 7 z 12.01.1996 r.,
8.	Aleja lip drobnolistnych <i>Tilia cordata</i> (18 drzew)	112-261 cm	Długość alei ok.60 m, drzewa o pokroju naturalnym, rosnące w zwarcu, posusz średnio ok.5-10%, po wielu drzewach wspina się bluszcz, znaczny ubytek liczby drzew (od 70 lip objętych ochroną w 1995 r.)	Działka nr 111, Redlino, stary cmentarz ewangelicki, ok. 700 m na północny-zachód od wsi, na skraju lasu	Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. nr 2 poz. 7 z 12.01.1996 r.
9.	Grupa dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i> (6 drzew)	152-248 cm	Pokrój naturalny, drzewa w zwarcu, korony wysoko, ślady po dawnych cięciach poniżej koron, posusz średnio ok.5-10%, jedno drzewo uszkodzone (śląd po odłamanym konarze, wypróchnienie)	Działka nr 157, Podwilcze, stary cmentarz ewangelicki przy południowym krańcu wsi	Orzeczenie nr 16/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1999, Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 11
10.	Grupa dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i> (12 drzew)	194-402 cm	Grupa drzew o pokroju naturalnym, stan dobry, niewielki udział posuszu konarowego, pojedyncze ślady po odłamanych/odciętych konarach, posusz < 5%, uszkodzenia kory	działka nr 1/15, Nawino, cmentarz poległych po I wojnie światowej, przy skrzyżowaniu szosy z drogą polną w południowym krańcu wsi	Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. nr 2 poz. 7 z 12.01.1996 r.
11.	Aleja lip drobnolistnych <i>Tilia cordata</i> (17 drzew)	116-196 cm	Długość alei ok. 50 m, pokrój naturalny, posusz średnio <5%, naturalne odrośla, korony niesymetryczne, skierowane na zewnątrz alei	Działka nr 33, Pękanino, dawny cmentarz ewangelicki przy południowym krańcu wsi	Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. nr 2 poz. 7 z 12.01.1996 r.

12.	Aleja lip drobnolistnych <i>Tilia cordata</i> (9 drzew)	152-256 cm	Długość alei ok.60 m, drzewa o pokroju naturalnym, rosnące w zwarciu, posusz średnio ok.10%, jedno drzewo silnie uszkodzone, zamierające, teren silnie zaśmiecony	Działka nr 6, Pękanino, stary cmentarz ewangelicki, po wschodniej stronie drogi do Kościernicy	Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. nr 2 poz. 7 z 12.01.1996 r.
13.	Grupa dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i> (10 drzew) i buków zwyczajnych <i>Fagus sylvatica</i> (10 drzew)	265-563 cm	Drzewa o pokroju naturalnym, rosnące w zwarciu, posusz średnio ok.10%, na niektórych drzewach ślady po dawnych cieciach poniżej koron, niektóre drzewa o obniżonej żywotności, część drzew rośnie na stromej skarpie, jeden buk uległ wywrotowi, jeden dąb uległ złamaniu	Działka nr 8/3, Gruszewo, przy kamieniu pamiątkowym, na skarpie o wystawie zachodniej	Rozporządzenie Nr 7/92 Wojewody Koszalińskiego z dnia 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody, Dz. Urz. Woj. Koszalińskiego z 1992 r. nr 15 poz. 109 z 30.09.1992 r., Zmiana rozporządzenie Nr 9/2003 z 14.05.2003 r.

*W przypadku wylamania lub wywrotu drzewa w alei/grupie drzew informację podano w opisie stanu zdrowotnego; podana liczba drzew dotyczy stanu aktualnego (bez zniszczonego drzewa).

Podczas prac terenowych stwierdzono występowanie kolejnych drzew lub ich grup, w tym alej, dla których wskazane jest objęcie ich ochrona w formie pomnika przyrody. Spełniają one kryterium szczególnej wartości przyrodniczej, kulturowej i krajobrazowej. Zaproponowano do objęcia ochroną kolejne obiekty – 5 pojedynczych drzew, dęby szypułkowe *Quercus robur*, oraz aleję lip drobnolistnych *Tilia cordata*. Wykaz proponowanych pomników przyrody, ich opis oraz lokalizację zawarto w poniższej tabeli. Stwierdzono również wiele drzew o wymiarach pomnikowych, które zlokalizowane są na terenie parków podworskich, figurujących w rejestrze zabytków. Z tego powodu nie są one przewidziane do ochrony jako pomniki przyrody. Zostały wyszczególnione w przy opisie parków podworskich, w rozdz. 4.10.1.

Tabela 6. Proponowane pomniki przyrody

Nr	Opis obiektu	Obwód na wysokości 1,3 m	Pokrój, stan zdrowotny	Lokalizacja
14.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	430 cm	Pokrój naturalny, korona symetryczna, drzewo dość nisko rozgałęzione, posusz ok.5%, drzewo rosnące w terenie otwartym, przy polnej drodze	Działka 142/1, Buczek, ok.700 m na północ od wsi
15.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	451 cm	Pokrój naturalny, korona symetryczna, posusz ok.5-10%, drzewo rosnące w terenie zabudowanym, przy skrzyżowaniu, w pobliżu starego budynku gospodarczego	Działka nr 239/2, Byszyno, centrum wsi

16.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	352 cm, 230 i 210 cm	Pokrój naturalny, drzewo trójprzewodnikowe, posusz ok.5-10%, drzewo rosnące w zwarcu, w lesie liściastym, na stoku	Działka 3/3, Czarnowęsy, ok.. 450 m na S-E od wsi
17.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	458 cm	Pokrój naturalny, posusz ok.5%, korona ukształtowana wysoko, drzewo rosnące na skraju olsu, na stoku, między lasem a polem	Działka nr 46, Rychówko, w południowej części działki, ok.900 m na zachód od wsi
18.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	462 cm	Pokrój naturalny, korona symetryczna, rozłożysta, drzewo z wysoko rozwiniętą koroną, posusz ok.5%, na drzewie bluszcz	Działka nr 9/2, Rychowo, teren dawnego cmentarza, przy drodze
19.	Aleja lip drobnolistnych <i>Tilia cordata</i> (75 drzew)	210-354 cm	Długość alei ok.600m, drzewa o pokroju naturalnym, posusz średnio ok.5-10%, niektóre drzewa odchylone od pionu, częściowo rosnące w lesie, częściowo na terenie otwartym	Działka nr 93, Czarnowęsy, wzdłuż drogi na południe od wsi

Spośród kilkudziesięciu drzew proponowanych do objęcia ochroną podczas poprzedniej waloryzacji przyrodniczej prowadzonej w latach 2001-2002, zweryfikowano te, dla których możliwe było ustalenie ich lokalizacji. Niestety, żaden z obiektów proponowanych wówczas do objęcia ochroną, nie został ustanowiony pomnikiem przyrody. W wielu przypadkach obniżone zostały ich walory przyrodnicze. Niektóre aleje zostały zniszczone podczas prac zarządców dróg (np. wyrównanie poboczy). Najjaskrawszym przykładem jest wycięcie (!) alei przy szosie Pękanino – Kościernica lub poważne uszkodzenie kory szysz korzeniowych drzew alei przy szosie Podwilcze – Rarwino.

Obserwowane jest często tzw. podkrzesywanie drzew, polegające na obcinaniu niższych konarów. Spowodowane jest to niewłaściwie prowadzonymi „zabiegami pielęgnacyjnymi” bądź też rabunkowym pozyskiwaniem drewna. Jest to praktyka szkodliwa, pogarszająca stan zdrowotny drzewa, a także zwiększająca prawdopodobieństwo jego wywrotu poprzez podniesienie jego środka ciężkości. W ten sposób zniszczona została aleja dębów przy polnej drodze na zachód od Stanomina.

O konieczności przeciwstawiania się temu zjawisku pisali autorzy poprzedniej waloryzacji przyrodniczej, opisując ją jako „nagminną i szeroko stosowaną w ostatnim czasie modę (...), która realizowana w sposób niefachowy a często wręcz barbarzyński, prowadzi do stopniowego zniszczenia całego obiektu”.

Niektóre drzewa proponowane do objęcia ochroną niemal dwie dekady temu są obecnie w słabym stanie zdrowotnym i/lub nie spełniają kryteriów do objęcia ochroną jako pomniki przyrody. Dotyczy to w szczególności alej, zwłaszcza tych, w których dominują jesiony wyniosłe. Pomimo tego, należy tu wyraźnie podkreślić ogromną rolę alej i szpalerów drzew, jaką spełniają szczególnie w otwartym, rolniczo użytkowanym krajobrazie, jako korytarze ekologiczne i ostoje różnorodności biologicznej.

Także spośród drzew o wymiarach pomnikowych, których zaproponowanie do objęcia ochroną rozważano podczas niniejszej pracy, wiele wykazuje się obniżoną żywotnością (np. wypróchnienia, uszkodzenia konarów). Z tego powodu w zaproponowanych pomnikach przyrody przeważają dęby, jako drzewa długowieczne.

Wskazania konserwatorskie

Obecnie drzewa objęte ochroną jako pomniki przyrody charakteryzują się ogólnie dobrym stanem zdrowotnym. Jednak z powodu ich wieku wskazane są bieżące okresowe kontrole ich stanu. Dotyczy to szczególnie drzew rosnących w miejscach odwiedzanych przez ludzi (w pobliżu ścieżek parkowych, zabudowań, wzdłuż dróg).

Drzewa należy otoczyć opieką konserwatorską oraz chronić przed wycięciem lub uszkodzeniem. W razie potrzeby należy w sposób fachowy przeprowadzić zabiegi pielęgnacyjne takie jak np. usunięcie posuszu (uschniętych konarów) lub założenie wiązań elastycznych. Istotne jest także oznakowanie drzew w terenie.

Do szczególnych przypadków należy jesion rosnący w parku w Żytlekowie. Jest to drzewo wiekowe, o rozległych ubytkach pnia i złamanym przewodniku. Ze względu na wiek może ulec wywrotowi lub poważnemu uszkodzeniu. Jednak z powodu lokalizacji nie powinien stanowić zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego. Należy pozostawić go w miejscu, do naturalnego rozkładu.

Dąb w parku w Podwilczu jest w dość słabym stanie zdrowotnym, o czym świadczą odłamane konary i rozległe wypróchnienia w dolnej części pnia. Drzewo należy objąć szczegółowym monitoringiem, zwłaszcza, że zlokalizowane jest w pobliżu drogi publicznej.

Platan rosnący w parku w Rychowie jest permanentnie otoczony stertą materiałów budowlanych, drewna opałowego oraz odpadów. Należy zadbać o uporządkowanie terenu wokół tego pomnika przyrody.

W wielu alejach lipowych rosnących na starych ewangelickich cmentarzach (w Czarnowęsach, Redlinie, Pękaninie) drzewa wymagają zabiegów polegających na usunięciu połamanych przewodników i konarów oraz ewentualnie usunięciu nadmiernego posuszu. Nie należy ich ogławiać!

Charakterystyka flory będącej przedmiotem zbioru do celów leczniczych

Na terenie gminy Białogard występuje szereg gatunków roślin leczniczych, których zbiór ze stanu dzikiego jest dopuszczalny ze względu na ich częste i obfite występowanie (wyróżniono gatunki szczególnie pospolite). Gatunki nie uwzględnione poniższym wykazie nie powinny być pozyskiwane.

Wykaz gatunków roślin leczniczych występujących na terenie gminy Białogard:

- Babka lancetowata *Plantago lanceolata* (!)
- Babka zwyczajna *Plantago major* (!)
- Bez czarny *Sambucus nigra* (!)

- Bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*
- Borówka czernica *Vaccinium myrtillus*
- Brzoza brodawkowata *Betula pendula* (!)
- Bylica piołun *Artemisia absinthium*
- Chaber bławatek *Centaurea cyanus*
- Chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*
- Cykoria podróżnik *Cichorium intybus*
- Czeremcha zwyczajna *Padus avium*
- Czosnaczek pospolity *Alliaria petiolata*
- Dąb szypułkowy *Quercus robur* (z wyjątkiem alei i parków)
- Dąbrówka rozłogowa *Ajuga reptans*
- Dziurawiec pospolity *Hypericum perforatum* (!)
- Glistnik jaskótcze ziele *Chelidonium majus* (!)
- Głogi *Crataegus* sp.
- Głowienka pospolita *Prunella vulgaris*
- Gwiazdnica pospolita *Stellaria media* (!)
- Jarzębina pospolita *Sorbus aucuparia*
- Jaskier ostry *Ranunculus acris*
- Jasnota biała *Lamium album*
- Kasztanowiec zwyczajny *Aesculus hippocastanum* (poza parkami i alejami)
- Kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*
- Koniczyny - *Trifolium* sp.
- Konwalia majowa *Convalaria majalis*
- Kruszyna pospolita *Frangula alnus*
- Krwawnik pospolity *Achillea millefolium* (!)
- Lipy *Tilia* sp. (poza parkami i alejami)
- Łopiany *Arctium* sp.
- Malina właściwa *Rubus idaeus*
- Marchew zwyczajna *Daucus carota*
- Mierznica czarna *Ballota nigra*
- Mięta polna *Mentha arvensis*
- Mlecze *Sonchus* sp.
- Mniszek pospolity *Taraxacum officinale*
- Mydlnica lekarska *Saponaria officinalis*
- Nerecznica samcza *Dryopteris filix-mas*
- Nostrzyki *Melilotus* sp.
- Ostrożeń warzywny *Cirsium oleraceum*
- Perz właściwy *Elymus repens*
- Pięciornik gęsi *Potentilla anserina*
- Podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*

- Podbiał pospolity *Tussilago farfara*
- Pokrzywa pospolita *Urtica dioica* (!)
- Poziomka pospolita *Fragaria vesca*
- Rdest ptasi *Polygonum aviculare*
- Robinia akacyjowa *Robinia pseudacacia* (!)
- Róża dzika *Rosa canina*
- Rumianek pospolity *Chamomilla recutita*
- Rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria*
- Skrzyp polny *Equisetum arvense* (!)
- Sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* (!)
- Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*
- Śliwa tarnina *Prunus spinosa*
- Świerząbek gajowy *Chaerophyllum temulum*
- Tasznik pospolity *Capsella bursa-pastoris* (!)
- Tatarak zwyczajny *Acorus calamus*
- Tojeść rozestana *Lysimachia nummularia*
- Wierzbówka kiprzyca *Chamaenerion angustifolium*
- Wiesiołek dwuletni *Oenothera biennis*
- Wrotycz pospolity *Tanacetum vulgare* (!)

Zbiór ze stanu dzikiego może być prowadzony tylko w sposób niezagrażający istnieniu lokalnych populacji. Zawsze należy pozostawiać część osobników, a także nie można zbierać roślin corocznie z tych samych stanowisk. Zbioru roślin nie można dokonywać na obszarach objętych ochroną, proponowanych do ochrony i oznaczonych jako cenne ze względu na walory szaty roślinnej.

Zbiór roślin chronionych dopuszczalny jest po uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia organów ochrony przyrody. Na terenie gminy Białogard dotyczyć to może kocanek piaskowych *Helichrysum arenarium*, przypadku których możliwy jest zbiór ręczny koszyczków, przy pozostawieniu nie mniej niż 75% populacji.

Pozyskiwanie roślin rosnących na terenach leśnych wymaga zezwolenia właściwego nadleśnictwa, roślin na innych terenach – zgody właściciela lub zarządcy.

Charakterystyka gatunków ekspansywnych, niepożądanych i stanowiących zagrożenie dla cennych gatunków rodzimych

Inwazyjne gatunki obce to rośliny (lub inne organizmy), które nie są rodzime dla ekosystemów i mogą powodować szkody w środowisku lub gospodarce, lub też negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka. W szczególności inwazyjne gatunki obce oddziałują negatywnie na różnorodność biologiczną, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie

gatunków rodzimych, poprzez konkurencję pokarmową, drapieżnictwo lub przekazywanie patogenów oraz zakłócanie funkcjonowania ekosystemów.

Jeżeli dla danego gatunku nowe środowisko jest wystarczająco podobne do rodzimego, gatunek ten może przetrwać i rozmnażać się. Nie napotykając naturalnych wrogów lub innych ograniczeń gatunek może stać się inwazyjny: zwiększać obszar swojego występowania i wypierać gatunki rodzime. Proces ten wpływa na wzrost kosztów społeczno-ekonomicznych, zdrowotnych i ekologicznych na całym świecie.

Na terenie gminy Białogard stwierdzono stanowiska szeregu gatunków inwazyjnych. Charakterystykę gatunków o najwyższej kategorii inwazyjności przedstawiono poniżej.

- **Barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnovskii*, kategoria inwazyjności IV (najwyższa)**

Gatunek o bardzo dużym wpływie w Polsce — znana jest zarówno duża liczba stanowisk i duża liczebność na nich; zwiększa się też liczba jego stanowisk. Występuje na przeważającym obszarze Polski. Populacje przeważnie z dużą liczbą osobników, tworzą rozległe łąny. Szybko zwiększa się liczba stanowisk. Najwcześniejsza obserwacja w Polsce w 1958 r. Do środowiska przyrodniczego przedostał się poprzez ucieczkę z uprawy.

Pochodzi z Kaukazu i terenów przyległych. Wyrasta w miejscach dawnej uprawy (uprawiany od lat 60-tych do 80-tych XX w. jako roślina pastewna na kisonkę dla bydła) i w okolicach, rozprzestrzenia się wzdłuż potoków i dróg. W istotny sposób konkuruje z rodzimymi gatunkami o zasoby pokarmowe. Preferuje miejsca wilgotne, żyzne, świetliste. Często na obrzeżach zarośli przy ciekach i potokach, w rowach przydrożnych, wchodzi na wilgotne łąki i pastwiska, w wilgotnych miejscach o charakterze ruderalnym.

Zagrożenia ze strony tej rośliny określono jako bardzo istotne w aspekcie ekologicznym, ekonomicznym i społecznym. Jest ona szczególnie niebezpieczna dla ludzi, gdyż jej sok w reakcji ze światłem słonecznym powoduje podrażnienie skóry a nawet poparzenia.

Na terenie gminy Białogard występuje przede wszystkim w Gruszewie i okolicach tej miejscowości – wokół stawu i przy drogach w kierunku Białogardu i Lasek, oraz w miejscowości Laski. Prowadzone są prace nadzorowane przez Nadleśnictwo Białogard mające na celu minimalizację występowania i eliminację tego gatunku. Korzysta się z metody mechanicznej polegającej na podcinaniu korzenia lub zaorywaniu obszarów występowania młodych roślin oraz wykaszaniu roślin starszych. Zabiegi te wykonuje się kilka razy do roku, ze względu na szybkie odrastanie. Zwalczanie tego gatunku musi być prowadzone przynajmniej kilka lat z rzędu, ze względu na żywotność nasion, wysoką zdolność regeneracji i brak naturalnych wrogów.

Bliskim gatunkiem jest barszcz Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*). Podawane w literaturze cechy różnicujące nie pozwalają w praktyce pewnie odróżnić tych dwóch gatunków. Często przyjmuje się istnienie tylko wcześniej opisanego barszczu Mantegazziego *sensu lato* (w szerszym ujęciu), gdzie barszcz Sosnowskiego miałby być synonimem lub odmianą tego pierwszego.

- **Rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria japonica*, kategoria inwazyjności IV (najwyższa)**

Jest to gatunek zadomowiony w skali całego kraju, o bardzo dużym wpływie w Polsce. Jego populacje charakteryzują się przeważnie dużą liczbą osobników. Tworzy często zwarte jednogatunkowe płaty zajmujące duże powierzchnie. Szybko zwiększa się liczba jego stanowisk. Na teren Polski przybył około 1882 r. Został sprowadzony celowo do ogrodów botanicznych jako roślina ozdobna. Do środowiska przyrodniczego przedostał się poprzez ucieczkę z uprawy.

Roślina pochodzi z Azji, jej pierwotny zasięg obejmował Japonię, Koreę, Tajwan i północne Chiny. W naszych warunkach kolonizuje zarówno siedliska naturalne, jak i przeobrażone. Stanowi zagrożenie zwłaszcza dla takich siedlisk chronionych jak lasy łęgowe oraz ziołorośla nadrzeczne. Skutecznie konkuruje z rodzimymi gatunkami roślin, często utrudniając ich wzrost i regenerację. Przede wszystkim ogranicza dostęp do światła, ze względu na tworzenie zwartych płatów i gęste ustawienie liści na pędach.

Zagrożenia ze strony tego gatunku określono jako bardzo istotne w aspekcie ekologicznym, ekonomicznym i społecznym.

Na terenie gminy Białogard stwierdzony został w Czarnowęszach (przy pałacu, na przydrożu w pobliżu mostu na Mogilicy), w Rychowie (przy pałacu), w Stanominie (na przydrożach), w Kościernicy (na nieczynnym cmentarzu ewangelickim na południe od wsi).

Do działań podejmowanych w celu eliminacji lub ograniczenia rozmiarów populacji gatunku należą metody mechaniczne, chemiczne, mechaniczno-chemiczne oraz biologiczne. Dobór metody zależy od rozmiarów i lokalizacji populacji (tereny objęte ochroną, doliny rzeczne, obszary zabudowane), co z kolei wpływa na okres prowadzenia zabiegów i ich częstotliwość.

Rdestowiec ostrokończysty często współwystępuje z innymi obcymi gatunkami rdestowców: rdestowcem sachalińskim (*R. sachalinensis*) i rdestowcem pośrednim (*R. xbohemica*), który powstał w wyniku hybrydyzacji dwóch powyższych gatunków.

- **Niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, kategoria inwazyjności IV (najwyższa)**

Jest to roślina zadomowiona na przeważającym obszarze Polski. Znana jest duża liczba stanowisk, populacje tworzą rozległe łany. Obserwuje się duży wzrost liczebności i zajmowanie nowych stanowisk. Przybył na teren Polski około 1850 r. jako ciekawostka botaniczna, ze względu na potencjalne właściwości lecznicze i nektarodajność. W drugiej połowie XX w. szybko rozprzestrzenił się spontanicznie, opanowując siedliska ruderalne, a następnie wkraczając do lasów.

Pochodzi z Azji środkowej i wschodniej. Kolonizuje zarówno siedliska antropogeniczne, jak i naturalne. W gminie Białogard występuje powszechnie w lasach, szczególnie grądach i łęgach, lecz również buczynach i dąbrowach. Rozpowszechniony jest również na siedliskach związanych z działalnością człowieka, takich jak przydroża, nasypy i tory kolejowe, ogrody, sady, cmentarze, parki.

Na temat wpływu gatunku na środowisko przyrodnicze nie ma jednoznacznej opinii. Nie wydaje się również, by była możliwą jego skuteczną eliminacją w skali całego kraju. Najważniejszą kwestią dotyczącą zwalczania tego gatunku jest likwidacja siedlisk ruderalnych na obszarach chronionych.

- **Klon jesionolistny *Acer negundo*, kategoria inwazyjności IV (najwyższa)**

Drzewo to zadomowione jest na terenie całej Polski, z dużą liczbą stanowisk w wielu regionach kraju. W ostatnich dziesięcioleciach obserwuje się duży wzrost liczebności i zajmowanie nowych stanowisk.

Na obszar Polski został celowo sprowadzony na początku XIX wieku. W wieku XIX i XX w. gatunek był często sadzony przy drogach, ulicach i w parkach. Sądzić należy, że na obszarze naszego kraju wymknął się z uprawy na przełomie XIX i XX wieku. Kolejne etapy spontanicznego rozprzestrzeniania się obserwowano po roku 1950, kiedy proces ten nabrał inwazyjnego charakteru a głównymi szlakami były doliny dużych rzek.

Roślina pochodzi ze wschodnich rejonów Ameryki Północnej, gdzie charakteryzuje się szerokim spektrum siedliskowym. W Polsce najlepsze warunki do rozwoju klonu jesionolistnego panują na siedliskach łąkowych w dolinach rzecznych, zaś poza dolinami na siedliskach grądowych. Jest także częstym składnikiem zdegradowanych lasów i środowisk antropogenicznych. Na terenie gminy Białogard jest częstym elementem w dolinach rzek oraz na siedliskach ruderalnych.

Stanowi istotne zagrożenie dla rodzimej szaty roślinnej poprzez wpływ na strukturę gatunkową i architekturę wnętrza lasu. Jego zdolność konkurencyjna wynika z dużej odporności na suszę i mróz, małych wymagań siedliskowych, dużej sprawności dyspersji diaspor, szybkiego wzrostu młodych okazów oraz plastyczności fenotypowej ułatwiającej dostosowywanie się rośliny do zmiennych warunków świetlnych lub wilgotności.

Gatunek powinien być usuwany przynajmniej z obszarów chronionych w czasie przebudowy drzewostanów i innych działań ochronnych.

Charakterystyka roślinności gminy

Ogólna charakterystyka roślinności występującej na terenie gminy

Obszar gminy Białogard charakteryzuje się dość zróżnicowaną roślinnością, co wynika z różnorodności siedlisk, które tu występują.

Na opisywanym obszarze dominują grunty użytkowane rolniczo, które stanowią 54% powierzchni. Wśród nich przeważają pola orne. Jest to typowa struktura dla krajobrazu Polski. Roślinność, która się tu rozwija, zależy od sposobu użytkowania rolniczego i podlega corocznym zmianom w zależności od prowadzonej gospodarki rolnej.

Zbiorowiska półnaturalne, jakimi są użytki zielone, w tym łąki i pastwiska, skupione są zwłaszcza wzdłuż dolin rzecznych, szczególnie w ich szerszych odcinkach. Niektóre z nich mają wysokie walory przyrodnicze, inne rozwijają się na użytkach porolnych. Towarzysza im zbiorowiska szuwarowe.

Lasy pokrywają około 40% powierzchni gminy. Reprezentowane są przez różnorodne typy ekosystemów leśnych, od podmokłych olsów, przez lasy łąkowe i grądy do borów mieszanych, świeżych oraz suchych. Z lasami związane są także zbiorowiska zaroślowe, które są z nimi dynamicznie powiązane.

Wody zajmują poniżej 1% powierzchni gminy. W nurcie wody lub w terenie bezpośrednio z nim sąsiadującym występuje roślinność wodna oraz terenów podmokłych, znacznie przyczyniając się do podniesienia poziomu różnorodności biologicznej.

Obszary zabudowane stanowią 3,4% powierzchni gminy. Charakterystyczne dla tych terenów są zbiorowiska roślinności ruderalnej, a także obszary niemożliwe do sklasyfikowania pod względem syntaksonomicznym z powodu przekształcenia terenu na potrzeby człowieka.

Szczegółowa charakterystyka roślinności została przedstawiona w rozdziale Roślinność rzeczywista.

Ocena stopnia różnorodności szaty roślinnej

Szata roślinna gminy Białogard jest mocno zróżnicowana, co wynika z naturalnego zróżnicowania terenu oraz z faktu istnienia obok siebie terenów użytkowanych w odmienny sposób. Flora i roślinność są w opisywanych warunkach odzwierciedleniem zróżnicowania warunków siedliskowych oraz sposobów użytkowania gruntu.

W obszarach zabudowanych i na siedliskach ruderalnych, np. przydrożach, nasypach kolejowych, terenach inwestycyjnych, szata roślinna podlega najsilniejszym wpływom człowieka. Jej charakter jest dynamiczny, a skład niestabilny. Odznacza się również wysokim udziałem gatunków obcych, które pojawiają się spontanicznie (w tym gatunków inwazyjnych), lub też zostały nasadzone jako elementy zieleni zorganizowanej. Są to cechy typowe dla terenów ruderalnych.

Ponad połowę powierzchni gminy pokrywają grunty użytkowane rolniczo. Pola orne są miejscem występowania roślinności segetalnej, związanej bezpośrednio z uprawą roli. Flora tzw. chwastów pól uprawnych staje się elementem zanikającym z polskiego krajobrazu w wyniku stosowania środków ochrony roślin. Część pól w gminie Białogard charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, gdyż nie podlegają one intensywnej produkcji rolnej.

Użytki zielone, czyli łąki i pastwiska skupiają się głównie wzdłuż dolin rzecznych. Występują głównie na glebach świeżych, poza strefą zalewów lub wilgotnych, podlegającym silniejszemu wpływowi wód rzecznych. Ekosystemy łąk ze swojej natury są bogate florystycznie i wyróżniają się wysoką różnorodnością. Podkreślić należy, że nie wszystkie łąki posiadają tak wysokie walory. Część z nich została zasiana na gruntach porolnych, zatem są to dużo bardziej ubogie w gatunki układy, które stopniowo się renaturalizują.

Doliny rzek wpływają w znaczny sposób na różnorodność obszaru. Chociaż sama powierzchnia wód zajmuje niewielki procent powierzchni całego obszaru gminy, to ona sama oraz towarzyszące jej tereny podmokłe stanowią ważną ostoję dla różnorodności biologicznej. Skupiają roślinność szuwarową, wodną, namuliskową, zarośla i ziołorośla nadrzeczne, a także płaty siedlisk leśnych. Zatem duża część zbiorowisk roślinnych i związanych z nimi gatunków skupia się na stosunkowo niewielkim obszarze w dolinach rzek.

Do zwiększenia różnorodności biologicznej w znaczny sposób przyczyniają się ekosystemy leśne. Szczególnie cenne są zgodne siedliskowo lasy liściaste w dolinach Chotli,

Topieli, Pokrzywnicy, Mogilicy, Bukowej, Liśnicy, a także na niektórych odcinkach Parsęty i Regi. Walory przyrodnicze części płątów znacząco podnosi obecność starodrzewu. Miejsca te stanowią ostoję gatunków lasów mezo- i eutroficznym. Większa część lasów to głównie nasadzenia na gruntach porolnych. Dominuje tu preferowana przez gospodarkę leśną sosna. Jednak miejscami silny podrost gatunków liściastych, takich jak dęby czy buki oraz gatunki leśne w runie, wskazują na siedliska żyźniejsze. Na glebach słabszych bory sosnowe pozostają zgodne z roślinnością potencjalną.

Należy zwrócić tu uwagę na zanik lub utratę części walorów niektórych elementów szaty roślinnej w perspektywie ostatnich dwóch dekad, czyli od ostatniej waloryzacji przyrodniczej. Dotyczy to zwłaszcza siedlisk wrażliwych na antropopresję, jakim są ekosystemy torfowisk wysokich i przejściowych. Elementy te ustępują z powodów takich jak pogorszenie warunków hydrologicznych, odwonienie terenu, susze oraz eutrofizacja gleby i wody. Zjawiska te są powszechne na terenie całego kraju i ukazują trend do ustępowania cennych siedlisk hydrogenicznych.

Charakterystyka naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk i zespołów roślinnych

Na terenie gminy Białogard występuje szereg naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk roślinnych. Zbiorowiska naturalne charakteryzują się spontanicznym, tj. samoczynnym rozwojem. Należą do nich przede wszystkim ekosystemy leśne, które w naszej strefie klimatycznej stanowią większą część roślinności potencjalnej. Do zbiorowisk naturalnych należy również zaliczyć te, które występują w miejscach, gdzie z naturalnych przyczyn nie mogą rosnąć drzewa, np. z powodu wysokiej wilgotności terenu, intensywnego spływu wód w dolinach rzecznych czy na stromych zboczach.

Ekosystemy półnaturalne wykształciły się pod wpływem gospodarki ludzkiej. Są to głównie zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe. Do zachowania swojej struktury i składu florystycznego potrzebują umiarkowanego lecz regularnego użytkowania. W wyniku zarzucenia koszenia czy wypasu, w wyniku procesu sukcesji wtórnej, ulegają przekształceniu w kierunku zbiorowisk leśnych.

Na terenie gminy Białogard stwierdzono występowanie następujących zbiorowisk leśnych: łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*, grąd subatlantycki *Galio-Carpinetum*, bór świeży *Leucobryo-Pinetum*, bór suchy (chrobotkowy) *Cladonio-Pinetum*, bór mieszany *Quercus robur-Pinetum* oraz ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*. Do zbiorowisk formowanych przez krzewy należą nadrzeczne zarośla wierzbowe *Salicetum triandro-viminalis*. Łozowiska *Salicetum pentandro-cinereae* i czyźnie z rzędu *Prunetalia spinosae* to również formacje krzewiaste, nie stanowią jednak one ostatniej fazy sukcesji, lecz należą do kręgów dynamicznych zbiorowisk leśnych. Podmokłym lasom i zaroślom w dolinie rzecznej towarzyszą zbiorowiska welonowe z rzędu *Convolvuletalia sepium* rozwijające się na ich skrajach.

Roślinnością o charakterze naturalnym są także zbiorowiska rozwijające się na terenach podmokłych oraz w wodzie. Należą do nich zbiorowiska szuwarowe z klasy *Phragmitetea*, zbiorowiska nadbrzeżnych terofitów z klasy *Bidentetea tripartiti*, zbiorowiska wodnych

makrolitów ze związków *Nymphaeion* i *Potamion* oraz zbiorowiska pleustonowe z klasy *Lemnetea*. Należą tu również zbiorowiska torfowiskowe, zarówno fitocenozy należących do torfowisk wysokich klasy *Oxycocco-Sphagnetea*, jak i niskoturzycowe torfowiska niskie i przejściowe, należące do klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*.

Zbiorowiska półnaturalne reprezentuje roślinność należąca do klasy *Molinio-Arrhenatheretea*. Należą tu zarówno ziołorośla ze związku *Filipendulion*, użytkowane rzadko, raz na kilka lat, rozwijające się na terenach podmokłych oraz łąki wilgotne ze związku *Calthion* i świeże ze związku *Arrhenatherion*, wymagające częstszego, corocznego koszenia.

Dokładna charakterystyka powyższych zbiorowisk została przedstawiona w rozdziale Roślinność rzeczywista. Najcenniejsze elementy roślinności opisane zostały szczegółowo w rozdziale zawierającym charakterystykę siedlisk podlegających ochronie prawnej w ramach tzw. Dyrektywy Siedliskowej.

Występowanie na terenie gminy siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I tzw. Dyrektywy Siedliskowej (z zaznaczeniem typów siedlisk priorytetowych)

Na terenie gminy Białogard stwierdzono występowanie kilku siedlisk przyrodniczych objętych ochroną prawną w ramach Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, czyli tzw. Dyrektywy Siedliskowej.

Poniżej przedstawiono opis tych siedlisk wraz z oceną właściwych parametrów i wskaźników wg obowiązującej metodyki GIOŚ.

Ochroną objęte są **Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami ze związków *Nymphaeion* i *Potamion* (kod 3150)**, czyli z roślinnością makrolitów zakorzenionych w dnie, o liściach pływających na powierzchni wody lub zanurzonych w toni wodnej. Siedlisko to jest obecne szczególnie w dolinie Radwi i Parsęty, gdzie obejmuje starorzecza tych rzek. Występują tu takie gatunki jak grąźel żółty, rdest ziemnowodny, żabiściek pływający, jeżogłówka pojedyncza. Starorzeczom towarzyszą gatunki szuwarowe z klasy *Phragmitetea*, a także gatunki pleustonowe z klasy *Lemnetea*.

Starorzecza zajmują niewielkie powierzchnie i część z nich odcięta jest od strefy zalewów wałami przeciwpowodziowymi. O niekorzystnych warunkach dla tego siedliska świadczy również analiza archiwalnych i współczesnych map topograficznych i satelitarnych. Stwierdzono zanik części starorzeczy, np. w dolinie Parsęty w okolicach Rogowa, czy w dolinie Radwi w okolicach Białogórzyna. Ocena siedliska została przedstawiona w poniższej tabeli (nie oceniano wskaźników pomocniczych).

Tabela 7. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami ze związków *Nympheion* i *Potamion*

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U1
Specyficzna struktura i funkcje	Charakterystyczna kombinacja zbiorowisk *	U1	
	Gatunki wskazujące na degenerację *	FV	
	Barwa wody *	U1	
	Konduktywność *	XX	
	Przezroczystość wody *	U1	
Perspektywy ochrony		U1	

Na odsłanianych łatem brzegach rzek i zbiorników wodnych wykształcają się płaty roślin jednorocznych (terofitów). Charakteryzują się one dużą dynamiką, szybkim rozwojem i krótkim cyklem życiowym budujących je gatunków. Podlegają ochronie jako siedlisko **Zalewane muliste brzegi rzek (kod 3270)**.

Roślinność, która buduje to siedlisko należy do klasy *Bidentetea tripartita*. Rozwija się ona na umiarkowanie nitrofilnych, wysychających łatem brzegach śródlądowych zbiorników wodnych. Pojawiają się tam, gdzie poziom wody w zbiornikach opada podczas letnich niżówek.

Na opisywanym terenie siedliska te skupiają się w dolinach Radwi i Parsęty – wzdłuż nurtu rzeki i przy brzegach starorzeczy, a także na terenie stawów rybnych w Kamosowie. Są to zwykle drobnopowierzchniowe, efemeryczne płaty, które budują np. uczepek trójlistkowy, uczepek zwisły, uczepek amerykański, rdest szczawiolistny, rdest ostrogorzki.

Ocena parametrów i wskaźników wykazała, że siedlisko to zachowane jest w stopniu niezadowolającym (U1). W większości płatów oprócz gatunków namuliskowych współdominują także gatunki szuwarowe. Regularnie występuje też gatunek obcego pochodzenia, jakim jest uczepek amerykański. Stwierdzono również duży stopień fragmentacji siedliska.

Tabela 8. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 3270 Zalewane muliste brzegi rzek

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U1
Specyficzna struktura i funkcje	Struktura przestrzenna płatów	U1	
	Gatunki charakterystyczne *	U1	
	Gatunki dominujące *	U1	
	Obce gatunki inwazyjne	U1	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	U1	
	Udział dobrze zachowanych płatów siedliska *	U1	
	Ogólnie struktura i funkcje	U1	
Perspektywy ochrony		U1	

Kolejnym siedliskiem związanym z terenami podmokłymi rozwijającym się głównie w dolinie Parsęty są **Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430)**. Są to zbiorowiska pnączy na brzegach zbiorników wodnych należące do związku *Convolvulion sepium*, występujące na brzegach cieków średniej wielkości.

Tzw. zbiorowiska welonowe nazwę zawdzięczają dobrze widocznym gatunkom pnączy, które je budują. W szerokich odcinkach dolin Regi i Parsęty na opisywanym terenie są to przede wszystkim kielisznik zaroślowy i chmiel zwyczajny, którym towarzyszą gatunki miejsc zasobnych w azot i wodę, np. pokrzywa zwyczajna, podagrycznik zwyczajny, sadziec konopiasty, żywokost lekarski, mózga trzciniowata i inne.

Z natury swej są to płaty o niewielkiej powierzchni, często o wydłużonym kształcie. Nie stwierdzono tu silnego rozwoju gatunków obcych.

Tabela 9. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 6430 Ziołorośla nadrzeczne

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U1
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne *	U1	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	U1	
	Bogactwo gatunkowe	U1	
	Obce gatunki inwazyjne	U1	
	Naturalność koryta rzeczno (brak regulacji)	U2	
	Naturalny kompleks siedlisk	U1	
Perspektywy ochrony		U1	

Łąki rozwijające się na glebach o średnim poziomie uwodnienia podlegają ochronie jako **łąki świeże użytkowane ekstensywnie (kod 6510)**. Są to bogate gatunkowo łąki koszone raz lub dwa razy w roku, wykształcone na potencjalnych siedliskach lasów grądowych i suchszych postaci lasów łęgowych. Łąki świeże ze związku *Arrhenaterion elatioris* występują przede wszystkim na obrzeżach i w zmeliorowanych fragmentach dolin rzecznych. Ich charakterystyczną cechą jest ścisły związek z intensywnością gospodarki łąkarskiej.

Na opisywanym terenie łąki świeże rozprzestrzeniają się głównie na skrzydłach dolin Regi i Parsęty. Niektóre płaty wyróżniają się bogactwem gatunkowym i wysokimi walorami przyrodniczymi. Duża część jednak rozwija się na gruntach porolnych i odznacza się różnym stopniem renaturalizacji.

W fitocenozie łąkowej dominują trawy takie jak rajgras wyniosły, owsica omszona, wiechlina łąkowa, kostrzewa czerwona. Płaty o wyższych walorach charakteryzują się występowaniem wielu gatunków roślin dwuliściennych (kwiatowych), takich jak np. bodziszek łąkowy, kozibród łąkowy, jaskier ostry, babka lancetowata, biedrzynek mniejszy, jastrun właściwy, dzwonek rozpierzchny i inne.

Nie stwierdzono występowania w istotnym stopniu gatunków obcych geograficznie lub ekologicznie. Większość łąk jest użytkowana regularnie, nie zalega na nich wojtek.

Tabela 10. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 6510 Łąki świeże użytkowane ekstensywnie

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U1
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne *	FV	
	Gatunki dominujące	U1	
	Obce gatunki inwazyjne	FV	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych *	U1	
	Ekspansja krzewów i podrostów drzew *	FV	
	Udział dobrze zachowanych płatów siedliska	U1	
	Wojłok (martwa materia organiczna)	FV	
Struktura przestrzenna płatów	U1		
Perspektywy ochrony		FV	

Subatlantycki nizinny las dębowo-grabowy *Stellario-Carpinetum betuli* podlega ochronie jako **Grąd subatlantycki (kod 9160)**. Należy do mezotroficznych lasów liściastych występujących m.in. na dnach i zboczach dolin średnich i małych rzek. Drzewostan buduje wiele gatunków drzew liściastych, charakterystyczna jest dobrze rozwinięta warstwa krzewów. Runo może być wielogatunkowe, zbudowane z gatunków typowych dla całej grupy lasów dębowo-grabowych.

Na terenie gminy Białogard dobrze rozwinięte grądy występują zwłaszcza na stokach doliny Chotli oraz w kompleksie leśnym koło Czarnowęs. Drzewostan budowany jest tu głównie przez dęby szypułkowe, graby i buki. Gęsty podszyt buduje leszczyna, której towarzyszy głóg jednoszyjkowy. W runie występuje gwiazdnica wielokwiatowa, gajowiec żółty, prosownica rozpięchła, kokoryczka wielokwiatowa, zawilec gajowy oraz podlegający ochronie wiciokrzew pomorski.

Głównym gatunkiem inwazyjnym jest pospolicie występujący niecierpek drobnokwiatowy. Na obniżenie oceny wpływa niski udział martwego drewna, zwłaszcza wielkowymiarowego. Korzystna jest zróżnicowana struktura przestrzenna drzewostanu, tzn. występowanie drzew w różnym wieku, tworzących luki i prześwietlenia.

Tabela 11. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 9160 Grąd subatlantycki

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U2
Specyficzna struktura i funkcje	Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa *	U1	
	Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy *	U1	
	Udział w drzewostanie gatunków liściastych (bez wczesnosukcesyjnych) *	U1	

	Udział graba w drzewostanie *	U1
	Udział gatunków wczesnosukcesyjnych w drzewostanie	U1
	Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie	U1
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie *	U1
	Martwe drewno (łączne zasoby)	U1
	Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >30 cm grubości *	U2
	Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	U1
	Naturalne odnowienie drzewostanu	U1
	Struktura pionowa i przestrzenna roślinności	U1
	Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie	U1
	Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie	U1
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV
	Inne zniekształcenia (rozjeżdżanie, wydeptywanie, zaśmiecenie)	U1
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny)	XX
Perspektywy ochrony		FV

Łęgowe lasy jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum* należą do lasów chronionych jako siedlisko priorytetowe **91E0* łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe**. Związane są przede wszystkim z wodami płynącymi – ciekami średniej wielkości. O ich strukturze decydują przede wszystkim warunki hydrologiczne (pionowy i poziomy ruch wód). Są to cenne przyrodniczo siedliska, które stanowią ostoje różnorodności biologicznej.

Na opisywanym terenie łęgi występują głównie w dnach dolin rzecznych oraz wzdłuż mniejszych cieków. W drzewostanie panuje olsza czarna, z domieszką jesionu wyniosłego. Dobrze rozwiniętą warstwę krzewów budują czeremcha zwyczajna i bez czarna. W runie występują pokrzywa zwyczajna, czartawa pospolita, wiechlina zwyczajna, bluszcz kurdybanek przytulia czepna.

Sporym walorem jest widoczny udział martwego drewna i naturalne odnowienie drzewostanu. Głównym gatunkiem inwazyjnym jest pospolicie występujący niecierpek drobnokwiatowy. Na obniżenie oceny wpływa regulacja części cieków, które zostały skanalizowane.

Tabela 12. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U2
	Gatunki charakterystyczne *	U1	

Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki dominujące *	U1
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	FV
	Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie *	U1
	Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie	U1
	Martwe drewno	U1
	Martwe drewno wielkowymiarowe leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm średnicy *	U1
	Naturalność koryta rzeczno (stosować tylko, jeżeli występowanie łągu jest związane z ciekami)	U2
	Reżim wodny, w tym rytm zalewów, jeśli występują *	U2
	Wiek drzewostanu	U1
	Pionowa struktura roślinności	U1
	Naturalne odnowienie drzewostanu	FV
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV
	Inne zniekształcenia	FV
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny)	XX
Perspektywy ochrony	FV	

Do siedliska priorytetowego **91D0* Bory i lasy bagienne** należy kilka zbiorowisk roślinnych: sosnowy bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, brzezina bagienna *Betuletum pubescentis* oraz ols torfowcowy *Sphagno squarrosi-alnetum*, a także inne, niekiedy trudne do ujęcia fitosocjologicznego bagienne lasy na torfach, cechujące się dominacją brzozy i sosny. Często stanowią one stadia sukcesyjne na torfowiskach.

Na terenie gminy występują jako drobnopowierzchniowe płaty na południe od Gruszewa i Rychówka i nad. Jez. Rybackim oraz koło Nosówka, Żelimuchy, Białogórzyna oraz Stanomina.

Leśne ekosystemy na glebach torfowych wykształcone są zazwyczaj słabo, w postaci kadłubowej. Często są silnie przekształcone z powodu przesuszenia terenu, co skutkuje wkraczaniem na ich teren gatunków obcych ekologicznie, zarówno w warstwie drzewostanu, jak i runa. Wskaźnik ilości martwego drewna jest nienajgorszy, gdyż płaty tych lasów nie są zazwyczaj użytkowane gospodarczo. Z tego powodu brak też jest śladów zniszczenia gleby i runa. Fitocenozy odznaczają się też zróżnicowaną strukturą przestrzenną.

Tabela 13. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 91D0* Bory i lasy bagienne

Parametr	Wskaźnik	Ocena stanu	Ogólna ocena stanu
Powierzchnia siedliska		U1	U2
	Gatunki charakterystyczne *	U1	

Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki dominujące	U1
	Inwazyjne gatunki obce w runie *	U1
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	U2
	Uwodnienie *	U1
	Wiek drzewostanu	U1
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie *	U1
	Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie *	U2
	Martwe drewno wielkowymiarowe leżące lub stojące >3 m długości i >30 cm grubości *	U1
	Naturalne odnowienie drzewostanu	U1
	Występowanie mchów torfowców * (tylko w borach bagiennych)	U1
	Występowanie charakterystycznych krzewinek	U1
	Pionowa struktura roślinności	FV
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	FV
	Inne zniekształcenia	U1
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny)	XX
Perspektywy ochrony	U1	

Charakterystyka zieleni parkowej, cmentarnej i starodrzewu Parki miejskie, wiejskie i inne

Cennym elementem przyrodniczym na terenie gminy Białogard są stare założenia zieleni zorganizowanej, takie jak parki podworskie. Zlokalizowane są głównie w południowej części gminy powodu lepszych warunków glebowych odpowiednich dla rolnictwa, a przez to większego niegdyś poziomu zamożności właścicieli majątków.

W rejestrze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków obecnie znajduje się 8 obiektów opisanych jako parki objęte ochroną konserwatorską. Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Stan większości parków jest niezadawalający. Wiele drzew charakteryzuje się złym stanem sanitarnym, widoczny jest posusz w koronach drzew, porażenia grzybowe, wykroty. Dodatkowo parki są źródłem nielegalnego pozyskiwania opału, niejednokrotnie miejscem składowania odpadów a nawet urządzania ogródków działkowych (!). Co ważne, stan ten opisany został w poprzedniej Waloryzacji przyrodniczej gminy wykonanej w 2002 r., wraz z wyraźnymi zaleceniami objęcia ochroną, a od tego czasu nie uległ widocznej poprawie. W dokumencie tym również stwierdzono, że park w Rychówku już nie istnieje.

Istotnym problemem wydaje się także brak świadomości społeczności lokalnej co do wartości kulturowej i przyrodniczej tych zabytkowych obiektów. Wskazuje na to niewłaściwy sposób korzystania z terenu, którego przykłady podano przy opisach poszczególnych parków.

Podkreślenia wymaga konieczność przeprowadzenia w sposób spójny prac mających na celu zapobieganie dalszym zniszczeniom, zwłaszcza starodrzewu. W miarę możliwości należy zaplanować rewitalizację parków i przywrócenie ich walorów oraz objęcie ich stanu regularnym monitoringiem. Istotnym aspektem jest tu również kwestia bezpieczeństwa publicznego, gdyż zaniedbane drzewa mogą stanowić zagrożenie w miejscach odwiedzanych przez ludzi. Rozpoczęcie takich prac powinno rozpocząć się od przeprowadzenia ekspertyz dotyczących stanu zdrowotnego zadrzewień parkowych. Dotychczas wykonano ekspertyzę dendrologiczno-hydrologiczną dla parku w m. Podwilcze.

Pomimo niewłaściwego stanu parków od strony sanitarnej i estetycznej, pozostają one cennym elementem przyrodniczym. Często mają one charakter naturalistyczny (z założenia bądź w wyniku zaniedbań), występuje w nich wiele starych i cennych drzewostanów o charakterze leśnym, a runo jest zbliżone do potencjalnego. Stanowią też ważną rolę siedliskotwórczą i mogą stanowić miejsca bytowania rzadkich gatunków roślin, grzybów i zwierząt. Niektóre parki lub ich fragmenty, pozostają w zarządzie Nadleśnictwa Białogard, np. park w Gruszewie, Kamosowie, Nawinie, Stanominie, Żytelekowie. Ich teren jest nieużytkowany gospodarczo, stanowią zatem ostoje różnorodności biologicznej o coraz większych walorach.

Listę parków wraz z syntetycznym opisem zamieszczono poniżej. Obiekty przedstawiono w kolejności alfabetycznej. Podkreślono obiekty widniejące w aktualnym rejestrze zabytków.

- **Czarnowęsy** – park pałacowy o powierzchni 23,38 ha założony został w połowie XIX w. Zlokalizowany jest nad rzeką Mogilicą, obejmuje południową część jej doliny. Park ma charakter romantyczny, większa jego część jest naturalistyczna. Rośnie tu wiele potężnych drzew o wymiarach pomnikowych, wśród których dominują buki i dęby szypułkowe. Runo leśne z gatunkami charakterystycznymi dla ubogiej buczyny oraz lasów nadrzecznych. Przy szczycie stoku doliny Mogilicy tkwi kilka głązów narzutowych o obwodzie około 400-500 cm. W jednym z nich wykonano kamienną ławkę tzw. „ławkę Diabła”. W parku znajduje się cmentarz rodzinny przedwojennych właścicieli wioski. Przez teren parku wiedzie ścieżka edukacyjna.

W pobliżu pałacu rosną dwa rozłożyste buki formy czerwonolistnej oraz jodła pospolita i daglezwia zielona. Z dwóch drzewiastych cisów jeden nie wykazuje już żywotności. Drugi okaz podlega silnej presji – w jego bezpośrednim sąsiedztwie parkują samochody, pobudowano tu również ogrodzenia, garaże. W tych warunkach przetrwanie tego okazałego drzewa chronionego gatunku jest mocno zagrożone. Teren w pobliżu pałacu jest zorganizowany w sposób chaotyczny – zlokalizowano tu szopy, garaże, ogródki działkowe. Na zapleczu pałacu stwierdzono stanowisko inwazyjnego gatunku – rdestowca ostrokończystego (*Reynoutria japonica*).

- **Góry** – park dworski o powierzchni 7,46 ha założony został w połowie XIX w. Na terenie parku zachowały się stare drzewa, lecz układ założenia jest zatarty. Pozostał szpaler grabów

przy granicy parku. W zachodniej części parku – grupa okazałych lip drobnolistnych. W parku występują głównie gatunki rodzime, takie jak buki, graby, lipy, dęby i klony. Z obcych gatunków rośnie tutaj kasztanowiec czerwony i daglezie zielone.

Teren parku jest mocno zaniedbany, widoczne jest składowisko gruzu. Działa tu zakład produkcyjny. Część konarów niektórych drzew została świeżo podcięta. Widoczne ślady równania powierzchni gruntu. Zabiegi te wykonano w sposób niefachowy odcinając zbyt duże konary oraz niszcząc korę niektórych drzew w części odziomkowej.

- **Gruszewo** – park pałacowy o powierzchni 15,00 ha został założony w XIX w. Park położony jest na wzniesieniu, na południe od wioski. Obejmuje też dwa zarastające obecnie stawy. W parku znajdują się ruiny pałacu oraz nieczynne ewangelickie cmentarze.

Drzewostan parku ma obecnie charakter leśny. Dominują w nim buki i dęby, którym miejscami towarzyszą klony, jesiony i brzozy. Runo jest w większości właściwe dla kwaśnej buczyny. Daleko posunięta naturalizacja parku jest jego ogromnym walorem przyrodniczym. Od strony drogi Rąbino-Białogard do parku prowadzi aleja lip drobnolistnych. Z gatunków drzew obcego pochodzenia rosną tu daglezie zielone (w tym pomnik przyrody) oraz jodły pospolite i świerki zwyczajne. W runie lasu liściastego regularnie występuje niecierpek drobnokwiatowy – gatunek inwazyjny. W pobliżu stawów zaś rośnie groźny dla człowieka inny neofit – barszcz Sosnowskiego.

- **Kamosowo** – park dworski o powierzchni 3,00 ha, założony został w XIX w. Park położony jest w południowej części wsi. Od zachodu sąsiaduje z kompleksem stawów rybnych zasilanych przez rzekę Topiel.

Drzewostan ma charakter leśny, rosną tu liczne stare buki i dęby. Niektóre z nich osiągają rozmiary pomnikowe. Runo odpowiada żyznym lub podmokłym lasom liściastym w zależności od uwodnienia terenu. Masowo występuje niecierpek drobnokwiatowy. Z gatunków obcych w parku nasadzone zostały świerki pospolite i daglezie zielone. Wzdłuż drogi rośnie aleja kasztanowców. Na terenie dawnych stawów wyrósł drzewostan, który obecnie jest zniszczony wskutek niewłaściwego regulowania poziomu wody. Teren parku jest mocno zaniedbany, a jego założenia nieczytelne.

- **Laski** – park dworski o powierzchni 2,00 ha został założony w XIX w. Zlokalizowany jest w północnej części wsi. Drzewostan ma charakter naturalny, leśny. Zbudowany jest głównie z buków, lip, klonów i jesionów. Podszyt jest gęsty, silnie podrastający.

W głębi parku rośnie dwuprzewodnikowy cis pospolity oraz wysokie świerki pospolite i jodła pospolita.

Teren parku jest zaniedbany. Osuszono i zaśmiecono stawy wewnątrzparkowe. Park spełnia ważną rolę siedliskotwórczą w otaczającym go otwartym krajobrazie użytkowanym rolniczo.

- **Nasutowo** – park dworski o powierzchni 1,20 ha został założony około połowy XIX w. Park tworzy osłonę od zachodniej strony wsi.

Park ma charakter naturalistyczny. Drzewostan tworzą głównie dęby, buki, lipy, klony i jesiony. Silnie rozrośnięta jest warstwa krzewów i młodych drzew. Wewnątrzparkowe stawy zostały osuszone i zaśmiecone. Całość terenu jest zaniedbana i niszczone, pomimo śladów próby rewitalizacji w postaci tablicy informacyjnej.

Daleko posunięta naturalizacja parku jest jego walorem przyrodniczym. Spełnia ważną rolę jako „wyspa” siedliska leśnego w krajobrazie pól uprawnych.

- **Nawino** – park pałacowy o powierzchni 4,00 ha został założony w XIX/XX w. Położony jest w północnej części wsi. Od wschodu ograniczony doliną rzeki Mogilicy. Tworzy go starodrzew z gatunków rodzimych: buków, dębów, garbów, którym towarzyszy lipa, klon zwyczajny i jawor. W podszycie występuje czeremcha i kruszyna oraz bujny podrost młodych drzew. Tern parku jest zaniedbany, jego układ – nieczytelny. Natomiast jego obecnym walorem przyrodniczym jest naturalny charakter.
- **Podwilcze** – park pałacowy o powierzchni 21,77 ha został założony w XIX w. Jest to największy park w granicach gminy, położony w południowej części wsi. Stanowi on otoczenie niszczonego pałacu z 1895 r. Park tworzy rozległe założenie obejmujące między innymi stawy, wzgórze widokowe, cmentarz rodowy oraz zabudowania pałacu, wozowni, domu służby, lodowni i przylegającej do parku gorzelnia. Dla parku wykonano ekspertyzę dendrologiczno-hydrologiczną w roku 2017, oceniającą wpływ zmiany warunków wodnych na drzewostan.

Na terenie parku zarejestrowano 32 taksonów drzew i krzewów. W części parku przylegającej do pałacu od wschodu i południa znajduje się zadrzewienie o charakterze parkowym, z udziałem drzew gatunków obcego pochodzenia, takich jak platan klonolistny, jodła nikko, żywotnik olbrzymi, cyprysiki – groszkowy i Lawsons. Zachodnia i północna część parku ma charakter leśny. W drzewostanie zdecydowanie dominuje buk pospolity, któremu towarzyszy grab pospolity, dąb szypułkowy, jesion wyniosły oraz daglezia zielona i świerk pospolity. Cenny starodrzew osiągnął wymiary pomnikowe. Niegdyś 5 drzew wpisanych było do rejestru pomników przyrody (3 buki pospolite, dąb szypułkowy i jodła pospolita). Niestety obecnie tylko dąb i jodła w dalszym ciągu mogą pozostać objęte ochroną. Jeden z buków w południowej części parku już w 2002 r. utracił większą część korony. Obecnie jest to próchniejący pniak, stanowiący siedlisko dla organizmów związanych z rozkładającym się drewnem. Drugi z buków w południowej części parku jest silnie uszkodzony – wyłamaniu uległ jeden z dwóch przewodników, drzewo posiada rozległą ranę, w której rozwijają się grzyby. Drugi z przewodników jest silnie pochylony, a jego wyłamanie pozostaje kwestią krótkiego czasu. Natomiast pomnikowy buk rosnący w południowej części parku uległ świeżo wywrotowi, prawdopodobnie z powodu uszkodzenia korzeni.

Wiele innych drzew osiągnęło wymiary pomnikowe. Kondycja fitosanitarna większości drzew jest jednak niezadowolająca. W koronach licznie występuje posusz konarowy i gałęziowy. Większość koron jest wysoko wyniesiona, pozbawiona dolnych gałęzi.

W ostatnich 40 latach nastąpiła znacząca zmiana ilościowego udziału poszczególnych gatunków w zadrzewieniu parkowym. Luki po wypadniętych drzewach – świerkach, sosnach, dębach i bukach – zostały samorzutnie wypełnione klonami, jesionami, olszami i bukami. W runie parku gatunki świadczące o naturalizacji – np. zawilec gajowy, ziarnopłon wiosenny, złoć żółta, podagrycznik pospolity, gajowiec żółty oraz gatunki nasadzone np. śnieżyczka przebiśnieg, śnieżyca wiosenna, fiołek wonny.

Ostatnie dwudziestolecie zaowocowało utratą cennych gatunków drzew, tj. kasztana jadalnego, klonów srebrzystych, jesionu wyniosłego odm. zwisającej, jodeł jednobarwnych, jarzębów pospolitych, cisa pospolitego, robinii akacjowych, sosen czarnych i pospolitych, świerków kłujących, topól balsamicznych i białych, żywotników wschodnich, jałowców wirginijskich oraz drzew owocowych. Przypuszcza się, że duża część drzewostanu zamarła w wyniku szeregu chorób, została wyłamana lub wyrwana przez wiatr. Przedstawione przeobrażenia składu gatunkowego związane są z niekorzystnymi dla drzewostanu zmianami stosunków wodnych, polegających na podniesieniu poziomu wód z powodu zaniedbania sieci melioracyjnej. Najprawdopodobniej również część drzew została utracona w wyniku rabunkowej działalności ludzi.

„Całość zaniedbanego dzisiaj parku posiada jeszcze wyraźne granice oraz strefy. Park jest jednak stopniowo dewastowany, a będący własnością prywatną pałac popada w coraz większą ruinę”. Powyższy cytat z Waloryzacji przyrodniczej z 2002 r. niestety pozostaje aktualny.

- **Rarwino** – park dworski o powierzchni 4,00 ha został założony w drugiej połowie XIX w. Park zlokalizowany jest w północnej części wsi. Stanowi połączenie z roślinnością o charakterze leśnym.

Obecnie park jest zupełnie zdewastowany i utracił swoje cechy. Nie zachował się jego układ. Ze starodrzewu zachowały się górujące nad zabudowaniami trzy płatany klonolistne rosnące pomiędzy budynkami a stawem. Korony drzewa są rozłożyste, duża ich część rozpościera się nad budynkami mieszkalnymi stanowiąc potencjalne zagrożenie. Należy rozważyć prawidłowe, zgodne ze sztuką arborystyczną, zredukowanie ich koron. W parku widnieje grupa świerków i dębów. Silnie rozwija się podszyt krzewów i młodszych drzew. Wzdłuż granicy parku przy drodze do Domacyna rośnie rząd kasztanowców pospolitych. Okolice pałacu zagospodarowane są jako ogródki czy wybiegi dla drobiu.

- **Rychowo** – park pałacowy o powierzchni 8,32 ha został założony w drugiej połowie XIX w. Zlokalizowany jest w południowej części wsi.

Drzewostan budują głównie dęby, jesiony, klony zwykłe i jawory. Z gatunków obcego pochodzenia – kasztanowce, jodły kaukaskie, jodła pospolita, dagleźja zielona i sosna wejmutka oraz rozłożysty platan klonolistny – pomnik przyrody. Przed wejściem do pałacu tkwią zamierające, silnie ogłowione jesiony. Na byłym gazonie przed pałacem, w pobliżu niewielkiego budynku, rosną dwa dęby szypułkowe odmiany stożkowej.

Park jest mocno zniszczony, zaśmiecony. Jego układ jest nieczytelny. Jego część wykorzystywana jest jako ogródki działkowe. W pobliżu pałacu pobudowano liczne garaże i szopy. Teren służy jako składowisko opału, materiałów budowlanych i odpadów.

- **Sińce** – park dworski o powierzchni 1,50 ha, założony około połowy XIX w. Park położony pomiędzy dworem a doliną rzeki Topiel, na zboczu doliny. Rosną w nim głównie gatunki rodzime: dęby, buki, graby, jesiony, klony zwyczajne i jawory. Z obcych gatunków występują tu dąb czerwony, dagleźja zielona, grupa świerków. W runie rośnie bluszcz pospolity, barwinek.

Park ma charakter naturalistyczny, stopniowo jednak jest niszczone (pozyskiwanie drewna na opał). W okolicy pałacu liczne zabudowania, garaże, szopy, wybiegi dla drobiu. Wewnątrz parku stwierdzone zostały liczne koleiny ciągników (silne uszkodzenia runa). Grupa grabów po południowej stronie pałacu została zastawiona sągami drewna opałowego.

- **Stanomino** – park pałacowy o powierzchni 17,55 ha został założony w drugiej połowie XIX w. Położony jest w południowej części wsi. Park leży na wzgórzu, od strony wschodniej opada w dolinę rzeki Topiel. W pałacu mieści się Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia.

Jest to park w stylu naturalistycznym, krajobrazowym. Drzewostan budują głównie gatunki rodzime, z dominacją buka, miejscami sosny. W domieszce pojawia się dąb, jesion, świerk, klon zwyczajny i jawor. W podszytce leszczyna i bez czarny.

Gatunki ozdobne rosną w pobliżu pałacu – buk zwyczajny forma czerwonolistna i dąb błotny, w głębi parku – tulipanowiec.

- **Zagórze** – park dworski o powierzchni 2,00 ha, założony w drugiej połowie XIX w. Zlokalizowany jest w północnej części wsi. Park o charakterze naturalistycznym. W założeniu dwa stawy połączone strumieniem. Drzewostan tworzą głównie buki i dęby, którym towarzyszą graby, lipy, świerki, klony zwyczajne i jawory. Widoczny silny podrost młodych drzew i krzewów. Runo jest właściwe dla żyznych lasów liściastych – występuje tu np. gwiazdnica wielkokwiatowa, gajowiec żółty, zawilec gajowy, złoć żółta.

Obiekt jest zaniedbany i miejscami zaśmiecony, o nieczytelnym układzie. Od drogi w stronę dworu wiedzie szpaler kasztanowców.

Żytelkowo – park pałacowy o powierzchni 5,35 ha, założony w pierwszej połowie XIX w. Położony jest w południowej części wsi, u podnóża stoku stromego wzniesienia, w rozwidleniu rzeki Liśnica i jej dopływu. Park ma charakter naturalistyczny. W drzewostanie dominują gatunki rodzime – dęby i graby, w obniżeniach terenu – olsze. Podszyt jest silnie rozwinięty. Na terenie parku rośnie potężny jesion wyniosły – pomnik przyrody. W pobliżu pałacu okazały cis pospolity w formie drzewiastej. Z gatunków ozdobnych – buki forma czerwonolistna, daglezie i świerki pospolite oraz grupa jodeł. Na wyspie grupa młodych drzew. Na zapleczu pałacu zorganizowano ogródki działkowe.

Zieleń przykościelna, cmentarna, pocmentarna

W rejestrze zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie figuruje jeden obiekt – nieczynny cmentarz polowy w Dargikowie. Pozostałe opisane cmentarze również stanowią wartość kulturową i przyrodniczą. Wyróżniają się one pod względem zieleni wysokiej i/lub ciekawymi gatunkami runa – gatunkami niegdyś tu posadzonymi. Często również stanowią ostoje zadrzewień i gatunków z nimi związanych w otwartym krajobrazie użytkowanym rolniczo.

Większość cmentarzy zlokalizowanych jest na skraju wsi, część – przy kościołach, w centrum. Tylko jeden obiekt – dawny cmentarz w m. Żeleźno – jest zadbany i widać, że

pozostaje pod ludzką opieką. Zostało utworzone tu lapidarium poświęcone pamięci dawnych mieszkańców spoczywających w tym miejscu. Pozostałe dawne cmentarze są raczej zapomniane, często o gęstym podszycie młodych drzew i krzewów, ulegają procesom naturalizacji. Negatywnie wyróżniają się zaśmiecone dawne miejsca pochówku w miejscowościach Pustkowo, Kościernica, Pękanino.

Na terenie niektórych cmentarzy zachowały się grupy drzew, aleje lub ich ślady. Część z nich objęta jest ochrona jako pomniki przyrody (np. na nieczynnych cmentarzach w miejscowościach Nawino, Pustkowo, Kościernica, Pękanino, Zagórze, Redlino, Czarnowęsy, Rzyszczewo). Część z drzew pomnikowych jest w słabym stanie zdrowotnym (patrz rozdz. 4.8.2.3).

Listę cmentarzy wraz z syntetycznym opisem zamieszczono poniżej. Obiekty przedstawiono w kolejności alfabetycznej.

- **Białogórzyno** – powierzchnia 0,35 ha, założony w XIX w., ewangelicki nieczynny oraz komunalny czynny. Położony wśród pól na zachód od wioski, ok. 230 m od głównej drogi. Zachowany układ – aleja lip drobnolistnych. W drzewostanie dęby, świerki, klony, robinia akacjowa. W nieczynnej części w runie barwinek, śnieżyczka przebiśnieg, liliowiec. Śródpolna wyspa zieleni.
- **Buczek** – powierzchnia 0,52 ha, ewangelicki z połowy XIX w, nieczynny. Położony około 550 m na zachód od miejscowości, w lesie, na wzniesieniu. W drzewostanie grupa świerków, a także dęby, brzozy, cis. W runie bluszcz, konwalia majowa, barwinek.
- **Byszyno** – powierzchnia 0,70 ha, założony w XIX w., czynny. Położony przy północnym skraju wsi. Wyspa zieleni wysokiej wśród otwartego krajobrazu rolniczego.
- **Czarnowęsy** – powierzchnia 0,40 ha, założony w XIX w., ewangelicki, nieczynny. Położony w południowo-zachodnim skraju wsi. Zachowany układ przestrzenny – aleja lip, pomnik przyrody. W drzewostanie dęby, grupa świerków, buki, klony, jawory. Silny podrost klonów. W runie śnieżyczka przebiśnieg, barwinek, bluszcz, wieczornik damski, złoć żółta, zawilec gajowy. Naturalizacja w kierunku ekosystemu leśnego.
- **Dargikowo** – powierzchnia 0,92 ha, założony w XIX w., protestancki, nieczynny. Położony po wschodniej stronie wsi, ok. 250 m od centrum. Obiekt w rejestrze zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. W drzewostanie stare dęby, którym towarzysza klony zwyczajne, jesiony, brzozy. Po wielu drzewach wspina się bluszcz. Podszyt młodych klonów i jaworów. W runie gatunki związane z człowiekiem – śnieżyczka przebiśnieg, barwinek, liliowiec, wieczornik damski, cebulica dwulistna, żonkil oraz prawdopodobnie nasadzona i znaturalizowana konwalia majowa.
- **Dębczyno** – powierzchnia 2,3 ha, z XIX w, nieczynny. Położony wśród zabudowań wsi. Wyspa zieleni w zabudowanym terenie miejscowości.
- **Góry** – powierzchnia 0,20 ha, ewangelicki nieczynny. Położony przy wschodnim krańcu miejscowości. W drzewostanie głównie dęby, brzozy, klony, sosny. W runie bluszcz, konwalia majowa.

- **Kościernica** – powierzchnia 0,36 ha, założony w XIX w., ewangelicki, nieczynny. Położony ok. 850 m w kierunku południowym od wsi, przy drodze polnej. Zachowane ślady po alei lipowej. W drzewostanie brzozy, klony, żywotnik. Silny podrost młodych drzew. W runie bluszcz, śniedek baldaszkowaty, śnieżyczka przebiśnieg, cebulica dwulistna, żonkil, fiołek wonny. Teren zaśmiecony. Przy drodze kępa rdestowca ostrokończego – gatunku inwazyjnego.
- **Krępa** – powierzchnia 0,20 ha, ewangelicki nieczynny. Położony około 170 m na południowy-zachód od mostku na rzece Topiel na krawędzi doliny. Nagrobki zdewastowane. Obszar renaturalizuje się w kierunku buczyny. W drzewostanie stare buki oraz grupa świerków.
- **Lulewice** – powierzchnia 0,70 ha, założony w XIX w., ewangelicki nieczynny. Położony około 100 m na południowy-wschód od zabudowań wioski. W drzewostanie głównie dęby, lipy i brzozy. Cis pospolity w formie krzewiastej. Runo żyznych lasów liściastych oraz gatunki niegdyś tu posadzone – bluszcz, barwinek, śnieżyczka przebiśnieg, konwalia majowa.
- **Łęczno** – powierzchnia 0,20 ha, założony w XIX w., przykościelny, nieczynny. Położony w centrum wsi. Drzewa tworzą szpaler wzdłuż ogrodzenia po południowej stronie kościoła. Pozostała część terenu wykaszana, utrzymywana w postaci trawnika.
- **Łęczno** – powierzchnia 0,34 ha, założony w XIX w., ewangelicki, nieczynny. Położony w południowej części wsi w rozwidleniu dróg do Nawina i Gruszewa. W drzewostanie głównie dęby i klony. Silnie rozrośnięta warstwa podszytu. W runie bluszcz (w tym stare okazy), konwalia majowa, barwinek.
- **Nawino** – powierzchnia 0,16 ha, założony w XIX w., ewangelicki, nieczynny. Położony około 250 m na zachód od wsi, przy polnej drodze w kierunku Byszyna. Wyspa zieleni w otwartym krajobrazie. W runie bluszcz, konwalia majowa, barwinek.
- **Nawino** – powierzchnia 0,11 ha, ewangelicki z roku 1918. Położony w południowej części wsi, w rozwidleniu dróg, przy przystanku autobusowym. Zieleń wysoką buduje grupa dębów szypułkowych – pomnik przyrody. W runie bluszcz.
- **Pękanino** – powierzchnia 1,00 ha, założony w XIX w., ewangelicki, nieczynny. Położony ok. 270 m na wschód od szosy Pękanino-Kościernica. Zieleń wysoka – aleja lip drobnolistnych – pomnik przyrody, pojedyncze dęby szypułkowe; w runie – kokoryczka wielokwiatowa.
- **Pękanino** – powierzchnia 0,44 ha, założony w XIX w., ewangelicki, nieczynny. Położony po wschodniej stronie drogi do Kościernicy obok przejazdu kolejowego do Pękaninka. Zachowany układ – aleja lipowa, pomnik przyrody. W drzewostanie dęby, klony, brzozy, sosny. Silnie rozwinięty podrost klonów. W runie bluszcz, konwalia majowa. Teren zaśmiecony.
- **Podwilcze** – powierzchnia 0,65+0,05 ha, założony w XIX w., ewangelicki nieczynny oraz komunalny czynny. Położony południowej stronie wioski. Grupa dębów szypułkowych – pomnik przyrody. W drzewostanie świerki, graby, buk, dąb czerwony, jesiony, klony. Silnie rozwinięta warstwa krzewów i młodych drzew. W runie bluszcz, konwalia majowa, barwinek.

- **Podwilcze** – powierzchnia 0,26 ha, przykościelny, nieczynny. Położony w centrum wsi. Zieleń wysoka wzdłuż muru – dęby i jesiony. Całość terenu wykaszana, utrzymywana w postaci trawnika.
- **Pomianowo** – powierzchnia 1,40 ha, założony w XIX w. ewangelicki, nieczynny. Położony w południowym krańcu wsi. W drzewostanie dęby, klony, brzozy, świerk i żywotnik. Silny podrost klonów zwyczajnych i jaworów. W runie barwinek, śnieżyczka przebiśnieg, liliowiec, śniedek baldaszkowaty, wieczornik damski, złoć żółta, bluszcz. Wyspa zieleni wśród bezleśnego fragmentu krajobrazu.
- **Pustkowo** – powierzchnia 0,28 ha, założony w XIX w., ewangelicki nieczynny. Położony w północno-wschodnim skraju wsi. W drzewostanie grupa świerków, dęby, brzozy, sosny, buki, klony zwyczajne, jawory. Silny podrost krzewów, zwłaszcza śnieguliczki białej. Cis, barwinek, bluszcz, konwalia majowa. Teren silnie zaśmiecony.
- **Rarwino** – powierzchnia 0,23 ha, ewangelicki nieczynny. Położony po wschodniej stronie wsi. W drzewostanie buki, klony zwyczajne. Silny podrost młodych drzew i krzewów (klon, bez czarny). W runie śnieżyczka przebiśnieg, fiołek wonny, żonkil, liliowiec, bluszcz, wieczornik damski, barwinek, konwalia majowa.
- **Rarwino** – powierzchnia 0,32 ha, przykościelny nieczynny. Położony w centrum wsi. Zieleń wysoka uboga – klon srebrzysty w kierunku S-E przy budynku kościoła, lipa drobnolistna przy bramie wjazdowej, kilka jesionów. Całość terenu wykaszana, utrzymywana w postaci trawnika.
- **Redlino** – powierzchnia 0,90 ha, ewangelicki nieczynny. Położony około 700 m na północny-zachód od wsi, pod lasem. Zachowany układ przestrzenny – aleja lip drobnolistnych, pomnik przyrody. W drzewostanie dęby, graby, klony, świerki. Wiele drzew okrytych bluszczem. W runie śnieżyczka przebiśnieg, fiołek wonny, konwalia majowa, barwinek. Teren zaśmiecony.
- **Rogowo** – powierzchnia 1,90 ha – ewangelicki nieczynny. Położony około 350 m na północny-wschód od miejscowości. Wyspa zieleni w otwartym krajobrazie użytkowanym rolniczo. Pełni istotną rolę siedliskotwórczą.
- **Rychowo** – powierzchnia 0,08 ha, ewangelicki nieczynny. Położony przy południowym skraju wsi. W drzewostanie dominuje rozłożysty dąb – proponowany pomnik przyrody, poza tym inne dęby, klony i jesiony. Po wielu drzewach wspina się bluszcz. Silny podrost krzewów. W runie śnieżyczka przebiśnieg, cebulica dwulistna, konwalia majowa.
- **Rychówko** – powierzchnia 0,35 ha – ewangelicki nieczynny. Położony w północnej części wioski na krawędzi doliny, nad łąkami. W drzewostanie głównie dęby i klony, silnie rozwinięty podszyt. W runie bluszcz, konwalia majowa.
- **Rzyszczewo** – powierzchnia 0,18 ha, ewangelicki nieczynny. Położony przy zachodnim skraju wsi, około 300 m od głównej drogi. Drzewostan budują głównie sosny i świerki – pomnik przyrody (grupa drzew). W podroście dęby i buki, krzew cisu. W runie barwinek, bluszcz, konwalia majowa. Naturalizacja w kierunku ekosystemu leśnego.
- **Rzyszczewo** – powierzchnia 0,18 ha, przykościelny, ewangelicki nieczynny. Położony przy zachodnim skraju wsi. W drzewostanie lipy, dęby, świerki. Dwa drzewa uległy wywrotowi, obecnie opierają się na sąsiednim. W runie bluszcz, złoć żółta, konwalia majowa. Teren

ogrodzony wspólnie z sąsiadującym pastwiskiem, ślady użytkowania pastwiskowego (!). Na obszarze cysterna dla krów, składowisko kamieni.

- **Stanomino** – powierzchnia 0,25 ha, ewangelicki nieczynny. Położony na wzniesieniu w parku, na południe od wsi, po zachodniej stronie szosy do m. Sińce. Drzewostan o charakterze leśnym tworzą buki, sosny, klony. W runie bardzo licznie bluszcz, w tym okazy kwitnące, konwalia majowa, barwinek, śnieżyczka przebiśnieg.
- **Zagórze** – powierzchnia 0,16 ha, ewangelicki nieczynny. Położony około 500 m od wsi przy szosie do Nasutowa. Ślady układu przestrzennego – resztki alei formowanych buków zwyczajnych. W drzewostanie dęby, brzozy. Silny podrost klonu zwyczajnego i jaworu. W runie śnieżyczka przebiśnieg, barwinek, bluszcz, konwalia majowa. Postępuje naturalizacja w stronę ekosystemu leśnego.
- **Zaspy Małe** – powierzchnia 0,13 ha, ewangelicki nieczynny. Położony na wzniesieniu przy północnym skraju wsi. Zielen wysoka – drzewostan dębowy z pojedynczymi modrzewiami i bukami, w runie bluszcz, konwalia majowa.
- **Zaspy Małe** – powierzchnia 0,16 ha, ewangelicki nieczynny. Położony około 650 m na północny-wschód od wioski, wśród lasu. W drzewostanie głównie sosny i brzozy, a także świerki, dęby, modrzewie.
- **Żeleźno** – powierzchnia 0,80 ha, ewangelicki nieczynny. Położony przy wschodnim krańcu wsi. Utworzone zostało tu lapidarium. W drzewostanie wyróżniają się stare dęby, szpaler lip. Krzewy – cis, żywotnik, mahonia. W runie fiołek wonny, barwinek, śnieżyczka przebiśnieg, bluszcz, konwalia majowa, złoć żółta, ziarnopłon wiosenny.
- **Żelimucha** – powierzchnia 0,25 ha, ewangelicki nieczynny. Położony około 500 m od drogi Żelimucha-Lulewiczki. Wyspa zieleni wśród krajobrazu otwartego. W runie bluszcz, konwalia majowa.
- **Żytelkowo** – powierzchnia 0,23 ha, przykościelny, ewangelicki nieczynny. Położony w centrum wsi. Zielen wysoką budują dęby, lipy, klony zwyczajne, robinie i topole białe. Od północnej strony budynku kościoła – rozłożysty dąb szypułkowy. Całość terenu wykaszana, utrzymywana w postaci trawnika.

Żytelkowo – powierzchnia 0,42 ha, ewangelicki nieczynny. Położony około 300 m na zachód od wioski na skraju lasu. W runie bluszcz, konwalia majowa, barwinek.

Inne skupiska starodrzewu

Na terenie gminy istotną rolę spełniają także liniowe skupiska drzew, jakimi są aleje przydrożne. Aleje i szpalery od setek lat stanowią niezwykle cenny element przyrody i krajobrazu. Stanowią one ważny element dziedzictwa krajobrazu Pomorza Zachodniego. Spełniają liczne funkcje pozaprzrodnicze, takie jak np. krajobrazowe, kulturowe, wizualno-estetyczne, turystyczne, glebochronne i przeciwoerozyjne, produkcyjne. Pełnią także funkcje osłon przeciwolśnieniowych oraz pozytywnie oddziałują na psychikę kierowców, zwiększając bezpieczeństwo ruchu. Jak wszystkie drzewa, uczestniczą w procesie wiązania węgla i przyczyniają się do osłabiania efektu cieplarnianego.

Z punktu widzenia niniejszego opracowania najważniejszą jest jednak rola alej w funkcjonowaniu ekosystemów. Drzewa sadzone wzdłuż dróg tworzą enklawy istotne dla zachowania różnorodności biologicznej. Często pozostają one jedynymi starymi drzewami liściastymi nie tylko w otwartym terenie uprawianym rolniczo, lecz również w lasach, skąd są usuwane na skutek racjonalnej gospodarki. Stare drzewa spełniają ważną rolę siedliskotwórczą dla wielu gatunków ptaków, drobnych ssaków czy bezkręgowców (np. owadów). Na ich pniach bytują liczne porosty nadrzewne, dla których nie ma zazwyczaj w krajobrazie alternatywnego siedliska. Aleje są również korytarzami ekologicznymi – łączą kompleksy leśne, umożliwiając migrację zwierząt. Wiele organizmów związanych z drzewami przydrożnymi należy do gatunków objętych ochroną prawną.

Na terenie gminy Białogard aleje tworzą najczęściej drzewa liściaste – klony zwyczajne i jawory, lipy, jesiony, dęby szypułkowe. Są również aleje kasztanowców i dębów czerwonych.

Niestety drzewa przydrożne są w ogólnie słabym stanie zdrowotnym. Charakterystyczne jest stosowanie zabiegu tzw. podkrzesywania, czyli podcinania dolnych gałęzi. Jego skutkiem jest obniżona żywotność drzewa, podniesienie jego środka ciężkości, a co za tym idzie zwiększone prawdopodobieństwo uszkodzenia – wywrotu lub wyłamania. W sąsiedztwie drogi stanowić to może poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu. Osobną kwestią jest słaba kondycja drzew takich jak jesiony, kasztanowce czy topole obcego pochodzenia. Drzewa te, z przyczyn naturalnych (np. działanie patogenów, szkodników, krótkowieczność) krócej pozostają żywotne, a proces ten jest dla człowieka łatwiej zauważalny.

Drzewa budujące aleje najczęściej są w zaawansowanym wieku. Młode nasadzenia to najczęściej uzupełnienia luk alej istniejących. Brakuje nasadzeń zastępczych, nie ma alej drzew w młodych. Przy takich tendencjach aleje mogą zniknąć z krajobrazu, gdyż stare drzewa często są w złym stanie, a ze względów bezpieczeństwa nie będą mogły dożyć swych lat. Pewnym rozwiązaniem mogłyby stać się założenia nowych alej lub, w miejscach gdzie nasadzenia obustronne nie są możliwe, szpalerów drzew na przykład przy gminnych drogach gruntowych. Powinny być to gatunki właściwe dla warunków siedliskowych panujących w danym miejscu, reprezentujące rodzimą florę.

Oczywiście zrozumiała jest potrzeba modernizacji dróg i poprawa funkcjonowania sieci komunikacyjnej. Proces ten nie może odbywać się jednak bez uwzględnienia roli zadrzewień przydrożnych w krajobrazie. Wiele alej przydrożnych zaproponowano do objęcia ochroną jako pomniki przyrody podczas poprzedniej Waloryzacji przyrodniczej (2002 r.). Część z nich jednak utraciła swoje walory, bądź też ich ochrona nie wydaje się być realną w warunkach, w których zarządcy dróg popełniają elementarne błędy w zakresie pielęgnacji drzew.

Najjaskrawszym przykładem jest wycięcie proponowanej do ochrony alei na trasie Pękanino – Kościernica, na czym zakończyły się prace modernizacyjne tej drogi. Innym przykładem jest zniszczenie sztyk korzeniowych dębów przy drodze Rarwino – Podwilcze, do których doszło podczas wyrównywania poboczy. Niektóre gatunki bardzo źle znoszą podkrzesywanie. Przykładem zniszczonych w ten sposób zadrzewień jest aleja dębów przy drodze polnej ze Stanomina w kierunku zachodnim.

Do właściwej opieki nad tym ważnym elementem krajobrazu kulturowego niezbędne jest uwzględnienie dwóch aspektów, w których funkcjonują drzewa przydrożne – przyrodniczego i technicznego. Przepisy, które regulują te kwestie to przede wszystkim Ustawa o ochronie przyrody oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Warto też zwrócić uwagę na dość istotne zobowiązania międzynarodowe wynikające z Europejskiej Konwencji Krajobrazowej.

Kolekcje i zbiory botaniczne

Na terenie siedziby Nadleśnictwa Białogard, przy ul. Koszalińskiej znajduje się wyłuszcarnia nasion wybudowana w 1913 r. Jest to Stacja Nasiennictwa Leśnego, będąca częścią Regionalnego Banku Genów. Prowadzone jest tu wyłuszczenie szyszek oraz wieloletnie przechowywanie nasion drzew i krzewów leśnych na potrzeby gospodarki leśnej w Lasach Państwowych. Przeprowadza się tu również ocenę nasion np. ich zdolność kiełkowania. Zadaniem Stacji jest także tworzenie rezerw nasion na potrzeby podległych nadleśnictw, w tym nadleśnictw na terenie gminy Białogard – przede wszystkim nadleśnictwa Białogard, na mniejszym obszarze – nadleśnictwa Świdwin (w południowo-zachodniej części gminy).

Waloryzacja zasobów szaty roślinnej oraz uwarunkowania ochrony przyrody Flora gminy na tle flory województwa zachodniopomorskiego

Według klasycznego podziału geobotanicznego Polski północna i środkowa część gminy położona jest w krainie Pobrzeże Bałtyku, w strefie przejściowej pomiędzy okręgiem Zachodnim a okręgiem Środkowym, natomiast południowa część terenu należy do krainy Pojezierze Pomorskie, okręg Wałecko-Drawski. Obie krainy leżą w poddziale Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich, dziale Bałtyckim, podprowincji Niżowo-Wyżynnej, prowincji Środkowo-Europejskiej, obszarze Euro-Syberyjskim (Szafer 1972). Według podziału geobotanicznego Matuszkiewicza (2008) północna część gminy należy do Krainy Pobrzeża Południowobałtyckiego, Okręg Koszalińsko-Woliński, część południowa – do Krainy Pojezierzy Środkowopomorskich, Okręg Świdwiński. Obydwie krainy leżą w dziale Pomorskim, podprowincji Południowobałtyckiej, prowincji Środkowoeuropejskiej.

Dla krainy Pobrzeże Bałtyku charakterystyczne są zwłaszcza zatorfione pradoliny przymorskie, wydmy zajęte przeważnie przez roślinność piaszczystą oraz płaty pomorskiej moreny dennej i wzgórza moreny czołowej zajęte przez las. Najważniejszymi składnikami szaty roślinnej są atlantyckie torfowiska wrzosowiskowe oraz lasy bukowe i mieszane na morenach. Torfowiska wrzosowiskowe występują głównie na zapleczy wydm w pasie o szerokości 30 km, pomiędzy wybrzeżem a systemem pradolin przybałtyckich. Są to krzewinkowo-torfowcowe zbiorowiska mokrych wrzosowisk i torfowisk wysokich rozwijające się na kwaśnych oligotroficznym i dystroficznych siedliskach zasilanych głównie lub wyłącznie przez wody opadowe. Lasy rozwijające się na morenach są elementem przechodzącym z krainy Pojezierze Pomorskie. Tutaj wyróżnia je obecność jarząbu szwedzkiego *Sorbus intermedia* i wiciokrzewu

pomorskiego *Lonicera periclymenium*, których zasięgi nie sięgają głębiej w kierunku lądu. Za północną granicę krainy przyjęto zasięg woskownicy europejskiej *Myrica gale* rosnącej wzdłuż wybrzeża.

Kraina Pojezierze Pomorskie obejmuje szeroki pas moren czołowych, o wysokiej sumie opadów, położony na wzniesieniach. Najbardziej charakterystycznym elementem szaty roślinnej są lasy bukowe, lasy mieszane z bukiem, jeziora lobeliowe oraz torfowiska wysokie i przejściowe. Buczyny pomorskie należą do związku *Fagion sylvaticae* i charakteryzują się udziałem gatunków subatlantyckich oraz górskich. Drzewostan lasów mieszanych tworzą głównie sosna, dęby, klon i lipa oraz buk. Jeziora lobeliowe odznaczają się wodami ubogimi w składniki pokarmowe (oligotroficznymi), z charakterystycznymi gatunkami, które są relikdami z czasów trwania Jeziora Ancylusowego (ok. 7900 p.n.e. do 6800 p.n.e.). Należą do nich np. lobelia jeziorna *Lobelia dortmana*, poryblin jeziorny *Isoetes lacustris*, brzeżyca jednokwiatowa *Litorella uniflora*. Torfowiska rozwijają się niezależnie lub pozostają w związku z jeziorami oligotroficznymi lub – częściej – dystroficznymi, tworząc zarastające je pło torfowcowe (Szafer 1972).

Powierzchniowe formy ochrony przyrody, powołane w celu ochrony walorów szaty roślinnej istniejącej na terenie gminy

Na obszarze gminy Białogard funkcjonuje dwa obszary podlegające ochronie prawnej jako forma ochrony przyrody. Jest to obszar Natura 2000 Dorzecze Parsęty o kodzie PLH 320007 oraz obszar Natura 2000 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli o kodzie PLH 320022.

Tabela 14. Istniejące obszary chronione

Forma ochrony i nazwa	Obszar Natura 2000 PLH 320007 Dorzecze Parsęty
Symbol na mapie	N2000-1
Położenie i powierzchnia	Obszar położony wzdłuż doliny Parsęty.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie bardzo ważnego korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym, a zarazem lokalnym, łączącego centrum Pomorza z Bałtykiem, miejsce rozrodu rzadkich lub bardzo rzadkich gatunków kręgowców chronionych na mocy ustawy o ochronie przyrody, Konwencji Berneńskiej i Bońskiej oraz dyrektyw Unii Europejskiej: Siedliskowej i Ptasiej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar występowania mozaiki cennych ekosystemów podmokłych.
Ocena walorów	Obiekt jest fragmentem układu liniowego, jaki stanowi dolina rzeki Parsęty. Cała dolina Parsęty należy do najcenniejszych obszarów w województwie. Występują tu siedliska i gatunki ujęte w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej oraz Ptasiej. Jest to jeden z najważniejszych na Pomorzu korytarzy ekologicznych. Gatunkami cennych ryb i minogów są: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> , łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> .
Dyrektywa siedliskowa	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> (kod 3150) Niżowe świeże łąki użytkowe ekstensywnie (kod 6510) Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (kod 7230) Kwaśna buczyna niżowa (kod 9110)

	<p>Grąd subatlantycki (kod 9160) Kwaśna dąbrowa (kod 9190) Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (kod 91E0) minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> (kod 1096, zał. II) łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> (kod 1096, zał. II i V) głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> (kod 1106, zał. II i V)</p>
Dyrektywa ptasia	<p>łęgowe: derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> niełęgowe: łączak <i>Tringa glareola</i>, czapla biała <i>Ardea alba</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i></p>
Konwencja Berneńska	<p>Ryby: łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> (zał. III), głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> (zał. II) Ptaki - 55 gatunków, w tym 41 łęgowych: derkacz <i>Crex crex</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, srokosz <i>Lanius excubitor</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, dzwonec <i>Chloris chloris</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, sosnowka <i>Periparus ater</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, pęczacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i></p>
Zagrożenia	<p>Kaskadyzacja, zanieczyszczenie wód, zarzucenie użytkowania kośnego łąk, zalesianie cennych ekosystemów otwartych, przekształcenie krajobrazu.</p>
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<p>- Odtworzenie terenów podmokłych w celu zwiększenia bioróżnorodności, zmniejszenia ryzyka powodzi w dolnej części dorzecza oraz ochrony przed zanieczyszczeniem miogenami. - Zakaz nowej zabudowy w odległości co najmniej 100m od brzegu rzeki.</p>
Forma ochrony i nazwa	Obszar Natura 2000 PLH 320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli
Symbol na mapie	N2000-2
Położenie i powierzchnia	<p>Obszar położony wzdłuż dolin rzek Radwi, Chocieli (poza granicą gminy) i Chotli.</p>
Przedmiot i cel ochrony	<p>Zachowanie bardzo ważnego korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym, a zarazem lokalnym, łączącego centrum Pomorza z Bałtykiem, miejsce rozrodu rzadkich lub bardzo rzadkich gatunków kręgowców chronionych na mocy ustawy o ochronie przyrody, Konwencji Berneńskiej i Bońskiej oraz dyrektyw Unii Europejskiej: Siedliskowej i Ptasiej.</p>
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Obszar występowania mozaiki cennych ekosystemów podmokłych.</p>
Ocena walorów	<p>Obiekt jest fragmentem układu liniowego, jaki stanowią doliny rzek Radwi i jej dopływu Chotli. Układ dolin należy do najcenniejszych obszarów w województwie. Występują tu siedliska i gatunki ujęte w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej oraz Ptasiej. Jest to jeden z najważniejszych na Pomorzu korytarzy ekologicznych. Gatunkami cennych ryb i minogów są: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>.</p>
Dyrektywa siedliskowa	<p>Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> (kod 3150) Niżowe świeże łąki użytkowe ekstensywnie (kod 6510) Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (kod 7230) Kwaśna buczyna niżowa (kod 9110)</p>

	Grąd subatlantycki (kod 9160) Kwaśna dąbrowa (kod 9190) Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (kod 91E0) minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> (kod 1096, zał. II) łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> (kod 1096, zał. II i V) głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> (kod 1106, zał. II i V)
Dyrektywa ptasia	łęgowe: derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> niełęgowe: łączak <i>Tringa glareola</i> , czapla biała <i>Ardea alba</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i>
Konwencja Berneńska	Ryby: łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> (zał. III), głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> (zał. II) Ptaki - 55 gatunków, w tym 41 łęgowych: derkacz <i>Crex crex</i> , bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , dzwonec <i>Chloris chloris</i> , makolągwa <i>Linaria cannabina</i> , szczygieł <i>Carduelis carduelis</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , sosnówka <i>Periparus ater</i> , czubatka <i>Lophophanes cristatus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , dymówka <i>Hirundo rustica</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , pęczacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> , kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i>
Zagrożenia	Kaskadyzacja, zanieczyszczenie wód, zarzucenie użytkowania kośnego łąk, zalesianie cennych ekosystemów otwartych, przekształcenie krajobrazu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Odtworzenie terenów podmokłych w celu zwiększenia bioróżnorodności, zmniejszenia ryzyka powodzi w dolnej części dorzecza oraz ochrony przed zanieczyszczeniem miogenami. - Zakaz nowej zabudowy w odległości co najmniej 100 m od brzegu rzeki.

Obszary przewidziane do ochrony ze względu na zasoby szaty roślinnej

Na terenie gminy Białogard, poza dorzecziami Parsęty i Regi występuje, wiele obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, zarówno florystycznych, jak i faunistycznych. Duża część tych obszarów była już proponowane do objęcia ochroną przez zespół autorów Waloryzacji przyrodniczej wykonywanej w 2003 r. Od tego czasu walory niektórych miejsc się obniżyły, a nawet zanikły.

Wszystkie obszary są miejscami występowania cennych gatunków roślin i zwierząt a także siedlisk przyrodniczych. Powinny być ujęte w dokumentach planistycznych gminy oraz chronione na drodze tej procedury.

Na terenie gminy przewidziano do ochrony: 1 rezerwat przyrody, 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 3 obszary chronionego krajobrazu, 21 użytków przyrodniczych oraz 24 obszary cenne. Ich charakterystykę przedstawiono poniżej.

Tabela 15. Proponowany rezerwat

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat Przyrody „Żurawie Bagno”
Symbol na mapie	R 1
Położenie i powierzchnia	Leśnictwo Zbytki, Nadl. Białogard, oddz. 545a, b, c. Leży na południowy-wschód od m. Rychówko. Powierzchnia 9,30 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Śródpolne torfowisko wysokie częściowo otoczone wąskim pasem lasu z siedliskami rozrodu płazów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Torfowisko obejmuje niekę śródpolną wypełnioną złożem torfu wysokiego. W części środkowej występuje przesuszony wariant <i>Sphagnetum magellanici</i> z trzęślicą modrą <i>Molinia coerulea</i> . W części zachodniej występują dobrze wykształcone płyty z przygiętką białą <i>Rhynchospora alba</i> i bagnicą torfową <i>Scheuchzeria palustris</i> . Obrzeża torfowiska zajmują pła czermieniowe <i>Calthion palustris</i> i fragmenty wykształcających się młodych bagiennych brzezin. Obficie rośnie tutaj żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , wetnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> . Obszar cenny z punktu widzenia herpetofauny ze stanowiskiem kumaka nizinnego <i>Bombina bombina</i> . Cenne siedliska bezkręgowców, przede wszystkim ważek w tym potencjalnie rodzaju <i>Leucorrhinia</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120) Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku <i>Rhynchosporion albae</i> (kod 7150) Bory i lasy bagienne (kod 91D0) Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>
Dyrektywa ptasia	Lęgowe: żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i>
Konwencja Berneńska	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki - 18 gatunków, w tym 16 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , gajówka <i>Sylvia borin</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>
Zagrożenia	Odwodnienie terenu. Intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Przyhamowanie odpływu wody głównym rowem w celu zwiększenia wilgotności terenu. - Zalesienie pasa przyległych pól o szerokości 50 m jako strefy buforowej.

Tabela 16. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica”
Symbol na mapie	ZPK-1
Położenie i powierzchnia	Obejmuje całą dolinę rzeki Pokrzywnica oraz odcinek jej dopływu - rzeki Ponik od miejscowości Sidłowo do ujęcia rzeki do Parsęty. Obszar leży na terenie gmin: Białogard, Sławoborze i Karlino.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Pokrzywnica wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi, zbiorowiskami łożowymi i zbiorowiskami łąk świeżych oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina rzeki Pokrzywnica o charakterze zbliżonym do naturalnego. Lokalny korytarz ekologiczny. Zbiorowiska lasów łągowych <i>Fraxino-Alnetum</i> wraz z olsami porzeczkowymi <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> , wyżej położone kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> , kwaśne dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> , na mniejszych powierzchniach grądy <i>Stellario-Carpinetum</i> . Tereny nieleśne z kompleksami łąk wilgotnych <i>Calthion</i> , ziołorośli <i>Filipendulion</i> i szuwarów <i>Phragmition</i> i <i>Magnocaricion</i> , na skrzydłach doliny także łąk świeżych <i>Arrhenatherion</i> . Miejscami płyty łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> i wiklin nadrzecznych <i>Salicetum triandro-viminalis</i> oraz ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i> . Siedliska dla licznych gatunków fauny w tym szczególnie ryb łososiowatych, minoga strumieniowego <i>Lampetra planerio</i> raz głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110) Kwaśne dąbrowy <i>Quercetea roboli-petraeae</i> (kod 9190) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) Nizowe łąki świeże użytkowane ekstensywnie (kod 6510) Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430) Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> i głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> , włochatka <i>Aegolius funereus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , muchotłwka mała <i>Ficedula parva</i> . Nielęgowe: bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> .
Konwencja Berneńska	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> ,

	<p>jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, jelen szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>Ptaki – 78 gatunków, w tym 61 lęgowych: lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, krogulec <i>Accipiter nisus</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>, bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>, włochatka <i>Aegolius funereus</i>, uszatka <i>Asio otus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, czyż <i>Spinus spinus</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, sosnowka <i>Periparus ater</i>, czubotka <i>Lophophanes cristatus</i>, sikora uboga <i>Poecile palustris</i>, czarnogłówka <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, pełzacz leśny, pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i></p>
Zagrożenia	Melioracje – rozwój rolnictwa na otaczających polach, gospodarka leśna, zabudowa rzeki – budowa stawów rybnych, zanieczyszczenia odpadami komunalnymi
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji. 2. Ograniczenie sposobu gospodarki leśnej, 3. Zakaz zabudowy doliny rzeki. 4. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych. 5. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki
Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Źródłiska rzeki Topiel”
Symbol na mapie	pZPK-2
Położenie	Proponowany obszar obejmuje całą górną dolinę rzeki Topiel – od porzuconej osady Krępa w górę rzeki.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Topiel wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnym, zbiorowiskami źródłiskowymi oraz elementami kulturowymi – stary XIX w. cmentarz zachowanymi nagrobkami, ruiny młyna i osady.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina źródłowego odcinka rzeki Topiel obfitująca w źródła bijące ze stoków z dobrze zachowanymi zbiorowiskami leśnymi, zwłaszcza źródłiskowymi <i>Cardamino-Alnetum</i> , łągowymi <i>Fraxino-Alnetum</i> , buczynami <i>Luzulopilosae-Fagetum</i> . Lokalny korytarz ekologiczny.

	Dolinę rzeczki zamyka opuszczona osada z ruinami młyna i cmentarz z połowy XIX w. na szczycie skarpy doliny.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Źródłiskowe lasy olszowe na niżu (kod 91E0-4) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110)
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i> .
Konwencja Berneńska	uszatka <i>Asio otus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , krętogłów <i>Jynx torquilla</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubatka <i>Lophophanes cristatus</i> , czarnogłówka <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pęczacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, zanieczyszczenia odpadami komunalnymi
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji. 2. Zakaz zabudowy doliny rzeki. 3. Stopniowa eliminacja gatunku obcego geograficznie i ekologicznie – świerka zwyczajnego. 4. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych. 5. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki.
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa”
Symbol na mapie	ZPK-3
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje dolinę rzeki Bukowa wraz z przyległymi lasami.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Bukowa wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu i mało zniekształconymi zespołami leśnymi, stanowiskami gatunków chronionych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina rzeki Bukowa o charakterze zbliżonym do naturalnego o krętym przebiegu płynącej w charakterystycznej głębokiej dolinie. Rzeka stanowi lokalny korytarz ekologiczny. Na obszarach wilgotnych zbiorowiska lasów łągowych <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsów porzeczkowych <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> , na terenach wyżej położonych lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i> Korytarz migracyjny o charakterze lokalnym.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160)
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i> .
Konwencja Berneńska	sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> ,

	<p>pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>, sosnowka <i>Periparus ater</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>,</p>
Zagrożenia	Gospodarka leśna – zrębowa, melioracje przyległych terenów, zabudowa hydrotechniczna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 2. W uprawach stosować gatunki zgodne z roślinnością potencjalną. 3. Nie zalesiać nadrzecznych polan i halizn. 4. Wzdłuż rzeki pozostawiać pasy starego drzewostanu o szer. min. 50 m. 5. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki.
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Liśnicy”
Symbol na mapie	ZPK-4
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje całą dolinę rzeki Liśnica (Leśnica) od miejscowości Dobrowa przez Żytekowo do granic miasta Białogard.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Liśnicy wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi, źródłami w zboczu doliny, stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz historyczną zabudową trasy kolei wąskotorowej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Rzeka o charakterze zbliżonym do naturalnego o wartkim nurcie. Dno doliny w przeważającym zakresie porasta kompleks leśny, stanowiący lokalny korytarz ekologiczny zbudowany głównie przez lasy łęgowe <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsy porzeczkowe <i>Ribeso nigri-Alnetum</i>. Pomiędzy Żytekowem a Białogardem występuje większa powierzchnia przylegających pól uprawnych.</p> <p>z cyrkami źródłiskowym w na północnej stronie doliny, roślin chronionych i rzadkich –porzeczką czarna, skrzyp zimowy, kruszczyk szerokolistny i k. rdzawoczerwony. W granicach ZPK przejście nad rzeką trasy kolejki wąskotorowej z efektownym stuletnim mostem. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt, takich jak minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i></p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych
Dyrektywa siedliskowa	<p>Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3)</p> <p>karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i></p>
Dyrektywa ptasia	<p>Łęgowe: dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, lerka <i>Lullula arborea</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>.</p>
Konwencja Berneńska	<p>minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, pokrzywnica</p>

	<p><i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, sosnowka <i>Periparus ater</i>, czubotka <i>Lophophanes cristatus</i>, sikora uboga <i>Poecile palustris</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>,</p>
Zagrożenia	Zanieczyszczenia wód z miejscowości w górze rzeki, gospodarka leśna zrębowa, zabudowa koryta rzeki,
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyłączyć obszar z gospodarstwa zrębowego. 2. W odnowieniach stosować gatunki zgodne z roślinnością potencjalną. 3. Rozszerzyć pas leśny zabezpieczający rzekę przed sptywem zanieczyszczonych rolniczo wód z pól (od strony południowej) i w sąsiedztwie miasta Białogard 4. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla”
Symbol na mapie	ZPK-5
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje dolinę rzeki Chotla wraz z leżącymi na skarpie grądami i zbiorowiskami lasów bagiennych w dnie doliny
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Chotla wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi na jej zboczach oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz z występującymi starorzeczami, fragmentami zbiorowisk nadrzecznych zarośli wiklin i olsami, wypasanymi łąkami świeżymi oraz zabudową rzeki – stawy pstrągowe.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina wartko płynącej – „pstrągowej” rzeki Chotla na odcinku leśnym i przyujściowym o charakterze zbliżonym do naturalnego. Na obszarach wilgotnych zbiorowiska lasów łągowych <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsów porzeczkowych <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> , na terenach wyżej położonych i skarpach lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i> , na mniejszych powierzchniach – kwaśne dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> . W dnie doliny zbiorowiska łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> , mozaika szuwarów <i>Phragmition</i> i <i>Magnocaricion</i> , łąk wilgotnych <i>Calthion</i> i ziołorośli <i>Filipendulion</i> oraz zbiorowiska ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i> . Na terenie proponowanego ZPK położone jest słowiańskie grodzisko i efektowny kamienno-ceglany most łukowy na Chotli.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) Kwaśne dąbrowy <i>Quercetea roboli-petraeae</i> (kod 9190) Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430) wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: żuraw <i>Grus grus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> ,
Konwencja Berneńska	żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , żaba śmieszka <i>Pelophylax ridibundus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> ,

	<p>zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, jeleni szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>żuraw <i>Grus grus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, kulczyk <i>Serinus serinus</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, sosnowka <i>Periparus ater</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, czarnogłówek <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, muchotłówka szara <i>Muscicapa striata</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>,</p>
Zagrożenia	Gospodarka leśna, zabudowa koryta rzeki, zanieczyszczenia wód, wędkarstwo, zanieczyszczeni odpadami komunalnymi
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz cięć rębnych w obrębie doliny rzeki ze szczególnym uwzględnieniem skarp z grądami, w przylegających do doliny drzewostanach preferować gatunki rodzime – graba, brzozę, dęby; w odnowieniach nie wprowadzać gatunków obcych, maksymalnie wykorzystywać mikrosiedliska. 2. Nie oczyszczać koryta rzeki (w znaczeniu regulacji rzeki, usuwania roślinności, powalonych drzew etc.). Nie prowadzić jakiegokolwiek zabudowy w obrębie doliny rzeki. 3. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych 4. Rozwiązać gospodarkę ściekową we wioskach leżących nad rzeką – kanalizacja-oczyszczalnie.
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórze”
Symbol na mapie	ZPK-6
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje lokalne wzniesienie pomiędzy wsiami Zagórze – Stanomino-Rychowo, L-ctwo Stanomino.
Przedmiot i cel ochrony	Proponowany obszar ZPK obejmuje lokalne wzniesienie morenowe w obrębie dość płaskiej moreny dennej pokryte mieszanymi lasami z mozaiką siedlisk, źródłiskami i oczkami wodnymi.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przedmiotem ochrony jest mozaika siedlisk i zbiorowisk łągów <i>Fraxino-Alnetum</i> , olsów źródłiskowych, buczyn kwaśnych <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> i żyznych <i>Galio odorati-Fagetum</i> oraz grądów <i>Stellario-</i> . Biotop licznych gatunków chronionych zwierząt i roślin.
Ocena walorów	Obiekty o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110) Żyzne buczyny nizowe <i>Galio odorati-Fagetum</i> (kod 9130) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , trzmiołojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> (gniazdowanie

	możliwe), kania ruda <i>Milvus milvus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>
Konwencja Berneńska	żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> , wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , borsuk europejski <i>Meles meles</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , jastrząb <i>Accipiter gentilis</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> , uszatka <i>Asio otus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , czyż <i>Spinus spinus</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubatka <i>Lophophanes cristatus</i> , sikora uboga <i>Poecile palustris</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pęczacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , pęczacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> , muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Gospodarka leśna - wielkopowierzchniowe zręby, brak uwzględniania w odnowieniach mozaiki mikrosiedlisk oraz gatunków zgodnych z roślinnością potencjalną
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 2. Zakaz odwadniania bagiennych olsów. 3. Utrzymanie śródleśnych stawów. 4. Stosowanie w odnowieniach gatunków zgodnych z roślinnością potencjalną.

Tabela 17. Proponowane obszary chronionego krajobrazu

Forma ochrony i nazwa	Obszary chronionego krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino”
Symbol na mapie	OChK-1
Położenie i powierzchnia	Południowa część gminy Białogard (pozostała część gmina Rąbino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest całość wysoczyzny morenowej pomiędzy Podwilczem–Rychówkiem–Sińcami–Gruszewem–Nawino Kolonia i dalej na południe wzdłuż doliny Mogilicy, stanowiącej północną część wysoczyzny Łobeskiej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks leśny przy południowej granicy gminy budują zarówno bory sosnowe <i>Leucobryo-Pinetum</i> , jak i lasy liściaste: grądy <i>Stellario-Carpinetum</i> , kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> , kwaśne dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> .

	<p>Dolinom cieków towarzyszą łęgi jesionowo-olszowe <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsy źródliskowe i olsy porzeczkowe <i>Ribeso nigri-Alnetum</i>. Ekosystemy torfowiskowe oraz brzeziny bagienne na torfach.</p> <p>Ichtiofauna reprezentowana przez 3 gatunki: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i>, głowacz białołętwy <i>Cottus gobio</i>.</p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.
Dyrektywa siedliskowa	<p>Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3)</p> <p>Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160)</p> <p>Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110)</p> <p>Kwaśne dąbrowy <i>Quercetea roboli-petraeae</i> (kod 9190)</p> <p>Trofowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120)</p> <p>Bory i lasy bagienne (kod 91D0)</p> <p>Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i></p> <p>Łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>, żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>, zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>, wilk szary <i>Canis lupus</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i></p> <p>Głowacz białołętwy <i>Cottus gobio</i></p>
Dyrektywa ptasia	<p>lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>, włośchatka <i>Aegolius funereus</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, lerka <i>Lullula arborea</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i></p>
Konwencja Berneńska	<p>Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>, żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>, żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaba wodna <i>Pelophylax kl. esculentus</i>, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, wilk szary <i>Canis lupus</i>, wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>, borsuk europejski <i>Meles meles</i>, gronostaj europejski <i>Mustela erminea</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i>,</p> <p>lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, krogulec <i>Accipiter nisus</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>, włośchatka <i>Aegolius funereus</i>, uszatka <i>Asio otus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, dzięcioł</p>

	<p>średni <i>Dendrocopos medius</i>, dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>, kobuz <i>Falco subbuteo</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, srokosz <i>Lanius excubitor</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, dzwonek <i>Chloris chloris</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, kulczyk <i>Serinus serinus</i>, czyż <i>Spinus spinus</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, sosnówka <i>Periparus ater</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, sikora uboga <i>Poecile palustris</i>, czarnogłówek <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, oknówka <i>Delichon urbicum</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, gajówka <i>Sylvia borin</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, pęczacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kłąskawka <i>Saxicola rubicola</i></p>
Zagrożenia	Intensywna penetracja ludzka, zanieczyszczenie odpadami komunalnymi, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej oraz uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji odwadniających, 2. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 3. Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy. 4. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 5. Ograniczenie liczby pomostów w obrębie jezior wykorzystywanych rekreacyjnie 6. Uprzątnięcie terenu,
Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Środkowej i Dolnej Radwi”
Symbol na mapie	OChK-2
Położenie i powierzchnia	Cała dolina rzeki Radwi od dopływu Chotli do ujścia Parsęty.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dolina i nurt rzeki Radew, na odcinku od ujścia Chotli do granicy gminy a dalej do ujścia w Karlinie do Parsęty.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Szeroka dolina meandrującej rzeki Radew tworząca liczne zakola i starorzecza. Kompleks szuwarów właściwych <i>Phragmition</i> i turzycowych <i>Magnocaricion</i>, ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i>.</p> <p>Zbiorowiska leśne to głównie łągi jesionowo-olszowe <i>Fraxino-Alnetum</i>.</p> <p>W Parsęcie stwierdzono cenne gatunki ryb i minogów: minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, pstrąg potokowego/ troć wędrowną <i>Salmo trutta</i>, głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i>. Biorąc pod uwagę podobieństwo w morfologii obu rzek i bliskość stanowisk gatunki te niewątpliwie występują na proponowanym obszarze. Ponadto łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> występuje w zarybieniach.</p> <p>Malakofauna jest reprezentowana przez skójkę gruboskorupową <i>Unio crassus</i></p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.

Dyrektywa siedliskowa	<p>Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150)</p> <p>Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430)</p> <p>Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3)</p> <p>Ichtyofauna jest reprezentowana przez: łosoś atlantyckiego <i>Salmo salar</i>, minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, głowaczka białołetwego <i>Cottus gobio</i>.</p> <p>Skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></p> <p>wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i></p>
Dyrektywa ptasia	<p>derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, bąk <i>Botaurus stellaris</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, lerka <i>Lullula arborea</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i></p>
Konwencja Berneńska	<p>Odnotowano 3 przedstawicieli ichtyofauny: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i></p> <p>żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>derkacz <i>Crex crex</i>, zielonka <i>Porzana parva</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, bąk <i>Botaurus stellaris</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, srokosz <i>Lanius excubitor</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, czarnogłówek <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, oknówka <i>Delichon urbicum</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>,</p>
Zagrożenia	<p>Penetracja ludzka, składowanie odpadów w lesie, zanieczyszczenia komunalne w korycie rzeki, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej, ponadto odcinki rzek zostały skrócone i skierowane w nowe koryta co może uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych. Likwidacja skarp i powalonych drzew z nurtu rzeki. Nadmierny rozwój turystyki kajakowej w okresie kwiecień-lipiec</p>
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<p>Postuluje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Objęcie proponowanego obszaru wskazaną formą ochrony, 2. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych 3. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 4. Nie usuwać drzew powalonych do rzeki. 5. Nie umacniać brzegów, nie uzupełniać podmytych skarp.

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Parsęty”
Symbol na mapie	OChK-3
Położenie i powierzchnia	Obejmuje całą dolinę rzeki Parsęty wraz z jeziorami i oczkami wodnymi w obrębie południowej części gminy Białogard w tym Jezioro Rybackie oraz Jezioro Byszyńskie.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest cała dolina rzeki wraz z terenami jezior w południowej części gminy Białogard
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Przełom Parsęty przez wysoczyzną morenową w okolicy wsi Osówko-Rzyszczewo na tym odcinku różnica wysokości pomiędzy dnem doliny a szczytami okalających je wzniesień sięga do 40 m (na 200 m odcinku), meandry Parsęty w szerokiej bagiennej dolinie pomiędzy Rogowem a Białogardem.</p> <p>W szerszych odcinkach doliny Parsęty zbiorowiska otwarte – łąki świeże <i>Arrhenatherion</i> i wilgotne <i>Calthion</i>, ziołorośla <i>Filipendulion</i>, szuwary właściwe <i>Phragmition</i> i wielkoturzycowe <i>Magnocaricion</i>. Niewielkie powierzchnie siedlisk leśnych, głównie tęgów jesionowo-olszowych <i>Fraxino-Alnetum</i>, a także łozowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> i towarzyszące im ziołorośla nadrzeczne <i>Convolvuletalia sepium</i>.</p> <p>Na odcinku przełomowym płaty kwaśnych buczyn <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> i grądów <i>Stellario-Carpinetum</i>.</p> <p>Fragment borów sosnowych: świeżych <i>Leucobryo-Pinetum</i> i suchych <i>Cladonio-Pinetum</i>.</p> <p>Rzeka Parsęta wraz z jej dopływami jest zarybiana łososiem atlantycki. Ponadto występuje tu minóg strumieniowy, głowacz białołętwy i piekielnica.</p> <p>Malakofauna jest reprezentowana przez skójkę gruboskorupową <i>Unio crassus</i></p>
Ocena walorów	Obiekt o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
Dyrektywa siedliskowa	<p>Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430)</p> <p>Niżowe łąki świeże użytkowane ekstensywnie (kod 6510)</p> <p>Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3)</p> <p>Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110)</p> <p>Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160)</p> <p>Śródlądowy bór chrobotkowy (kod 91T0)</p> <p>Ichtiofauna jest reprezentowana przez: łososię atlantyckiego <i>Salmo salar</i>, minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, głowacza białołętwego <i>Cottus gobio</i>.</p> <p>skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>, traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>, trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>, czerwoczyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, karlik małutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>,</p>
Dyrektywa ptasia	lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , włochatka <i>Aegolius funereus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>

<p>Konwencja Berneńska</p>	<p>Odnotowano 3 przedstawicieli ichtiofauny: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i>, traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>, żaba śmieszka <i>Pelophylax ridibundus</i>, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>, czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, borsuk europejski <i>Meles meles</i>, łasica pospolita <i>Mustela nivalis</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, krogulec <i>Accipiter nisus</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>, włochatka <i>Aegolius funereus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>pliszka górska</i> <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, dzwonec <i>Chloris chloris</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, czarnogłówek <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, oknówka <i>Delichon urbicum</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, gajówka <i>Sylvia borin</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i></p>
<p>Zagrożenia</p>	<p>Stopień przekształcenia środowiska przyrodniczego tego terenu jest dość znaczny. Pierwotny krajobraz leśno-bagienny został zmieniony na krajobraz rolniczo-leśno-gospodarczy. Zagrożenie dla tego obszaru związane jest z dalszym przekształceniem tego terenu, prowadzącym do jeszcze silniejszej melioracji, przekształcenie użytków zielonych w rolne, degradacje torfów.</p>
<p>Wskazania konserwatorskie i planistyczne</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji odwadniających, 2. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 3. Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy. 4. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 5. Ograniczenie liczby pomostów w obrębie jezior wykorzystywanych rekreacyjnie 6. Uprzątnięcie terenu 7. Rezygnacja z usuwania rumoszu drzewnego z nurtu rzeki.

Tabela 18. Projektowane użycie ekologiczne

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Ols Rychówko”
Symbol na mapie	UE 1
Położenie i powierzchnia	Leśnictwo Stanomino, Nadl. Białogard, oddz. 443 i, j, k, l, m. Leży na północny zachód od m. Rychówko. Powierzchnia 10,67 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Eutroficzny źródłowy ols położony w połodowcowej dolinie.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dobrze wykształcony i zachowany płat olsu <i>Ribeso nigri – Alnetum</i> w niecce połodowcowej doliny zasilany w wodę wysiękami okresowych źródeł. Dobrze wykształcona charakterystyczna struktura – olsze na kępach. Na obrzeżach lasy dobrze rozwinięta warstwa krzewów takich jak kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i> , czeremcha zwyczajna <i>Padus avium</i> , porzeczka czarna <i>Ribes nigra</i> i dziki bez czarny <i>Sambucus nigra</i> . W runie turzyca zaostrowana <i>Carex gracilis</i> , wietlica samicza <i>Athyrium filix-femina</i> , kosaciec żółty <i>Iris pseudacorus</i> , niecierpek pospolity <i>Impatiens noli-tangere</i> . Wśród mchów występują merzyk groblowy <i>Mnium hornum</i> , merzyk kropkowany <i>Rhizomnium punctatum</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	
Dyrektywa ptasia	Lęgowe: orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , gronostaj europejski <i>Mustela erminea</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 19 gatunków, w tym 18 lęgowych: muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , bogatka <i>Parus major</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , sikora uboga <i>Poecile palustris</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , czyż <i>Spinus spinus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające w dolinie, niewłaściwa gospodarka leśna, intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Wyłączenie z użytkowania rębnego. - Przyhamowanie odpływu wody głównym rowem w celu zwiększenia wilgotności terenu np. poprzez system zastawek piętrzących. - Zalesienie pasa przyległych pól o szerokości 50 m jako strefy buforowej.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko”
Symbol na mapie	UE 2
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 75 n, 76 a, c, g, h, i, j. Leży na południe od m. Nosówko. Powierzchnia 39,08 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zmeliorowane w przeszłości torfowisko niskie.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W lokalnym obniżeniu terenu rozwija się mozaika siedlisk – drobnopowierzchniowe zróżnicowane zespoły turzyc i oczka wodne, łożowiska <i>Salicetum pentandro-cinerae</i> , płyty olsów <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> i <i>Sphagno squarrosae-Alnetum</i> . Podmokłości

	stanowią siedlisko rozrodu płazów oraz ostoję zwierząt kopytnych, w szczególności dzika euroazjatyckiego.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Bory i lasy bagienne (kod 91D0) Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 20 gatunków, w tym 25 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, zalesianie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji odwadniających. - Pozostawienie obiektu bez użytkowania, umożliwienie przebiegu naturalnego procesu sukcesji wtórnej.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa”
Symbol na mapie	UE 3
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 129 f. Leży na północ od miejscowości Buczek. Powierzchnia 1,91 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest silnie zarastające dystroficzne jezioro z dobrze rozwiniętym pływającym płem mszarnym w postaci półwyspu.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne oczko wodne położone wśród lasów. Wykształcone pływające pło mszarne z żurawiną błotną <i>Oxycoccus palustre</i> , wełnianką pochwowatą <i>Eriphorum vaginatum</i> , rosiczką okrągolistną <i>Drosera rotundifolia</i> . W części przybrzeżnej pło z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , sitem rozpierzchłym <i>Juncus effusus</i> oraz szuwar z pałąką wąskolistną <i>Typha angustifolia</i> . W wodzie grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> oraz rdestnica pływająca <i>Potamogeton natans</i> . Obszar o lokalnym znaczeniu dla rozrodu herpetofauny.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> Ptaki – 9 gatunków, w tym 5 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, niszczenie pła przy brzegu jeziora.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Strefowe jezioro”
Symbol na mapie 1:25 000	UE 4
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 129 i. Leży na północ od miejscowości Buczek. Powierzchnia 4,37 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jezioro z bardzo dobrze wykształconym szerokim płem, otaczającym je pasem łożowisk i przyległych bagiennych olsów. Oraz siedliska płazów i bezkręgowców.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające dośrodkowo dystroficzne jezioro posiada bardzo dobrze wykształcone strefy: tafla wody z grzybieniami białymi <i>Nymphaea alba</i> , grążelem żółtym <i>Nuphar lutea</i> , rdestnicą pływającą <i>Potamogeton natans</i> , pło mszarne z turzycą nitkowatą <i>Carex lasiocarpa</i> , rosiczką okrągłolistną <i>Drosera rotundifolia</i> , żurawiną błotną <i>Oxycoccus palustre</i> , które przechodzi stopniowo w szuwar z siedmiopalecznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i> , zachylnikiem błotnym <i>Thelypteris palustris</i> i pałąką wąskolistną <i>Typha angustifolia</i> , łożowisko z wierzbą uszatą <i>Salix aurita</i> i ostatnie stadium sukcesji ols <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> z porzeczką czarną <i>Ribes nigra</i> , kruszyną pospolitą <i>Frangula alnus</i> i bieliską siwą <i>Leucobryum glaucum</i> . W kotlinkach wypełnionych wodą występuje jest żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> , wąkrota zwyczajna <i>Hydrocotyle vulgaris</i> . Proponowany użytek stanowi miejsce rozrodu licznej populacji pospolitych bezkręgowców i płazów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 12 gatunków lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżek <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, wędkarstwo – budowa dojazdów i pomostów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Pływająca wyspa”

Symbol na mapie	UE 5
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 164 b. Leży na północ od drogi Buczek-Zaspy Małe. Powierzchnia 2,41 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dystroficzne śródlądne jezioro z pływającą wyspą – płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce wśród lasów iglastych na tafli zarastającego dośrodkowo jeziora dystroficznego wykształciło się mszarne. Obficie rosną na nim rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , wężnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> , wężnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> . W brzegowej partii występuje czermień błotna <i>Calla palustris</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , przygiętka biała <i>Rhynchospora alba</i> , turzyca dzióbkiowata <i>Carex rostrata</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny zwyczajnej. Przy południowo-wschodnim krańcu fragment szuwaru trzcinowo-paprociowy <i>Thelypteridi-Phragmitetum</i> z narecznicą błotną <i>Thelypteris palustris</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160)
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 9 gatunków, w tym 6 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, gospodarka łowiecka (poletka karmowe przy jeziorze).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Ograniczenie dokarmiania zwierzęcy przy jeziorze (sptyw biogenów z rozkładającej się karmy).
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Kijanki”
Symbol na mapie	UE 6
Położenie	Leśnictwo Dargikowo, Nadl. Białogard, oddz. 168 c. Leży na południe od drogi Buczek-Zaspy Małe. Powierzchnia 0,70 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Dystroficzne jezioro z płem mszarnym będące siedliskiem dla batrachofauny.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jezioro z dobrze wykształconym płem mszarnym, występuje tu wężnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> , turzyca dzióbkiowata <i>Carex rostrata</i> . O postępującej eutrofizacji świadczy występowanie gatunków siedlisk żywniejszych takich jak pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , sit rozpierzchły <i>Juncus effusus</i> , uczepek trójlistkowy <i>Bidens tripartita</i> . Jezioro stanowi również miejsce rozrodu przynajmniej czterech gatunków płazów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160)

	Ropucha zielona <i>Bufotes viridis</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Ropucha zielona <i>Bufotes viridis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i>
Zagrożenia	Wędkarstwo, niewłaściwa gospodarka leśna, biwakowanie, zaśmiecenie terenu. Dla migrującej herpetofauny zagrożeniem jest też sąsiedztwo drogi asfaltowej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Ograniczenie wjazdu i postoju samochodów przy torfowisku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Rozlewisko”
Symbol na mapie	UE 7
Położenie	W południowej części wsi Buczek, przy drodze polnej do lasu. Powierzchnia 6,27 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Śródłukowe rozlewisko w obniżeniu terenu otoczone turzycowiskiem i łożowiskiem będące miejscem bytowania wielu chronionych gatunków zwierząt.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozlewisko otoczone mozaiką szuwarów turzycowych i roślinności terenów podmokłych. Występuje tu manna jadalna <i>Glyceria fluitans</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , turzyca dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> , knieć błotna <i>Caltha palustris</i> , kosaciec żółty <i>Iris pseudacorus</i> , sit rozpierzchły <i>Juncus effusus</i> . W toni wodnej grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> . Miejsce rozrodu zróżnicowanej i licznej populacji batrachofauny. Nad obszarem regularnie żerują nietoperze mające kolonie rozrodcze w okolicy, być może również w miejscowości Buczek. Miejsce rozrodu pospolitych gatunków entomofauny. Atrakcyjne miejsce lęgowe dla ptaków.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150) Ropucha zielona <i>Bufotes viridis</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> ,
Konwencja Berneńska	Ropucha zielona <i>Bufotes viridis</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> Ptaki – 28 gatunków, w tym 15 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> .

Zagrożenia	Melioracje odwadniające, intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów), ścieki z pobliskich gospodarstw. Dla migrującej herpetofauny zagrożeniem jest też sąsiedztwo drogi asfaltowej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz odwadniania terenu. - Strefa buforowa w postaci pasa krzewów wokół jeziora. Kanalizacja wioski.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy”
Symbol na mapie	UE 8
Położenie	Leśnictwo Czarnowęsy, Nadl. Białogard, oddz. 433 a, b. oraz przyległ rozlewisko po zachodniej stronie torowiska. Leży na południowy-zachód od m. Nawino. Powierzchnia 22,75 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Położone wśród pól naturalne, regenerujące się przejściowe torfowisko wraz z niewielkimi oczkami wodnymi otoczone przez pas łożowiska i młodego lasu olszowego. cenna populacja batrachofauny i liczna entomofauna.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przejściowe torfowisko mszarne wykształcone w śródpolnej niecce, gdzie w przeszłości eksploatowano torf. Na tafli oczek grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> , żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> . Na torfowisku zarastającym oczka wodne występuje żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , turzycza nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> . Przy krawędzi torfowiska występuje pło z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , siedmiopalcznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i> . Oczka otaczają różnorodne szuwary – zachylnikowy <i>Thelypteris-Phragmitetum</i> , trzcinowy <i>Phragmitetum australis</i> , pałkowy <i>Typhaetum latifoliae</i> . Obrzeża porośnięte łożowiskami i młodymi laskami osikowymi. W sąsiedztwie stanowiska dwóch gatunków inwazyjnych, jakimi są rdestowiec ostrokończysty <i>Reynoutria japonica</i> i niecierpek gruczołowaty <i>Impatiens glandulifera</i> . Z punktu widzenia batrachofauny wyjątkowo cennym fragmentem obszaru jest rozlewisko na zachód od torowiska. Występuje tu wyjątkowo różnorodna populacja płazów w tym kumak nizinny i pojedyncze osobniki traszki grzebieniastej. Niewielkie fragmenty terenu w sąsiedztwie nasypów kolejowych są również atrakcyjnym siedliskiem dla trzmieli i jaszczurki zwinki.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>
Konwencja Berneńska	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 38 gatunków, w tym 27 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , trznadel <i>Emberiza</i>

	<i>citrinella</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , gajówka <i>Sylvia borin</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , pęczacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, wędkarstwo – budowa dojsć i pomostów, intensyfikacja rolnictwa (sptywy biogenów).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz odwadniania. Budowa zastawki piętrzącej na rowie odwadniającym. - Ograniczenie liczby budowanych na ple stanowisk wędkarskich. - Utrzymanie pasa drzew i krzewów o szerokości 20 m wokół użytku jako strefy buforowej.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Modrzewnicowe bagno”
Symbol na mapie	UE 9
Położenie	Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 115 a. Leży na południowy-zachód od m. Podwilcze. Powierzchnia 0,79 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest torfowisko wysokie położone na skraju kompleksu leśnego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Niewielkie torfowisko wysokie w niecce terenu wśród borów sosnowych. Na obszarze torfowiska występuje modrzewnica zwyczajna <i>Andromeda polifolia</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , wełnianka szerokolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> . W części brzegowej torfowiska wykształciła się brzezina bagienna <i>Betuletum pubescentis</i> . Stanowi ono miejsce rozrodu licznej populacji ważek w tym zalotki większej.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120) Bory i lasy bagiennie (kod 91D0) Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, Ptaki – 18 gatunków, w tym 9 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , bogatka <i>Parus major</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające. Wędkarstwo – budowa dojsć i pomostów na ple.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz odwadniania. - Budowa zastawki piętrzącej na rowie odwadniającym. - Utrzymanie pasa drzew i krzewów o szerokości 20 m wokół użytku jako strefy buforowej. - Ograniczenie liczby budowanych na ple stanowisk wędkarskich
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ostrożeniowa łąka”
Symbol na mapie	UE 10

Położenie	Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 163 c. Leży na południowy-zachód od m. Podwilcze. Powierzchnia 3,15 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest śródleśna łąka wilgotna.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar śródleśnego zmeliorowanego niegdyś torfowiska niskiego, z obecnie występującą mozaiką siedlisk łąkowych i turzycowych. Stanowisko gatunków takich jak: ostrożeń warzywny <i>Cirsium oleraceum</i> , ostrożeń błotny <i>Cirsium palustre</i> , kukułka krwista <i>Dactylorhiza incarnata</i> , turzyca gwiazdkowata <i>Carex echinata</i> , turzyca prosowata <i>Carex panicea</i> , kozłek dwupienny <i>Valeriana dioica</i> , olszewnik kminkolistny <i>Selinum carvifolia</i> , rdest wężownik <i>Polygonum bistorta</i> . W brzeźnych partiach rozwijają się zarośla wierzby siwej <i>Salix cinerea</i> i olszy czarnej <i>Alnus glutinosa</i> . Obszar ma również pewne znaczenie dla entomofauny w tym dla trzmieli i czerwończyka nieparka.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>
Dyrektywa ptasia	Nie stwierdzono
Konwencja Berneńska	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Melioracje, niewłaściwa gospodarka łowiecka, niewłaściwa gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz melioracji odwadniających. Podwyższenie poziomu wody np. poprzez system zastawek piętrzących. W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Grzybieniove stawy”
Symbol na mapie	UE 11
Położenie	Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 122 b. Leży na południe od drogi Podwilcze-Sławoborze (gmina Sławoborze). Powierzchnia 1,94 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest płytki eutroficzny staw z roślinnością przybrzeżną i wodną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastający staw, na tafli wody – grzebień biały <i>Nymphaea alba</i> , w strefie brzegowej szuwały turzycowe <i>Magnocaricion</i> , trzcinowe <i>Phragmites australis</i> i pałkowe <i>Typhaetum latifoliae</i> oraz łożowiska zbudowane z wierzby uszatej i wierzby iwy, którym towarzyszy kruszyna pospolita <i>Frangula alnus</i> i kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i> . Staw ma znaczenie dla płazów oraz rozmnaża się w nim duża populacja ważek w tym rodzajów <i>Libellula</i> , <i>Cordulia</i> , <i>Lestes</i> . Być może staw zasiedlony jest też przez <i>Leucorrhinia</i> , choć nie natrafiono na przedstawicieli tego rodzaju.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150) Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>Esculentus</i> Ptaki – 24 gatunki, w tym 12 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes</i>

	<i>trogodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia Luscinia</i> .
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Wrzoścowy mszar”
Symbol na mapie	UE 12
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 514 f. Leży na wschód od drogi Białogard-Połczyn Zdrój. Powierzchnia 1,77 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko wysokie z wrzoścem bagiennym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W najmniej odwodnionej północno-wschodniej części torfowiska wysokiego rozwinięty zespół wrzośca bagiennego <i>Erico-Sphagnetum</i> z obficie występującym wrzoścem bagiennym <i>Erica tetralix</i> . Z innych gatunków występuje tutaj żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , modrzewnica zwyczajna <i>Andromeda polifolia</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , wełnianka szerokolistna <i>Eriophorum latifolium</i> , a także siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , turzyca dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> , szalej jadowity <i>Cicuta virosa</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny. Wykonanie rowu w południowej części spowodowało częściowe odwodnienie niecki i przyspiesza ekspansję wierzb, sosny i brzozy.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej regeneracji (kod 7120)
Dyrektywa ptasia	brak
Konwencja Berneńska	jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżek <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, sukcesja wtórna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Ograniczenie odpływu wody, budowa zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Aktywna ochrona – usunięcie nalotu sosny i brzozy na terenie torfowiska.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Bażynowe torfowisko”
Symbol na mapie	UE 13
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 522 h. Leży na północ od drogi Przegonia-Podborsko (gmina Tychowo). Powierzchnia 1,58 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko przejściowe z pozostałością jeziora dystroficznego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Na tafli wody niewielkiego jeziora dystroficznego zespół lilii wodnych <i>Nymphaetum albae</i> . Torfowisko przejściowe zachowało się jeszcze w zachodniej części wydzielenia. Występuje tu wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , turzyca nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i> , turzyca dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> , czermień błotna <i>Calla palustris</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny. Pozostała część zagłębienia porośnięta mozaiką szuwarów z turzycą siwą <i>Carex canescens</i> , turzycą zaostrzoną

	<p><i>Carex gracilis</i>, sitem rozpięzchłym <i>Juncus effusus</i>, pałka szerokolistną <i>Typha latifolia</i> oraz płatami łożowisk.</p> <p>W przeszłości dla osuszenia oczko zostało odwodnione głębokim rowem, na którym obecnie wybudowano zastawkę podpiętrzającą wodę, lecz proces osuszenia i zarastania jest daleko posunięty.</p> <p>Na skarpie przy południowym brzegu zagłębienia, wśród boru sosnowego, stanowisko bażyny czarnej <i>Empetrum nigrum</i>. Obszar przedstawia znaczenie również dla entomofauny i batrachofauny.</p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Ograniczenie odpływu wody, kontrola stanu zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszarny staw”
Symbol na mapie	UE 14
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 556 c. Leży na północ od drogi Przegonia-Podborsko (gmina Tychowo). Powierzchnia 2,48 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jeziorko z płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jeziorko z zespołem lilii wodnych <i>Nymphaetum albae</i> . Na tafli jeziorka nasuwa się dobrze wykształcone pło mszarne, na którym występuje bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , wełnianka wąskolistna <i>Eriphorum angustifolium</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriphorum vaginatum</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , czermień błotna <i>Calla palustris</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny. Obszar przedstawia znaczenie również dla entomofauny i batrachofauny.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Niewłaściwa gospodarka leśna, rybactwo – dzierzawa wody, bezpośrednie sąsiedztwo szosy powiatowej.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<p>- Pozostawienie w cięciach rębnych pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół całego wydzielienia.</p> <p>- Zakaz połowów sieciowych w jezioru. Zakaz budowy pomostów i dojsć do tafli wody.</p> <p>- Nasadzenie pasa krzewów rodzimych gatunków wzdłuż szosy.</p>
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie”
Symbol na mapie	UE 15
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 481 h, 509 l, m, 510 g, 522 c, d. Leży na południowy-wschód od m. Przegonia. Powierzchnia 36,60 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne mezotroficzne śródlądne jezioro z wyspą, wraz z przyległym kompleksem torfowisk, szuwarów, źródlisk oraz brzezin i olsów oraz siedliskami fauny. Miejsce lęgowe ptaków wodno-błotnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Jezioro mezotroficzne, w którego wodach występuje osoka aloesowata <i>Stratio tesaloides</i>, żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i>, grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i>, z przybrzeżnym pasem szuwarów budowanych przez jeżogłówkę gałęzistą <i>Sparganium erectum</i>, szale jadowity <i>Cicuta virosa</i>, trzcinę pospolitą <i>Phragmites australis</i>, tatarak zwyczajny <i>Acorus calamus</i>. W południowej części zarośniętej już misy jeziornej wykształcił się rozległy szuwar zachylnikowy <i>Thelypteridi-Phragmitetum</i> przechodzący w szuwar pałki szerokolistnej <i>Thyphetum latifoliae</i> oraz szuwały turzycowe z turzycą dzióbkowatą <i>Carex rostrata</i> i turzycą brzegową <i>Carex riparia</i>. W zboczach przy zachodnim brzegu wykształciły się olsy źródliskowe. W południowej części użytku zagłębienie terenowe związane z jeziorem porasta mozaiką szuwarów, zbiorowisk łożowych oraz pasami olsu <i>Ribeso nigri-Alnetum</i>.</p> <p>Z punktu widzenia chronionej fauny najcenniejszym fragmentem obszaru jest część wschodnia, w której mamy do czynienia z wypłyceniami i mniejszą presją ryb. Fragment ten zasiedlają liczne płazy, ma on też znaczenie dla ważek. Obszar ma również znaczenie dla żerowania różnych gatunków ssaków.</p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	<p>Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3)</p> <p>Źródliskowe lasy olszowe na niżu (kod 91E0-4)</p> <p>Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej regeneracji (kod 7120)</p> <p>Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140)</p> <p>Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, zalotka większa <i>Leucorhina pectoralis</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek <i>Myotis sp.</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i></p>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i> (lęgu nie potwierdzono, jednak w obu latach badań obserwowano parę ptaków, dogodne warunki do gniazdowania na resztkach starych pomostów wędkarskich bez połączenia z lądem), błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i>
Konwencja Berneńska	<p>Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba śmieszka <i>Pelophylax ridibundus</i>, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, zalotka większa <i>Leucorhina pectoralis</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek <i>Myotis sp.</i>, wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, borsuk europejski <i>Meles meles</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>Ptaki – 43 gatunki, w tym 21 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, dzięcioł zielony</p>

	<i>Picus viridis</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , brzęczka <i>Locustella luscinioides</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, wędkarstwo (liczne pomosty wędkarskie), zaśmiecenie terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Zakaz użytkowania rębniami zupełnymi olsów źródliskowych. - Zakaz melioracji odwadniających. - Ograniczenie liczby pomostów i dojść do tafli wody. - Kontrola czystości terenu.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ciemne jezioro”
Symbol na mapie	UE 16
Położenie	Leśnictwo Gąsków, Nadl. Białogard, oddz. 538 c, d. Leży na południe od m. Laski. Powierzchnia 0,73 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Śródleśne jezioro wraz z otaczającym je drzewostanem.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające oczko, w toni wodnej pływacz pośredni <i>Utricularia intermedia</i> , rdestnica pływająca <i>Potamogeton natans</i> , w pasie przybrzeżnym fragmenty pła torfowcowego z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , siedmiopalcznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i> i turzycą siwą <i>Carex canescens</i> . Jezioro otaczają szuwary budowane przez gatunki takie jak pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , tatarak pospolity <i>Acorus calamus</i> , sit rozpięchły <i>Juncus effusus</i> i jeżogłówka gałęzista <i>Sparganium erectum</i> oraz łozowiska. Oczko odwadniane jest przez rów. W otoczeniu bór sosnowy.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160)
Dyrektywa ptasia	Nie stwierdzono
Konwencja Berneńska	Żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>Esculentus</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Stopniowa eliminacja odwodnienia przez budowę zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Podłużne torfowisko”
Symbol na mapie	UE 17
Położenie	Leśnictwo Dargikowo, Nadl. Białogard, oddz. 183 c. Położony za południe od m. Buczek. Powierzchnia 1,15 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko wysokie w obniżeniu terenowym, w kompleksie borów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dobrze wykształcone torfowisko wysokie z wieloma gatunkami roślin, wśród nich rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> ,

	torfowiec błotny <i>Sphagnum palustre</i> , płonnik pospolity <i>Polytrichum commune</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny i brzozy.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowisko wysokie z roślinnością torfotwórczą (kod 7110)
Dyrektywa ptasia	Nie stwierdzono
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Zmiana reżimu hydrologicznego, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji odwadniających. Ograniczenie odpływu wody, budowa zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko średnie”
Symbol na mapie	UE 18
Położenie	Leśnictwo Gąsków, Nadl. Białogard, oddz. 539f. Leży na południe od m. Laski. Powierzchnia 2,24 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko wraz z oczkiem wodnym w obniżeniu terenowym, w kompleksie borów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Torfowisko z roślinnością wodną sprzyjającą rozwojowi populacji ważek i innych bezkręgowców. Występują tu m.in. zalotki większe oraz populacja płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> , sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Stopniowa eliminacja odwodnienia przez budowę zastawki piętrzącej. W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Skrzypowe stawy”
Symbol na mapie	UE 19
Położenie i powierzchnia	Przy wschodniej granicy gminy, oddz. 299. Powierzchnia 2,42 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest stare wyrobisko gliny zalane wodą z wykształconą roślinnością szuwarową i przyległe zarastające eutroficzne oczko wodne.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W płytszych partiach dawnego wyrobiska wykształciły się zbiorowiska szuwarowe: szuwar skrzypowy <i>Equisetum fluviatilis</i> i tatarakowy <i>Acoetum calami</i> . Miejsce rozrodu dość licznej populacji płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i>
Konwencja Berneńska	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota”
Symbol na mapie	UE 20
Położenie	Obszar położony na północny-zachód od m. Lulewice. Powierzchnia 11,61 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Kompleks turzycowisk i torfowiska niskiego, oczek wodnych i łożowiska oraz siedliska płazów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W obrębie lokalnego obniżenia wykształcona mozaika szuwarów wielkoturzycowych <i>Magnocaricion</i> i właściwych <i>Phragmition</i> , urozmaicona oczkami wodnymi. Zbiorowiska nieleśne przeplatane są łożowiskami i młodocianymi lasami olszowymi.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Dyrektywa ptasia	derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>
Konwencja Berneńska	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , makolągwa <i>Linaria cannabina</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , gajówka <i>Sylvia borin</i> , jarzębatka

	<i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> , kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające. Ewentualne zalesienia otaczających gruntów. Intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów). Bliskie sąsiedztwo czynnego odwiertu gazu i drogi dojazdowej do niego.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji odwadniających. - Nie zalesiać okolicznych gruntów. - Zachować ziołoroślowo-krzewiasty charakter okrajków wokół zabagnionego obniżenia.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Skryste kumakowisko”
Symbol na mapie	UE 21
Położenie	Obszar położony ok 2,3 km na południowy-zachód od m. Rarwino, w sąsiedztwie żwirowni przy granicy gminy. Powierzchnia 0,94 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zespół niewielkich podmokłości o podłożu gliniastym będącym siedliskiem płazów i bezkręgowców.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozlewisko w niewielkim zagłębieniu otoczone młodą monokulturą sosnową. Bogata roślinność wodna i szuwarowa daje schronienie ptakom oraz zwiększa atrakcyjność siedliska dla płazów oraz bezkręgowców, szczególnie ważek. Noclegowisko żurawi (do 70 os.). Żerowisko bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i> .
Ocena walorów	
Dyrektywa siedliskowa	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> ,
Zagrożenia	Największym zagrożeniem jest ryzyko osuszenia terenu i poszerzenie obszaru żwirowni. Ryzyko prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej w sąsiedztwie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Jak najszybsze powołanie użytku celem ochrony prawnej obszaru. - Zaniechanie intensywnej gospodarki leśnej w odległości 30 m od granic obszaru.

Tabela 19. Projektowane obszary cenne

Symbol na mapie	OC 1
Opis obszaru	Kompleks łąk na torfowisku niskim. Występowanie gatunków łąkowych z klasy <i>Molinio-Arrenatheretea</i> , np. groszek łąkowy <i>Lathyrus pratensis</i> , wyka ptasia <i>Vicia cracca</i> , jaskier ostry <i>Ranunculus acris</i> , koniczyna łąkowa <i>Trifolium pratense</i> , babka lancetowata <i>Plantag. o lanceolata</i> , wyczyniec łąkowy <i>Alopecurus pratensis</i> , kłosówka wełnista <i>Holcus lanatus</i> i inne. Obszar występowania populacji jaszczurki zwinki <i>Lacerta agilis</i> i jaszczurki żyworodnej <i>Zootoca vivipara</i> . Wykorzystywane również przez sarnę europejską <i>Capreolus capreolus</i> i jako żerowisko karlika małego <i>Pipistrellus pipistrellus</i> .

	<p>Obszar o dużym znaczeniu dla awifauny, sukcesywnie tracący swe walory wskutek silnego odwodnienia. Lęgowe są tu m. in.: derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, lerka <i>Lullula arborea</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>.</p> <p>Gatunki niełęgowe, to m. in.: siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>, łęczak <i>Tringa glareola</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, czapla biała <i>Ardea alba</i>, błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i>, błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>, bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>.</p> <p>Występuje tu minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> i śliz <i>Barbatula barbatula</i>.</p> <p>Wskazania konserwatorskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naprawa i uzupełnienie istniejących urządzeń do regulacji poziomu wody, np. w ramach programów małej retencji i dostosowania do zmian klimatu. Sterowanie poziomem wody naśladując naturalne cykle, tj. zatrzymywanie wody w okresie IX-V i sukcesywne jej oddawanie w okresie wiosny i lata. - Wykluczenie tego terenu z zabudowy. - Zakaz zmiany sposobu użytkowania gruntów. Wskazana jest ekstensywna gospodarka łąkowa lub pastwiskowa z wykorzystaniem udziału w programach rolnośrodowiskowych.
Symbol na mapie	OC 2
Opis obszaru	<p>Liliowe jeziorka. Leśnictwo Redlino, Nadl. Białogard, oddz.144 h (część). Leży na północno-zachód od drogi Redlino-Lulewice. Dwa niewielkie zarastające oczka ze stanowiskiem grzybieni białych <i>Nymphaea alba</i> i grzybieni północnych <i>Nymphaea candida</i>. W strefie szuwarów bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i>, turzycza nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i>, ponikło błotne <i>Eleocharis palustris</i>, turzycza dzióbkiowata <i>Carex rostrata</i>, manna mielec <i>Glyceria maxima</i>. Oczka otacza szuwar trzcinowy i łożowiska z wierzbą uszatą <i>Salix aurita</i>. Osuszenie terenu, niewłaściwa gospodarka leśna (stosowanie zrębów zupełnych). Oczka zasiedlone są przez liczną populację żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> i żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> oraz żab zielonych. Dodatkowo otaczający las stanowi siedlisko biegaczy m. in. biegacza skórzastego <i>Carabus coriaceus</i>, ogrodowego <i>C. hortensis</i> i zwężonego <i>C. convexus</i>. W sąsiedztwie lęgowe m.in.: żuraw <i>Grus grus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>.</p> <p>Zagrożeniem dla obszaru jest osuszenie terenu i prace zrębowe w sąsiedztwie.</p>
Symbol na mapie	OC 3 i OC 4
Opis obszaru	<p>„Kościernica I”, „Kościernica II”. Obszary położone na południowy-wschód od Kościernicy. Eutroficzne oczka wodne (okresowo częściowo wysychające) z pływaczem zwyczajnym <i>Utricularia vulgaris</i>, otaczające je szuwały z turzycą brzegową <i>Carex riparia</i>, turzycą sztywną <i>Carex elata</i>, tatarakiem zwyczajnym <i>Acorus calamus</i>, pałką wąskolistną <i>Typha angustifolia</i> oraz położonymi na obrzeżu zaroślami łożowisk i młodych lasków olszowych. Miejsce lokalnie ważne w oczyszczaniu spływających z pól wód. Dodatkowo oczka zasiedla niewielka populacja płazów głównie żab zielonych. Lęgowe m.in.: żuraw <i>Grus grus</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>. Zagrożenia: melioracje odwadniające, intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływnawozów).</p>
Symbol na mapie	OC 5
Opis obszaru	<p>Jodłowe torfowisko. Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 166 b. Leży na północ od drogi Buczek-Zaspy Małe. Mszarne torfowisko wysokie w przeszłości odwodnione i</p>

	<p>eksploatowane (torf), aktualnie regeneruje się wykształcając pła mszarne nasuwające się na powierzchnię oczek. Na płach rosną m.in. roszciska okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i>, żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i>, czermień błotna <i>Calla palustris</i>, bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i>, wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i>, w wodzie grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i>.</p> <p>Torfowiska zarasta nalotem sosnowym. torfowisko przesuszone, zwłaszcza od strony wschodniej, tu duży udział trzęślicy modrej <i>Molinia caerulea</i>. W otoczeniu torfowiska liczny udział odnawiającej się jodły. Pośród fauny obszaru dominują pospolite płazy i gady oraz liczna populacja ważek. Miejsce wykorzystywane jest również jako żerowisko nietoperzy. Zagrożeniem są melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.</p>
Symbol na mapie	OC 6
Opis obszaru	<p>Żurawiniec. Leśnictwo Gąsków, oddz. 539 h. W niecce wśród borów iglastych wykształciło się torfowisko mszarne przejściowe z bagnicą torfową <i>Scheuchzeria palustris</i>, wełnianką wąskolistną <i>Eriophorum angustifolium</i>, żurawiną błotną <i>Oxycoccus palustris</i>. Torfowisko silnie przesuszone, zarastające sosną i brzozą omszoną. Zasiedla je populacja jaszczurki żyworodnej <i>Zootoca vivipara</i>. Miejsce polowania nietoperzy.</p>
Symbol na mapie	OC 7
Opis obszaru	<p>Grzybieniowy staw. Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 467 c. Niewielkie zarastające śródlądne jezioro ze słabo wykształconym płem mszarnym oraz zespołem <i>Nuphaetum albae</i> w toni. Przy brzegach wąski pas pła z torfowcem błotnym <i>Sphagnum palustre</i>, bobrkiem trójlistkowym <i>Menyanthes trifoliata</i>, siedmiopalecznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i>. Występuje również tojeść bukietowa <i>Lysimachia thyrsoiflora</i> i turzycyca dzióbkwata <i>Carex rostrata</i>. Presja ryb hamuje rozwój batrachofauny, występuje tu jedynie ropucha szara <i>Bufo bufo</i> i żaba trawna <i>Rana temporaria</i>.</p> <p>Zagrożeniem jest Wędkarstwo, niewłaściwa gospodarka leśna.</p>
Symbol na mapie	OC 8
Opis obszaru	<p>Zakole Radwi. Obszar pomiędzy nurtem Radwi pomiędzy mostem na niej w Karlinie i szosą w kierunku Białogardu. W starorzeczu występują grąźel żółty <i>Nuphar luteum</i>, żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i>. W strefie szuwarów pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i>, mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i>, trzcina pospolita <i>Phragmites australis</i>, jeżogłówka gałęzista <i>Sparganium erectum</i>, a także turzycyca brzegowa <i>Carex riparia</i>, turzycyca zaostzona <i>Carex gracilis</i>. W zbiorowiskach łąkowych kniec błotna <i>Caltha palustris</i>, rdest wężownik <i>Polygonum bistorta</i>, firletka poszarpana <i>Lychnis flos-cuculi</i>. Populacja pospolitych gatunków płazów. Lęgowe bąk <i>Botaurus stellaris</i>, łyska <i>Fulica atra</i>, wodnik <i>Rallus aquaticus</i>, perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>, gęgawa <i>Anser anser</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>.</p> <p>Ponadto w Parsęcie stwierdzono z gatunków cennych ryb i minogów stwierdzono minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, pstrąg potokowego/ troć wędrowną <i>Salmo trutta</i>, głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i>. Biorąc pod uwagę podobieństwo w morfologii obu rzek i bliskość stanowisk gatunki te niewątpliwie występują na proponowanym obszarze. Zagrożeniem są melioracje odwadniające, bliskość szosy do Białogardu (zagrożenie skażeniami chemicznymi – odpływ wód), niewłaściwa gospodarka rolna.</p>
Symbol na mapie	OC 9
Opis obszaru	<p>„Kumaki”. Obszar leży na południe od m. Rychówko, w zakręcie drogi do miejscowości. Śródpolne oczko porośnięte częściowo szuwarem budowanym głównie przez pałkę szerokolistną <i>Typha latifolia</i> i mannę jadalną <i>Glyceria fluitans</i>, otoczone pastwiskiem. Charakterystyka oczka stwarza idealne warunki dla występującej tu populacji kumaka nizinnego <i>Bombina bombina</i>, rzekotki drzewnej <i>Hyla arborea</i>, żaby moczarowej <i>Rana</i></p>

	<i>arvalis</i> , żaby wodnej <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> . Nad obiektem polują również karliki malutkie <i>Pipistrellus pipistrellus</i> . Łęgowe łąbędź niemy <i>Cygnus olor</i> , kokoszka <i>Gallinula chloropus</i> , perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i> , łyska <i>Fulica atra</i> . Zagrożeniem dla tego obszaru jest osuszenie terenu.
Symbol na mapie	OC 10
Opis obszaru	Wronie Gniazdo. Obszar położony za zachód od m. Wronie Gniazdo. Eutroficzne oczka, pozostałości po ekstensywnych stawach rybnych, otoczone mozaiką łożowiska i szuwaru. Stanowiska takich gatunków jak wierzba szara <i>Salix cinerea</i> , sitowie leśne <i>Scirpus sylvaticus</i> , tojeść rozestana <i>Lysimachia nummularia</i> , turzyca pospolita <i>Carex nigra</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> . Płytkie zbiorniki w okresie wczesnowiosennym są doskonałym siedliskiem dla licznej populacji żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> . Występuje tu również ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , populacja żab zielonych oraz gronostaj <i>Mustela erminea</i> . Na obszarze polują też nietoperze z rodzaju <i>Pipistrellus</i> . Łęgowy słowik szary <i>Luscinia Luscinia</i> .
Symbol na mapie	OC 11
Opis obszaru	Łąbędzi staw. We wschodniej części wsi Gruszewo, pomiędzy folwarkiem a parkiem. Niewielki eutroficzny staw z dobrze rozwiniętą strefą szuwarów, które buduje pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , manna mielec <i>Glyceria maxima</i> , mozga trzciniowata <i>Phalaris arundinacea</i> . Od strony wsi intensywnie rozprzestrzenia się inwazyjny barszcz Sosnowskiego <i>Heracleum sosnowskyi</i> . Populacja żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> , ropuchy szarej <i>Bufo bufo</i> , żab zielonych <i>Rana esculenta complex</i> . Żerują tu również mroczki późne <i>Eptesicus serotinus</i> . Łęgowe łąbędź niemy <i>Cygnus olor</i> , gągoł <i>Bucephala clangula</i> , łyska <i>Fulica atra</i> , wodnik <i>Rallus aquaticus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> . Próby łęgu podejmowały rybitwy rzeczne <i>Sterna hirundo</i> .
Symbol na mapie	OC 12
Opis obszaru	„Nad Topielą”. Fragment doliny rzeki Topiel na południe od Stanomina. Fragmenty oddziałów leśnych 398, 399, 439 w leśnictwie Stanomino. Na terenie występują zbiorniki wodne otoczone szuwarami: trzciniowym <i>Phragmitetum australis</i> i pałkowym <i>Typhaetum latifoliae</i> oraz łożowiskiem <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> . Obszar porastają lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i> . Obszar cenny z punktu widzenia herpetofauny. Występują tu: kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , jelen szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> . Na terenie polują również karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> . Miejsce występowania siniaka <i>Columba oenas</i> , trzmielojada <i>Pernis apivorus</i> , bociana czarna <i>Ciconia nigra</i> .
Symbol na mapie	OC 13
Opis obszaru	„Przydrożne błota”. Ciąg zbiorowisk podmokłych w naturalnym obniżeniu terenowym. Pomiędzy Jeziorem Byszyńskim a granicą gminy. Mozaika torfowisk przejściowych <i>Scheuchzerietalia palustris</i> , szuwarów wielkoturzycowych <i>Magnocaricion</i> , wilgotnych łąk <i>Calthion</i> , łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> i olsów porzeczkowych <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> . Wilgotny charakter terenu sprzyja wykorzystywaniu go jako żerowisko przez

	płazy i gady. Nad łąkami polują również borowce wielkie <i>Nyctalus noctula</i> . Miejsce lęgowe żurawia <i>Grus grus</i>
Symbol na mapie	OC 14
Opis obszaru	„Grąźelowy staw”. Oddział leśny 486 m w leśnictwie Przegonia. Niewielkie śródleśne jeziorko zarastające płem mszarnym z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , bobrkiem trójlistkowym <i>Menyanthes trifoliata</i> , turzycą dzióbkowatą <i>Carex rostrata</i> . W toni wodnej grąźel żółty <i>Nuphar luteum</i> . Populacja herpetofauny reprezentowana jest przez ropuchę szarą <i>Bufo bufo</i> , żabę trawną <i>Rana temporaria</i> i zaskrońca <i>Natrix natrix</i> . Obserwowano polującego zimorodka <i>Alcedo atthis</i> w sezonie lęgowym.
Symbol na mapie	OC 15
Opis obszaru	„Perkozowe jeziorko”. Zbiornik wodny na zachód od granic wsi Gruszewo. Niewielki eutroficzny zbiornik wodny, z dobrze rozwiniętą strefą szuwarów, które buduje przede wszystkim pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , manna mielec <i>Glyceria maxima</i> , tatarak zwyczajny <i>Acorus calamus</i> , mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i> . Na brzegach zbiornika bardzo licznie występuje barszcz Sosnowskiego <i>Heracleum sosnowskyi</i> . Występuje tu ropucha szara <i>Bufo bufo</i> i populacja żab zielonych. Nad zbiornikiem polują karliki większe <i>Pipistrellus nathusii</i> i mroczki późne <i>Eptesicus serotinus</i> . Lęgowe m.in.: łąbędź niemy <i>Cygnus olor</i> , perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i> , łyska <i>Fulica atra</i> , wodnik <i>Rallus aquaticus</i> . Próby lęgu podejmowały rybitwy rzeczne <i>Sterna hirundo</i> .
Symbol na mapie	OC 16
Opis obszaru	Małe oczko śródpolne na południowy-zachód od Gruszewa. z dobrze rozwiniętą strefą szuwarową, które budują głównie turzyca brzegowa <i>Carex riparia</i> , turzyca sztywna <i>Carex elata</i> oraz łożowiskami <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> . Wiosną zbiornik nadaje się bardzo dobrze na rozród płazów. Występuje tu populacja żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> , żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> i traszki zwyczajnej <i>Lissotriton vulgaris</i> . W późniejszym okresie niestety zbiornik dość mocno przesycha. Stwarza to wówczas warunki do żerowania dla kszyka <i>Gallinago gallinago</i> .
Symbol na mapie	OC 17
Opis obszaru	Kompleks śródleśnych podmokłych łąk i zmeliorowanych torfowisk użytkowanych ekstensywnie. Znajdujące się tu rowy melioracyjne zajmuje populacja płazów: żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> . Teren wykorzystywany jest również przez bobra europejskiego <i>Castor fiber</i> . Lęgowy kszyk <i>Gallinago gallinago</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , a w sąsiedztwie również kania ruda <i>Milvus milvus</i> .
Symbol na mapie	OC 18
Opis obszaru	Fragmenty Oddziałów leśnych 134, 133, 149 i 148 w l-ctwie Białogórzyno. Płaty kwaśnej dąbrowy <i>Quercetea robori-petraeae</i> o dużych walorach (obecność starodrzewu). Miejsce polowania borowca wielkiego <i>Nyctalus noctula</i> . Miejsce lęgowe bielika <i>Haliaetus albicilla</i> , dzięcioła czarnego <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioła średniego <i>Dendrocopos medius</i> . Konieczne jest ustanowienie strefy ochronnej wokół gniazda bielika. Należy usunąć z sąsiedztwa gniazda zwyczajki myśliwskie (na odl. min. 200m).
Symbol na mapie	OC-19
Opis obszaru	Obszar cenny „Białogórzyno”. Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 103 g, h, i, j, k. Leży na wchód od m. Białogórzyno, na krawędzi doliny Radwi. Wcinająca się w

	<p>krawędź moreny dolinka wypełniona torfowiskiem niskim z dobrze wykształconymi zespołami szuwarów trzcinowych <i>Phragmitetalia</i> i turzycowych <i>Magnocaricion</i> oraz zasilanym przez wysięki z krawędzi doliny oczkiem wodnym. Obszar ten odgrywa ważną lokalnie rolę w oczyszczaniu wód spływających z pól w dolinę Radwi. Teren o znaczeniu dla jaszczurek, drobnych ssaków oraz bezkręgowców.</p>
Symbol na mapie	OC 20
Opis obszaru	<p>„Stawy w Kamosowie”. Kompleks stawów rybnych z rozwiniętą strefą szuwarową i – okresowo – namuliskową budowaną przez pałkę szerokolistną <i>Typha latifolia</i>, trzcinę pospolitą <i>Phragmites australis</i>, mannę mielec <i>Glyceria maxima</i>, uczepek trójlistkowy <i>Bidens tripartita</i>. Niewykorzystywane i zarośnięte stawy zasiedla populacja kumaka nizinnego <i>Bombina bombina</i>, rzekotki drzewnej <i>Hyla arborea</i>, żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> i żab zielonych <i>Rana esculenta</i> complex. Z obfitości ryb korzysta również wydra <i>Lutra lutra</i>. Bogactwo owadów rojących się nad stawami wykorzystują nietoperze – nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i> i karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>. Świetne warunki dla ptaków wodno-błotnych z lęgowym łąbodziem niemym <i>Cygnus olor</i>, gęgawą <i>Anser anser</i>, krakwą <i>Mareca strepera</i>, gągołem <i>Bucephala clangula</i>, perkozkiem <i>Tachybaptus ruficollis</i>, wodnikiem <i>Rallus aquaticus</i>, zimorodkiem <i>Alcedo atthis</i>, gąsiorkiem <i>Lanius collurio</i>. W roku 2019, wskutek deficytu wody pojawiła się wyspa, na której powstała kolonia śmieszki <i>Chroicocephalus ridibundus</i> i rybitwy rzecznej <i>Sterna hirundo</i>. Obserwowano również parę zauszników <i>Podiceps nigricollis</i>. Bogata awifauna migrująca, m.in.: płaskonos <i>Anas clypeata</i>, świstun <i>Anas penelope</i>, czernica <i>Aythya fuligula</i>, głowienka <i>Aythya ferina</i>, nurogęś <i>Mergus merganser</i>, bielaczek <i>Mergus albellus</i>, siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>, kszyc <i>Gallinago gallinago</i>, kulik wielki <i>Numenius arquata</i>, brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>, czapla biała <i>Egretta alba</i>, rybołów <i>Pandion haliaetus</i>. Żerowisko bielika <i>Haliaetus albicilla</i>. Zagrożeniem jest likwidacja szerokiego pasa szuwarów.</p>
Symbol na mapie	OC 21
Opis obszaru	<p>Kompleks leśny pokrywające strome stoki. Mozaika grądów <i>Stellario-Carpinetum</i> i żyzna buczyny <i>Galio odorati-Fagetum</i>. Walory obszaru podnosi obecność starodrzewu. Występuje tu karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>. Możliwe jest, że w kompleksie mieści się kolonia tego gatunku. Poza tym teren wykorzystywany jest przez liczne pospolite gatunki ssaków jak jeleni szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i>, czy gryzonie. Miejsce lęgowe orlika krzykliwego <i>Clanga pomarina</i>, siniaka <i>Columba oenas</i>, dzięcioła czarnego <i>Dryocopus martius</i>.</p>
Symbol na mapie	OC 22
Opis obszaru	<p>Obszar cenny „Ponik”. Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 117 f, g, h, 118 c, d, f, 119 b, c, d, 120 a, b, 161 b, f, h, 162 a, b, c, . Leży na południe od m. Podwilcze. W strefie doliny cieku Ponik występuje mozaika łągów jesionowo-olszowych <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsów źródliskowych <i>Cardamino-Alnetum</i>. Stanowisko m.in. rzeżuchy gorzkiej <i>Cardamine amara</i>, knieci błotnej <i>Caltha palustris</i>, czartawy pospolitej <i>Circaea lutetiana</i>. Na glebach świeżych grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i>. Obszar ma znaczenie dla zwierzyny kopytnej jako ostoja oraz jako lokalny szlak migracyjny i miejsce żerowania ptaków. Siedliska lęgowe dzięcioła średniego <i>Dendrocopos medius</i>, muchołówki małej <i>Ficedula parva</i>. Zagrożeniem dla walorów przyrodniczych jest z miana reżimu hydrologicznego, niewłaściwa gospodarka leśna.</p>
Symbol na mapie	OC 23
Opis obszaru	<p>Szuwary koło fermi – część większego obszaru rozciągającego się na teren gminy miejskiej.</p>

	<p>Zabagniona dolina bezimiennego rowu zasilanego miejscowymi wysiękami. Teren porośnięty przede wszystkim roślinnością szuwarową (szuwały właściwe i wielkoturzycowe) oraz łożowiskiem. Na położonych wyżej skrajach terenu fragmenty o charakterze łąk wilgotnych i ziołorośli. Występują tu trzcina pospolita <i>Phragmites australis</i>, mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i>, sit rozpięzchły <i>Juncus effusus</i>, krwawnica pospolita <i>Lythrum salicaria</i>, sitowie leśne <i>Scirpus sylvaticus</i>, wiązówka błotna <i>Filipendula ulmaria</i> i inne.</p> <p>Miejsce występowania pospolitych gatunków herpetofauny i lokalna żerowisko saren i dzików.</p> <p>Ptaki lęgowe m. in.: derkacz <i>Crex crex</i>, kropiatka <i>Porzana porzana</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, bąk <i>Botaurus stellaris</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>. Nielęgowe: orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>.</p> <p>Zagrożeniem potencjalnym dla tego terenu może być zanieczyszczenie wód związane z sąsiedztwem fermy. Istniejącym zagrożeniem jest obniżenie poziomu wód – wskazana jest budowa niewielkich zastawek na cieku w systemie kaskadowym, spowalniających odpływ wody, szczególnie w części północnej obszaru.</p>
Symbol na mapie	OC 24
Opis obszaru	<p>„Torfowisko Buczek”. Fragmenty torfowiska niskiego położonego pomiędzy Kolonię Pomianowo a Buczkiem, po północnej stronie drogi. Obszar zajmowany jest przez liczną populację żab zielonych w typie żaby wodnej <i>Pelophylax kl. esculentus</i> oraz przez żabę moczarową <i>Rana arvalis</i> i ropuchę zieloną <i>Bufo viridis</i>. Nad łożami polują również karliki malutkie <i>Pipistrellus pipistrellus</i>. Zagrożeniem dla obszaru jest zmiana stosunków wodnych i jego osuszenie. Miejsce lęgowe m.in. żurawia <i>Grus grus</i>, gąsiorka <i>Lanius collurio</i> i jarzębatki <i>Sylvia nisoria</i>.</p>

Obszary cenne pod względem szaty roślinnej, wymagające podjęcia działań ochronnych

Działania ochrony czynnej wymagają aktywnego podejścia do tematu ochrony przyrody. Wiele zbiorowisk roślinnych, a także gatunków wymaga określonych działań, gdyż w przypadku ich niepodjęcia te przyrodnicze walory zanikną.

Dzieje się tak m.in. w przypadku ekosystemów wymagających ekstensywnego użytkowania kośnego lub pastwiskowego. Sytuacja taka ma miejsce w przypadku obszarów, na których występują zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe. Należy nie dopuszczać do sytuacji, w której obecnie funkcjonujące łąki ulegną zarastaniu w procesie sukcesji i stracą swoje obecne walory nie tylko pod względem szaty roślinnej, lecz także jako siedlisko dla wielu gatunków zwierząt.

Innym ważnym zagadnieniem dotyczącym czynnej ochrony przyrody jest dbałość o odpowiednie stosunki wodne. Wiele ekosystemów zależnych od stosunków wodnych należy do ustępujących z krajobrazu. Dlatego też ważna jest dbałość o właściwy stan hydrologiczny poprzez np. spowolnienie odpływu wód, budowę lub rozbudowę infrastruktury tzw. małej retencji wodnej i właściwe nią zarządzanie oraz zachowanie dbałości o czystość wód.

Szczegółowe wskazania konserwatorskie zostały przedstawione w tabelach opisujących poszczególne obszary.

Należy również pamiętać, że podjęcia działań i regularnej pielęgnacji wymagają tereny parków i skwerów oraz aleje przydrożne. Jest to związane nie tylko z ich funkcją estetyczną, rekreacyjną czy krajobrazową, lecz także bardzo ważnym aspektem bezpieczeństwa publicznego. Szczegółowe wskazania z tego zakresu przedstawione zostały w rozdziale o zieleni zorganizowanej.

Rola istniejącego układu hydrologicznego gminy w utrzymaniu cennych zasobów szaty roślinnej

Sieć dolin większych i mniejszych rzek i cieków stanowi swoiste drogi poruszania się i miejsca bytowania wielu organizmów. Odgrywa zatem rolę korytarzy ekologicznych, wzdłuż których rośliny i zwierzęta rozprzestrzeniają się, znajdują miejsca odpowiednie do rozrodu, żerowania i odpoczynku. Wiele zbiorowisk roślinnych związanych jest z dolinami rzecznyymi, gdyż wzdłuż nich znajdują się jeszcze warunki do rozwoju układów bagiennych, podmokłych czy zmiennowilgotnych.

Duża część rzek w Polsce została silnie przekształcona przez człowieka poprzez wąskie obwałowanie koryta rzeczno, co spowodowało silne zredukowanie naturalnej strefy podlegającej corocznym zalewom i utratę wielu walorów przyrodniczych na tych obszarach. Pomimo tego doliny rzeczne wciąż jeszcze pozostają ważnymi ostojami różnorodności biologicznej, czego wyrazem jest objęcie wielu z nich ochroną jako obszary Natura 2000 na podstawie Dyrektywy Siedliskowej lub Dyrektywy Ptasiej, lub też obu tych aktów prawnych.

Na terenie gminy Białogard istnieje dobrze rozwinięta sieć hydrologiczna, którą budują dwie rzeki przymorskie – Parsęta i Rega wraz z dopływami. Wzdłuż nich koncentrują się główne zasoby ekosystemów podmokłych, takich jak zbiorowiska szuwarowe, namuliskowe i wodne. Towarzyszą jej również płaty ekosystemów leśnych i zaroślowych w różnych fazach rozwoju oraz płaty zbiorowisk łąkowych i pastwiskowych. Na wielu odcinkach rzeki płyną wąwozami, których zbocza pokrywają lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego. Cennym elementem szaty roślinnej są także obszary źródliskowe. Walory te zostały objęte ochroną jako część większej całości – obszarów Natura 2000 Dorzecze Parsęty oraz Dolina Radwi, Chocieli i Chotli.

Ważne dla zachowania różnorodności szaty roślinnej są również obszary podmokłych łąk, ziołorośli i szuwarów, które towarzyszą sieci kanałów i rowów melioracyjnych np. w okolicach Pomianowa i Klępina. Dla zachowania walorów tego obszaru (nie tylko pod względem botanicznym) należałoby rozważyć możliwości przyhamowania odpływu wód i zwiększenia tzw. małej retencji wodnej.

Także cenne kompleksy lasów liściastych rozwijających się nad naturalnymi ciekami oraz kanałami i rowami stanowią o bogactwie zasobów przyrodniczych regionu. Rozwój i trwanie tych ekosystemów zależy silnie od warunków hydrologicznych, zatem w tym przypadku również należy rozważyć poprawę stosunków wodnych poprzez spowolnienie odpływu wód i zwiększenie małej retencji.

Renaturalizacja koryt rzecznych jest obecnie stosowana w krajach wysokorozwiniętych, gdyż dostrzeżono korzyści jakie przynosi dla człowieka. Naturalna dolina rzeczna funkcjonuje jako swoisty układ przeciwpowodziowy będąc miejscem rozlewu wody pochodzącej z wezbrań, oraz układ zapobiegający suszy poprzez przechwytywanie i przetrzymywanie tej wody w mozaice starorzeczy oraz leśnych i nieleśnych ekosystemów podmokłych. Zbiorowiska szuwarowe w znaczący sposób przyczyniają się także do oczyszczania wód z nadmiaru biogenów. Skanalizowana, wąsko obwałowana rzeka funkcjonuje odwrotnie – szybko przepływająca i narastająca woda może skutkować falą powodziową. Przyczynia się też do silnej erozji koryta rzecznego.

Należałoby rozważyć możliwość przywrócenia naturalnego rytmu zalewów choć na części terenu w dolinach rzek i mniejszych cieków, które zostały w przeszłości od nich odcięte, mając oczywiście na uwadze przede wszystkim bezpieczeństwo mieszkańców.

Ocena istniejącej sieci powiązań ekologicznych w gminie

Sieć korytarzy ekologicznych na terenie gminy Białogard opiera się przede wszystkim o doliny rzek Parsęty i Radwi wraz z ich dopływami. Jej znaczenie należy rozważać wyłącznie w szerszym kontekście, jako część liniowego układu dorzeczy.

W taki właśnie sposób objęty ochroną został cały system dolin Parsęty i Radwi wraz z ich dopływami, jako obszary Natura 2000 Dorzecze Parsęty PLH 320007 oraz Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH 320022. Powołane one zostały dla ochrony siedlisk, z których największe powierzchnie zajmują łągi, grądy, buczyny i dąbrowy, a z ekosystemów nieleśnych – różnego typu torfowiska, a także łąki, ziołorośla nadrzeczne i starorzecza. Obszary ten istotny są zwłaszcza dla ichtiofauny, szczególnie łososia, lecz również kozy pospolitej, głowacza białopłetwego, minoga rzeczno i strumieniowego. Są także ważną ostoją dla wydry.

W kontekście ochrony przyrody dolin rzecznych istotne jest przede wszystkim zapewnienie ciągłości obszaru chronionego. Zatem, nawet jeżeli na terenie gminy niektóre z powyższych walorów przyrodniczych reprezentowane są słabiej, to ochrona tego fragmentu dolin przyczynia się do zachowania wartości przyrodniczych na obszarach sąsiednich.

W przypadku powyższych celów ochrony istotne jest utrzymanie w niepogorszonym stanie wskaźnika czystości wód. Ma to szczególne znaczenie w przypadku terenów zabudowanych, które są znacznym źródłem zanieczyszczeń. Z tego powodu istotne znaczenie ma prawidłowe i wydajne funkcjonowanie oczyszczalni ścieków. Należy też pamiętać o ważnej funkcji zbiorowisk terenów podmokłych w procesie samooczyszczania się wód. Zapewnienie istnienia terenów podmokłych przełoży się na oczyszczanie wody z nadmiaru biogenów.

Możliwości łagodzenia niekorzystnych skutków zmian klimatycznych poprzez gospodarowanie zasobami zieleni w gminie

Obserwowane obecnie zmiany klimatyczne przejawiają się przede wszystkim jako wzrost średniej temperatury powietrza. Konsekwencją tego procesu jest zmniejszenie opadów

deszczu i śniegu, obniżenie poziomu wód gruntowych czy okresy suszy. Mają one szczególne znaczenie na obszarach zabudowanych i zurbanizowanych, które same w sobie charakteryzują się wyższą temperaturą.

Ważną rolę w łagodzeniu zmian klimatycznych spełniają powierzchnie leśne. Wpływają one łagodząco na wahania temperatury oraz poziomu wody gruntowej. Im bardziej zbliżone są do ekosystemów naturalnych, tym lepiej spełniają swoje funkcje.

Na terenie gminy Białogard powierzchnie lasów skoncentrowane są przede wszystkim w jej południowej części pomiędzy Rarwinem, Podwilczem, Nawinem i Rzyszczewem, we wschodniej części pomiędzy Rzyszczewem, jez. Rybackim i Żytkowem, w północnej części pomiędzy Żytkowem, Buczkim i dolina Choteli i Regi, we wschodniej części pomiędzy Nosówkiem a Żelimuchą. Kompleksy leśne zlokalizowane są też w okolicach Zagórza, Rościna, Czarnowęs. Duża część kompleksów leśnych to głównie nasadzenia preferowanej niegdyś przez gospodarkę leśną sosny na gruntach porolnych. Obecnie podrost gatunków liściastych wskazuje żywniejsze siedliska leśne. Należy dążyć do przebudowy drzewostanów w kierunku ich zgodności z siedliskiem i roślinnością potencjalną, aby płaty te stały się bardziej zbliżone do naturalnych. Cenne płaty ekosystemów leśnych rozwijają się zwłaszcza zalesionych fragmentach dolin rzecznych. Zbliżone do naturalnych są także płaty zadrzewień i zarośli rozwijające się na terenach podmokłych. Są one w różnym stopniu zaawansowane w procesie sukcesji w kierunku zbiorowisk leśnych. Należy umożliwić im samoczynny rozwój, aby w przyszłości powstały z nich bogate ekosystemy olsów i łągów.

Istotną funkcję w łagodzeniu skutków zmian klimatycznych spełniają wszelkie układy przyczyniające się do zahamowania odpływu wody, zwłaszcza ekosystemy terenów podmokłych. Z tego powodu szczególną dbałością należy objąć doliny rzeczne i okolice mniejszych cieków. Zasypywanie i zabudowa niewielkich nawet mokradeł, bagienek czy oczek wodnych jest niedopuszczalna.

Teren gminy Białogard odznacza się dość wysokim udziałem użytków zielonych, jakim są łąki i pastwiska. Należy dążyć do niepogorszenia ich stanu oraz do zachowania ich powierzchni. Nie należy planować rozszerzenia terenów zabudowanych na obszarach użytkowanych koźnie i pastwiskowo.

Ważną rolę w łagodzeniu niekorzystnych skutków zmian klimatycznych odgrywają także tereny zieleni zorganizowanej. Ma to szczególne znaczenie na obszarach zabudowanych. Tereny parków podworskich, skwerów, placów w miejscowościach stają się miejscami produkcji tlenu, tam gdzie zapotrzebowanie jest stałe i wysokie. Nie mniejszą rolę odgrywają układy liniowe, jakimi są aleje i szpalery wzdłuż dróg, a nawet pojedyncze drzewa w krajobrazie otwartym, użytkowanym rolniczo. Z tego powodu dbałość o zieleni zorganizowaną przekłada się na polepszenie jakości życia mieszkańców. Propozycje działań dotyczące parków, skwerów i zadrzewień przydrożnych przedstawione zostały w rozdziale o zieleni zorganizowanej.

Podsumowanie i wnioski

Inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona w sezonach wegetacyjnych 2019 i 2020 na terenie gminy Białogard dostarczyła bogatych informacji o charakterze i zróżnicowaniu szaty roślinnej oraz walorach flory i roślinności tego obszaru.

Podsumowując całość opracowania można przedstawić następujące wyniki:

- Na terenie gminy funkcjonują dwa obszary chronione Natura 2000 o znaczeniu ponadregionalnym: Dorzecze Parsęty PLH 320007 oraz Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH 320022. Zostały powołane ze względu na pełnienie istotnej funkcji dla walorów przyrodniczych cennych z punktu widzenia ochrony przyrody na poziomie Unii Europejskiej.
- Najcenniejsze pojedyncze obiekty, jakimi są pojedyncze drzewa i grupy drzew są chronione jako pomniki przyrody.
- Flora miasta obejmuje 558 gatunków roślin naczyniowych i mszaków oraz 204 gatunki grzybów i porostów,
- 129 gatunków roślin oraz 17 gatunków grzybów należą do chronionych i/lub cennych
- Opisano 14 parków oraz 36 cmentarzy, jako skupiska cennego drzewostanu ze starodrzewem i drzewami o rozmiarach pomnikowych.
- Stwierdzono występowanie 16 siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie na mocy Dyrektywy Siedliskowej.
- W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji wyodrębniono i zaproponowano do objęcia ochroną następujące obszary cenne przyrodniczo: 1 rezerwat przyrody, 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 3 obszary chronionego krajobrazu, 21 użytków przyrodniczych oraz 24 obszary cenne.
- Ustalono szereg szczegółowych wskazań konserwatorskich dotyczących ochrony zasobów szaty roślinnej.

Należy uwzględnić potrzebę ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych poprzez odpowiednie zapisy w dokumentach planistycznych – w studium oraz planie zagospodarowania przestrzennego gminy, a także Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego.

Spis literatury

- Borowiec S. 1996: Aktualny stan lasów Równiny Białogardzkiej. Zesz. Nauk. Wydz. Bud. Inż. Środ. Polit. Koszal. 10: 93-105.
- Cieplik J. 1963: Sędziwe dęby na pomorskim szlaku. Chrońmy Przyr. Ojcz. 19, 2: 32-34.
- Czubiński Z., 1950. Zagadnienia geobotaniczne Pomorza., Bad. Fizjogr. nad Pol. Zach., PTPN Poznań, 2: 439-658.
- Heese T., Arciszewski M., Chrzczonowicz H., Kaczorkiewicz M., Nowak D., Zdoliński P. 2007. Waloryzacja przyrodnicza obszarów naturalnych w dorzeczu Parsęty.
- Homann G. G. J. 1828-1835. Flora von Pommern oder Beschreibung der in Vorund Hinterpommern sowohl einheimischen als auch unter freiem Himmel leicht fortkommenden Gewächse; nebst Bezeichnung ihres Gebrauches für die Arznei, Forst- und Landwirtschaft, Gärtnerei, Färberei u. s. w., ihres etwanigen Nutzens oder Schadens.
- Jasnowska J., Friedrich S., Markowski S., Kowalski W. 1996. Kompleksowy projekt ochrony przyrody na pobrzeżu Pomorskim w województwie koszalińskim. Zesz. Nauk. AR Szczecin. Rol., ser. Przyr. 174, 64: 145-164.
- Jasnowska J., Jasnowski M. 1979. *Erica tetralix* L. na Pomorzu. Fragm. Flor. Geobot. 25(2): 269-279.
- Jasnowska J., Markowski S. 1995. Torfowiska dorzecza Parsęty. W: Funkcjonowanie geosystemów zlewni rzecznych. A. Kostrzewski (red.). Poznań. s. 73-94.
- Kaźmierczakowa R. (red.) et al. 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych.
- Kaźmierczakowa R., Zarzycki K., Mirek Z. 2014. Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe.
- Klemz C. 1922. Naturdenkmäler im Kreise Belgard. Aus dem Lande Belgard 1: 57-58.
- Kondracki J. 2002. Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 441.
- Kownas S., Sienicka A. 1965. Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa koszalińskiego. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Szczecin.
- Marek S. 1980. Materiały do rozmieszczenia rzadkich roślin torfowiskowych województwa koszalińskiego. Bad. Fizjogr. Pol. Zach., ser. B. 31: 181-185.
- Marek S. 1994: O utworzeniu rezerwatu leśno-torfowiskowego w okolicy wioski Rychówko w województwie koszalińskim. Chrońmy Przyr. Ojcz. 50, 2: 66-69.

Matuszkiewicz J. M. 2008. *Geobotanical regionalization of Poland (Regionalizacja geobotaniczna Polski)*. IGiPZ PAN, Warszawa.

Matuszkiewicz W., Faliński J.B., Kostrowicki A.S., Matuszkiewicz J.M., Olaczek R., Wojterski T., 1995, Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300.000. IGiPZ PAN, Warszawa.

Mirek Z. et al. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Krytyczna lista roślin kwiatowych i paprotników Polski.

Müller W. 1898. Flora von Pommern. Nach leichtem Bestimmungsverfahrenbearbeitet.

Römer F. 1912. Botanische Wanderungen durch Hinterpommern im Jahre 1912. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 55: 87-105.

Strzeliński P., Węgiel A. 1999: Problemy ochrony przyrody w zabytkowym parku w Podwilczu. Nature conservation problems of historical park in Podwilcze. Prz. Przyr. 10, 1/2: 237-244.

Szafer W. 1972. Szata roślinna Polski Niżowej. [w:] Szafer W., Zarzycki K. (red.) Szata roślinna Polski, 2: 17-188. PWN, Warszawa.

Śpiewakowski E. R. 1973. Rozmieszczenie i charakterystyka jezior lobeliowych w Koszalińskim. Koszalińskie Stud. i Mat. 1: 97-111.

Tyszko-Chmielowiec P. (red) 2012. Aleje skarbnice przyrody. Praktyczny podręcznik ochrony alej i ich mieszkańców. Drogi dla Natury. Wrocław.

Voigtländer U., Henker H. (eds) 2005. Rote Liste der Farn- und Blütenpflanzen Mecklenburg-Vorpommerns.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. 2006. Red list of the macrofungi in Poland (Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce)

Zarzycki, K., Trzcińska-Tacik, H., Różański, W., Szelaąg, Z., Wołek, J., Korzeniak, U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland (Ekologiczne liczby wskaźnikowe roślin naczyniowych Polski).

Żukowski W., Jackowiak B. (red.). 1995. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu, 3: 1-141. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

Materiały niepublikowane

Kaszubska J. 2018. Program ochrony środowiska dla gminy Białogard na lata 2019-2022 z perspektywą do 2026 roku.

Kubus M., Malinowski R., Malinowska K. 2017. Ekspertyza dendrologiczno-hydrologiczna w zakresie analizy i oceny wpływu wykonanych robót melioracyjnych na zieleń parkową – starodrzew w zabytkowym parku w m. Podwilcze, gmina Białogard, powiat białogardzki.

Plan Urządzania Lasu Nadleśnictwa Białogard. 2016. Sporządzony na okres od 1.01.2017 r. do 31.12.2026 r. na podstawie stanu lasu na dzień 1.01.2017.

Plan zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty. 2003. Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty, Regionalny zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych Województwa Zachodniopomorskiego, Oddział Rejonowy w Koszalinie.

Strategia rozwoju gminy Białogard na lata 2018-2027.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białogard. 2014. W zakresie zgodnym z Uchwałą Nr XXXIII/207/2013 Rady Gminy Białogard z dnia 26 czerwca 2013 r.

Waloryzacja przyrodnicza gminy Białogard. 2002. Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie.

Akty prawne

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory tzw. Dyrektywa Siedliskowa

Europejska Konwencja Krajobrazowa z dnia 20 października 2000

Konwencja Berneńska z dnia 19 września 1979 r.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 1 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Zarządzenie Nr 37 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 15 maja 2002 r. w sprawie organizacji, zakresu i zasięgu działania wyłuszczeni nasion w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe

Bazy danych i materiały informacyjne

<https://www.gmina-bialogard.pl/> (Urząd Gminy Białogard)

<https://www.atlas-roslin.pl> (Flora Polski)

<http://www.bialogard.szczecinek.lasy.gov.pl> (Nadleśnictwo Białogard)

<https://www.nid.pl/pl/> (Narodowy Instytut Dziedzictwa, Rejestr zabytków)

<http://www.iop.krakow.pl/ias> (Instytut Ochrony Przyrody PAN, Gatunki obce w Polsce)

<http://www.gdos.gov.pl/igo> (Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Inwazyjne gatunki obce)

3. Operat faunistyczny gminy

Wstęp

Niniejsze opracowanie odnosi się do zasobów faunistycznych występujących na terenie gminy Białogard. Obejmuje ssaki z nietoperzami, ptaki, płazy, gady, ryby i minogi oraz bezkręgowce, przedstawiając stanowiska cennych gatunków objętych ochroną prawną oraz odnosząc się do przemian zachodzących w faunie poprzez opis gatunków stanowiących zagrożenie dla rodzimej przyrody oraz elementów ustępujących i wymarłych. Wskazane i scharakteryzowane zostały obszary podlegające ochronie prawnej, zarówno istniejące, jak i proponowane do objęcia ochroną. Przedstawiono szereg zaleceń konserwatorskich dotyczących poszczególnych zagadnień z przedstawionej tematyki.

Inwentaryzację przyrodniczą Gminy Białogard rozpoczęto w kwietniu 2019 roku. Prace ukończono w lipcu 2020. Wykorzystano również dane pozyskane m.in. z zasobów Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie, miejscowych Nadleśnictw, dane własne oraz uzyskane od mieszkańców gminy. Szczególny wkład wniósł Pan Krzysztof Hryniewicz, który udostępnił bogatą kolekcję obserwacji własnych z tego terenu.

Na wszelkie działania niezbędne do prowadzenia inwentaryzacji, a stojące w sprzeczności z ustawą ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880), uzyskano odpowiednie zgody derogacyjne z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Metodyka opracowania

Prace prowadzono w latach 2019-2020. Przed rozpoczęciem prac terenowych dokonano:

- a) analizy dostępnych opracowań źródłowych i publikacji, dotyczących warunków przyrodniczych i źródeł jego zagrożeń, zarówno publikowanych, jak i będących tylko w zasobach gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy, m.in. w celu wytypowania obszarów, które zostały zaplanowane do intensywnego zagospodarowania, połączonego ze znacznymi przekształceniami środowiska przyrodniczego, np. drogi, zakłady przemysłowe, nowe osiedla oraz wszelkie inwestycje, a także formy działalności gospodarczej prowadzące do pogorszenia stanu środowiska,
- b) lustracji całego obszaru gminy, w trakcie której zwrócono szczególną uwagę na waloryzowanie terenów potencjalnie najcenniejszych dla rozrodu poszczególnych grup zwierząt, tj. zbiorników wodnych, torfowisk, terenów podmokłych, dolin rzecznych, ujść rzek, źródlisk, starodrzewów, zadrzewień itd.,
- c) szczegółowego przeglądu fauny gminy, określonej jako cennej, występującej w ujęciu historycznym, jak i współcześnie. Wskazano potencjalne miejsca z chronioną i cenną oraz ginącą fauną, ujętą w załącznikach tzw. Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej, Konwencji Berneńskiej,

Bońskiej, Ramsarskiej, Helsińskiej, czerwonej księgi zwierząt lub czerwonej listy fauny regionalnej lub krajowej.

d) szczegółowego przeglądu gatunków kręgowców i bezkręgowców określonych jako uzupełniające, występujące w ujęciu historycznym, jak i współcześnie, a wyszczególnione w wykazach stanowiących załączniki do Konwencji Berneńskiej oraz tzw. Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej, a także wpisane do czerwonych ksiąg oraz na listy regionalne i krajowe oraz europejskie gatunków ginących i zagrożonych wyginięciem.

Ptaki

Inwentaryzacja obejmowała rejestrację stanowisk głównie cennych i nielicznych gatunków lęgowych, z których znaczna część wymieniona jest w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej i Polskiej czerwonej księdze zwierząt (Głowaciński 2001, Wilk et al. 2010), a także rzadkich w skali Pomorza (Sikora et al. 2013). Sporządzono listę wszystkich stwierdzonych gatunków na terenie gminy wraz ze statusem ich występowania. Terminy kontroli i ich liczbę dostosowano do biologii i aktywności poszczególnych gatunków oraz okresu fenologicznego, tj.:

- lęgi: marzec – lipiec (8 kontroli)
- migracja: sierpień – listopad oraz luty – maj (6 kontroli)
- zimowanie: listopad – marzec (3 kontrole)

Zastosowano metodykę kartograficzną zrealizowaną na podstawie podręczników metodycznych GIOŚ i GDOŚ (Sikora et al. 2011, Chylarecki et al. 2015). Kontrolami objęto wszystkie potencjalne siedliska poszczególnych gatunków (tj. zbiorniki śródlądowe, jeziora, rzeki, oczka wodne, torfowiska, trzcinowiska, podmokłe łąki, tereny otwarte itp.) w okresie ich największej wykrywalności. Wykonano również kontrole nocne w celu wykrycia sów, chruścieli i lelka. Przy zmniejszonej wykrywalności dla kluczowych gatunków stosowano stymulację głosową (głównie sowy, chruściele, jarzębatka, muchołówka mała, lelek). W okresie zimowym wykonano przegląd drzewostanów wytypowanych do poszukiwania gniazd gatunków strefowych. Listę mapowanych gatunków zawiera poniższa tabela.

Tabela 20. Gatunki ptaków, których każde stanowisko podlegało inwentaryzacji i mapowaniu oraz minimalne liczebności zgrupowań polęgowych podlegających notowaniu.

Nazwa polska	Nazwa łacińska	stanowiska lęgowe	miejsca koncentracji polęgowych/migracje/zimowanie
łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	x	powyżej 50
łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>		powyżej 10
łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	x	powyżej 50
gęgawa	<i>Anser anser</i>	x	powyżej 300
gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>		powyżej 300
gęś białoczelna	<i>Anser albifrons</i>		powyżej 300
gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	x	

nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	x	
gęsiówka egipska	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	x	
ohar	<i>Tadorna tadorna</i>	x	
głowienka	<i>Aythya ferina</i>	x	
czernica	<i>Aythya fuligula</i>	x	
cyranka	<i>Anas querquedula</i>	x	
płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	x	
krakwa	<i>Anas strepera</i>	x	
cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	x	
perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	x	
perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps griseigena</i>	x	
perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	x	
zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>	x	
siniak	<i>Columba oenas</i>	x	
turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	x	
lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	x	
wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	x	
derkacz	<i>Crex crex</i>	x	
kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	x	
zielonka	<i>Porzana parva</i>	x	
łyska	<i>Fulica atra</i>	x	
żuraw	<i>Grus grus</i>	x	powyżej 100
siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>		powyżej 200
sieweczka obrożna	<i>Charadrius hiaticula</i>	x	
sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	x	
czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	x	powyżej 500
kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	x	powyżej 50
rycyk	<i>Limosa limosa</i>	x	
kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	x	
brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	x	
samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	x	
krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	x	
śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	x	
mewa siwa	<i>Larus canus</i>	x	
mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	x	
rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	x	
rybitwa białoczelna	<i>Sternula albifrons</i>	x	
rybitwa białowąsa	<i>Chlidonias hybrida</i>	x	
rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>	x	
rybitwa białoskrzydła	<i>Chlidonias leucopterus</i>	x	
bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	x	
bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	x	powyżej 30
bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	x	
bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>	x	
czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	x	
kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	x	powyżej 50
rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	x	
trzmiełojad	<i>Pernis apivorus</i>	x	

orlik krzykliwy	<i>Clanga pomarina</i>	x	
błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	x	
błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	x	
bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	x	
kania ruda	<i>Milvus milvus</i>	x	
kania czarna	<i>Milvus migrans</i>	x	
jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	x	
krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	x	
płomykówka	<i>Tyto alba</i>	x	
sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	x	
pójdźka	<i>Athene noctua</i>	x	
włochatka	<i>Aegolius funereus</i>	x	
uszatka	<i>Asio otus</i>	x	
puchacz	<i>Bubo bubo</i>	x	
dudek	<i>Upupa epops</i>	x	
dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	x	
dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	x	
dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	x	
dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	x	
dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	x	
żoła	<i>Merops apiaster</i>	x	
zimirdek	<i>Alcedo atthis</i>	x	
pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	x	
kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	x	
sokół wędrowny	<i>Falco peregrinus</i>	x	
gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	x	
srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	x	
orzechówka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	x	
gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	x	
świergotek polny	<i>Anthus campestris</i>	x	
pliszka górską	<i>Motacilla cinerea</i>	x	
pliszka cytrynowa	<i>Motacilla citreola</i>	x	
ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	x	
remiz	<i>Remiz pendulinus</i>	x	
dzierlatka	<i>Galerida cristata</i>	x	
wąsatka	<i>Panurus biarmicus</i>	x	
brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	x	
jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	x	
pluszcz	<i>Cinclus cinclus</i>	x	
podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>	x	
kląskawka	<i>Saxicola rubicola</i>	x	
krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>	x	
lerka	<i>Lullula arborea</i>	x	
dzierlatka	<i>Galerida cristata</i>	x	
muchotówka mała	<i>Ficedula parva</i>	x	
drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	x	

Inwentaryzacja w okresie migracji i zimowania obejmowała rejestrację tras przelotów ptaków i miejsc ich koncentracji. Kontrolami objęto wszystkie potencjalnie atrakcyjne siedliska, jak zbiorniki wodne, rozległe pola (w szczególności uprawy rzepaku i kukurydzy), zastoiska wody, podmokłe łąki, torfowiska.

Ichtiofauna

W dniach 14, 17 i 18 października 2019 r. na obszarze gminy Białogard dokonano badań terenowych za pomocą elektropołówów (Penczak 1967, Szczerbowski i in. 1968). Stosowano się do zaleceń najnowszej metodyki do monitoringu ichtiofauny w rzekach (Prus i in. 2016). Połowy ryb przeprowadzono przy użyciu bateryjnego urządzenia połowowego LENA o parametrach prądu: napięcie 240 - 310 V, natężenie 6 A, częstotliwość 100 Hz., metodą elektropołówów brodzonych. Elektropołowcy wykonywano według normy PN-EN 14011:2006. Wszystkie złowione ryby zostały zidentyfikowane do gatunku oraz policzone. Miejsca do odłowu zostały wyznaczone przez wykonawcę na podstawie analizy ortofotomapy oraz wizji terenowej.

Elektropołówów dokonano w 13 punktach. Na dwóch stanowiskach nie stwierdzono obecności ryb.

Status prawny i kategorie zagrożeń przedstawiono na podstawie aktualnej czerwonej listy ryb i minogów (Witkowski i in. 2009) i obowiązujących aktów prawnych.

Przy oznaczaniu gatunków wspierano się kluczami (Brylińska 2000, Kottelat i in. 2007). Na chwytanie gatunków chronionych ryb i minogów wykonawca posiada zgodę wydaną przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie nr. DZP-WG.6401.00.5.2017.bp.

Stanowiska badawcze:

1972 - 53°58'50.90"N 15°53'20.10"E – Topiel na zachód od miejscowości Kamosowo, odłowiono ok. 120 m.

1974 - 53°56'54.43"N 15°48'7.94"E – Mielnica na południowy wschód od miejscowości Rarwino, odłowiono ok. 110 m.

038 - 53°55'35.42"N 16° 3'20.09"E – Ciek bez nazwy lewy dopływ Parsęty na wschód od Rzyszczewa, odłowiono ok. 100 m.

040 - 53°55'37.92"N 16° 3'23.72"E – Oczko wodne na wschód od Rzyszczewa, między lasem a pastwiskiem. Nie stwierdzono obecności ryb.

041 - 53°55'43.22"N 16° 3'20.09"E – Ciek bez nazwy prawy dopływ Parsęty na wschód od Rzyszczewa, odłowiono ok. 100 m.

044 - 53°56'57.08"N 16° 3'35.70"E – Ciek bez nazwy prawy dopływ Parsęty na południe od miejscowości Przegonia, odłowiono ok. 120 m.

047 - 53°59'21.88"N 16° 4'12.56"E – Leśnica w Żytkowie, odłowiono ok. 80 m.

049 - 53°59'26.54"N 16°2'26.62"E – Leśnica na zachód od Żytkowa, odłowiono ok. 120 m.

069 - 53°56'11.90"N 16° 3'20.09"E – Ciek bez nazwy dopływ Topieli na północ od Rychówka, odłowiono ok. 70 m. Nie stwierdzono obecności ryb.

071 - 53°57'4.99"N 15°54'22.84"E – Topiel na południu od miejscowości Stanomino, odłowiono ok. 100 m.

073 - 53°58'29.91"N 15°54'35.60"E – Topiel na południu od miejscowości Kamosowo, odłowiono ok. 130 m.

075 - 53°55'19.89"N 15°57'27.31"E – Czartowa na zachód od miejscowości Nawino, odłowiono ok. 100 m.

077 - 53°56'8.46"N 15°59'31.99"E – Mogilica na zachód od miejscowości Czarnowęsy, odłowiono ok. 100 m.

Bezkřęgowce

Inwentaryzacja bezkręgowców skupiała się przede wszystkim na gatunkach objętych ochroną prawną oraz gatunkach ujętych w IV załączniku dyrektywy siedliskowej UE. Notowane były również gatunki charakterystyczne napotkane podczas badań. Prace inwentaryzacyjne skupiły się przede wszystkim na terenach wartościowych przyrodniczo, objętych ochroną lub proponowanych jako obszary chronione w przedniej waloryzacji w tym na obszarach będących potencjalnym siedliskiem wyszukiwanych gatunków.

W miarę możliwości metody inwentaryzacji opierały się na wytycznych GIOŚ. Stosowane będą przede wszystkim metody nieinwazyjne. Wykonano prace polegające na systematycznym prowadzeniu obserwacji zwierząt dorosłych i poszukiwaniu stadiów młodocianych i praimaginalnych zarówno w środowisku lądowym jak i wodnym. Identyfikowany również osobniki martwe.

Prace badawcze prowadzono w miesięcznych interwałach w terminie od maja do września w roku 2019, a w roku 2020 od kwietnia do końca maja.

Chronionych gatunków bezkręgowców wyszukiwano stosując głównie metodę „na upatrzonego” oraz siatkę entomologiczną i hydrobiologiczną. Przeszukiwano obszary z kwitającymi roślinami, dziuplami i próchnowiskami drzew oraz leżącymi pniakami i kłodami. Przeszukiwano roślinność zielną i ściółkę z liśćmi, obrzeża ścieżek i dróg czy litoral zbiorników wodnych i w nurt niewielkich cieków.

Wyniki inwentaryzacji notowano, a na mapy naniesiono głównie gatunki objęte ochroną. Pozostałe gatunki przedstawiono w postaci zbiorczej listy.

Płazy

Badania batrachofauny prowadzono w oparciu o poradniki metodyczne Inspekcji Ochrony Środowiska (Makomaska-Juchiewicz 2010, Makomaska-Juchiewicz i Baran 2012). Metodyka była jednak zmodyfikowana na potrzeby inwentaryzacji Gminy i dostosowana do panujących warunków.

Inwentaryzacja płazów obejmowała znajdujące się na obszarze gmin tereny podmokłe i brzegi zbiorników, których potencjał jako miejsc rozrodu płazów jest znaczny. Wybiórczo objęte inwentaryzacją były również śródpolne rozlewiska i oczka wodne. Pierwsze kontrole miały miejsce w maju 2019. Wykrywane były osobniki gatunków przystępujących do rozrodu w późnych terminach. W czerwcu przeprowadzone zostały badania uzupełniające. Kolejny etap inwentaryzacji płazów odbył się od marca do czerwca 2020 roku i miał na celu wykrycie gatunków przystępujących do rozrodu wczesną wiosną i uzupełnienie danych z roku 2019. Wykrywane były osobniki migrujące jak i osobniki w zbiornikach wodnych, w których prowadzone były również odłowy kontrolne, przy pomocy czerpaka herpetologicznego (o oczkach 4x4 mm). Odławiane były osobniki młodociane jak i dorosłe celem oznaczenia gatunku. W trakcie prac, w tym w godzinach wieczornych prowadzone były nasłuchy celem identyfikacji części gatunków, a w okresach czerwiec-lipiec prowadzone były nocne wyszukiwania w zbiornikach przy pomocy latarki.

Mapowano przede wszystkim miejsca rozrodu i godowiska, rzadziej miejsca napotkanych przemieszczających się pojedynczych gatunków.

Gady

Badania występowania gadów prowadzono w oparciu o poradniki metodyczne Inspekcji Ochrony Środowiska (Makomaska-Juchiewicz 2010, Makomaska-Juchiewicz i Baran 2012). Metodyka była jednak zmodyfikowana na potrzeby inwentaryzacji Gminy i dostosowana do panujących warunków.

Kontrole miały miejsce w miesiącach największej aktywności gadów od maja do lipca oraz we wrześniu. Zastosowaną podstawową metodą badawczą była metoda „na upatrzonego”, prowadzona w siedliskach optymalnych dla gatunków gadów. Celem zwiększenia szansy na wykrycie osobników należących do tej gromady inwentaryzacja odbywała się w ciepłe słoneczne dni, podczas których przeszukiwane były miejsca mogące stanowić kryjówki takie jak: powalone pnie, duże pojedyncze kamienie, czy ich stosy, pozostawione elementy pochodzenia antropogenicznego. W miarę możliwości osobniki, szczególnie jaszczurek, były odławiane celem oznaczenia gatunku. Ze względu na specyfikę tej grupy i prowadzony skryty tryb życia,

inwentaryzacja była w stanie wykazać jedynie pojedyncze stanowiska, natomiast dokładne wykazanie rozmieszczenia gadów musiałyby opierać się o monitoring kilkusezonowy.

Mapowano miejsca poszczególnych stwierdzeń gatunku.

Ssaki

Inwentaryzacja ssaków w okresie wiosennym i jesiennym opierała się na wykrywaniu bobra (*Castor fiber*) i wydry (*Lutra lutra*). Prowadzona była w oparciu o metodykę zalecaną w podręcznikach Inspektoratu Ochrony Środowiska (Makomaska-Juchiewicz i Bonk 2015). Metodyka była jednak zmodyfikowana na potrzeby inwentaryzacji Gminy i dostosowana do panujących warunków. Badaniami objęto ciek i jeziora, na brzegu których wyszukiwano ślady bytowania bobra i wydry (tropy, odchody, nory, żeremia, zgryzy bobra, resztki ofiar wydry). Podczas każdorazowej kontroli szukano tropów i innych śladów ssaków drapieżnych i kopytnych ze szczególnym uwzględnieniem dużych koncentracji tych ostatnich. Inwentaryzacja odbywała się przede wszystkim na obszarach potencjalnie cennych, na terenach lennych w strefach ekotonowych i w miejscach wilgotnych, gdzie łatwiej jest zaobserwować tropy.

Mapowano przede wszystkim występowanie gatunków objętych ochroną, za wyjątkiem notowanego praktycznie na terenie całej gminy kreta europejskiego (*Talpa europaea*). Wskazywano również na mapach gatunki ujęte w konwencji berneńskiej występujące na terenach proponowanych do ochrony oraz stwierdzenia gatunków inwazyjnych.

Nietoperze

Kontrole mające na celu inwentaryzację nietoperzy występujących na terenie gminy odbyły się w od maja do lipca, podczas sezonu przed rozrodczego i rozrodczego. Podczas pogodnych, bezwietrznych nocy wykonywane były nasłuchy przy pomocy detektorów ultradźwięków w trybie full spectrum, przede wszystkim na transektach z prędkością poruszania się nie większą niż 10-15 km/h. Do badań zostały wytypowane reprezentatywne siedliska na terenie gmin. W wybranych transektach zawarto lasy i ich obrzeża, tereny rolnicze, tereny w pobliżu wody oraz tereny zurbanizowane. Zebrane nagrania analizowane były przy pomocy programów komputerowych do obróbki dźwięku oraz literatury (Barataud 2015).

W okresie zimowym przeprowadzona została kontrola mająca na celu wyszukanie i penetrację dużych obiektów podziemnych, piwnic czy bunkrów. Jednak dostępnych takich obiektów na terenie gminy nie odnaleziono.

Dotychczasowy stan wiedzy o faunie gminy

Stan wiedzy o faunie gminy opisano w waloryzacji z roku 2002, gdzie wskazano (Biuro Konserwacji Przyrody 2002), fauna gminy ani żadna z grup systematycznych fauny, nie posiada dotychczas kompleksowego opracowania. Materiały historyczne dotyczące fauny gminy Białogard za wyjątkiem ichtiofauny praktycznie nie istnieją. W ostatnich latach przed waloryzacją z roku 2002, w związku z działaniami Związku Gmin Dorzecza Parsęty przeprowadzono w obszarze zlewni Parsęty kilka prac badawczych o charakterze rozpoznawczym (Górski 1999). Stosunkowo najlepiej rozpoznano ichtiofaunę, głównie pośrednio poprzez wyniki intensywnych połowów wędkarskich. Poznano również częściowo faunę mięczaków rzek Radew i Parsęta (Włosik-Bieńczyk 1992). Pewne informacje dotyczące hydrobiontów zawarte są w pracy Chojnackiego i Orlona 1996.

Znane są pojedyncze doniesienia o faunie obszaru powiatu białogardzkiego pochodzące sprzed 1945 r. (Holzfuß 1931, Besch). Oprócz bardzo wrywkowych powojennych danych dotyczących małży oraz ichtiofauny i ornitofauny (Antczak 1991, Antczak i Górski 1998, Górski 1991a, 1991 b, 1991c, Głowaciński 2001, Dembowski i in. 1997, 2001, Heese 1998, 2001, Latanowicz i Michalski 1972, Piechocki i Dyduch – Falniowska 1993, Pucek i Raczyński 1983, Tomiałojć 1972, 1990, Włosik – Bieńczyk 1992) związanej z rzeką Parsętą i Leśnicą oraz łąkami leżącymi nad nimi, brak jest danych o innych gromadach. Tym samym waloryzacja miasta Białogard z roku 2003 jest pierwszym kompleksowym podsumowaniem stanu wiedzy o przyrodzie gminy. Od tego czasu ukazały się informacje o pojawach rzadkich gatunków ptaków w raportach Komisji Faunistycznej (2010, 2011, 2012, 2013, 2015), czy pracach podsumowujących stwierdzenia gatunków rzadkich na Pomorzu (Kajzer et al. 2011, Sikora et al. 2013). Informacje z terenu miasta i gminy wykorzystano również w Awifaunie Polski (Tomiałojć i Stawarczyk 2003), podsumowaniu wyników Atlasu rozmieszczenia ptaków Polski (Sikora et al. 2007), są to jednak dane albo wrywkowe albo ogólne, mające niewielką przydatność w inwentaryzacji i waloryzacji obszaru.

Dane literaturowe (Borne 1882, Dembowski 1997, Hesse 1998) podają iż w dolinie Parsęty występują następujące gatunki ryb i minogów:

- minóg strumieniowy *Lampetra planeri*
- minóg rzeczny *Lampetra flviatilis*
- łosoś atlantycki *Salmo salar*
- troć wędrowna *Salmo trutta m. trutta*
- pstrąg potokowy *Salmo trutta m. fario*
- pstrąg tęczy *Oncorhynchus mykiss*
- lipień *Thymallus thymallus*
- szczupak *Esox lucius*

- miętus *Lota lota*
- węgorz *Anguilla anguilla*
- głowacz białopłetwy *Cottus gobio*
- okoń *Perca fluviatili*
- sandacz *Stizostedion lucioperca*
- ciernik *Gasterosteus aculeatus*
- cierniczek *Pungitius pungitius*
- kleń *Squalius cephalus*
- jaź *Leuciscus idus*
- jelec *Leuciscus leuciscus*
- certa *Vimba vimba*
- strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*
- słonecznica *Leucaspis delineates*
- ukleja *Alburnus alburnus*
- kietłb *Gobio gobio*
- płoć *Rutilus rutilus*
- leszcz *Abramis brama*
- krąp *Blicca bjoerkna*
- lin *Tinca tinca*
- karaś srebrzysty *Carassius auratus gibelio*
- karp *Cyprinus carpio*
- koza *Cobitis taenia*
- śliz *Barbatula barbatula*

Wśród powyższych 31 gatunków zapewne nie wszystkie występują na terenie gminy, jak na przykład minóg rzeczny, który z powodu zabudowy Parsęty może mieć problemy z dotarciem do badanego obszaru.

Użytkownik Rybacki (Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty) zarybia następującymi gatunkami ryb: łosoś atlantycki, pstrąg potokowy, certa, lin, miętus, jaź, sandacz, szczupak, węgorz.

Bezkręgowce

Literatura dotycząca bezkręgowców z obszaru wiejskiego gminy Białogard jest skąpa. Informacje ogólne o gatunkach bądź wyższych taksonach można napotkać w opracowaniach dotyczących większych obszarów jak np. w „*Waloryzacji przyrodniczej województwa zachodniopomorskiego*”. Publikacje do roku 1945 z tego terenu nie są znane.

Jako dane podstawowe, wyjściowe do badań inwentaryzacyjnych przyjęto poprzednią inwentaryzację gminy Białogard wykonaną przez Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie - Dylawerska 2001. Stwierdzono w niej 165 gatunków bezkręgowców, w tym 18 gatunków chronionych (4 chrząszcze, 2 motyle, 10 trzmieli, 2 mięczaki).

Brak ogólnych opracowań faunistycznych dla badanego terenu bynajmniej nie świadczy o jego niskim potencjale przyrodniczym. Pojedyncze badania prowadzone przez naukowców z uczelni wyższych dowodzą, że obszar ten jest interesujący i cenny. Stanowią one również namiastkę specjalistycznej wiedzy faunistycznej skupiającej się głównie na bardzo wąskim i wybiórczym zakresie zainteresowań. Według badań Głazaczowa i in. z roku 2007 w rzece Parsęcie poniżej Białogardu stwierdzono jeden z najrzadziej notowanych i słabo poznanych gatunków jętek w Europie. *Neoephemera maxima* w Polsce odnotowana była jeszcze tylko w górnej Pilicy w okolicach Częstochowy. Jętka ta w gminie Białogard występowała lokalnie w dużej liczbie. Natomiast Przewoźny i in. w publikacji roku 2011 w rzece Parsęcie w wiosce Byszyno odnotowali nowe stanowisko chrząszcza wodnego *Elmis aenea*.

Fragmentaryczne informacje o faunie bezkręgowców można również znaleźć w innych opracowaniach. Częściowo zbadana jest min. fauna mięczaków rzek Radew i Parsęta (Włosik-Bieńczyk 1992). Pewne informacje dotyczące hydrobiontów zawarte są w pracy Chojnackiego i Orlona 1996. Szczątkowe dane o ważkach Parsęty zamieszczone są artykule Ciosa S. z 2018 roku.

Generalnie obszar Gminy pod względem bezkręgowców jest zbadany bardzo słabo. Najwięcej danych dotyczy motyli (Buszko 1997) i ważek (Bernard i in. 2009). Są to duże opracowania oparte na systemie zbierania danych przez amatorów i wolontariuszy. W większości są to zwierzęta dość duże i łatwe do identyfikacji (zwłaszcza motyle).

Dostępna natomiast „Waloryzacja przyrodnicza obszarów naturalnych w dorzeczu Parsęty” – Heese 2007 kopiuje dane z waloryzacji gminy z 2001 roku i dodaje 22 gatunki związane z wodami Parsęty.

Płazy i gady

Dane literaturowe dotyczące herpetofauny gminy Białogard ograniczają się jedynie do poprzedniej waloryzacji gminy – Dylawerska 2001, z której to czerpią inne, późniejsze źródła oraz Waloryzacji przyrodniczej obszarów naturalnych w dorzeczu Parsęty – Heese i in. 2007. Pozostałe dane jakie można odnaleźć są opracowaniami szerszymi dotyczącymi całego regionu

i wszystkie informacje w nich zawarte zawiera poprzednia waloryzacja Gminy. Z dostępnych informacji warte uwagi są również dane z internetowego Atlasu Płazów i Gadów Polski Instytutu Ochrony Przyrody. Wg. nich na terenie Gminy może występować 6 gatunków gadów i 12 gatunków ptaków. Warty uwagi jest tu gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), który może występować na obrzeżach Gminy, jednak dokładność mapowanie nie pozwala na określenie dokładnej lokalizacji, a dane pochodzą sprzed 2000 roku.

Ssaki

Dane literaturowe dotyczące teriofauny gminy Białogard ograniczają się jedynie do poprzedniej waloryzacji gminy – Dylawerska 2001, z której to czerpią inne, późniejsze źródła oraz Waloryzacji przyrodniczej obszarów naturalnych w dorzeczu Parsęty – Heese i in. 2007. Pozostałe dane jakie można odnaleźć są opracowaniami szerszymi dotyczącymi całego regionu i wszystkie informacje w nich zawarte zawiera poprzednia waloryzacja Gminy. Z dostępnych informacji warte uwagi są również dane z internetowego Atlasu Ssaków Instytutu Ochrony Przyrody. Wg. nich na terenie Gminy może występować 29 gatunków ssaków. Wśród nich nie notowane podczas inwentaryzacji: ryjówka malutka (*Sorex minutus*), rzęsosek mniejszy (*Neomys anomalus*), myszarka zaroślowa (*Apodemus sylvaticus*), piżmak (*Ondatra zibethicus*).

Charakterystyka fauny gminy

Ogólna charakterystyka fauny

Bezkręgowce

Podczas inwentaryzacji bezkręgowców odnotowano:

- 12 gatunków ślimaków, zarówno wodnych jak i lądowych, w tym jeden gatunek objęty ochroną oraz 4 gatunki małży
- 7 gatunków pajęczaków
- 5 gatunków skorupiaków w tym gatunek inwazyjny – rak przegowaty
- 130 gatunków owadów, z których 11 objętych jest częściową, a 3 ścisłą ochroną gatunkową.

Tabela 21. Wykaz zwierząt bezkręgowych stwierdzony w gminie

Lp.	Polska nazwa gatunkowa	łacińska nazwa gatunkowa	Status ochr. PL	lista IUNC	PCZKZ	Dyr. Siedliskowa	Częstość występowania
	MIĘCZAKI-ŚLIMAKI						
1	Błotniarka stawowa	<i>Lymnaea stagnalis</i>					

2	Bursztynka pospolita	<i>Succinea putris</i>					
3	Pomrów wielki	<i>Limax maximus</i>					
4	Ślimak winniczek	<i>Helix pomatia</i>	C				N
5	Ślimak zaroślowy	<i>Arianta arbustorum</i>					
6	Ślinik wielki	<i>Arion rufus</i>					
7	Wstężyk gajowy	<i>Cepaea nemoralis</i>					
8	Wstężyk ogrodowy	<i>Cepaea hortensis</i>					
9	Zagrzebka pospolita	<i>Bithynia tentaculata</i>					
10	Zatoczek pospolity	<i>Planorbis planorbis</i>					
11	Zatoczek rogowy	<i>Planorbis corneus</i>					
12	Żyworodka pospolita	<i>Viviparus contectus</i>					
PAJĘCZAKI							
1	Bagnik przybrzeżny	<i>Dolomedes fimbriatus</i>					
2	Krzyżak ogrodowy	<i>Araneus diadematus</i>					
3	Kwadratnik trzciny	<i>Tetragnatha extensa</i>					
4	Kwietnik	<i>Misumena vatia</i>					
5	Nasosznik trzęś	<i>Pholcus phalangioides</i>					
6	Rozciągnik mchuś	<i>Marpissa muscosa</i>					
7	Tygrzyk paskowany	<i>Argiope bruennichi</i>					
SKORUPIAKI							
1	Kieź z drojowy	<i>Gammarus pulex</i>					
2	Ośliczka pospolita	<i>Asellus aquaticus</i>					
3	Prosiónek pospolity	<i>Trachelipus rathkei</i>					
4	Rak pręgowaty	<i>Orconectes limosus</i>					
5	Stonoga murowa	<i>Oniscus asellus</i>					
OWADY-PROSTOSKRZYDŁE							
1	Pasikonik pospolity	<i>Tettigonia cantans</i>					
2	Pasikonik zielony	<i>Tettigonia viridissima</i>					
3	Świerszcz polny	<i>Gryllus campestris</i>					
OWADY-WOJSIŁKI							
1	Wojsiłka pospolita	<i>Panorpa communis</i>					

	OWADY-SIECIARKI						
1	Złotook drapieżny	<i>Chrysoperla carnea</i>					
2	Mrówkolew pospolity	<i>Myrmeleon formicarius</i>					
	OWADY-PLUSKWIAKI						
1	Kowal bezskrzydły	<i>Pyrrhocoris apterus</i>					
2	Mszyca bzowa	<i>Aphis sambuci</i>					
3	Nartnik duży	<i>Gerris lacustris</i>					
4	Plusknia jagodziak	<i>Dolycoris baccharum</i>					
5	Płoszczyca szara	<i>Nepa cinerea</i>					
6	Strojnica baldaszkówka	<i>Graphosoma lineatum</i>					
7	Topielnica	<i>Ranatra linearis</i>					
8	Żółwinek zbożowy	<i>Eurygaster maura</i>					
	OWADY-MOTYLE						
1	Barczatka sosnówka	<i>Dendrolimus pini</i>					
2	Bielinek bytomkowiec	<i>Pieris napi</i>					
3	Bielinek kapustnik	<i>Pieris brassicae</i>					
4	Bielinek rzepnik	<i>Pieris rapae</i>					
5	Brudnica mniszka	<i>Lymantria monacha</i>					
6	Brudnica nieparka	<i>Lymantria dispar</i>					
7	Czerwończyk nieparek	<i>Lycaena dispar</i>	S	NT	LR	zał. II i IV	VR
8	Dostojka latonia	<i>Issoria lathonia</i>					
9	Fruczak gołąbek	<i>Macroglossum stellatarum</i>					
10	Kartatek ryska	<i>Thymelicus lineola</i>					
11	Krasopani poziomkówka	<i>Callimorpha dominula</i>					
12	Latolistek cytrynek	<i>Gonepteryx rhamni</i>					
13	Mieniak tęczowy	<i>Apatura iris</i>					
14	Modraszek ikar	<i>Polyommatus icarus</i>					
15	Nastrosz lipowiec	<i>Mimos tiliae</i>					
16	Osadnik egeria	<i>Pararge aegeria</i>					
17	Paź królowej	<i>Papilio machaon</i>					
18	Piędzik przedzimek	<i>Operophtera brumata</i>					

19	Piórolotek pięciopiór	<i>Pterophorus pentadactyla</i>					
20	Przestrojnik jurtina	<i>Maniola jurtina</i>					
21	Przestrojnik trawnik	<i>Aphantopus hyperantus</i>					
22	Rolnica tasiemka	<i>Noctua pronuba</i>					
23	Rusałka admirał	<i>Vanessa atalanta</i>					
24	Rusałka ceik	<i>Polygonia c-album</i>					
25	Rusałka kratkowiec	<i>Araschnia levana</i>					
26	Rusałka osetnik	<i>Vanessa cardui</i>					
27	Rusałka pawik	<i>Inachis io</i>					
28	Rusałka pokrzywnik	<i>Aglais urticae</i>					
29	Rusałka żałobnik	<i>Nymphalis antiopa</i>					
30	Szrotówek kasztanowcowiaczek	<i>Cameraria ohridella</i>					
31	Zawisak tawulec	<i>Sphinx ligustri</i>					
32	Zwójka odroślecza	<i>Blastethia turionella</i>					
33	Zwójka sosnówka	<i>Archips piceana</i>					
OWADY-BŁONKÓWKI							
1	Mrówka rudnica	<i>Formica rufa</i>	C				N
2	Osa dachowa	<i>Paravespula germanica</i>					
3	Osa pospolita	<i>Vespula vulgaris</i>					
4	Pszczoła miodna	<i>Apis mellifera</i>					
5	Szerszeń europejski	<i>Vespa crabro</i>					
6	Trzmiel drzewny	<i>Bombus hypnorum</i>	C				VR
7	Trzmiel kamiennik	<i>Bombus lapidarius</i>	C				N
8	Trzmiel leśny	<i>Bombus pratorum</i>	C				VR
9	Trzmiel rudoszary	<i>Bombus sylvarum</i>	C				VR
10	Trzmiel rudy	<i>Bombus pascuorum</i>	C				Rz
11	Trzmiel ziemny	<i>Bombus terrestris</i>	C				N
12	Trzmiel zmienny	<i>Bombus humilis</i>	C				VR
13	Trzmielec gajowy	<i>Psithyrus bohemicus</i>					
OWADY-SKORKI							
1	Skorek pospolity	<i>Forficula auricularia</i>					

	OWADY-MUCHÓWKI						
1	Bzyg prążkowany	<i>Episyrphus balteatus</i>					
2	Koziółka wielka	<i>Tipula maxima</i>					
3	Kwiatówka zmierzchnicowata	<i>Myathropa florea</i>					
4	Padlinówka cesarska	<i>Lucilia caesar</i>					
5	Plujka pospolita	<i>Calliphora vicina</i>					
6	Strzyżak jeleni	<i>Lipoptena cervi</i>					
	OWADY-CHRZĄSZCZE						
1	Biedronka azjatycka	<i>Harmonia axyridis</i>					
2	Biedronka dwukropka	<i>Adalia bipunctata</i>					
3	Biegacz fioletowy	<i>Carabus violaceus</i>					
4	Biegacz gajowy	<i>Carabus nemoralis</i>					
5	Biegacz gładki	<i>Carabus glabratus</i>	C				?
6	Biegacz granulowany	<i>Carabus granulatus</i>					
7	Biegacz ogrodowy	<i>Carabus hortensis</i>					
8	Biegacz skórzasty	<i>Carabus coriaceus</i>	C				Rz
9	Biegacz wręgaty	<i>Carabus cancellatus</i>					
10	Biegacz zwężony	<i>Carabus convexus</i>	C				?
11	Bosak czarny	<i>Abax parallelepipedus</i>					
12	Chrabąszcz majowy	<i>Melolontha melolontha</i>					
13	Chrabąszcz majowy	<i>Melolontha melolontha</i>					
14	Ciołek matowy	<i>Dorcus parallelipipedus</i>					
15	Guniak czerwcyk	<i>Amphimallon solstitialis</i>					
16	Guniak czerwcyk	<i>Amphimallon solstitialis</i>					
17	Hurmak olchowiec	<i>Agelastica alni</i>					
18	Kornik drukarz	<i>Ips typographus</i>					
19	Krętak pospolity	<i>Gyrinus (Gyrinus) natator</i>					
20	kruszczyca złotawak	<i>Cetonia aurata</i>					
21	Kruszczyca złotawka	<i>Cetonia aurata</i>					
22	Łokaś garbatek	<i>Zabrus tenebrioides</i>					
23	Oleica fioletowa	<i>Meloe violaceus</i>					

24	Opiętek dwuplamkowy	<i>Agrilus biguttatus</i>					
25	Oszynda leszczynowiec	<i>Apoderus coryli</i>					
26	Poskrzypka liliowa	<i>Lilioceris lili</i>					
27	Przekrasek mróweczka	<i>Thanasimus formicarius</i>					
28	Rynnica olchowa	<i>Chrysomela aenea</i>					
29	Słonik orzechowiec	<i>Curculio nucum</i>					
30	Stonka ziemniaczana	<i>Leptinotarsa decemlineata</i>					
31	Szykoń czarny	<i>Pterostichus niger</i>					
32	Topień	<i>Cybister lateralimarginalis</i>					
33	Trzyszcz piaskowy	<i>Cicindela hybrida</i>					
34	Tutkarz cygarowiec	<i>Byctiscus betuleti</i>					
35	Tycz cieśla	<i>Acanthocinus aedilis</i>					
36	Wołek zbożowy	<i>Sitophilus granarius</i>					
37	Zmorsznik czerwony	<i>Corymbia rubra</i>					
38	Żuk leśny	<i>Geotrupes stercorosus</i>					
39	Żuk wiosenny	<i>Trypocoprpris vernalis</i>					
	OWADY-WAŻKI						
1	Husarz władca	<i>Anax imperator</i>					
2	Lecicha pospolita	<i>Orthetrum cancellatum</i>					
3	Lecicha pospolita	<i>Orthetrum cancellatum</i>					
4	Łątka dzieweczka	<i>Coenagrion puella</i>					
5	Łątka wczesna	<i>Coenagrion pulchellum</i>					
6	Miedziopierś metaliczna	<i>Somatochlora metallica</i>					
7	Nimfa stawowa	<i>Enallagma cyathigerum</i>					
8	Pałątka pospolita	<i>Lestes sponsa</i>					
9	Pióronóg zwykły	<i>Platycnemis pennipes</i>					
10	Szablak krwisty	<i>Sympetrum sanguineum</i>					
11	Szablak zwyczajny	<i>Sympetrum vulgatum</i>					
12	Szklarka zielona	<i>Cordulia aenea</i>					
13	Świtezianka błyszcząca	<i>Calopteryx splendens</i>					
14	Świtezianka dziewica	<i>Calopteryx virgo</i>					

15	Tęźnica wytworna	<i>Ischnura elegans</i>					
16	Trzepla zielona	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	S			zał. II i IV	VR
17	Ważka czteroplama	<i>Libellula quadrimaculata</i>					
18	Ważka płaskobrzucha	<i>Libellula depressa</i>					
19	Ważka ruda	<i>Libellula fulva</i>					
20	Zalotka torfowcowa	<i>Leucorrhinia dubia</i>					
21	Zalotka większa	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	S			zał. II i IV	VR
OWADY-WIELKOSKRZYDŁE							
1	Żylenica nadwodna	<i>Sialis lutaria</i>					
OWADY-JĘTKI							
1	Jętka zwyczajna	<i>Ephemera vulgata</i>					
OWADY-CHRUŚCIKI							
1	Orzęsica długoroga	<i>Mystacides longicornis</i>					
MIĘCZAKI-MAŁŻE							
1	Groszkówka pospolita	<i>Pisidium casertanum</i>					
2	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i>					
3	Skójka zaostzona	<i>Unio tumidus</i>					
4	Szczeżują pospolita	<i>Anodonta anatina</i>					

Status ochronny gatunkowej w Polsce: S – ochrona gatunkowa ścisła, C – ochrona gat. częściowa

[‡]Kategorie zagrożeń IUNC (2000): EX - wymarłe, EW - wymarłe na wolności, CR - krytycznie zagrożone, EN - zagrożone, VU - narażone, NT - bliskie zagrożenia, LC - najmniejszej troski, DD - o nieokreślonym stopniu zagrożenia, NE - nie poddane ocenie

Częstość występowania na obszarze Gminy (wg. wymogów zamawiającego): VR – bardzo rzadki (do 3 stanowisk), Rz – rzadki (do 10 stanowisk), N – często spotykany (do 100 stanowisk), ? – gatunek o nieustalonym statusie (ustalenie liczebności stanowisk danego gatunku jest niemożliwe ze względu na to, że przyjęta metodyka uniemożliwia na wyciągnięcie takich wniosków)

Jako uzupełnienie inwentaryzacji poniżej przedstawiono zestawienie stwierdzeń występujących w literaturze wraz z oceną prawdopodobieństwa występowania gatunku w chwili obecnej.

Tabela 22. Wykaz gatunków zwierząt bezkręgowych zawartych w dostępnej literaturze

Lp.	Polska nazwa gatunkowa	Łacińska nazwa gatunkowa	Status ochronny w Polsce	Dyr. Siedliskowa	Prawdopodobieństwo występowania	Źródło
1	Biegacz górski	<i>Carabus arvensis</i>			2	Dylawerska 2001
2	Biegacz zielonożłoty	<i>Carabus auronitens</i>	C		1	Dylawerska 2001
3	Błotniarka uszata	<i>Radix auricularia</i>			1	Heese 2007
4	Jętka Duńska	<i>Ephemera danica</i>			1	Heese 2007
5	Kieźń zdrojowy	<i>Gammarus pulex</i>			1	Heese 2007
6	Mrówka ćmawa	<i>Formica polyctena</i>	C		2	Dylawerska 2001
7	Odlepka ślimacza	<i>Glossiphonia complanata</i>			1	Heese 2007
8	Pachnica dębowa	<i>Osmoderma eremita</i>	S	zał. II i IV	1	Dylawerska 2001 SDF PLH320022, SDF PLH320007
9	Przeplatka aurinia	<i>Euphydryas aurinia</i>	S		3	Dylawerska 2001
10	Przeplatka maturalna	<i>Euphydryas maturna</i>	S		3	Dylawerska 2001
11	Strzępotek sopłaczek	<i>Coenonympha tullia</i>	C		2	Dylawerska 2001
12	trzmieł ogrodowy	<i>Bombus hortorum</i>	C		1	Dylawerska 2001
13	trzmieł rudonogi	<i>Bombus ruderarius</i>	C		1	Dylawerska 2001
14	Zagrzebka pospolita	<i>Bithynia tentaculata</i>			1	Heese 2007
15		<i>Elmis aenea</i>			1	Przewoźny i in. 2011
16		<i>Aphelocheirus aestivalis</i>			1	Heese 2007
17		<i>Baetis fuscatus</i>			1	Heese 2007
18		<i>Baetis rhodani</i>			1	Heese 2007
19		<i>Beraea maura</i>			1	Heese 2007
20		<i>Brachycentrus montanus</i>			1	Heese 2007
21		<i>Ceraclea annulicornis</i>			1	Heese 2007
22		<i>Ephemerella ignita</i>			1	Heese 2007
23		<i>Erpobdella octoculata</i>			1	Heese 2007
24		<i>Halesus radiatus</i>			1	Heese 2007

25		<i>Heptagenia flava</i>			1	Heese 2007
26		<i>Heptagenia sulphurea</i>			1	Heese 2007
27		<i>Hydatophylax infumatus</i>			1	Heese 2007
28		<i>Hydropsyche angustipennis</i>			1	Heese 2007
29		<i>Lasciocephala basalis</i>			1	Heese 2007
30		<i>Marthamea vitripennis</i>			1	Heese 2007
31		<i>Oligoplectrum maculatum</i>			1	Heese 2007
32		<i>Orthocladinae</i>			1	Heese 2007

Status ochronny gatunkowej w Polsce: S – ochrona gatunkowa ścisła, C – ochrona gat. częściowa

Prawdopodobieństwo występowania: 1 – Wysokie; 2 – Średnie; 3 - Niskie

Mimo przeszukiwania miejsc potencjalnie atrakcyjnych dla pachnicy dębowej, niestety nie udało się potwierdzić jej stanowiska z poprzedniej waloryzacji ani odnaleźć innych stanowisk. Strzępotek soplaczek jest gatunkiem bardzo rzadkim, związanym z torfowiskami, których nie brakuje w Gminie, tym samym mimo braku jego wykrycia istnieje szansa, że wciąż zajmuje tu stanowiska. Obie wykazane przeplatki zajmują stanowiska głównie na południu Polski. Nie są notowane w naszym województwie. Pozostałe gatunki nie zostały wykryte, ale ich obecność jest prawdopodobna, a wykrycie części z nich wymaga wiedzy specjalistycznej z tej grupy i prowadzenia odrębnych badań.

Płazy i gady

Podczas prac inwentaryzacyjnych wykryto 12 gatunków płazów oraz 5 gatunków gadów. Wśród płazów najliczniej notowane były żaby trawne i ropucha szara oraz zielone, w szczególności żaba wodna. Wśród gadów licznie notowany był zaskroniec. Należy też zaznaczyć, że gady, szczególnie padalec i żmija są gatunkami występującymi lokalnie oraz prowadzą skryty tryb życia. Oczywiście jest, że grupa ta w rzeczywistości jest liczniejsza niż wynika to z przedstawionej inwentaryzacji.

Tabela 23. Wykaz gatunków płazów i gadów stwierdzonych na obszarze gminy

L.p.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	Status ochronny w Polsce	Gatunki objęte Dyrektywą Siedliskowa	Częstość występowania
	Płazy				
1	Grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	S	zał. IV	VR
2	Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	S	zał. II i IV	Rz
3	Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	C		N
4	Ropucha zielona	<i>Bofetes viridis</i>	S	zał. IV	Rz
5	Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	S	zał. IV	Rz
6	Traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>	S	zał. II i IV	VR
7	Traszka zwyczajna	<i>Lissotriton vulgaris</i>	C		Rz
8	Żaba jeziorkowa	<i>Pelophylax lessonae</i>	C	zał. IV	N
9	Żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	S	zał. IV	N
10	Żaba śmieszka	<i>Pelophylax ridibundus</i>	C		?
11	Żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	C		N
12	Żaba wodna	<i>Pelophylax kl. esculentus</i>	C		N
	Gady				
1	Jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>	C	zał. IV	N
2	Jaszczurka żyworodna	<i>Zootoca vivipara</i>	C		N
3	Padalec zwyczajny	<i>Anguis fragilis</i>	C		?
4	Zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	C		N
5	Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	C		?

Status ochronny gatunkowej w Polsce: S – ochrona gatunkowa ścisła, C – ochrona gat. częściowa

¹Kategorie zagrożeń IUNC (2000): EX - wymarłe, EW - wymarłe na wolności, CR - krytycznie zagrożone, EN - zagrożone, VU - narażone, NT - bliskie zagrożenia, LC - najmniejszej troski, DD - o nieokreślonym stopniu zagrożenia, NE - nie poddane ocenie

Częstość występowania na obszarze Gminy (wg. wymogów zamawiającego): VR – bardzo rzadki (do 3 stanowisk), Rz – rzadki (do 10 stanowisk), N – często spotykany (do 100 stanowisk), ? – gatunek o nieustalonym statusie (ustalenie liczebności stanowisk danego gatunku jest niemożliwe ze względu na to, że przyjęta metodyka uniemożliwia na wyciągnięcie takich wniosków)

W literaturze (Dylawerska 2001 i WWW: IOP) można odnaleźć informacje o występowaniu na terenie gniewosza plamistego *Coronella austriaca*. Jest to gatunek rzadki i objęty ochroną. Możliwe, że występuje na terenie gminy, jedna populacja jego jest niewielka.

Ssaki

Podczas prac inwentaryzacyjnych wykryto obecność 33 gatunków ssaków w tym przynajmniej 6 gatunków nietoperzy Chiroptera, 8 gatunków gryzoni Rodentia, 4 gatunki parzystokopytnych Artiodactyla oraz dwa gatunki inwazyjne wizona amerykańskiego (syn. norka amerykańska) i jenota.

Aby stwierdzić dokładną liczebność występujących ssaków należałoby prowadzić dalsze badania ze szczegółową metodyką dostosowaną do poszczególnych grup ssaków. Zawarta w poniższej tabeli liczebność, szczególnie nietoperzy może być myląca, oddaje ona jedynie liczbę notowany miejsc regularnego żerowania a nie liczbę osobników. W przypadku nietoperzy nie da się również wskazać wielkości populacji zimującej na terenach zurbanizowanych, ale z pewnością jest ona liczna, ponieważ budynki na terenach wiejskich często zapewniają wiele potencjalnych miejsc zimowania nietoperzom.

Tabela 24. Wykaz gatunków ssaków stwierdzonych na obszarze Gminy

Lp.	Polska nazwa gatunkowa	Łacińska nazwa gatunkowa	Status ochronny w Polsce	Światowa Czerwona lista gatunków zagrożonych IUNC	Polska Czerwona Księga	Dyr. Siedliskowa	Częstość występowania
	Ssaki						
1	Badylarka	<i>Micromys minutus</i>	C				?
2	Borsuk europejski	<i>Meles meles</i>	Ł				
3	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	C			zał. II i IV	Rz
4	Daniel zwyczajny	<i>Dama dama</i>	Ł				
5	Dzik euroazjatycki	<i>Sus scrofa</i>	Ł				
6	Gronostaj europejski	<i>Mustela erminea</i>	C				Rz?
7	Jeleń szlachetny	<i>Cervus elaphus</i>	Ł				
8	Jenot azjatycki	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	Ł				
9	Jeż	<i>Erinaceus sp.</i>	C				?
10	Kret europejski	<i>Talpa europaea</i>	C				C
11	Kuna domowa	<i>Martes martes</i>	Ł				

12	Kuna leśna	<i>Martes martes</i>	Ł				
13	Lis rudy	<i>Vulpes vulpes</i>	Ł				
14	Łasica pospolita	<i>Mustela nivalis</i>	C				Rz?
15	Mysz domowa	<i>Mus musculus</i>					
16	Myszarka leśna	<i>Apodemus flavicollis</i>					
17	Myszarka polna	<i>Apodemus agrarius</i>					
18	Nornica ruda	<i>Myodes glareolus</i>					
19	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	C				N
20	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	C				?
21	Sarna europejska	<i>Capreolus capreolus</i>	Ł				
22	Szczur wędrowny	<i>Rattus norvegicus</i>					
23	Wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	C				N
24	Wilk szary	<i>Canis lupus</i>	S		NT	zał. II i IV	VR?
25	Wizon amerykański	<i>Neovison vison</i>	Ł				
26	Wydra europejska	<i>Lutra lutra</i>	C	NT		zał. II i IV	Rz
27	Zając szarak	<i>Lepus europaeus</i>	Ł				
	Nietoperze						
1	Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	S			zał. IV	N
2	Karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	S			zał. IV	Rz
3	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	S			zał. IV	N
4	Karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	S			zał. IV	N
5	Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	S			zał. IV	N
6	Nocek	<i>Myotis sp.</i>	S			zał. IV	N
7	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	S			zał. IV	?

Status ochrony gatunkowej w Polsce: S – ochrona gatunkowa ścisła, C – ochrona gat. częściowa, Ł – łowny

¹Kategorie zagrożeń IUNC (2000): EX - wymarłe, EW - wymarłe na wolności, CR - krytycznie zagrożone, EN - zagrożone, VU - narażone, NT - bliskie zagrożenia, LC - najmniejszej troski, DD - o nieokreślonym stopniu zagrożenia, NE - nie poddane ocenie.

²Kategorie zagrożeń w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt: EX - gatunki całkowicie wymarłe, EXP - gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe, CR - gatunki skrajnie zagrożone, EN - gatunki silnie zagrożone, VU - gatunki narażone na wyginięcie, NT - gatunki bliskie zagrożenia, LC - gatunki w kraju nienależące do rzadkich.

Częstość występowania na obszarze Gminy (wg. wymogów zamawiającego): VR – bardzo rzadki (do 3 stanowisk), Rz – rzadki (do 10 stanowisk), N – często spotykany (do 100 stanowisk), ? – gatunek o nieustalonym statusie (ustalenie liczebności stanowisk danego gatunku jest niemożliwe ze względu na to, że przyjęta metodyka uniemożliwia na wyciągnięcie takich wniosków)

Jako uzupełnienie inwentaryzacji poniżej przedstawiono zestawienie stwierdzeń występujących w literaturze wraz z oceną prawdopodobieństwa występowania gatunku w chwili obecnej.

Tabela 25. Wykaz gatunków ssaków stwierdzonych wyłącznie w danych literaturowych

Lp.	Polska nazwa gatunkowa	łacińska nazwa gatunkowa	Status ochronny w Polsce	Dyr. Siedliskowa	Prawdopodobieństwo występowania	Źródło
1	Karczownik ziemnowodny	<i>Arvicola amphibius</i>	C		1	Pucek 1983
2	Darniówka zwyczajna	<i>Pitymys subterraneus</i>			1	Pucek 1983, Dylawerska 2001
3	Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	S	zał. IV	1	Dylawerska 2001, Sachanowicz 2005
4	Jeż wschodni	<i>Erinaceus roumanicus</i>	C		1	Pucek 1983, Dylawerska 2001
5	Jeż zachodni	<i>Erinaceus europaeus</i>	C		1	Pucek 1983, Dylawerska 2001
6	Królik	<i>Oryctolagus cuniculus</i>			3	Pucek 1983, Dylawerska 2001
7	Łoś	<i>Alces alces</i>			2	Pucek 1983, Dylawerska 2001
8	Mopek zachodni	<i>Barbastella barbastellus</i>	S	zał. II i IV	2	Sachanowicz 2005
9	Myszarka zaroślowa	<i>Apodemus sylvaticus</i>	C		2	Pucek 1983, Dylawerska 2001, WWW: IOP
10	Myszarka zielna	<i>Apodemus uralensis</i>	C		3	Dylawerska 2001
11	Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>		zał. II i IV	1	SDP PLH320022, Sachanowicz 2005
12	Nocek Natterera	<i>Myotis nattereri</i>	S	zał. IV	1	Sachanowicz 2005
13	Nornik bury	<i>Microtus agrestis</i>			1	Pucek 1983, Dylawerska 2001
14	Nornik północny	<i>Microtus oeconomus</i>			1	Pucek 1983, WWW: IOP
15	Nornik zwyczajny	<i>Microtus arvalis</i>			1	Pucek 1983, Dylawerska 2001
16	Szczur śniady	<i>Rattus rattus</i>			3	Pucek 1983, Dylawerska 2001

Wykrycie wymienione w tabeli gatunki w większości wymaga zastosowania specyficznych metod badawczych. Oba gatunki jeży mieszczą się z pewnością wśród odnotowanych w gminie podczas inwentaryzacji osobników, których jednak nie udało się oznaczyć co do gatunku. Królik w tej chwili nie występuje już na terenie gminy. Myszarka zaroślowa jest trudna w oznaczeniu, jednak dane Instytutu Ochrony Środowiska pokazują, że faktycznie może zasiedlać ona gminę. Myszarka zielna zasiedla jedynie południe Polski. Szczur śniady jest bardzo słabo rozpoznany na terenie Polski, ale wszystko wskazuje na to, że został niemal całkowicie wyparty przez szczura wędrownego.

Ptaki

Stwierdzono 169 gatunków wymienionych w poniższej tabeli.

Tabela 26. Gatunki ptaków stwierdzone na terenie gminy (objaśnienia poniżej tabeli).

Lp	Nazwa polska	Nazwa łacińska	status	status ochronny w Polsce	Załącznik I DP	PCKZ	strefowy	Konwencja Berneńska
1	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	L	C				
2	łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	P, Z	C	TAK			TAK
3	gęgawa	<i>Anser anser</i>	L	ł				
4	gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	P	ł				
5	gęś białoczelna	<i>Anser albifrons</i>	P	ł				
6	gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	L	C				
7	bielaczek	<i>Mergellus albellus</i>	P	C				
8	nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	L	C				
9	głowienka	<i>Aythya ferina</i>	P	ł				
10	czernica	<i>Aythya fuligula</i>	P	ł				
11	cyranka	<i>Anas querquedula</i>	P	C				
12	płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	P	C				
13	krakwa	<i>Anas strepera</i>	L	C				

14	świstun	<i>Anas penelope</i>	P	C		CR		
15	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	L	Ł				
16	rożeniec	<i>Anas acuta</i>	P	C		EN		
17	cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	P	Ł				
18	przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	L	C				
19	bażant	<i>Phasianus colchicus</i>	L	Ł				
20	kuropatwa	<i>Perdix perdix</i>	L	Ł				
21	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	L	C				
22	perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	L	C				
23	zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>	P	C				TAK
24	siniak	<i>Columba oenas</i>	L	C				
25	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	L	Ł				
26	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	L	C				
27	lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	L	C	TAK			TAK
28	jerzyk	<i>Apus apus</i>	L	C				
29	kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	L	C				
30	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	L	C				
31	derkacz	<i>Crex crex</i>	L	C	TAK			TAK
32	kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	L	C	TAK			TAK
33	zielonka	<i>Porzana parva</i>	L	C	TAK	NT		TAK
34	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	L	C				
35	łyśka	<i>Fulica atra</i>	L	Ł				
36	żuraw	<i>Grus grus</i>	L	C	TAK			TAK
37	siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>	P	C	TAK	EXP		

38	sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	L	C				TAK
39	czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	L	C				
40	kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	P	C		VU		
41	batalion	<i>Calidris pugnax</i>	P	C	TAK	EN		
42	słonka	<i>Scolopax rusticola</i>	L	ł				
43	kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	L	C				
44	brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	L	C				TAK
45	samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	L	C				TAK
46	kwokacz	<i>Tringa nebularia</i>	P	C				
47	łęczak	<i>Tringa glareola</i>	P	C	TAK	CR		TAK
48	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	L	C				
49	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	P	C				
50	mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	P	Ocz				
51	rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	L	C	TAK			TAK
52	rybitwa białowąsa	<i>Chlidonias hybrida</i>	P	C	TAK	LC		TAK
53	rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>	P	C	TAK			TAK
54	bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	L	C	TAK		TAK	TAK
55	bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	L	C	TAK			TAK
56	bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	L	C	TAK	LC		TAK
57	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	P, Z	Ocz				
58	czapla biała	<i>Ardea alba</i>	P, Z	C	TAK			TAK
59	kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	P	Ocz				
60	rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	P	C	TAK	VU	TAK	TAK

61	trzmiełojad	<i>Pernis apivorus</i>	L	C	TAK			TAK
62	orlik krzykliwy	<i>Clanga pomarina</i>	L	C	TAK	LC	TAK	TAK
63	błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	L	C	TAK			TAK
64	błotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	P, Z	C	TAK	VU		
65	błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	P	C	TAK			TAK
66	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	L	C				TAK
67	jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	L	C				TAK
68	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	L	C	TAK	LC	TAK	TAK
69	kania ruda	<i>Milvus milvus</i>	L	C	TAK	NT	TAK	TAK
70	myszołów włochaty	<i>Buteo lagopus</i>	Z	C				
71	myszołów	<i>Buteo buteo</i>	L	C				
72	sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	L	C	TAK	LC	TAK	TAK
73	włochatka	<i>Aegolius funereus</i>	L	C	TAK	LC	TAK	TAK
74	uszatka	<i>Asio otus</i>	L	C				TAK
75	puszczyk	<i>Strix aluco</i>	L	C				TAK
76	krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>	L	C				TAK
77	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	L	C				TAK
78	dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	L	C	TAK			TAK
79	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	L	C				TAK
80	dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	L	C	TAK			TAK
81	dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>	L	C				TAK
82	zamorodek	<i>Alcedo atthis</i>	L	C	TAK			TAK
83	pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	L	C				TAK

84	kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	L	C				TAK
85	wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	L	C				TAK
86	gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	L	C	TAK			TAK
87	srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	L	C				TAK
88	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	L	C				
89	sroka	<i>Pica pica</i>	L	Ocz				
90	orzechówka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	P	C				TAK
91	kawka	<i>Corvus monedula</i>	L	C				
92	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	P	C				
93	kruk	<i>Corvus corax</i>	L	Ocz				
94	wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	L	Ocz				
95	pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	L	C				TAK
96	wróbel	<i>Passer domesticus</i>	L	C				
97	mazurek	<i>Passer montanus</i>	L	C				
98	świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	L	C				TAK
99	świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	L	C				TAK
100	pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	L	C				TAK
101	pliszka górską	<i>Motacilla cinerea</i>	L	C				TAK
102	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	L	C				TAK
103	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	L	C				
104	jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	P	C				
105	grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	L	C				TAK

106	dziwonia	<i>Erythrina erythrina</i>	L	C				
107	gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	L	C				
108	dzwonec	<i>Chloris chloris</i>	L	C				TAK
109	makolągwa	<i>Linaria cannabina</i>	L	C				TAK
110	rzepołuch	<i>Linaria flavirostris</i>	P	C				
111	czeczotka	<i>Acanthis flammea</i>	P	C		LC		
112	krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>	L	C				TAK
113	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	L	C				TAK
114	kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	L	C				TAK
115	czyż	<i>Spinus spinus</i>	L	C				TAK
116	potrzyszcz	<i>Emberiza calandra</i>	L	C				
117	trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	L	C				TAK
118	potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	L	C				TAK
119	sosnówka	<i>Periparus ater</i>	L	C				TAK
120	czubatka	<i>Lophophanes cristatus</i>	L	C				TAK
121	sikora uboga	<i>Poecile palustris</i>	L	C				TAK
122	czarnogłówka	<i>Poecile montanus</i>	L	C				TAK
123	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	L	C				TAK
124	bogatka	<i>Parus major</i>	L	C				TAK
125	lerka	<i>Lullula arborea</i>	L	C	TAK			
126	skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	L	C				
127	brzęczka	<i>Locustella luscinioides</i>	L	C				TAK

128	strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	L	C				TAK
129	świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	L	C				TAK
130	zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	L	C				
131	rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	L	C				
132	łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	L	C				
133	trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	L	C				
134	trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	L	C				
135	oknówka	<i>Delichon urbicum</i>	L	C				TAK
136	dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	L	C				TAK
137	świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	L	C				TAK
138	piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	L	C				TAK
139	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	L	C				TAK
140	raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	L	C				
141	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	L	C				TAK
142	gajówka	<i>Sylvia borin</i>	L	C				TAK
143	jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	L	C	TAK			TAK
144	piegża	<i>Sylvia curruca</i>	L	C				TAK
145	cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	L	C				TAK
146	mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	L	C				TAK
147	zniczek	<i>Regulus ignicapilla</i>	L	C				TAK

148	jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	Z	C				TAK
149	pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	L	C				TAK
150	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	L	C				TAK
151	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	L	C				TAK
152	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	L	C				TAK
153	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	L	C				
154	muchotówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	L	C				TAK
155	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	L	C				TAK
156	słownik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	L	C				TAK
157	słownik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>	L	C				TAK
158	muchotówka mała	<i>Ficedula parva</i>	L	C	TAK			TAK
159	muchotówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	L	C				TAK
160	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	L	C				TAK
161	kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	L	C				TAK
162	pokląskwa	<i>Saxicola rubetra</i>	L	C				TAK
163	kląskawka	<i>Saxicola rubicola</i>	L	C				TAK
164	białorzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	L	C				TAK
165	paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	L	C				
166	śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	L	C				
167	drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	P	C				
168	kos	<i>Turdus merula</i>	L	C				

169	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	L	C				
-----	---------	-----------------------	---	---	--	--	--	--

***Status**

L – lęgowy
P – przelotny
Z – zimujący

*** Status ochronny w PL:**

C - całkowita ochrona gatunkowa
Ocz – częściowa ochrona gatunkowa
Ł – gatunek łowny

O – gatunek obcy

*** PCKZ: EXP - gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe**

CR - gatunki skrajnie zagrożone

EN - gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone

VU - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie

NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia

LC - gatunki na razie niezagrożone wymarciem, z różnych powodów wpisane do Czerwonej Księgi

Ichtiofauna

Na terenie gminy Białogard odłowionych zostało 75 osobników ryb i minogów należących do 11 gatunków. Wyniki odłowów oraz status ochronny przedstawiono w zestawieniach tabelarycznych poniżej.

Najwięcej - po 2 gatunki odłowiono z rodzin ciernikowatych *Gasterosteidae*: cierniczek *Pungitius pungitius* i ciernik *Gasterosteus aculeatus*, łososiowatych *Salmonidae*: pstrąg potokowy lub troć wędrowną *Salmo trutta* i łosoś atlantycki *Salmo salar* i karpowatych *Cyprinidae*: kiełb krótkowąsy *Gobio gobio*, strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*. Po jednym gatunku odłowiono z rodzin: minogowatych *Petromyzontidae*: minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, szczupakowatych *Esocidae*: szczupak pospolity *Esox Lucius*, dorszowate *Gadidae*. Miętus *Lota lota*, głowaczowatych *Cottidae*: głowacz białopłetwy *Cottus gobio* i okoniowatych *Percidae*: okoń *Perca fluviatilis*

Przez środek gminy płynie rzeka Parsęta, na tym odcinku nie prowadzono odłowów, lecz w roku 2018 dwukrotnie odławiano stanowisko w gminie Karlino. Parsęta na odcinku Karlina i gminy Białogard wykazuje taki sam charakter więc należy założyć, iż skład ichtiofauny nie różni się na obydwu odcinkach. W Karlinie została stwierdzona dodatkowo płoć *Rutilus rutilus* i piekielnica *Alburnoides bipunctatus*.

Tabela 27. Ilości odłowionych osobników ryb na poszczególnych stanowiskach podczas badań.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.
			1972	1974	038	040	041	044	047	049	069	071	073	075	077
1	Minóg strumieniowy	<i>Lampetra planeri</i>			3		1		3				1		
2	Pstrąg potokowy/ troć wędrowna	<i>Salmo trutta</i>	3	4	3		10	4		3		5	3		2
3	Łosoś atlantycki	<i>Salmo salar</i>										1			
4	Szczupak pospolity	<i>Esox Lucius</i>	1												
5	Miętus	<i>Lota lota</i>	1					1							
6	Głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	2		1							4	1	2	
7	Okoń	<i>Perca fluviatilis</i>						4							
8	Ciernik	<i>Gasterosteus aculeatus</i>								1					
9	Cierniczek	<i>Pungitius pungitius</i>			2				1					1	
10	Kiełb krótkowąsy	<i>Gobio gobio</i>	1												
11	Strzebla potokowa	<i>Phoxinus phoxinus</i>			3		2		1						
Ilość gatunków na stanowisku			5	1	5	0	3	3	3	2	0	3	3	2	1

Tabela 28. Lista gatunków ryb i minogów stwierdzonych na obszarze gminy sporządzona na podstawie odłowów oraz status prawny tych gatunków i klasyfikacja ich zagrożeń (Witkowski i in. 2009). EW - wymarłe w wolnej przyrodzie, VU - narażone na wyginięcie, NT - bliskie zagrożenia, CD - zależne od ochrony, LC - najmniejszej troski. lisk bliskie zagrożenia, CD - zależne od ochrony, LC - najmniejszej troski.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Klasyfikacja zagrożeń w Polsce	Status ochrony w Polsce	Dyrektywa Siedliskowa Załącznik:		
					II	IV	V
Minogowate <i>Petromyzontidae</i>							
1	Minóg strumieniowy	<i>Lampetra planeri</i>	VU	ochrona częściowa	+		
Łososiowate <i>Salmonidae</i>							
2	Łosoś atlantycki	<i>Salmo salar</i>	EW		+		+
3	Pstrąg potokowy/ Troć wędrowna	<i>Salmo trutta</i>	CD				
Szczupakowate <i>Esocidae</i>							

4	Szczupak pospolity	<i>Esox Lucius</i>	LC				
Dorszowate <i>Gadidae</i>							
5	Miętus	<i>Lota lota</i>	VU				
Głowaczowate <i>Cottidae</i>							
6	Głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	VU	ochrona częściowa	+		
Okoniowate <i>Percidae</i>							
7	Okoń	<i>Perca fluviatilis</i>	LC				
Ciernikowate <i>Gasterosteidae</i>							
8	Ciernik	<i>Gasterosteus aculeatus</i>	LC				
9	Cierniczek	<i>Pungitius pungitius</i>	LC				
Karpowate <i>Cyprynidae</i>							
10	Kiełb krótkowąsy	<i>Gobio gobio</i>	LC				
11	Strzebla potokowa	<i>Phoxinus phoxinus</i>	NT				

Ocena stopnia różnorodności fauny

W trakcie rocznych prac, na terenie gminy miejskiej stwierdzono 169 gatunków ptaków spośród 462 stwierdzonych do tej pory w Polsce. Z tego 134, to gatunki lęgowe. Tak wysoka wartość gmina zawdzięcza dużemu zróżnicowaniu siedliskowemu. Spotykane są tu zespoły ptaków związane głównie z gruntami rolnymi (grunty orne, łąki i pastwiska) oraz lasami (zarówno bory iglaste, jak i lasy mieszane i szczególnie cenne lasy liściaste w dolinach licznych rzek). Bardzo cenna jest awifauna stawów hodowlanych z zespołem ptaków lęgowych oraz wykorzystujących te tereny łowiecko lub do odpoczynku w trakcie migracji. Liczne są również zgrupowania ptaków osiedli ludzkich.

Wśród bezkręgowców najróżnorodniejszą grupą są chrząszcze i nietoperze. Wynika to jednak w dużej mierze z łatwości ich rozpoznania, a szczegółowe badania wykazałyby znacznie większą liczbę gatunków. Bezkręgowce są tak liczną grupą, że przy zastosowaniu odpowiednich metod badawczych liczbę gatunków wykrytych podczas waloryzacji dałoby się zwielokrotnić.

Herpetofauna i teriofauna osiągają wysoki stopień różnorodności. Zawdzięczają to różnorodności biotopów gminy i wielu cennym siedliskom.

Ichtyofauna gminy charakteryzuje się przeciętnym stopniem różnorodności.

Występowanie gatunków chronionych, rzadkich, ginących i zagrożonych, w tym wymienionych w załączniku II i IV (fauna) tzw. Dyrektywy Siedliskowej (z zaznaczeniem gatunków priorytetowych) oraz w załącznikach tzw. Dyrektywy Ptasiej

Pod ochroną częściową znajduje się minóg strumieniowy, piekielnica i głowacz białopłetwy. Ponadto minóg strumieniowy i głowacz białopłetwy znajdują się w drugim załączniku do Dyrektywy Siedliskowej a łosoś atlantycki w drugim i piątym załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Należy zaznaczyć, iż larwy minoga strumieniowego z powodu nie możliwości oznaczenia ich przeżyciowo mogą należeć też do minoga rzeczego *Lampetra fluviatilis*, który jest silnie zagrożony a ponadto podobnie jak minóg strumieniowy znajduje się pod ochroną częściową oraz znajduje się w drugim załączniku do Dyrektywy Siedliskowej.

Na terenie gminy miejskiej stwierdzono możliwe gniazdowanie 15 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Szczegółowy wykaz zawiera rozdział charakterystyka fauny.

Bezkręgowce

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* – gatunek związany z łąkami, szczególnie wilgotnymi. Nie należy do licznych gatunków w Polsce, choć jego populacja jest raczej stabilna. Cenny w skali europejskiej. Na terenie gminy spotykany na łąkach przy rzece Pokrzywnicy, Parsęcie oraz na łące śródleśnej w proponowanym użytku ekologicznym nr 10.

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* – gatunek ważki związany z dużymi rzekami. W Polsce dość liczny, lecz cenny w skali europejskiej. Odnotowany na dwóch stanowiskach w Parsęcie oraz w Mogilicy.

Zalotka wieksza *Leucorrhinia pectoralis* – gatunek ważki związany z torfowiskami i leśnymi jeziorami z obfitą roślinnością i kwaśnym pH. W Polsce dość liczny, lecz cenny w skali europejskiej. Odnotowany na trzech stanowiskach w lasach na południu gminy. Wszystkie te stanowiska znajdują w proponowanych użytkach ekologicznych (9, 15, 18).

Płazy

Kumak nizinny *Bombina bombina* – gatunek objęty ochroną ścisłą wpisany do II i IV załącznika Dyrektywy Siedliskowej. Nie jest gatunkiem bardzo rzadkim, w odpowiednich siedliskach potrafi występować dość licznie, problemem jest jednak ciągła utrata tych siedlisk. Na terenie gminy notowany na 8 stanowiskach, z czego nie wszystkie zajęte były w 2020 roku. Wyraźnie negatywny wpływ na gatunek ma utrzymująca się susza. Obecnie stanowiska koncentrują się na południu i zachodzie Gminy, w okolicy miejscowości Rychówko, Sińce, Gruszewo, Przegonia, na stawach w Kamosowie, w dolinie Pokrzywnicy i na południowy zachód od Rawina. Wszystkie te stanowiska zostały objęte proponowanymi obszarami cennymi lub chronionymi.

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* – gatunek objęty ochroną ścisłą wpisany do II i IV załącznika Dyrektywy Siedliskowej. Nie jest gatunkiem bardzo rzadkim, jednak ze względu na dość duże wymagania siedliskowe i problemem ich ciągłego zanikania objęty jest ochroną. Na terenie Gminy prawdopodobnie dużo mniej liczny niż podczas ostatniej waloryzacji. Odnotowany jedynie na dwóch stanowiskach. Jedno z nich to proponowany użytek ekologiczny 8 a drugie, w dolinie Porzywnicy znajduje się w proponowanym ZKP 1 i OChK 3.

Gady

Wszystkie odnotowane gatunki gadów objęte są ochroną gatunkową w Polsce. Rzadkim gatunkiem jest jedynie odnotowany tylko w literaturze gniewosz plamisty. Występuje on w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt z kategorią VU. Preferuje nasłonecznione suche tereny.

Ssaki

Wydra europejska *Lutra lutra* – spotykana na brzegach większych rzek i przy stawach rybnych. Gatunek objęty ochroną gatunkową, wymieniony w II i IV Załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Populacja gatunku jest w dobrej kondycji. Wydrę można spotkać na różnych stanowiskach na terenie całej Gminy.

Bóbr europejski *Castor fiber* – ślady obecności tego gatunku notowano w całej gminie. Gatunek objęty jest ochroną częściową, wymieniony w II i IV załączniku Dyrektywy Siedliskowej. W poprzedniej waloryzacji nie został wykazany, jednak gatunek ten odbudował swoją populację w ostatnich latach i w tej chwili nie zagraża mu żadne niebezpieczeństwo. Notowany m. in na rzekach: Mogilicy, Pokrzywnicy, Radwi i Parsęcie.

Wilk szary *Canis lupus* – gatunek wymieniony w II i IV załączniku Dyrektywy Siedliskowej. W poprzedniej waloryzacji nie został wykazany, jednak gatunek ten powoli odbudowuje swoją populację po tępieniu przez lata. W tej chwili wilki występują w lasach na południu Gminy.

Tabela 29. Wykaz gatunków ssaków objętych ochroną gatunkową dla gminy

L.p.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	Status ochronny w Polsce	Czerwona lista gatunków zagrożonych IUNC ¹	Liczba stwierdzeń
1	Badylarka	<i>Micromys minutus</i>	C	LC	1
2	Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	S	LC	16
3	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	C	LC	7
4	Gronostaj europejski	<i>Mustela erminea</i>	C	LC	5

5	Jeż	<i>Erinaceus sp.</i>	C	LC	4
6	Karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	S	LC	6
7	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	S	LC	36
8	Karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	S	LC	10
9	Kret europejski	<i>Talpa europaea</i>	C	LC	wiele
10	łasica pospolita	<i>Mustela nivalis</i>	C	LC	5
11	Mroczek/Mroczak	<i>Vespertilio murinus/Eptesicus nilsson</i>	S	LC	3
12	Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	S	LC	17
13	Nocek	<i>Myotis sp.</i>	S	LC	4
14	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	S	LC	4
15	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	C	LC	9
16	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	C	LC	2
17	Wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	C	LC	8
18	Wilk szary	<i>Canis lupus</i>	S	LC	1
19	Wydra europejska	<i>Lutra lutra</i>	C	NT	10
1	Badylarka	<i>Micromys minutus</i>	C	LC	1
2	Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	S	LC	16
3	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	C	LC	7
4	Gronostaj europejski	<i>Mustela erminea</i>	C	LC	5
5	Jeż	<i>Erinaceus sp.</i>	C	LC	4
6	Karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	S	LC	6
7	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	S	LC	36
8	Karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	S	LC	10

Status ochrony gatunkowej w Polsce: S – ochrona gatunkowa ścisła, C – ochrona gat. częściowa

³Kategorie zagrożeń IUNC (2000): EX - wymarłe, EW - wymarłe na wolności, CR - krytycznie zagrożone, EN - zagrożone, VU - narażone, NT - bliskie zagrożenia, LC - najmniejszej troski, DD - o nieokreślonym stopniu zagrożenia, NE - nie poddane ocenie.

Gatunki szczególnej troski i zainteresowania

Bezkręgowce

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* – cenny gatunek odnotowany na trzech stanowiskach. Ze względu na zajmowanie półnaturalnych siedlisk ekstensywnie użytkowanych i o wilgotnym charakterze cenny też dla innych gatunków, wart ochrony.

Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* i zalotka torfowcowa *Leucorrhinia dubia* – gatunki ważek związane z wodami na torfowiskach wysokich i przejściowych, w szczególności otoczone lasem. Mimo, że zalotka torfowcowa nie jest objęta ochroną, w skali kraju jest ona raczej rzadka, występuje głównie na północy. Zalotka większa jest gatunkiem bardziej rozpowszechnionym. Obie ważki zajmują rzadkie siedliska – torfowiska, które są niezwykle cenne przyrodniczo, a których nie brakuje w gminie.

Kręgowce

Według czerwonej księgi ryb i minogów najwyższy stan zagrożenia – wymarłe w wolnej przyrodzie posiada łosoś atlantycki. Tu należy nadmienić, że ocena tych gatunków była wykonana ponad 10 lat temu. Od tego czasu poczyniono wiele działań restytucji tego gatunku, które powoli zaczynają przynosić efekty. Cennym gatunkiem jest piekielnica, której stan został określony jako silnie zagrożone. Status narażone na wyginięcie posiada głowacz białopłetwy, minóg strumieniowy i miętus. Stan bliskie zagrożenia posiada strzebla potokowa. Stan pstrąga potokowego i troci wędrowniej jest określony jako zależny od ochrony. Inne gatunki są najniższej troski.

Na terenie gminy miejskiej stwierdzono możliwe gniazdowanie 15 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Szczegółowy wykaz zawiera rozdział charakterystyka fauny.

Gatunkami szczególnej troski jest większość płazów, które to ze względu na utrzymującą się suszę i wyraźny spadek poziomu wody są wyjątkowo zagrożone. Stan ten dotyczy gatunków najrzadszych, zasiedlających niewielkie zbiorniki, szczególnie na terenach otwartych. Należą do nich kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, ale również ropucha zielona, czy traszki.

Na terenie gminy nie występują wyjątkowo rzadkie gatunki ssaków, jednak z pewnością warto tu wymienić wilka, który pełni ważną funkcję w środowisku naturalnym. Jego ochrona jest konieczna do prawidłowego zbalansowania ekosystemów z dużą liczebnością kopytnych. Kolejnym drapieżnikiem wartym ochrony jest również wydra, która ma się jednak dość dobrze na terenie gminy, podobnie jak i kolejny gatunek z II załącznika Dyrektywy Siedliskowej – bóbr europejski.

Charakterystyka fauny wymarłej na terenie gminy

Bezkręgowce

Pomimo różnic w waloryzacji z 2001 roku i w wynikach inwentaryzacji sporządzonej do niniejszej waloryzacji nie można wskazać żadnego gatunku, który wyginął w Gminie na przestrzeni tych blisko 20 lat.

Płazy i gady

Nie stwierdza się wymarłych gatunków herpetofauny, choć widać wyraźne spadki w liczbie siedlisk płazów.

Ssaki

Jedyny gatunek ssaka, który przypuszczalnie jest wymarły na terenie gminy – królik europejski to gatunek pierwotnie nie występujący w Polsce. Jego populacja w naszym kraju jest raczej niewielka, choć postępujące zmiany klimatyczne mogą spowodować powrót tego gatunku.

Ryby i minogi

Prawdopodobnie gatunkiem wymarłym jest minóg rzeczny. Według najnowszych publikacji (Kujawa 2017) gatunek ten nie dochodzi do tej części dorzecza Parsęty. Badania, które zostaną przeprowadzone w 2020 przez Uniwersytet Morski w Gdyni określą czy gatunek ten wrócił na badany obszar.

Ptaki

W waloryzacji z roku 2002 (Biuro Konserwacji Przyrody 2002) wskazano 114 gatunków ptaków lęgowych. Obecnie są to 134 gatunki. Niemniej jednak część ze stwierdzonych w 2002 roku ptaków wycofała się z tego terenu.

Tabela 30. Awifauna wymarła - porównanie z waloryzacją z roku 2002.

Lp.	Gatunek	Waloryzacja z 2002 r.	Obecnie
6	cyraneczka	Lęgowy - Jez. Rybackie, oczko wodne k/Buczka	Obserwowano ptaki w sezonie lęgowym, ale nie potwierdzono lęgów tego gatunku.
8	cyranka	Lęgowy - Rzyszczewo, Nawino.	Nie stwierdzono występowania tego gatunku – brak potencjalnych siedlisk we wskazanych lokalizacjach.
10	świergotek polny	Stwierdzono koło Pomianowa, Rogowa, Nawina i Nawina Kolonii oraz na E od żwirowni Podwilcze.	Nie stwierdzono gatunku pomimo dogodnych siedlisk.
13	sowa błotna	Prawdopodobnie lęgowa - Terytorialny ptak łąki pomiędzy miejscowościami Debczyno-Łęczno w ciągu całego sezonu.	Ostatnie obserwacje (Hryniewicz – inf. ustna) pochodzą z lat 2010-2013), kiedy obserwowano na łąkach białogardzkich pojedyncze ptaki, ale nie potwierdzono lęgu.

23	błotniak zbożowy	Lęgowy - Pomianowo, Kościernica.	Obecnie brak potwierdzonych lęgów w kraju.
24	błotniak łąkowy	Lęgowy - Czarnowęsy, Sińce.	Nie potwierdzono lęgów tego gatunku. Obserwowany jedynie w okresie przelotu.
31	ortolan	Lęgowy - Stwierdzony wśród śródpolnych zadrzewień w okolicy Pomianowo-Dargikowo, koło Czarnowęs i Zagorza.	Gatunek rzadki na Pomorzu. Nie potwierdzono jego lęgów.
35	dzierlatka	Lęgowy - Żwirownia w Podwilczu.	Nie stwierdzono występowania tego gatunku.
44	rycyk	Lęgowy - Osuszone torfowisko na wschód od Białogardu, 2-3 pary.	Siedliska tego gatunku zostały silnie przesuszone i tym samym zniszczone. Gatunek notuje w całym kraju silny spadek liczebności.
48	podróżniczek	Lęgowy - nad Radwią – Burglin.	Gatunek rzadki na Pomorzu. Nie potwierdzono jego lęgów.
53	kulik wielki	Lęgowy - Na torfowisku na wschód od Białogardu nad Leśnicą – nie potwierdzone w trakcie sezonu 2001.	Siedliska tego gatunku zostały silnie przesuszone i tym samym zniszczone. Gatunek notuje w całym kraju silny spadek liczebności.
60	zausznik	Lęgowy - Oddz.8f I-ctwo Zaspy Małe	Gatunek rzadki na Pomorzu. Nie potwierdzono jego gniazdowania. Obserwowano jedynie ptaki przelotne na stawach w Kamosowie.
63	brzegówka	Lęgowy - Postomino	Obecnie tamto miejsce lęgowe (żwirownia w Pękaninie, nie Postominie – błąd autora) jest zdewastowane – zasypywane odpadami (gruz, ziemia). Nie stwierdzono innych miejsc lęgowych.
66	turkawka	Lęgowy - Buczek, Zaspy Małe, Zagórze.	Gatunek dawniej powszechnie występujący, obecnie rzadki na Pomorzu. Nie stwierdzony podczas prac.
69	brodziec krwawodzioby	Lęgowy - Torfowisko na wschód od Białogardu (2-3 pary).	Siedliska tego gatunku zostały silnie przesuszone i tym samym zniszczone. Gatunek notuje w całym kraju silny spadek liczebności.
70	płomykówka	Lęgowy - Nawino-Gruszewo, Laski, Zagórze, Dargikowo.	Nie potwierdzono występowania tego gatunku. Jednak w wielu miejscowościach znajdują się dogodne warunki dla jego lęgów (głównie kościoły z otwartym dostępem do wież).

Gatunki takie jak kulik wielki, rycyk, krwawodziób, a po części także uszatka błotna, podróżniczek, błotniak łąkowy, zbożowy, cyranka, które opuściły obszar gminy, to gatunki typowe dla obszarów podmokłych, dla których istniały i potencjalnie nadal mogą istnieć dogodne warunki na obszarze głównie łąk białogardzkich. Obniżenie poziomu wody na tych obszarach wskutek zmian klimatycznych i w szczególności braku właściwej regulacji poziomu wody za pomocą systemu melioracyjnego wykorzystywanego aktualnie jedynie do osuszania, spowodowało degradację cennych obszarów wodno-błotnych i wycofanie ptaków z nimi związanych.

Zalecenia konserwatorskie:

- Remont istniejących zastawek na rowach melioracyjnych na całym terenie gminy i regulacja poziomu wody naśladująca naturalne cykle i umożliwiającą normalną gospodarkę, tj. utrzymywanie wysokiego poziomu wody (tworzące się na powierzchni sąsiedniego terenu płytkie rozlewiska) w okresie od jesieni do maja i dalsze stopniowe obniżanie poziomu wody w okresie od czerwca do jesieni.

Charakterystyka fauny gatunków łownych lub będących przedmiotem pozyskania

Stwierdzono występowanie 11 łownych gatunków ssaków, w tym dwóch inwazyjnych.

Tabela 31. Lista łownych gatunków ssaków

Borsuk europejski	<i>Meles meles</i>
Daniel zwyczajny	<i>Dama dama</i>
Dzik euroazjatycki	<i>Sus scrofa</i>
Jeleń szlachetny	<i>Cervus elaphus</i>
jenot azjatycki	<i>Nyctereutes procyonoides</i>
Kuna domowa	<i>Martes martes</i>
Kuna leśna	<i>Martes martes</i>
Lis rudy	<i>Vulpes vulpes</i>
Sarna europejska	<i>Capreolus capreolus</i>
wizon amerykański	<i>Neovison vison</i>
Zając szarak	<i>Lepus europaeus</i>

Wśród zwierząt bezkręgowych jeden gatunek – winniczek *Helix pomatia* należy do zwierząt będących przedmiotem pozyskania. Gatunek figuruje w III załączniku Dyrektywy Berneńskiej oraz na liście gatunków częściowo chronionych w Polsce. Dopuszczone jest pozyskiwanie osobników o wielkości co najmniej 30 mm w określonych ramach czasowych (od końca kwietnia do końca maja). Na pozyskiwanie wymagane jest zezwolenie.

Na terenie gminy występuje 12 łownych gatunków ptaków, tj.: gęgawa, gęś zbożowa, gęś białoczelna, głowienka, czernica, krzyżówka, cyraneczka, bażant, kuropatwa, grzywacz,

łyśka i słonka. Występuje również 26 gatunków ryb będących przedmiotem połowów wędkarskich.

Tabela 32. Gatunki ryb wykazane w prezentowanych badaniach jak i przedstawionych z danych literaturowych będące przedmiotem połowów wędkarskich

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wymiar ochronny	Okres ochronny	Uwagi
1	łoś atlantycki	<i>Salmo salar</i>	całkowity zakaz zabierania złowionych ryb		
2	troć wędrowna	<i>Salmo trutta m. trutta</i>	do 50 cm i od 90 cm	1 X – 31 XII	
3	pstrąg potokowy	<i>Salmo trutta m. fario</i>	do 30 cm i od 45 cm	1 IX – 31 XII	
4	pstrąg tęczowy	<i>Oncorhynchus mykiss</i>			gatunek obcy
5	lipień	<i>Thymallus thymallus</i>	do 30 cm i od 40 cm	1 III – 31 V	
6	szczupak	<i>Esox lucius</i>	do 45 cm	1 I – 30 IV	
7	miętus	<i>Lota lota</i>	do 30 cm	1 XII – do końca II	
8	węgorz	<i>Anguilla anguilla</i>	do 60 cm	1 XII – 31 III	
9	okoń	<i>Perca fluviatili</i>			
10	sandacz	<i>Stizostedion lucioperca</i>	do 50 cm	1 I – 31 V	
11	ciernik	<i>Gasterosteus aculeatus</i>			Nie podlega zainteresowaniu wędkarzy
12	cierniczek	<i>Pungitius pungitius</i>			Nie podlega zainteresowaniu wędkarzy
13	kleń	<i>Squalius cephalus</i>	do 30 cm		
14	jaź	<i>Leuciscus idus</i>	do 30 cm		
15	jelec	<i>Leuciscus leuciscus</i>	całkowity zakaz zabierania złowionych ryb		
16	certa	<i>Vimba vimba</i>	do 30 cm	1 I – 30 VI	
17	strzebla potokowa	<i>Phoxinus phoxinus</i>			
18	słonecznica	<i>Leucaspis delineates</i>			
19	ukleja	<i>Alburnus alburnus</i>			
20	kiełb	<i>Gobio gobio</i>			
21	płoc	<i>Rutilus rutilus</i>			

22	leszcz	<i>Abramis brama</i>			
23	krąp	<i>Blicca bjoerkna</i>			
24	lin	<i>Tinca tinca</i>	do 25 cm		
25	karaś srebrzysty	<i>Carassius auratus gibelio</i>			gatunek obcy
26	karp	<i>Cyprinus carpio</i>	do 30 cm od 70 cm		gatunek obcy

Ponadto użytkownik rybacki wyznaczył limity zabierania ryb:

- troć wędowna, sandacz, - 2 szt.,
- szczupak na rzece Parsęcie i dopływach – 4 szt.
- lipień, pstrąg potokowy - 1 szt.,
- lin - 4 szt.
- certa - 3 szt.
- węgorz - 2 szt.

Przy czym suma zabranych ryb powyższych gatunków nie może przekraczać 10 szt..

Gatunki ekspansywne

Gatunkami ekspansywnych ssaków, które można spotkać na terenie Gminy są jenot azjatycki (*Nyctereutes procyonoides*) i wizon amerykańskie (*Neovison vison*). Są to gatunki niebezpieczne dla rodzimej awifauny, jednak w badanym obszarze pojawiają się sporadycznie. Nie stwierdzono na terenie Gminy szopa pracza *Procyon lotor*, kolejnego obcego gatunku inwazyjnego ssaka. Istnieje jednak ryzyko, że zawędruje on i na ten teren, ponieważ zwiększa swoją liczebność.

Spośród bezkręgowców na obszarze Białogardu występują trzy gatunki ekspansywne: szrotówek kasztanowcowiaczek (*Cameraria ohridella*) – ekspansywny gatunek atakujący kasztanowce, zwiększający swój zasięg w całej Polsce; biedronka azjatycka (*Harmonia axyridis*) – ekspansywny gatunek chrząszcza pochodzący z Azji, który konkuruje z rodzimymi biedronkami; rak pręgowaty (*Orconectes limosus*) – gatunek pochodzący z Ameryki północnej, który wyparł niemal całkowicie rodzimego raka szlachetnego (*Astacus astacus*).

Ptaki – nie stwierdzono gatunków ekspansywnych.

Nie stwierdzono w odłowach gatunków inwazyjnych ryb, aczkolwiek literatura wymienia pstrąga tęczowego, karasia srebrzystego i karpia.

Charakterystyka zmian w składzie fauny gminy na przestrzeni czasu

Waloryzacja z roku 2002 wykazała występowanie 114 gatunków lęgowych awifauny. Obecnie wykazano 108 gatunków. Z terenu gminy wycofały się głównie gatunki związane z obszarami wodno-błotnymi, a w szczególności podmokłych łąk, jak kulik wielki, rycyk, krwawodziób, a po części także uszatka błotna, podróżniczek, błotniak łąkowy, zbożowy, cyranka.

Największe zmiany w ichtiofaunie nastąpiły wśród gatunków wędrownych – anadromicznych. Poprzez zabudowę rzek gatunkom tym uniemożliwiono wędrówkę w wyniku czego wymarły. Od połowy lat 90 XX w. podjęto próbę odtworzenia tych gatunków najpierw za pomocą zarybień a od pewnego czasu udrażniając Parsętę wraz z dopływami. Dzięki tym działaniom do Parsęty i jej dopływów wróciły takie gatunki jak łosoś atlantycki, troć wędrowna czy certa. Niepewny obecnie jest stan minoga rzecznego. Gatunek wymaga specjalnego zestawu rybackiego do odłowu i na dzień dzisiejszy nie można stwierdzić czy gatunek ten podejmuje wędrówkę po udroźnieniu rzeki Parsęty. Na rok 2020 są zaplanowane w tym kierunku badania przez Uniwersytet Morski w Gdyni.

Bezkręgowce, płazy i ssaki

W przypadku większości bezkręgowców, płazów, gadów i ssaków ciężko jednoznacznie stwierdzić spadek bądź wzrost liczebności, ponieważ badania inwentaryzacyjne mogące oszacować wielkości populacji wymagają odrębnych metodyk i dużego nakładu czasu. Również nie wykazany w poprzedniej waloryzacji, a stwierdzony w obecnej padalec nie świadczy o wzroście liczebności tego gatunku. Wykrycie tej skrytej jaszczurki nie jest oczywista podczas prac i mógł być przeoczony w 2001 roku. Poprzednia waloryzacja wykazuje również tylko dwa gatunki nietoperzy na terenie gminy, ale choć ogólny trend ich populacji jest wzrostowy, nie oznacza to, że w 2001 roku pozostałe gatunki nie występowały. Prawdopodobnie nie prowadzono badań w tym kierunku, a poza tym w tamtych latach karlika malutkiego i drobnego uznawano za jeden gatunek. Duży udział w odnotowanych osobnikach rodzaju *Pipistrellus* karlika malutkiego nie jest niczym dziwnym. Na Pomorzu karlik drobnny jest zazwyczaj rzadszy.

Jedynie zmiany jakie są wyraźnie widoczne, to spadek liczby siedlisk cennych dla różnych grup zwierząt. Wiąże się to z utrzymującą się suszą i wymaga podjęcia natychmiastowych działań ochronnych.

Najlepiej obserwowane i udokumentowane mogą być zmiany w liczbie cennych obszarów na terenie Gminy. Z proponowanych w poprzedniej waloryzacji 2 rezerwatów obecnie proponowany jest jeden, drugi nie ma już walorów odpowiednich dla rezerwatu przyrody i został zaproponowany jako użytek ekologiczny (UE). Z proponowanych w poprzedniej waloryzacji 46 UE pozostało proponowanych 16, a dodatkowo zaproponowano 4 nowe (w tym jeden na terenie proponowanego w poprzedniej waloryzacji rezerwatu). Pozostałe UE straciły walory przyrodnicze na tyle, że zdegradowano je to obszarów cennych

(OC) lub w ogóle zrezygnowano z proponowania do ochrony. Tym samym liczba proponowanych OC obecnie wzrosła w stosunku do poprzedniej waloryzacji z 8 do 24. Wskazuje to na spadek wartości walorów przyrodniczych w najcenniejszych siedliskach Gminy. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy może być fakt niepowołania proponowanych obszarów przez ostatnie 20 lat. W tej chwili odnowienie utraconych cennych zasobów przyrodniczych jest w większości niemożliwe do zrealizowania.

Charakterystyka fauny wymagającej podjęcia działań konserwatorskich

Jedynymi działaniami konserwatorskimi w przypadku ichtiofauny powinno być niezabudowywanie i nieregulowanie cieków na terenie gminy, oraz o pilnowanie, aby ścieki bytowe nie trafiały do wód gminy. Zarybienia cennymi gatunkami takimi jak łosoś atlantycki, troć wędrowna i certa są już prowadzone przez użytkownika rybackiego.

Dla herpetofauny ważnym jest, aby w działaniach konserwatorskich zrealizować zalecenia zawarte w opisach poszczególnych obszarów cennych proponowanych na terenie gminy. Mają one duże znaczenie dla tej grupy zwierząt. Wszelkie osuszenia, degradacje i zaśmiecenia zbiorników wodnych są dla płazów bardzo niekorzystne. Wyjątkowe znaczenia mają tu wszelkie niewielkie zbiorniki, oczka śródpolne itp. W takich zbiornikach brak jest np. prąsji ryb, co sprzyja rozwojowi płazów. Wprawdzie niski poziom wody, czy nawet całkowite wyschnięcie takich zbiorników nie było niczym niezwykłym i wpływało nawet korzystnie na populację płazów, ponieważ ograniczało występowanie ryb, jednak stan taki zdążał się raz na kilka lat. W tej chwili stan ten utrzymuje się zbyt długo i w dłuższej perspektywie może mieć to dramatyczne konsekwencje dla płazów.

Chiropterofauna i awifauna związana z terenami miejskimi. Ważnym wskazaniem konserwatorskim jest szczególne zadbanie o gatunki ściśle związane z budynkami, które stanowią w Gminie ważne miejsce lęgowe gatunków takich jak jerzyki, wróble, mazurki, kopciuszki, oknówki czy jako miejsca rozrodu nietoperzy, szczególnie mroczków i karlików. W związku z powszechnymi obecnie pracami remontowymi i termomodernizacyjnymi zagrożone są siedliska tych synantropijnych zwierząt.

Koniecznym jest, aby wszelkie remonty i termomodernizacje poprzedzone były wykonaniem opinii ornitologicznej i chiropterologicznej, która wskaże najlepszy sposób prowadzenia prac remontowych i ustali konieczną kompensację utraconych siedlisk.

Problem działań konserwatorskich opisano również w rozdziale poświęconym charakterystyce fauny, a szczegółowe zalecenia konserwatorskie zawierają tabele z propozycją obszarów cennych i przewidzianych do ochrony.

Szczególnego podejścia wymagają:

- gatunki związane z terenem łąk białogardzkich – konieczny remont zastawek i podniesienie poziomu wody,
- na pozostałym terenie gminy konieczne jest przeciwdziałanie obniżaniu poziomu wód i spowolnienie odpływu wód opadowych poprzez wdrożenie na szeroką skalę programu małej retencji z wykorzystaniem istniejących często w terenie, ale zdewastowanych zastawek.

Kolekcje fauny

Brak informacji o istniejących kolekcjach fauny.

Waloryzacja zasobów fauny oraz uwarunkowania ochrony przyrody Fauna gminy na tle fauny województwa zachodniopomorskiego

Pod względem faunistycznym Gmina Białogard nie odbiega od najcenniejszych przyrodniczo gmin Zachodniopomorskiego. Występuje tu większość gatunków płazów, gadów i ssaków notowana w województwie. Również w przypadku bezkręgowców, poziom różnorodności jest na porównywalnym poziomie do reszty regionu.

Brak podsumowań awifauny lęgowej w odniesieniu do terenu województwa. Waloryzacja przyrodnicza województwa zachodniopomorskiego (Biuro Konserwacji Przyrody 2010) wymienia 350 gatunków (wszystkich stwierdzonych, nie tylko lęgowych). Możliwe jest porównanie do awifauny krajowej lub opracowań odnoszących się do ptaków Pomorza. Według Sikory (Sikora et al. 2013) łączna liczba stwierdzonych gatunków ptaków lęgowych na Pomorzu od początku XIX wieku do czasów obecnych liczy 228 gatunków. Zaliczono tu jednak prawdopodobnie również gatunki obecnie już nielęgowe. W trakcie prac stwierdzono 134 gatunki, co stanowi 59% liczby wskazanej przez Sikorę. Należy uznać to za wynik wysoki. Ma na to wpływ z pewnością wielkość obszaru oraz jego duże zróżnicowanie, tj. występowanie łąk, nieużytków, gruntów ornych, lasów i wód.

Niewątpliwym atutem gminy Białogard jest rzeka Parsęta wraz z dopływami, która jest szczególnie cennym siedliskiem ryb łososiowatych, wyróżniającym się nie tylko na tle województwa zachodniopomorskiego, ale również całego kraju. Pozytywnym faktem jest niestwierdzenie gatunków inwazyjnych a stwierdzanych w dorzeczu Odry takich jak czebaczek amurski czy sumik czarny.

Istniejące obszary chronione

Na terenie Gminy Białogard istnieją dwie powierzchniowe formy ochrony przyrody – obszary Natura 2000 PLH320007 Dorzecze Parsęty oraz PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli.

Tabela 33. Charakterystyka obszarów chronionych na terenie gminy

Forma ochrony i nazwa	Obszar Natura 2000 PLH 320007 Dorzecze Parsęty
Symbol na mapie	N2000-1
Położenie i powierzchnia	Obszar położony wzdłuż doliny Parsęty.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie bardzo ważnego korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym, a zarazem lokalnym, łączącego centrum Pomorza z Bałtykiem, miejsce rozrodu rzadkich lub bardzo rzadkich gatunków kręgowców chronionych na mocy ustawy o ochronie przyrody, Konwencji Berneńskiej i Bońskiej oraz dyrektyw Unii Europejskiej: Siedliskowej i Ptasiej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar występowania mozaiki cennych ekosystemów podmokłych.
Ocena walorów	Obiekt jest fragmentem układu liniowego, jaki stanowi dolina rzeki Parsęty. Cała dolina Parsęty należy do najcenniejszych obszarów w województwie. Występują tu siedliska i gatunki ujęte w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej oraz Ptasiej. Jest to jeden z najważniejszych na Pomorzu korytarzy ekologicznych. Gatunkami cennych ryb i minogów są: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> , łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> .
Dyrektywa siedliskowa	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> (kod 3150) Niżowe świeże łąki użytkowe ekstensywnie (kod 6510) Łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (kod 91E0) minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> (kod 1096, zał. II) łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> (kod 1096, zał. II i V) głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> (kod 1106, zał. II i V) Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i> , zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	łęgowe: derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> niełęgowe: łęczak <i>Tringa glareola</i> , czapla biała <i>Ardea alba</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> ,
Konwencja Berneńska	Ryby: łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> (zał. III), głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> (zał. II) Ptaki - 55 gatunków, w tym 41 łęgowych: derkacz <i>Crex crex</i> , bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , dzwonek <i>Chloris chloris</i> , makolągwa <i>Linaria cannabina</i> , szczygieł <i>Carduelis carduelis</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , sosnówka <i>Periparus ater</i> , czubatka <i>Lophophanes cristatus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , dymówka <i>Hirundo rustica</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus</i>

	<p><i>sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, petzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i></p> <p>Płazy, gady, ssaki: Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>, rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>, zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>, trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>, jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, zając szarak <i>Lepus europaeus</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p>
Zagrożenia	Kaskadyzacja, zanieczyszczenie wód, zarzucenie użytkowania kośnego łąk, zalesianie cennych ekosystemów otwartych, przekształcenie krajobrazu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<p>- Odtworzenie terenów podmokłych w celu zwiększenia bioróżnorodności, zmniejszenia ryzyka powodzi w dolnej części dorzecza oraz ochrony przed zanieczyszczaniem miogenami.</p> <p>- Zakaz nowej zabudowy w odległości co najmniej 100m od brzegu rzeki.</p>
Forma ochrony i nazwa	Obszar Natura 2000 PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli
Symbol na mapie	N2000-2
Położenie	Cała dolina rzeki Radwi od dopływu Chotli do ujścia Parsęty.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dolina i nurt rzeki Radew, na odcinku od ujścia Chotli do granicy gminy a dalej do ujścia w Karlinie do Parsęty.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Szeroka dolina meandrującej rzeki Radew tworząca liczne zakola i starorzecza. Kompleks szuwarów właściwych <i>Phragmition</i> i turzycowych <i>Magnocaricion</i>, ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i>.</p> <p>Zbiorowiska leśne to głównie łągi jesionowo-olszowe <i>Fraxino-Alnetum</i>.</p> <p>W Parsęcie stwierdzono cenne gatunki ryb i minogów: minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, pstrąg potokowego/ troć wędrowną <i>Salmo trutta</i>, głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i>. Biorąc pod uwagę podobieństwo w morfologii obu rzek i bliskość stanowisk gatunki te niewątpliwie występują na proponowanym obszarze. Ponadto łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> występuje w zarybieniach.</p> <p>Malakofauna jest reprezentowana przez skójkę gruboskorupową <i>Unio crassus</i></p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.
Dyrektywa siedliskowa	<p>Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150)</p> <p>Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430)</p> <p>Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3)</p> <p>Ichtiofauna jest reprezentowana przez: łososa atlantyckiego <i>Salmo salar</i>, minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i>.</p> <p>Skójką gruboskorupową <i>Unio crassus</i></p> <p>wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i></p>
Dyrektywa ptasia	derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , bąk <i>Botaurus stellaris</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>

Konwencja Berneńska	<p>Odnotowano 3 przedstawicieli ichtiofauny: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i></p> <p>żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>derkacz <i>Crex crex</i>, zielonka <i>Porzana parva</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, bąk <i>Botaurus stellaris</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, srokosz <i>Lanius excubitor</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka góraska <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, czarnogłówka <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, oknówka <i>Delichon urbicum</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i></p> <p>Płazy, gady, ssaki: Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, zając szarak <i>Lepus europaeus</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p>
Zagrożenia	<p>Penetracja ludzka, składowanie odpadów w lesie, zanieczyszczenia komunalne w korycie rzeki, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej, ponadto odcinki rzek zostały skrócone i skierowane w nowe koryta co może uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych. Likwidacja skarp i powalonych drzew z nurtu rzeki. Nadmierny rozwój turystyki kajakowej w okresie kwiecień-lipiec</p>
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<p>Postuluje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Objęcie proponowanego obszaru wskazaną formą ochrony, 7. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych 8. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 9. Nie usuwać drzew powalonych do rzeki. 10. Nie umacniać brzegów, nie uzupełniać podmytych skarp.

Miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych

Gatunki chronione występują na całym terenie gminy. Najcenniejsze obiekty opisano w rozdziałach dotyczących istniejących i proponowanych obszarów chronionych. Są to głównie obiekty związane z występowaniem wody, a także kompleksy leśne przy południowej i

wschodniej granicy Gminy. Lokalizację obszarów kluczowych przedstawiono również na załącznikach mapowych.

Obszary przewidziane do ochrony

Zaproponowano utworzenie jednego rezerwatu, 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 3 obszary chronionego krajobrazu, 21 użytków ekologicznych oraz 24 obszary cenne.

Tabela 34. Proponowany rezerwat

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat Przyrody „Żurawie Bagno”
Symbol na mapie	R 1
Położenie i powierzchnia	Leśnictwo Zbytki, Nadl. Białogard, oddz. 545a, b, c. Leży na południowy-wschód od m. Rychówko. Powierzchnia 9,30 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Śródpolne torfowisko wysokie częściowo otoczone wąskim pasem lasu z siedliskami rozrodu płazów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Torfowisko obejmuje niekę śródpólną wypełnioną złożem torfu wysokiego. W części środkowej występuje przesuszony wariant <i>Sphagnetum magellanici</i> z trzęślicą modrą <i>Molinia coerulea</i> . W części zachodniej występują dobrze wykształcone płyty z przygielką białą <i>Rhynchospora alba</i> i bagnicą torfową <i>Scheuchzeria palustris</i> . Obrzeża torfowiska zajmują pła czermieniowe <i>Calthion palustris</i> i fragmenty wykształcających się młodych bagiennych brzeziny. Obficie rośnie tutaj żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> . Obszar cenny z punktu widzenia herpetofauny ze stanowiskiem kumaka nizinnego <i>Bombina bombina</i> . Cenne siedliska bezkręgowców, przede wszystkim ważek w tym potencjalnie rodzaju <i>Leucorrhinia</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120) Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku <i>Rhynchosporion albae</i> (kod 7150) Bory i lasy bagienne (kod 91D0) Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>
Dyrektywa ptasia	Lęgowe: żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i>
Konwencja Berneńska	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , jeleni szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i>

	Ptaki - 18 gatunków, w tym 16 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , gajówka <i>Sylvia borin</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>
Zagrożenia	Odwodnienie terenu. Intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Przyhamowanie odpływu wody głównym rowem w celu zwiększenia wilgotności terenu. - Zalesienie pasa przyległych pól o szerokości 50 m jako strefy buforowej.

Tabela 35. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica”
Symbol na mapie	ZPK-1
Położenie i powierzchnia	Obejmuje całą dolinę rzeki Pokrzywnica oraz odcinek jej dopływu - rzeki Ponik od miejscowości Sidłowo do ujęcia rzeki do Parsęty. Obszar leży na terenie gmin: Białogard, Sławoborze i Karlino.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Pokrzywnica wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi, zbiorowiskami łożowymi i zbiorowiskami łąk świeżych oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina rzeki Pokrzywnica o charakterze zbliżonym do naturalnego. Lokalny korytarz ekologiczny. Zbiorowiska lasów łęgowych <i>Fraxino-Alnetum</i> wraz z olsami porzeczkowymi <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> , wyżej położone kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> , kwaśne dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> , na mniejszych powierzchniach grądy <i>Stellario-Carpinetum</i> . Tereny nieleśne z kompleksami łąk wilgotnych <i>Calthion</i> , ziołorośli <i>Filipendulion</i> i szuwarów <i>Phragmition</i> i <i>Magnocaricion</i> , na skrzydłach doliny także łąk świeżych <i>Arrhenatherion</i> . Miejscami płyty łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> i wiklin nadrzecznych <i>Salicetum triandro-viminalis</i> oraz ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i> . Siedliska dla licznych gatunków fauny w tym szczególnie ryb łososiowatych, minoga strumieniowego <i>Lampetra planerio</i> raz głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110) Kwaśne dąbrowy <i>Quercetea roboli-petraeae</i> (kod 9190) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) Nizowe łąki świeże użytkowane ekstensywnie (kod 6510) Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430) Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> i głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>

	traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	Lęgowe: lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> , włochatka <i>Aegolius funereus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , muchotówka mała <i>Ficedula parva</i> . Nielęgowe: bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> .
Konwencja Berneńska	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 78 gatunków, w tym 61 lęgowych: lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , krogulec <i>Accipiter nisus</i> , jastrząb <i>Accipiter gentilis</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> , włochatka <i>Aegolius funereus</i> , uszatka <i>Asio otus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , krętogłów <i>Jynx torquilla</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , czyż <i>Spinus spinus</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubatka <i>Lophophanes cristatus</i> , sikora uboga <i>Poecile palustris</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pełzacz leśny, pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , muchotówka mała <i>Ficedula parva</i> , muchotówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> , kłąskawka <i>Saxicola rubicola</i>
Zagrożenia	Melioracje – rozwój rolnictwa na otaczających polach, gospodarka leśna, zabudowa rzeki – budowa stawów rybnych, zanieczyszczenia odpadami komunalnymi
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	6. Zakaz melioracji. 7. Ograniczenie sposobu gospodarki leśnej, 8. Zakaz zabudowy doliny rzeki.

	9. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych. 10. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki
Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Źródlika rzeki Topiel”
Symbol na mapie	pZPK-2
Położenie	Proponowany obszar obejmuje całą górną dolinę rzeki Topiel – od porzuconej osady Krępa w górę rzeki.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Topiel wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnym, zbiorowiskami źródłiskowymi oraz elementami kulturowymi – stary XIX w. cmentarz zachowanymi nagrobkami, ruiny młyna i osady.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina źródłowego odcinka rzeki Topiel obfitująca w źródła bijące ze stoków z dobrze zachowanymi zbiorowiskami leśnymi, zwłaszcza źródłiskowymi <i>Cardamino-Alnetum</i> , łęgowymi <i>Fraxino-Alnetum</i> , buczynami <i>Luzulopilosae-Fagetum</i> . Lokalny korytarz ekologiczny. Dolinę rzeczki zamyka opuszczona osada z ruinami młyna i cmentarz z połowy XIX w. na szczycie skarpy doliny.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Źródłiskowe lasy olszowe na niżu (kod 91E0-4) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110)
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> .
Konwencja Berneńska	uszatka <i>Asio otus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , krętogłów <i>Jynx torquilla</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubotka <i>Lophophanes cristatus</i> , czarnogłówka <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, zanieczyszczenia odpadami komunalnymi
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	6. Zakaz melioracji. 7. Zakaz zabudowy doliny rzeki. 8. Stopniowa eliminacja gatunku obcego geograficznie i ekologicznie – świerka zwyczajnego. 9. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych. 10. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki.
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa”
Symbol na mapie	ZPK-3
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje dolinę rzeki Bukowa wraz z przyległymi lasami.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Bukowa wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu i mało zniekształconymi zespołami leśnymi, stanowiskami gatunków chronionych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina rzeki Bukowa o charakterze zbliżonym do naturalnego o krętym przebiegu płynącej w charakterystycznej głębokiej dolinie. Rzeka stanowi lokalny korytarz

	<p>ekologiczny. Na obszarach wilgotnych zbiorowiska lasów łągowych <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsów porzeczkowych <i>Ribeso nigri-Alnetum</i>, na terenach wyżej położonych lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i></p> <p>Korytarz migracyjny o charakterze lokalnym.</p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160)
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> .
Konwencja Berneńska	sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubotka <i>Lophophanes cristatus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> , muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Gospodarka leśna – zrębowa, melioracje przyległych terenów, zabudowa hydrotechniczna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	6. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 7. W uprawach stosować gatunki zgodne z roślinnością potencjalną. 8. Nie zalesiać nadrzecznych polan i halizn. 9. Wzdłuż rzeki pozostawiać pasy starego drzewostanu o szer. min. 50 m. 10. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki.
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Liśnicy”
Symbol na mapie	ZPK-4
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje całą dolinę rzeki Liśnica (Leśnica) od miejscowości Dobrowa przez Żytekowo do granic miasta Białogard.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Liśnicy wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi, źródłami w zboczu doliny, stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz historyczną zabudową trasy kolei wąskotorowej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rzeka o charakterze zbliżonym do naturalnego o wartkim nurcie. Dno doliny w przeważającym zakresie porasta kompleks leśny, stanowiący lokalny korytarz ekologiczny zbudowany głównie przez lasy łągowe <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsy porzeczkowe <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> . Pomiędzy Żytekowem a Białogardem występuje większa powierzchnia przylegających pól uprawnych. z cyrkami źródłowym w na północnej stronie doliny, roślin chronionych i rzadkich –porzeczką czarna, skrzyp zimowy, kruszczyk szerokolistny i k. rdzawoczerwony. W granicach ZPK przejście nad rzeką trasy kolejki wąskotorowej z efektownym stuletnim mostem. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt, takich jak minóg strumieniowy <i>Lampetraplaneri</i>

Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> .
Konwencja Berneńska	minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> puszczyk <i>Strix aluco</i> , krętogłów <i>Jynx torquilla</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubotka <i>Lophophanes cristatus</i> , sikora uboga <i>Poecile palustris</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pęczacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> ,
Zagrożenia	Zanieczyszczenia wód z miejscowości w górze rzeki, gospodarka leśna zrębowa, zabudowa koryta rzeki,
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	5. Wyłączyć obszar z gospodarstwa zrębowego. 6. W odnowieniach stosować gatunki zgodne z roślinnością potencjalną. 7. Rozszerzyć pas leśny zabezpieczający rzekę przed spływem zanieczyszczonych rolniczo wód z pól (od strony południowej) i w sąsiedztwie miasta Białogard 8. Nie usuwać wywrotów drzew z rzeki
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla”
Symbol na mapie	ZPK-5
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje dolinę rzeki Chotla wraz z leżącymi na skarpie grądami i zbiorowiskami lasów bagiennych w dnie doliny
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Chotla wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi na jej zboczach oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz z występującymi starorzeczami, fragmentami zbiorowisk nadrzecznych zarośli wiklin i olsami, wypasanymi łąkami świeżymi oraz zabudową rzeki – stawy pstrągowe.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina wartko płynącej – „pstrągowej” rzeki Chotla na odcinku leśnym i przyujściowym o charakterze zbliżonym do naturalnego. Na obszarach wilgotnych zbiorowiska lasów łągowych <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsów porzeczkowych <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> , na terenach wyżej położonych i skarpach lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i> , na mniejszych powierzchniach – kwaśne dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> .

	W dnie doliny zbiorowiska łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> , mozaika szuwarów <i>Phragmition</i> i <i>Magnocaricion</i> , łąk wilgotnych <i>Calthion</i> i ziołorośli <i>Filipendulion</i> oraz zbiorowiska ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i> . Na terenie proponowanego ZPK położone jest słowiańskie grodzisko i efektowny kamienno-ceglany most łukowy na Chotli.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) Kwaśne dąbrowy <i>Quercetea roboli-petraeae</i> (kod 9190) Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430) wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>
Dyrektywa ptasia	Łęgowe: żuraw <i>Grus grus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> ,
Konwencja Berneńska	żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , żaba śmieszka <i>Pelophylax ridibundus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> żuraw <i>Grus grus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i> , makolągwa <i>Linaria cannabina</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , kulczyk <i>Serinus serinus</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , sosnówka <i>Periparus ater</i> , czubotka <i>Lophophanes cristatus</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , muchotłówka szara <i>Muscicapa striata</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> ,
Zagrożenia	Gospodarka leśna, zabudowa koryta rzeki, zanieczyszczenia wód, wędkarstwo, zanieczyszczeni odpadami komunalnymi
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	5. Zakaz cięć rębnych w obrębie doliny rzeki ze szczególnym uwzględnieniem skarp z grądami, w przylegających do doliny drzewostanach preferować gatunki rodzime – graba, brzozę, dęby; w odnowieniach nie wprowadzać gatunków obcych, maksymalnie wykorzystywać mikrosiedliska. 6. Nie oczyszczać koryta rzeki (w znaczeniu regulacji rzeki, usuwania roślinności, powalonych drzew etc.). Nie prowadzić jakiegokolwiek zabudowy w obrębie doliny rzeki. 7. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych 8. Rozwiązać gospodarkę ściekową we wioskach leżących nad rzeką – kanalizacja-oczyszczalnie.
Forma ochrony i nazwa	Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórze”
Symbol na mapie	ZPK-6
Położenie i powierzchnia	Proponowany obszar obejmuje lokalne wzniesienie pomiędzy wsiami Zagórze – Stanomino-Rychowo, L-ctwo Stanomino.

Przedmiot i cel ochrony	Proponowany obszar ZPK obejmuje lokalne wzniesienie morenowe w obrębie dość płaskiej moreny dennej pokryte mieszanymi lasami z mozaiką siedlisk, źródłiskami i oczkami wodnymi.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przedmiotem ochrony jest mozaika siedlisk i zbiorowisk łągów <i>Fraxino-Alnetum</i> , olsów źródłiskowych, buczyn kwaśnych <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> i żyznych <i>Galio odorati-Fagetum</i> oraz grądów <i>Stellario-</i> . Biotop licznych gatunków chronionych zwierząt i roślin.
Ocena walorów	Obiekty o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110) Żyzne buczyny nizowe <i>Galio odorati-Fagetum</i> (kod 9130) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> (gniazdowanie możliwe), kania ruda <i>Milvus milvus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>
Konwencja Berneńska	żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> , wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , borsuk europejski <i>Meles meles</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , jastrząb <i>Accipiter gentilis</i> , bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> , uszatka <i>Asio otus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i> , grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i> , czyż <i>Spinus spinus</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , czubatka <i>Lophophanes cristatus</i> , sikora uboga <i>Poecile palustris</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , mysikrólik <i>Regulus regulus</i> , zniczek <i>Regulus ignicapilla</i> , pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i> , pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> , muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Gospodarka leśna - wielkopowierzchniowe zręby, brak uwzględniania w odnowieniach mozaiki mikrosiedlisk oraz gatunków zgodnych z roślinnością potencjalną
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	5. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 6. Zakaz odwadniania bagiennych olsów. 7. Utrzymanie śródleśnych stawów. 8. Stosowanie w odnowieniach gatunków zgodnych z roślinnością potencjalną.

Tabela 36. Proponowane obszary chronionego krajobrazu

Forma ochrony i nazwa	Obszary chronionego krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino”
Symbol na mapie	OChK-1
Położenie i powierzchnia	Południowa część gminy Białogard (pozostała część gmina Rąbino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest całość wysoczyzny morenowej pomiędzy Podwilczem–Rychówkiem–Sińcami–Gruszewem–Nawino Kolonia i dalej na południe wzdłuż doliny Mogilicy, stanowiącej północną część wysoczyzny Łobeskiej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks leśny przy południowej granicy gminy budują zarówno bory sosnowe <i>Leucobryo-Pinetum</i> , jak i lasy liściaste: grądy <i>Stellario-Carpinetum</i> , kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> , kwaśne dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> . Dolinom cieków towarzyszą łęgi jesionowo-olszowe <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsy źródliskowe i olsy porzeczkowe <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> . Ekosystemy torfowiskowe oraz brzeziny bagienne na torfach. Ichtiofauna reprezentowana przez 3 gatunki: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> , łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> , głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110) Kwaśne dąbrowy <i>Quercetea roboli-petraeae</i> (kod 9190) Trofowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120) Bory i lasy bagienne (kod 91D0) <i>Minóg strumieniowy Lampetra planeri</i> Łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , zalotka większa <i>Leucorhina pectoralis</i> , wilk szary <i>Canis lupus</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> , karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>
Dyrektywa ptasia	lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> , trzmielojad <i>Pernis apivorus</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , kania ruda <i>Milvus milvus</i> , włochatka <i>Aegolius funereus</i> , dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> , lerka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , muchotówka mała <i>Ficedula parva</i>
Konwencja Berneńska	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> , łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaba wodna <i>Pelophylax kl. esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zalotka większa <i>Leucorhina pectoralis</i> jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> ,

	<p>jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>, wilk szary <i>Canis lupus</i>, wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>, borsuk europejski <i>Meles meles</i>, gronostaj europejski <i>Mustela erminea</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i>,</p> <p>lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, trzmiełojad <i>Pernis apivorus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, krogulec <i>Accipiter nisus</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>, włochatka <i>Aegolius funereus</i>, uszatka <i>Asio otus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>, kobuz <i>Falco subbuteo</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, srokosz <i>Lanius excubitor</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, dzwonec <i>Chloris chloris</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, kulczyk <i>Serinus serinus</i>, czyż <i>Spinus spinus</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, sosnowka <i>Periparus ater</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, sikora uboga <i>Poecile palustris</i>, czarnogłówek <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, oknówka <i>Delichon urbicum</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, gajówka <i>Sylvia borin</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>, kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>, pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>, kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i></p>
Zagrożenia	Intensywna penetracja ludzka, zanieczyszczenie odpadami komunalnymi, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej oraz uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 8. Zakaz melioracji odwadniających, 9. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 10. Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy. 11. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 12. Ograniczenie liczby pomostów w obrębie jezior wykorzystywanych rekreacyjnie 13. Uprzątnięcie terenu,
Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Środkowej i Dolnej Radwi”
Symbol na mapie	OChK-2
Położenie i powierzchnia	Cała dolina rzeki Radwi od dopływu Chotli do ujścia Parsęty.

Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dolina i nurt rzeki Radew, na odcinku od ujścia Chotli do granicy gminy a dalej do ujścia w Karlinie do Parsęty.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Szeroka dolina meandrującej rzeki Radew tworząca liczne zakola i starorzecza. Kompleks szuwarów właściwych <i>Phragmition</i> i turzycowych <i>Magnocaricion</i> , ziołorośli nadrzecznych <i>Convolvuletalia sepium</i> . Zbiorowiska leśne to głównie łągi jesionowo-olszowe <i>Fraxino-Alnetum</i> . W Parsęcie stwierdzono cenne gatunki ryb i minogów: minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i> , pstrąg potokowego/ troć wędrowną <i>Salmo trutta</i> , głowacza białołętowego <i>Cottus gobio</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i> . Biorąc pod uwagę podobieństwo w morfologii obu rzek i bliskość stanowisk gatunki te niewątpliwie występują na proponowanym obszarze. Ponadto łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> występuje w zarybieniach. Malakofauna jest reprezentowana przez skójkę gruboskorupową <i>Unio crassus</i>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.
Dyrektywa siedliskowa	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150) Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430) Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Ichtiofauna jest reprezentowana przez: łososa atlantyckiego <i>Salmo salar</i> , minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i> , głowacza białołętowego <i>Cottus gobio</i> . Skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> , nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , bąk <i>Botaurus stellaris</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , lerkka <i>Lullula arborea</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>
Konwencja Berneńska	Odnotowano 3 przedstawicieli ichtiofauny: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> , łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i> żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> , nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> derkacz <i>Crex crex</i> , zielonka <i>Porzana parva</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , , bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , bąk <i>Botaurus stellaris</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , puszczyk <i>Strix aluco</i> , krętogłów <i>Jynx torquilla</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , makolągwa <i>Linaria cannabina</i> , szczygieł <i>Carduelis carduelis</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , brzęczka <i>Locustella luscinioides</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , oknówka <i>Delichon urbicum</i> , dymówka <i>Hirundo rustica</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus</i>

	<i>rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> , kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i> ,
Zagrożenia	Penetracja ludzka, składowanie odpadów w lesie, zanieczyszczenia komunalne w korycie rzeki, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej, ponadto odcinki rzek zostały skrócone i skierowane w nowe koryta co może uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych. Likwidacja skarp i powalonych drzew z nurtu rzeki. Nadmierny rozwój turystyki kajakowej w okresie kwiecień-lipiec
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Postuluje się: 11. Objęcie proponowanego obszaru wskazaną formą ochrony, 12. Regularne czyszczenie doliny rzeki z odpadów komunalnych 13. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 14. Nie usuwać drzew powalonych do rzeki. 15. Nie umacniać brzegów, nie uzupełniać podmytych skarp.
Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Parsęty”
Symbol na mapie	OChK-3
Położenie i powierzchnia	Obejmuje całą dolinę rzeki Parsęty wraz z jeziorami i oczkami wodnymi w obrębie południowej części gminy Białogard w tym Jezioro Rybackie oraz Jezioro Byszyńskie.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest cała dolina rzeki wraz z terenami jezior w południowej części gminy Białogard
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przełom Parsęty przez wysoczyznę morenową w okolicy wsi Osówko-Rzyszczewo na tym odcinku różnica wysokości pomiędzy dnem doliny a szczytami okalających je wzniesień sięga do 40 m (na 200 m odcinku), meandry Parsęty w szerokiej bagiennej dolinie pomiędzy Rogowem a Białogardem. W szerszych odcinkach doliny Parsęty zbiorowiska otwarte – łąki świeże <i>Arrhenatherion</i> i wilgotne <i>Calthion</i> , ziołorośla <i>Filipendulion</i> , szuwary właściwe <i>Phragmition</i> i wielkoturzycowe <i>Magnocaricion</i> . Niewielkie powierzchnie siedlisk leśnych, głównie łągów jesionowo-olszowych <i>Fraxino-Alnetum</i> , a także łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> i towarzyszące im ziołorośla nadrzeczne <i>Convolvuletalia sepium</i> . Na odcinku przełomowym płaty kwaśnych buczyn <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> i grądów <i>Stellario-Carpinetum</i> . Fragment borów sosnowych: świeżych <i>Leucobryo-Pinetum</i> i suchych <i>Cladonio-Pinetum</i> . Rzeka Parsęta wraz z jej dopływami jest zarybiana łososiem atlantycki. Ponadto występuje tu minóg strumieniowy, głowacz białołety i piekielnica. Malakofauna jest reprezentowana przez skójkę gruboskorupową <i>Unio crassus</i>
Ocena walorów	Obiekt o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
Dyrektywa siedliskowa	Ziołorośla nadrzeczne (kod 6430) Niżowe łąki świeże użytkowane ekstensywnie (kod 6510) Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Kwaśne buczyny <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> (kod 9110) Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> (kod 9160) Śródlądowy bór chrobotkowy (kod 91T0)

	<p>Ichtyofauna jest reprezentowana przez: łosoś atlantyckiego <i>Salmo salar</i>, minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, głowacz biało płetwego <i>Cottus gobio</i>.</p> <p>skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>, traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>, trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>, czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>,</p>
Dyrektywa ptasia	<p>lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, włochatka <i>Aegolius funereus</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, lerka <i>Lullula arborea</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i></p>
Konwencja Berneńska	<p>Odnotowano 3 przedstawicieli ichtyofauny: minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i>, traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>, kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>, ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>, żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i>, żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>, żaba śmieszka <i>Pelophylax ridibundus</i>, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>, czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>, wydra europejska <i>Lutra lutra</i>, jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i>, jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>, padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>, karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>, wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, borsuk europejski <i>Meles meles</i>, łasica pospolita <i>Mustela nivalis</i>, kuna leśna <i>Martes martes</i>, jelenń szlachetny <i>Cervus elaphus</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, krogulec <i>Accipiter nisus</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>, włochatka <i>Aegolius funereus</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, krętogłów <i>Jynx torquilla</i>, dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, wilga <i>Oriolus oriolus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>, świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>, świergotek łąkowy pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>, pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>, pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>, grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>, dzwonek <i>Chloris chloris</i>, makolągwa <i>Linaria cannabina</i>, krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>, szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>, trznadel <i>Emberiza citrinella</i>, potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>, czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>, czarnogłówek <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>, strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>, świerszczak <i>Locustella naevia</i>, oknówka <i>Delichon urbicum</i>, dymówka <i>Hirundo rustica</i>, świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, gajówka <i>Sylvia borin</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>, piegża <i>Sylvia curruca</i>, cierniówka <i>Sylvia communis</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i>, zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>, pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna</p>

	<i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> , kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i>
Zagrożenia	Stopień przekształcenia środowiska przyrodniczego tego terenu jest dość znaczny. Pierwotny krajobraz leśno-bagienny został zmieniony na krajobraz rolniczo-leśno-gospodarczy. Zagrożenie dla tego obszaru związane jest z dalszym przekształceniem tego terenu, prowadzącym do jeszcze silniejszej melioracji, przekształcenie użytków zielonych w rolne, degradacje torfów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	14. Zakaz melioracji odwadniających, 15. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 16. Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy. 17. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu. 18. Ograniczenie liczby pomostów w obrębie jezior wykorzystywanych rekreacyjnie 19. Uprzątnięcie terenu 20. Rezygnacja z usuwania rumoszu drzewnego z nurtu rzeki.

Tabela 37. Projektowane użytki ekologiczne

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Ols Rychówko”
Symbol na mapie	UE 1
Położenie i powierzchnia	Leśnictwo Stanomino, Nadl. Białogard, oddz. 443 i, j, k, l, m. Leży na północny zachód od m. Rychówko. Powierzchnia 10,67 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Eutroficzny źródłowy ols położony w polodowcowej dolinie.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dobrze wykształcony i zachowany płat olsu <i>Ribeso nigri – Alnetum</i> w niecce polodowcowej doliny zasilany w wodę wysiękami okresowych źródeł. Dobrze wykształcona charakterystyczna struktura – olsze na kępach. Na obrzeżach lasy dobrze rozwinięta warstwa krzewów takich jak kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i> , czeremcha zwyczajna <i>Padus avium</i> , porzeczka czarna <i>Ribes nigra</i> i dziki bez czarny <i>Sambucus nigra</i> . W runie turzycza zaostrzona <i>Carex gracilis</i> , wietlica samica <i>Athyrium filix-femina</i> , kosaciec żółty <i>Iris pseudacorus</i> , niecierpek pospolity <i>Impatiens noli-tangere</i> . Wśród mchów występują merzyk groblowy <i>Mnium hornum</i> , merzyk kropkowany <i>Rhizomnium punctatum</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	
Dyrektywa ptasia	Lęgowe: orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , gronostaj europejski <i>Mustela erminea</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 19 gatunków, w tym 18 lęgowych: muchotłówka mała <i>Ficedula parva</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , bogatka <i>Parus major</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , sikora uboga <i>Poecile palustris</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , czyż <i>Spinus spinus</i> , dzięcioł duży

	<i>Dendrocopos major</i> , orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające w dolinie, niewłaściwa gospodarka leśna, intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Wyłączenie z użytkowania rębego. - Przyhamowanie odpływu wody głównym rowem w celu zwiększenia wilgotności terenu np. poprzez system zastawek piętrzących. - Zalesienie pasa przyległych pól o szerokości 50 m jako strefy buforowej.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko”
Symbol na mapie	UE 2
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 75 n, 76 a, c, g, h, i, j. Leży na południe od m. Nosówko. Powierzchnia 39,08 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zmeliorowane w przeszłości torfowisko niskie.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W lokalnym obniżeniu terenu rozwija się mozaika siedlisk – drobnopowierzchniowe zróżnicowane zespoły turzyc i oczka wodne, łożowiska <i>Salicetum pentandro-cinerae</i> , płaty olsów <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> i <i>Sphagno squarrosae-Alnetum</i> . Podmokłości stanowią siedlisko rozrodu płazów oraz ostoję zwierząt kopytnych, w szczególności dzika euroazjatyckiego.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Bory i lasy bagienne (kod 91D0) Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 20 gatunków, w tym 25 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, zalesianie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji odwadniających. - Pozostawienie obiektu bez użytkowania, umożliwienie przebiegu naturalnego procesu sukcesji wtórnej.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa”
Symbol na mapie	UE 3
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 129 f. Leży na północ od miejscowości Buczek. Powierzchnia 1,91 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest silnie zarastające dystroficzne jeziorko z dobrze rozwiniętym pływającym płem mszarnym w postaci półwyspu.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne oczko wodne położone wśród lasów. Wykształcone pływające pło mszarne z żurawiną błotną <i>Oxycoccus palustre</i> , wełnianką pochwowatą <i>Eriphorum vaginatum</i> , rosiczką okrągłolistną <i>Drosera rotundifolia</i> . W części przybrzeżnej pło z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , sitem rozpierzchłym <i>Juncus effusus</i> oraz szuwary z pałką wąskolistną <i>Typha angustifolia</i> . W wodzie grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> oraz

	rdestnica pływająca <i>Potamogeton natans</i> . Obszar o lokalnym znaczeniu dla rozrodu herpetofauny.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> Ptaki – 9 gatunków, w tym 5 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, niszczenie pła przy brzegu jeziorka.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziorka. W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. Zakaz wykonywania nowych dojazdów przez wędkarzy.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Strefowe jeziorko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE 4
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 129 i. Leży na północ od miejscowości Buczek. Powierzchnia 4,37 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jeziorko z bardzo dobrze wykształconym szerokim płem, otaczającym je pasem łożowisk i przyległych bagiennych olsów. Oraz siedliska płazów i bezkręgowców.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające dośrodkowo dystroficzne jeziorko posiada bardzo dobrze wykształcone strefy: tafla wody z grzybieniami białymi <i>Nymphaea alba</i> , grązelem żółtym <i>Nuphar lutea</i> , rdestnicą pływającą <i>Potamogeton natans</i> , pło mszarne z turzycą nitkowatą <i>Carex lasiocarpa</i> , rosziczką okrągłolistną <i>Drosera rotundifolia</i> , żurawiną błotną <i>Oxycoccus palustre</i> , które przechodzi stopniowo w szuwar z siedmiopalecznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i> , zachylnikiem błotnym <i>Thelypteris palustris</i> i pałą wąskolistną <i>Typha angustifolia</i> , łożowisko z wierzbą uszatą <i>Salix aurita</i> i ostatnie stadium sukcesji ols <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> z porzeczką czarną <i>Ribes nigra</i> , kruszyną pospolitą <i>Frangula alnus</i> i bieliską siwą <i>Leucobryum glaucum</i> . W kotlinkach wypełnionych wodą występuje jest żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> , wążkrota zwyczajna <i>Hydrocotyle vulgaris</i> . Proponowany użytek stanowi miejsce rozrodu licznej populacji pospolitych bezkręgowców i płazów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>

Konwencja Berneńska	<p>Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>, żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i>, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>Ptaki – 12 gatunków lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, czarnogłówka <i>Poecile montanus</i>, modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>, bogatka <i>Parus major</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, kowalik <i>Sitta europaea</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i>, mysikrólik <i>Regulus regulus</i></p>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, wędkarstwo – budowa dojsć i pomostów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Zakaz wykonywania nowych dojsć przez wędkarzy.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Pływająca wyspa”
Symbol na mapie	UE 5
Położenie	Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 164 b. Leży na północ od drogi Buczek-Zaspy Małe. Powierzchnia 2,41 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dystroficzne śródleśne jezioro z pływającą wyspą – płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce wśród lasów iglastych na tafli zarastającego dośrodkowo jeziora dystroficznego wykształciło pło mszarne. Obficie rosną na nim rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> . W brzegowej partii występuje czermień błotna <i>Calla palustris</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , przygiełka biała <i>Rhynchospora alba</i> , turzycza dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny zwyczajnej. Przy południowo-wschodnim krańcu fragment szuwaru trzcinowo-paprociowy <i>Thelypteridi-Phragmitetum</i> z narecznicą błotną <i>Thelypteris palustris</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160)
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	<p>Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>, żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i>, żaba wodna <i>Pelophylax kl. esculentus</i>, ropucha szara <i>Bufo bufo</i>, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>, sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i></p> <p>Ptaki – 9 gatunków, w tym 6 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i>, piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>, pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>, kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>, strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>, rudzik <i>Erithacus rubecula</i></p>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, gospodarka łowiecka (poletka karmowe przy jeziorze).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.

	- Ograniczenie dokarmiania zwierzyny przy jezioru (sptyw biogenów z rozkładającej się karmy).
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Kijanki”
Symbol na mapie	UE 6
Położenie	Leśnictwo Dargikowo, Nadl. Białogard, oddz. 168 c. Leży na południe od drogi Buczek-Zaspy Małe. Powierzchnia 0,70 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Dystroficzne jezioro z płem mszarnym będące siedliskiem dla batrachofauny.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jezioro z dobrze wykształconym płem mszarnym, występuje tu wetniana wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> , turzycza dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> . O postępującej eutrofizacji świadczy występowanie gatunków siedlisk żyzniejszych takich jak pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , sit rozpierzchły <i>Juncus effusus</i> , uczepek trójlistkowy <i>Bidens tripartita</i> . Jezioro stanowi również miejsce rozrodu przynajmniej czterech gatunków płazów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelodytes kl. esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i>
Zagrożenia	Wędkarstwo, niewłaściwa gospodarka leśna, biwakowanie, zaśmiecenie terenu. Dla migrującej herpetofauny zagrożeniem jest też sąsiedztwo drogi asfaltowej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz prowadzenia prac melioracyjnych w sąsiedztwie jeziora. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Ograniczenie wjazdu i postoju samochodów przy torfowisku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Rozlewisko”
Symbol na mapie	UE 7
Położenie	W południowej części wsi Buczek, przy drodze polnej do lasu. Powierzchnia 6,27 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Śródłukowe rozlewisko w obniżeniu terenu otoczone turzycowiskiem i łożowiskiem będące miejscem bytowania wielu chronionych gatunków zwierząt.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozlewisko otoczone mozaiką szuwarów turzycowych i roślinności terenów podmokłych. Występuje tu manna jadalna <i>Glyceria fluitans</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , turzycza dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> , knieć błotna <i>Caltha palustris</i> , kosaciec żółty <i>Iris pseudacorus</i> , sit rozpierzchły <i>Juncus effusus</i> . W toni wodnej grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> . Miejsce rozrodu zróżnicowanej i licznej populacji batrachofauny. Nad obszarem regularnie żerują nietoperze mające kolonie rozrodcze w okolicy, być może również w miejscowości Buczek. Miejsce rozrodu pospolitych gatunków entomofauny. Atrakcyjne miejsce lęgowe dla ptaków.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150)

	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> ,
Konwencja Berneńska	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> Ptaki – 28 gatunków, w tym 15 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> .
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów), ścieki z pobliskich gospodarstw. Dla migrującej herpetofauny zagrożeniem jest też sąsiedztwo drogi asfaltowej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz odwadniania terenu. - Strefa buforowa w postaci pasa krzewów wokół jeziorka. Kanalizacja wioski.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy”
Symbol na mapie	UE 8
Położenie	Leśnictwo Czarnowęsy, Nadl. Białogard, oddz. 433 a, b. oraz przyległ rozlewisko po zachodniej stronie torowiska. Leży na południowy-zachód od m. Nawino. Powierzchnia 22,75 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Położone wśród pól naturalne, regenerujące się przejściowe torfowisko wraz z niewielkimi oczkami wodnymi otoczone przez pas łożowiska i młodego lasu olszowego. cenna populacja batrachofauny i liczna entomofauna.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przejściowe torfowisko mszarne wykształcone w śródpolnej niecce, gdzie w przeszłości eksploatowano torf. Na tafli oczek grzybień białe <i>Nymphaea alba</i> , żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> . Na torfowisku zarastającym oczka wodne występuje żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , turzyca nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> . Przy krawędzi torfowiska występuje pło z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , siedmiopalcznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i> . Oczka otaczają różnorodne szuwary – zachyłnikowy <i>Thelypteridi-Phragmitetum</i> , trzcinowy <i>Phragmitetum australis</i> , pałkowy <i>Typhaetum latifoliae</i> . Obrzeża porośnięte łożowiskami i młodymi laskami osikowymi. W sąsiedztwie stanowiska dwóch gatunków inwazyjnych, jakimi są rdestowiec ostrokończysty <i>Reynoutria japonica</i> i niecierpek gruczołowaty <i>Impatiens glandulifera</i> . Z punktu widzenia batrachofauny wyjątkowo cennym fragmentem obszaru jest rozlewisko na zachód od torowiska. Występuje tu wyjątkowo różnorodna populacja płazów w tym kumak niziny i pojedyncze osobniki traszki grzebieniastej. Niewielkie fragmenty terenu w sąsiedztwie nasypów kolejowych są również atrakcyjnym siedliskiem dla trzmieli i jaszczurki zwinki.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.

Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>
Konwencja Berneńska	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> , kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 38 gatunków, w tym 27 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , czarnogłówek <i>Poecile montanus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , gajówka <i>Sylvia borin</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, wędkarstwo – budowa dojazdów i pomostów, intensyfikacja rolnictwa (spływy biogenów).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz odwadniania. Budowa zastawki piętrzącej na rowie odwadniającym. - Ograniczenie liczby budowanych na ple stanowisk wędkarskich. - Utrzymanie pasa drzew i krzewów o szerokości 20 m wokół użytku jako strefy buforowej.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Modrzewnicowe bagno”
Symbol na mapie	UE 9
Położenie	Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 115 a. Leży na południowy-zachód od m. Podwilcze. Powierzchnia 0,79 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest torfowisko wysokie położone na skraju kompleksu leśnego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Niewielkie torfowisko wysokie w niecce terenu wśród borów sosnowych. Na obszarze torfowiska występuje modrzewnica zwyczajna <i>Andromeda polifolia</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , wełnianka szerokolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> . W części brzegowej torfowiska wykształciła się brzezina bagienna <i>Betuletum pubescentis</i> . Stanowi ono miejsce rozrodu licznej populacji ważek w tym zalotki większej.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120) Bory i lasy bagiennie (kod 91D0) Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>

Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, Ptaki – 18 gatunków, w tym 9 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , bogatka <i>Parus major</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające. Wędkarstwo – budowa dojsć i pomostów na ple.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz odwadniania. - Budowa zastawki piętrzącej na rowie odwadniającym. - Utrzymanie pasa drzew i krzewów o szerokości 20 m wokół użytku jako strefy buforowej. - Ograniczenie liczby budowanych na ple stanowisk wędkarskich
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ostrożeniowa łąka”
Symbol na mapie	UE 10
Położenie	Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 163 c. Leży na południowy-zachód od m. Podwilcze. Powierzchnia 3,15 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest śródleśna łąka wilgotna.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar śródleśnego zmeliorowanego niegdyś torfowiska niskiego, z obecnie występującą mozaiką siedlisk łąkowych i turzycowych. Stanowisko gatunków takich jak: ostrożeń warzywny <i>Cirsium oleraceum</i> , ostrożeń błotny <i>Cirsium palustre</i> , kukułka krwista <i>Dactylorhiza incarnata</i> , turzyca gwiazdkowata <i>Carex echinata</i> , turzyca prosowata <i>Carex panicea</i> , kozłek dwupienny <i>Valeriana dioica</i> , olszewnik kminkolistny <i>Selinum carvifolia</i> , rdest wężownik <i>Polygonum bistorta</i> . W brzeżnych partiach rozwijają się zarośla wierzby siwej <i>Salix cinerea</i> i olszy czarnej <i>Alnus glutinosa</i> . Obszar ma również pewne znaczenie dla entomofauny w tym dla trzmieli i czerwończyka nieparka.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>
Dyrektywa ptasia	Nie stwierdzono
Konwencja Berneńska	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Melioracje, niewłaściwa gospodarka łowiecka, niewłaściwa gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz melioracji odwadniających. Podwyższenie poziomu wody np. poprzez system zastawek piętrzących. W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Grzybieniowe stawy”
Symbol na mapie	UE 11
Położenie	Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 122 b. Leży na południe od drogi Podwilcze-Sławoborze (gmina Sławoborze). Powierzchnia 1,94 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest płytki eutroficzny staw z roślinnością przybrzeżną i wodną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastający staw, na tafli wody – grzebień biały <i>Nymphaea alba</i> , w strefie brzegowej szuwały turzycowe <i>Magnocaricion</i> , trzcinowe <i>Phragmites australis</i> i pałkowe <i>Typhaetum latifoliae</i> oraz łożowiska zbudowane z wierzby uszatej i wierzby iwy,

	którym towarzyszy kruszyna pospolita <i>Frangula alnus</i> i kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i> . Staw ma znaczenie dla płazów oraz rozmnaża się w nim duża populacja ważek w tym rodzajów <i>Libellula</i> , <i>Cordulia</i> , <i>Lestes</i> . Być może staw zasiedlony jest też przez <i>Leucorrhinia</i> , choć nie natrafiono na przedstawicieli tego rodzaju.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (kod 3150) Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>Esculentus</i> Ptaki – 24 gatunki, w tym 12 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i> , słowik szary <i>Luscinia Luscinia</i> .
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Wrzoścowy mszar”
Symbol na mapie	UE 12
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 514 f. Leży na wschód od drogi Białogard-Połczyn Zdrój. Powierzchnia 1,77 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko wysokie z wrzoścem bagiennym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W najmniej odwodnionej północno-wschodniej części torfowiska wysokiego rozwinięty zespół wrzośca bagiennego <i>Erico-Sphagnetum</i> z obficie występującym wrzoścem bagiennym <i>Erica tetralix</i> . Z innych gatunków występuje tutaj żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , modrzewnica zwyczajna <i>Andromeda polifolia</i> , rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , wełnianka szerokolistna <i>Eriophorum latifolium</i> , a także siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , turzyca dzióbkwata <i>Carex rostrata</i> , szale jadowity <i>Cicuta virosa</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny. Wykonanie rowu w południowej części spowodowało częściowe odwodnienie niecki i przyspiesza ekspansję wierzb, sosny i brzozy.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej regeneracji (kod 7120)
Dyrektywa ptasia	brak
Konwencja Berneńska	jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, sukcesja wtórna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Ograniczenie odpływu wody, budowa zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.

	- Aktywna ochrona – usunięcie nalotu sosny i brzozy na terenie torfowiska.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Bażynowe torfowisko”
Symbol na mapie	UE 13
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 522 h. Leży na północ od drogi Przegonia-Podborsko (gmina Tychowo). Powierzchnia 1,58 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko przejściowe z pozostałością jeziora dystroficznego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Na tafli wody niewielkiego jeziora dystroficznego zespół lili wodnych <i>Nymphaetum albae</i>. Torfowisko przejściowe zachowało się jeszcze w zachodniej części wydzielenia. Występuje tu wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i>, wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i>, roszciska okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i>, żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i>, siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i>, turzyca nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i>, turzyca dzióbkowata <i>Carex rostrata</i>, czermień błotna <i>Calla palustris</i>. Torfowisko zarasta nalotem sosny. Pozostała część zagłębienia porośnięta mozaiką szuwarów z turzycą siwą <i>Carex canescens</i>, turzycą zaostrzoną <i>Carex gracilis</i>, sitem rozpięchłym <i>Juncus effusus</i>, pałka szerokolistną <i>Typha latifolia</i> oraz płatami łozowisk.</p> <p>W przeszłości dla osuszenia oczko zostało odwodnione głębokim rowem, na którym obecnie wybudowano zastawkę podpiętrzającą wodę, lecz proces osuszenia i zarastania jest daleko posunięty.</p> <p>Na skarpie przy południowym brzegu zagłębienia, wśród boru sosnowego, stanowisko bażyny czarnej <i>Empetrum nigrum</i>. Obszar przedstawia znaczenie również dla entomofauny i batrachofauny.</p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Ograniczenie odpływu wody, kontrola stanu zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszarny staw”
Symbol na mapie	UE 14
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 556 c. Leży na północ od drogi Przegonia-Podborsko (gmina Tychowo). Powierzchnia 2,48 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jezioro z płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jezioro z zespołem lili wodnych <i>Nymphaetum albae</i> . Na tafli jeziora nasuwa się dobrze wykształcone pło mszarne, na którym występuje bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i> , wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , roszciska okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> ,

	czermień błotna <i>Calla palustris</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny. Obszar przedstawia znaczenie również dla entomofauny i batrachofauny.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160) karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Niewłaściwa gospodarka leśna, rybactwo – dzierzawa wody, bezpośrednie sąsiedztwo szosy powiatowej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Pozostawienie w cięciach rębnych pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół całego wydzielenia. - Zakaz połowów sieciowych w jeziorku. Zakaz budowy pomostów i dojść do tafli wody. - Nasadzenie pasa krzewów rodzimych gatunków wzdłuż szosy.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie”
Symbol na mapie	UE 15
Położenie	Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 481 h, 509 l, m, 510 g, 522 c, d. Leży na południowy-wschód od m. Przegonia. Powierzchnia 36,60 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne mezotroficzne śródlądne jezioro z wyspą, wraz z przyległym kompleksem torfowisk, szuwarów, źródlisk oraz brzezin i olsów oraz siedliskami fauny. Miejsce lęgowe ptaków wodno-błotnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Jezioro mezotroficzne, w którego wodach występuje osoka aloesowata <i>Stratio tesaloides</i> , żabiścik pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> , grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> , z przybrzeżnym pasem szuwarów budowanych przez jeżogłówkę gałęzistą <i>Sparganium erectum</i> , szalej jadowity <i>Cicuta virosa</i> , trzcinę pospolitą <i>Phragmites australis</i> , tatarak zwyczajny <i>Acorus calamus</i> . W południowej części zarośniętej już misy jeziornej wykształcił się rozległy szuwar zachylnikowy <i>Thelypteridi-Phragmitetum</i> przechodzący w szuwar pałki szerokolistnej <i>Thyphetum latifoliae</i> oraz szuwały turzycowe z turzycą dzióbkową <i>Carex rostrata</i> i turzycą brzegową <i>Carex riparia</i> . W zboczach przy zachodnim brzegu wykształciły się olsy źródliskowe. W południowej części użytku zagłębienie terenowe związane z jeziorem porasta mozaiką szuwarów, zbiorowisk łożowych oraz pasami olsu <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> . Z punktu widzenia chronionej fauny najcenniejszym fragmentem obszaru jest część wschodnia, w której mamy do czynienia z wypłyconiami i mniejszą presją ryb. Fragment ten zasiedlają liczne płazy, ma on też znaczenie dla ważek. Obszar ma również znaczenie dla żerowania różnych gatunków ssaków.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Niżowy łąg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i> (kod 91E0-3) Źródliskowe lasy olszowe na niżu (kod 91E0-4) Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej regeneracji (kod 7120) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> , zalotka większa <i>Leucorhinia pectoralis</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , nocek <i>Myotis sp.</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i>

Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i> (lęgu nie potwierdzono, jednak w obu latach badań obserwowano parę ptaków, dogodne warunki do gniazdowania na resztkach starych pomostów wędkarskich bez połączenia z lądem), błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i>
Konwencja Berneńska	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba śmieszka <i>Pelophylax ridibundus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zalotka większa <i>Leucorhina pectoralis</i> , wydra europejska <i>Lutra lutra</i> , padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> , borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i> , nocek <i>Myotis sp.</i> , wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , borsuk europejski <i>Meles meles</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> Ptaki – 43 gatunki, w tym 21 lęgowych: żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , brzęczka <i>Locustella luscinioides</i> , strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , rudzik <i>Erithacus rubecula</i>
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna, wędkarstwo (liczne pomosty wędkarskie), zaśmiecenie terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku. - Zakaz użytkowania rębniami zupełnymi olsów źródliskowych. - Zakaz melioracji odwadniających. - Ograniczenie liczby pomostów i dojść do tafli wody. - Kontrola czystości terenu.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ciemne jeziorko”
Symbol na mapie	UE 16
Położenie	Leśnictwo Gąsków, Nadl. Białogard, oddz. 538 c, d. Leży na południe od m. Laski. Powierzchnia 0,73 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Śródleśne jeziorko wraz z otaczającym je drzewostanem.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające oczko, w toni wodnej pływacz pośredni <i>Utricularia intermedia</i> , rdestnica pływająca <i>Potamogeton natans</i> , w pasie przybrzeżnym fragmenty pła torfowcowego z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , siedmiopalecznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i> i turzycą siwą <i>Carex canescens</i> . Jeziorko otaczają szuwary budowane przez gatunki takie jak pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , tatarak pospolity <i>Acorus calamus</i> , sit rozpięzchły <i>Juncus effusus</i> i jeżogłówka gałęzista <i>Sparganium erectum</i> oraz łożowiska. Oczko odwadniane jest przez rów. W otoczeniu bór sosnowy.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (kod 7140) Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160)
Dyrektywa ptasia	Nie stwierdzono
Konwencja Berneńska	Żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>Esculentus</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>

Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Stopniowa eliminacja odwodnienia przez budowę zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Podłużne torfowisko”
Symbol na mapie	UE 17
Położenie	Leśnictwo Dargikowo, Nadl. Białogard, oddz. 183 c. Położony za południe od m. Buczek. Powierzchnia 1,15 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko wysokie w obniżeniu terenowym, w kompleksie borów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dobrze wykształcone torfowisko wysokie z wieloma gatunkami roślin, wśród nich rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i> , żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i> , welnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , torfowiec błotny <i>Sphagnum palustre</i> , płonnik pospolity <i>Polytrichum commune</i> . Torfowisko zarasta nalotem sosny i brzozy.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowisko wysokie z roślinnością torfotwórczą (kod 7110)
Dyrektywa ptasia	Nie stwierdzono
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>
Zagrożenia	Zmiana reżimu hydrologicznego, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji odwadniających. Ograniczenie odpływu wody, budowa zastawki piętrzącej. - W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko średnie”
Symbol na mapie	UE 18
Położenie	Leśnictwo Gąsków, Nadl. Białogard, oddz. 539f. Leży na południe od m. Laski. Powierzchnia 2,24 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko wysokie w obniżeniu terenowym, w kompleksie borów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Torfowisko z roślinnością wodną sprzyjającą rozwojowi populacji ważek i innych bezkręgowców. Występują tu m.in. zalotka większa oraz populacja płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Stopniowa eliminacja odwodnienia przez budowę zastawki piętrzącej. W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Skrzypowe stawy”
Symbol na mapie	UE 19
Położenie i powierzchnia	Przy wschodniej granicy gminy, oddz. 299. Powierzchnia 2,42 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest stare wyrobisko gliny zalane wodą z wykształconą roślinnością szuwarową i przyległe zarastające eutroficzne oczko wodne.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W płytszych partiach dawnego wyrobiska wykształciły się zbiorowiska szuwarowe: szuwar skrzypowy <i>Equisetum fluviatilis</i> i tatarakowy <i>Acoetum calami</i> . Miejsce rozrodu dość licznej populacji płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i>
Konwencja Berneńska	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta complex</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> , kuna leśna <i>Martes martes</i> , sarna europejska <i>Capreolus Capreolus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i> , zimorodek <i>Alcedo atthis</i> , sosnowka <i>Periparus ater</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- W trakcie prac zrębowych pozostawienie pasa nienaruszonego drzewostanu o szerokości 30 m wokół granic użytku.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota”
Symbol na mapie	UE 20
Położenie	Obszar położony na północny-zachód od m. Lulewice. Powierzchnia 11,61 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Kompleks turzycowisk i torfowiska niskiego, oczek wodnych i łożowiska oraz siedliska płazów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W obrębie lokalnego obniżenia wykształcona mozaika szuwarów wielkoturzycowych <i>Magnocaricion</i> i właściwych <i>Phragmition</i> , urozmaicona oczkami wodnymi. Zbiorowiska nieleśne przeplatane są łożowiskami i młodocianymi lasami olszowymi.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>

Dyrektywa ptasia	derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>
Konwencja Berneńska	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> , dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , srokosz <i>Lanius excubitor</i> , pokrzywnica <i>Prunella modularis</i> , świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i> , pliszka żółta <i>Motacilla flava</i> , pliszka siwa <i>Motacilla alba</i> , makolągwa <i>Linaria cannabina</i> , trznadel <i>Emberiza citrinella</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i> , bogatka <i>Parus major</i> , świerszczak <i>Locustella naevia</i> , piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i> , pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i> , kapturka <i>Sylvia atricapilla</i> , gajówka <i>Sylvia borin</i> , jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> , piegża <i>Sylvia curruca</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> , strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i> , słowik szary <i>Luscinia luscinia</i> , słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i> , pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i> , kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i> ,
Zagrożenia	Melioracje odwadniające. Ewentualne zalesienia otaczających gruntów. Intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, wpływ nawozów). Bliskie sąsiedztwo czynnego odwiertu gazu i drogi dojazdowej do niego.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Zakaz melioracji odwadniających. - Nie zalesiać okolicznych gruntów. - Zachować ziołoroślowo-krzewiasty charakter okrajków wokół zabagnionego obniżenia.
Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Skryte kumakowisko”
Symbol na mapie	UE 21
Położenie	Obszar położony ok 2,3 km na południowy-zachód od m. Rarwino, w sąsiedztwie żwirowni przy granicy gminy. Powierzchnia 0,94 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zespół niewielkich podmokłości o podłożu gliniastym będącym siedliskiem płazów i bezkręgowców.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozlewisko w niewielkim zagłębieniu otoczone młodą monokulturą sosnową. Bogata roślinność wodna i szuwarowa daje schronienie ptakom oraz zwiększa atrakcyjność siedliska dla płazów oraz bezkręgowców, szczególnie ważek. Noclegowisko żurawi (do 70 os.). Żerowisko bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i> .
Ocena walorów	
Dyrektywa siedliskowa	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>
Dyrektywa ptasia	żuraw <i>Grus grus</i>
Konwencja Berneńska	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i> , żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> , potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i> , pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , cierniówka <i>Sylvia communis</i> ,
Zagrożenia	Największym zagrożeniem jest ryzyko osuszenia terenu i poszerzenie obszaru żwirowni. Ryzyko prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej w sąsiedztwie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	- Jak najszybsze powołanie użytku celem ochrony prawnej obszaru. - Zaniechanie intensywnej gospodarki leśnej w odległości 30 m od granic obszaru.

Tabela 38. Projektowane obszary cenne

Symbol na mapie	OC 1
Opis obszaru	<p>Kompleks łąk na torfowisku niskim. Występowanie gatunków łąkowych z klasy <i>Molinio-Arrenatheretea</i>, np. groszek łąkowy <i>Lathyrus pratensis</i>, wyka ptasia <i>Vicia cracca</i>, jaskier ostry <i>Ranunculus acris</i>, koniczyna łąkowa <i>Trifolium pratense</i>, babka lancetowata <i>Plantag. olanceolata</i>, wyczyniec łąkowy <i>Alopecurus pratensis</i>, kłosówka wełnista <i>Holcus lanatus</i> i inne. Obszar występowania populacji jaszczurki zwinki <i>Lacerta agilis</i> i jaszczurki żyworodnej <i>Zootoca vivipara</i>. Wykorzystywane również przez sarnę europejską <i>Capreolus capreolus</i> i jako żerowisko karlika malutkiego <i>Pipistrellus pipistrellus</i>.</p> <p>Obszar o dużym znaczeniu dla awifauny, sukcesywnie tracący swe walory wskutek silnego odwodnienia. Lęgowe są tu m. in.: derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>, lerka <i>Lullula arborea</i>, jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>.</p> <p>Gatunki niełęgowe, to m. in.: siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>, łęczak <i>Tringa glareola</i>, bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>, czapla biała <i>Ardea alba</i>, błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i>, błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>, bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>.</p> <p>Występuje tu minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> i śliz <i>Barbatula barbatula</i>.</p> <p>Wskazania konserwatorskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naprawa i uzupełnienie istniejących urządzeń do regulacji poziomu wody, np. w ramach programów małej retencji i dostosowania do zmian klimatu. Sterowanie poziomem wody naśladując naturalne cykle, tj. zatrzymywanie wody w okresie IX-V i sukcesywnie jej oddawanie w okresie wiosny i lata. - Wykluczenie tego terenu z zabudowy. - Zakaz zmiany sposobu użytkowania gruntów. Wskazana jest ekstensywna gospodarka łąkowa lub pastwiskowa z wykorzystaniem udziału w programach rolnośrodowiskowych.
Symbol na mapie	OC 2
Opis obszaru	<p>Liliowe jeziorka. Leśnictwo Redlino, Nadl. Białogard, oddz.144 h (część). Leży na północny-zachód od drogi Redlino-Lulewice. Dwa niewielkie zarastające oczka ze stanowiskiem grzybieni białych <i>Nymphaea alba</i> i grzybieni północnych <i>Nymphaea candida</i>. W strefie szuwarów bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i>, turzycza nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i>, ponikło błotne <i>Eleocharis palustris</i>, turzycza dzióbkowata <i>Carex rostrata</i>, manna mielec <i>Glyceria maxima</i>. Oczka otacza szuwar trzcinowy i łozowiska z wierzbą uszatą <i>Salix aurita</i>. Osuszenie terenu, niewłaściwa gospodarka leśna (stosowanie zrębów zupełnych). Oczka zasiedlone są przez liczną populację żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> i żeby trawnej <i>Rana temporaria</i> oraz żab zielonych. Dodatkowo otaczający las stanowi siedlisko biegaczy m. in. biegacza skórzastego <i>Carabus coriaceus</i>, ogrodowego <i>C. hortensis</i> i zwężonego <i>C. convexus</i>. W sąsiedztwie lęgowe m.in.: żuraw <i>Grus grus</i>, orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>.</p> <p>Zagrożeniem dla obszaru jest osuszenie terenu i prace zrębowe w sąsiedztwie.</p>
Symbol na mapie	OC 3 i OC 4
Opis obszaru	<p>„Kościernica I”, „Kościernica II”. Obszary położone na południowy-wschód od Kościernicy. Eutroficzne oczka wodne (okresowo częściowo wysychające) z pływaczem zwyczajnym <i>Utricularia vulgaris</i>, otaczające je szuwały z turzycą brzegową <i>Carex riparia</i>, turzycą</p>

	<p>sztynną <i>Carex elata</i>, tatarakiem zwyczajnym <i>Acorus calamus</i>, pałką wąskolistną <i>Typha angustifolia</i> oraz położonymi na obrzeżu zaroślami łożowisk i młodych lasków olszowych. Miejsce lokalnie ważne w oczyszczaniu spływających z pól wód. Dodatkowo oczka zasiedla niewielka populacja płazów głównie żab zielonych. Lęgowe m.in.: żuraw <i>Grus grus</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>. Zagrożenia: melioracje odwadniające, intensyfikacja rolnictwa na otaczających polach (przenawożenie, spływ nawozów).</p>
Symbol na mapie	OC 5
Opis obszaru	<p>Jodłowe torfowisko. Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 166 b. Leży na północ od drogi Buczek-Zaspy Małe. Mszarne torfowisko wysokie w przeszłości odwodnione i eksploatowane (torf), aktualnie regeneruje się wykształcając pła mszarne nasuwające się na powierzchnię oczek. Na płach rosną m.in. rosziczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i>, żurawina błotna <i>Oxycoccus palustris</i>, czermień błotna <i>Calla palustris</i>, bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i>, wełnianka wąskolistna <i>Eriophorum angustifolium</i>, w wodzie grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i>.</p> <p>Torfowiska zarasta nalotem sosnowym. torfowisko przesuszone, zwłaszcza od strony wschodniej, tu duży udział trzęślicy modrej <i>Molinia coerulea</i>. W otoczeniu torfowiska liczny udział odnawiającej się jodły. Pośród fauny obszaru dominują pospolite płazy i gady oraz liczna populacja ważek. Miejsce wykorzystywane jest również jako żerowisko nietoperzy. Zagrożeniem są melioracje odwadniające, niewłaściwa gospodarka leśna.</p>
Symbol na mapie	OC 6
Opis obszaru	<p>Żurawiniec. Leśnictwo Gąsków, oddz. 539 h. W niecce wśród borów iglastych wykształciło się torfowisko mszarne przejściowe z bagnicą torfową <i>Scheuchzeria palustris</i>, wełnianką wąskolistną <i>Eriophorum angustifolium</i>, żurawiną błotną <i>Oxycoccus palustris</i>. Torfowisko silnie przesuszone, zarastające sosną i brzozą omszoną. Zasiedla je populacja jaszczurki żyworodnej <i>Zootoca vivipara</i>. Miejsce polowania nietoperzy.</p>
Symbol na mapie	OC 7
Opis obszaru	<p>Grzybieniewy staw. Leśnictwo Przegonia, Nadl. Białogard, oddz. 467 c. Niewielkie zarastające śródlądne jezioro ze słabo wykształconym płem mszarnym oraz zespołem <i>Nuphaetum albae</i> w toni. Przy brzegach wąski pas pła z torfowcem błotnym <i>Sphagnum palustre</i>, bobrkiem trójlistkowym <i>Menyanthes trifoliata</i>, siedmiopalcznikiem błotnym <i>Comarum palustre</i>. Występuje również tojeść bukietowa <i>Lysimachia thysiflora</i> i turzyca dzióbkwata <i>Carex rostrata</i>. Presja ryb hamuje rozwój batrachofauny, występuje tu jedynie ropucha szara <i>Bufo bufo</i> i żaba trawna <i>Rana temporaria</i>.</p> <p>Zagrożeniem jest Wędkarstwo, niewłaściwa gospodarka leśna.</p>
Symbol na mapie	OC 8
Opis obszaru	<p>Zakole Radwi. Obszar pomiędzy nurtem Radwi pomiędzy mostem na niej w Karlinie i szosą w kierunku Białogardu. W starorzeczu występują grąźel żółty <i>Nuphar luteum</i>, żabiściek pływający <i>Hydrocharis morsus-ranae</i>. W strefie szuwarów pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i>, mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i>, trzcina pospolita <i>Phragmites australis</i>, jeżogłówka gałęzista <i>Sparganium erectum</i>, a także turzyca brzegowa <i>Carex riparia</i>, turzyca zaostzona <i>Carex gracilis</i>. W zbiorowiskach łąkowych kniec błotna <i>Caltha palustris</i>, rdest wężownik <i>Polygonum bistorta</i>, firletka poszarpana <i>Lychnis flos-cuculi</i>. Populacja pospolitych gatunków płazów. Lęgowe bąk <i>Botaurus stellaris</i>, łyska <i>Fulica atra</i>, wodnik <i>Rallus aquaticus</i>, perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>, gęgawa <i>Anser anser</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>.</p> <p>Ponadto w Parsęcie stwierdzono z gatunków cennych ryb i minogów stwierdzono minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i>, pstrąg potokowego/ troć wędrowną <i>Salmo trutta</i>, głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> i piekielnica <i>Alburnoides bipunctatus</i>. Biorąc pod</p>

	uwagę podobieństwo w morfologii obu rzek i bliskość stanowisk gatunki te niewątpliwie występują na proponowanym obszarze. Zagrożeniem są melioracje odwadniające, bliskość szosy do Białogardu (zagrożenie skażeniami chemicznymi – odpływ wód), niewłaściwa gospodarka rolna.
Symbol na mapie	OC 9
Opis obszaru	„Kumaki”. Obszar leży na południe od m. Rychówko, w zakręcie drogi do miejscowości. Śródpolne oczko porośnięte częściowo szuwarem budowanym głównie przez pałkę szerokolistną <i>Thypha latifolia</i> i mannę jadalną <i>Glyceria fluitans</i> , otoczone pastwiskiem. Charakterystyka oczka stwarza idealne warunki dla występującej tu populacji kumaka nizinnego <i>Bombina bombina</i> , rzekotki drzewnej <i>Hyla arborea</i> , żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> , żaby wodnej <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> . Nad obiektem polują również karliki malutkie <i>Pipistrellus pipistrellus</i> . Lęgowe łąbędz niemy <i>Cygnus olor</i> , kokoszka <i>Gallinula chloropus</i> , perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i> , łyska <i>Fulica atra</i> . Zagrożeniem dla tego obszaru jest osuszenie terenu.
Symbol na mapie	OC 10
Opis obszaru	Wronie Gniazdo. Obszar położony za zachód od m. Wronie Gniazdo. Eutroficzne oczka, pozostałości po ekstensywnych stawach rybnych, otoczone mozaiką łożowiska i szuwaru. Stanowiska takich gatunków jak wierzba szara <i>Salix cinerea</i> , sitowie leśne <i>Scirpus sylvaticus</i> , tojeść rozestana <i>Lysimachia nummularia</i> , turzycza pospolita <i>Carex nigra</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> . Płytkie zbiorniki w okresie wczesnowiosennym są doskonałym siedliskiem dla licznej populacji żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> . Występuje tu również ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , populacja żab zielonych oraz gronostaj <i>Mustela erminea</i> . Na obszarze polują też nietoperze z rodzaju <i>Pipistrellus</i> . Lęgowy słowik szary <i>Luscinia Luscinia</i> .
Symbol na mapie	OC 11
Opis obszaru	Łabędzi staw. We wschodniej części wsi Gruszewo, pomiędzy folwarkiem a parkiem. Niewielki eutroficzny staw z dobrze rozwiniętą strefą szuwarów, które buduje pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , manna mielec <i>Glyceria maxima</i> , móżga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i> . Od strony wsi intensywnie rozprzestrzenia się inwazyjny barszcz Sosnowskiego <i>Heracleum sosnowskyi</i> . Populacja żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> , ropuchy szarej <i>Bufo bufo</i> , żab zielonych <i>Rana esculenta</i> complex. Żerują tu również mroczki późne <i>Eptesicus serotinus</i> . Lęgowe łąbędz niemy <i>Cygnus olor</i> , gągoł <i>Bucephala clangula</i> , łyska <i>Fulica atra</i> , wodnik <i>Rallus aquaticus</i> , samotnik <i>Tringa ochropus</i> . Próby lęgu podejmowały rybitwy rzeczne <i>Sterna hirundo</i> .
Symbol na mapie	OC 12
Opis obszaru	„Nad Topielą”. Fragment doliny rzeki Topiel na południe od Stanomina. Fragmenty oddziałów leśnych 398, 399, 439 w leśnictwie Stanomino. Na terenie występują zbiorniki wodne otoczone szuwarami: trzcinowym <i>Phragmitetum australis</i> i pałkowym <i>Typhaetum latifoliae</i> oraz łożowiskiem <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> . Obszar porastają lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i> . Obszar cenny z punktu widzenia herpetofauny. Występują tu: kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> , rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, żaba wodna <i>Pelophylax</i> kl. <i>esculentus</i> , ropucha szara <i>Bufo bufo</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i> , ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i> , jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> . Na terenie polują również karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> , karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> .

	Miejsce występowania siniaka <i>Columba oenas</i> , trzmiełojada <i>Pernis apivorus</i> , bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i> .
Symbol na mapie	OC 13
Opis obszaru	„Przydrożne błota”. Ciąg zbiorowisk podmokłych w naturalnym obniżeniu terenowym Pomiedzy Jeziorem Byszyńskim a granicą gminy. Mozaika torfowisk przejściowych <i>Scheuchzerietalia palustris</i> , szuwarów wielkoturzycowych <i>Magnocaricion</i> , wilgotnych łąk <i>Calthion</i> , łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> i olsów porzeczkowych <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> . Wilgotny charakter terenu sprzyja wykorzystywaniu go jako żerowisko przez płazy i gady. Nad łąkami polują również borowce wielkie <i>Nyctalus noctula</i> . Miejsce lęgowe żurawia <i>Grus grus</i>
Symbol na mapie	OC 14
Opis obszaru	„Grążelowy staw”. Oddział leśny 486 m w leśnictwie Przegonia. Niewielkie śródleśne jeziorko zarastające płem mszarnym z czermienią błotną <i>Calla palustris</i> , bobrkiem trójlistkowym <i>Menyanthes trifoliata</i> , turzycą dzióbkowatą <i>Carex rostrata</i> . W toni wodnej grążel żółty <i>Nuphar luteum</i> . Populacja herpetofauny reprezentowana jest przez ropuchę szarą <i>Bufo bufo</i> , żabę trawną <i>Rana temporaria</i> i zaskrońca <i>Natrix natrix</i> . Obserwowano polującego zimorodka <i>Alcedo atthis</i> w sezonie lęgowym.
Symbol na mapie	OC 15
Opis obszaru	„Perkozowe jeziorko”. Zbiornik wodny na zachód od granic wsi Gruszewo. Niewielki eutroficzny zbiornik wodny, z dobrze rozwiniętą strefą szuwarów, które buduje przede wszystkim pałka szerokolistna <i>Typha latifolia</i> , manna mielec <i>Glyceria maxima</i> , tatarak zwyczajny <i>Acorus calamus</i> , mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i> . Na brzegach zbiornika bardzo licznie występuje barszcz Sosnowskiego <i>Heracleum sosnowskyi</i> . Występuje tu ropucha szara <i>Bufo bufo</i> i populacja żab zielonych. Nad zbiornikiem polują karliki większe <i>Pipistrellus nathusii</i> i mroczki późne <i>Eptesicus serotinus</i> . Lęgowe m.in.: łabędź niemy <i>Cygnus olor</i> , perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i> , łyska <i>Fulica atra</i> , wodnik <i>Rallus aquaticus</i> . Próby lęgu podejmowały rybitwy rzeczne <i>Sterna hirundo</i> .
Symbol na mapie	OC 16
Opis obszaru	Małe oczko śródpolne na południowy-zachód od Gruszewa. z dobrze rozwiniętą strefą szuwarową, które budują głównie turzycą brzegową <i>Carex riparia</i> , turzycą sztywną <i>Carex elata</i> oraz łożowiskami <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> . Wiosną zbiornik nadaje się bardzo dobrze na rozród płazów. Występuje tu populacja żaby moczarowej <i>Rana arvalis</i> , żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> i traszki zwyczajnej <i>Lissotriton vulgaris</i> . W późniejszym okresie niestety zbiornik dość mocno przesycha. Stwarza to wówczas warunki do żerowania dla kszczyka <i>Gallinago gallinago</i> .
Symbol na mapie	OC 17
Opis obszaru	Kompleks śródleśnych podmokłych łąk i zmeliorowanych torfowisk użytkowanych ekstensywnie. Znajdujące się tu rowy melioracyjne zajmuje populacja płazów: żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i> , żaba trawna <i>Rana temporaria</i> , żaby zielone <i>Rana esculenta</i> complex, ropucha szara <i>Bufo bufo</i> . Teren wykorzystywany jest również przez bobra europejskiego <i>Castor fiber</i> . Lęgowy kszczyk <i>Gallinago gallinago</i> , żuraw <i>Grus grus</i> , gąsiorek <i>Lanius collurio</i> , a w sąsiedztwie również kania ruda <i>Milvus milvus</i> .
Symbol na mapie	OC 18

Opis obszaru	Fragmenty Oddziałów leśnych 134, 133, 149 i 148 w I-ctwie Białogórzyno. Płaty kwaśnej dąbrowy <i>Quercetea robori-petraeae</i> o dużych walorach (obecność starodrzewu). Miejsce polowania borowca wielkiego <i>Nyctalus noctula</i> . Miejsce lęgowe bielika <i>Haliaetus albicilla</i> , dzięcioła czarnego <i>Dryocopus martius</i> , dzięcioła średniego <i>Dendrocopos medius</i> . Konieczne jest ustanowienie strefy ochronnej wokół gniazda bielika. Należy usunąć z sąsiedztwa gniazda zwyczajki myśliwskie (na odl. min. 200m).
Symbol na mapie	OC-19
Opis obszaru	Obszar cenny „Białogórzyno”. Leśnictwo Białogórzyno, Nadl. Białogard, oddz. 103 g, h, i, j, k. Leży na wchód od m. Białogórzyno, na krawędzi doliny Radwi. Wcinająca się w krawędź moreny dolinka wypełniona torfowiskiem niskim z dobrze wykształconymi zespołami szuwarów trzcinowych <i>Phragmitetalia</i> i turzycowych <i>Magnocaricion</i> oraz zasilanym przez wysięki z krawędzi doliny oczkiem wodnym. Obszar ten odgrywa ważną lokalnie rolę w oczyszczaniu wód spływających z pól w dolinę Radwi. Teren o znaczeniu dla jaszczurek, drobnych ssaków oraz bezkręgowców.
Symbol na mapie	OC 20
Opis obszaru	„Stawy w Kamosowie”. Kompleks stawów rybnych z rozwiniętą strefą szuwarową i – okresowo – namuliskową budowaną przez pałkę szerokolistną <i>Typha latifolia</i> , trzcinę pospolitą <i>Phragmites australis</i> , mannę mielec <i>Glyceria maxima</i> , uczepek trójlistkowy <i>Bidens tripartita</i> . Niewykorzystywane i zarośnięte stawy zasiedla populacja kumaka nizinnego <i>Bombina bombina</i> , rzekotki drzewnej <i>Hyla arborea</i> , żaby trawnej <i>Rana temporaria</i> i żab zielonych <i>Rana esculenta</i> complex. Z obfitości ryb korzysta również wydra <i>Lutra lutra</i> . Bogactwo owadów rojących się nad stawami wykorzystują nietoperze – nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i> i karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i> . Świetne warunki dla ptaków wodno-błotnych z lęgowym łąbędziem niemym <i>Cygnus olor</i> , gęgawą <i>Anser anser</i> , krakwą <i>Mareca strepera</i> , gągołem <i>Bucephala clangula</i> , perkozkiem <i>Tachybaptus ruficollis</i> , wodnikiem <i>Rallus aquaticus</i> , zimorodkiem <i>Alcedo atthis</i> , gąsiorkiem <i>Lanius collurio</i> . W roku 2019, wskutek deficytu wody pojawiła się wyspa, na której powstała kolonia śmieszki <i>Chroicocephalus ridibundus</i> i rybitwy rzecznej <i>Sterna hirundo</i> . Obserwowano również parę zauszników <i>Podiceps nigricollis</i> . Bogata awifauna migrująca, m.in.: płaskonos <i>Anas clypeata</i> , świstun <i>Anas penelope</i> , czernica <i>Aythya fuligula</i> , głowienka <i>Aythya ferina</i> , nurogęs <i>Mergus merganser</i> , bielaczek <i>Mergus albellus</i> , siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i> , kszysk <i>Gallinago gallinago</i> , kulik wielki <i>Numenius arquata</i> , brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i> , czapla biała <i>Egretta alba</i> , rybołów <i>Pandion haliaetus</i> . Żerowisko bielika <i>Haliaetus albicilla</i> . Zagrożeniem jest likwidacja szerokiego pasa szuwarów.
Symbol na mapie	OC 21
Opis obszaru	Kompleks leśny pokrywające strome stoki. Mozaika grądów <i>Stellario-Carpinetum</i> i żyzna buczyny <i>Galio odorati-Fagetum</i> . Walory obszaru podnosi obecność starodrzewu. Występuje tu karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> . Możliwe jest, że w kompleksie mieści się kolonia tego gatunku. Poza tym teren wykorzystywany jest przez liczne pospolite gatunki ssaków jak jeleń szlachetny <i>Cervus elaphus</i> , sarna europejska <i>Capreolus capreolus</i> , czy gryzonię. Miejsce lęgowe orlika krzykliwego <i>Clanga pomarina</i> , siniaka <i>Columba oenas</i> , dzięcioła czarnego <i>Dryocopus martius</i> .
Symbol na mapie	OC 22
Opis obszaru	Obszar cenny „Ponik”. Leśnictwo Sławoborze, Nadl. Świdwin, oddz. 117 f, g, h, 118 c, d, f, 119 b, c, d, 120 a, b, 161 b, f, h, 162 a, b, c, . Leży na południe od m. Podwilcze. W strefie doliny cieku Ponik występuje mozaika łągów jesionowo-olszowych <i>Fraxino-Alnetum</i> oraz olsów źródłkowych <i>Cardamino-Alnetum</i> . Stanowisko m.in. rzeżuchy

	gorzkiej <i>Cardamine amara</i> , knieci błotnej <i>Caltha palustris</i> , czartawy pospolitej <i>Circaea lutetiana</i> . Na glebach świeżych grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i> . Obszar ma znaczenie dla zwierzyny kopytnej jako ostoja oraz jako lokalny szlak migracyjny i miejsce żerowania płazów. Siedliska lęgowe dzięcioła średniego <i>Dendrocopos medius</i> , muchołówki małej <i>Ficedula parva</i> . Zagrożeniem dla walorów przyrodniczych jest z miana reżimu hydrologicznego, niewłaściwa gospodarka leśna.
Symbol na mapie	OC 23
Opis obszaru	<p>Szuwary koło fermy – część większego obszaru rozciągającego się na teren gminy miejskiej. Zabagniona dolina bezimiennego rowu zasilanego miejscowymi wysiękami. Teren porośnięty przede wszystkim roślinnością szuwarową (szuwary właściwe i wielkoturzczykowe) oraz łożowiskiem. Na położonych wyżej skrajach terenu fragmenty o charakterze łąk wilgotnych i ziołorośli. Występują tu trzcina pospolita <i>Phragmites australis</i>, mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i>, sit rozpierzchły <i>Juncus effusus</i>, krwawnica pospolita <i>Lythrum salicaria</i>, sitowie leśne <i>Scirpus sylvaticus</i>, wiązówka błotna <i>Filipendula ulmaria</i> i inne.</p> <p>Miejsce występowania pospolitych gatunków herpetofauny i lokalna żerowisko saren i dzików.</p> <p>Ptaki lęgowe m. in.: derkacz <i>Crex crex</i>, kropiatka <i>Porzana porzana</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, bąk <i>Botaurus stellaris</i>, błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>, gąsiorek <i>Lanius collurio</i>. Nielęgowe: orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>.</p> <p>Zagrożeniem potencjalnym dla tego terenu może być zanieczyszczenie wód związane z sąsiedztwem fermy. Istniejącym zagrożeniem jest obniżenie poziomu wód – wskazana jest budowa niewielkich zastawek na cieku w systemie kaskadowym, spowalniających odpływ wody, szczególnie w części północnej obszaru.</p>
Symbol na mapie	OC 24
Opis obszaru	„Torfowisko Buczek”. Fragmenty torfowiska niskiego położonego pomiędzy Kolonię Pomianowo a Buczkiem, po północnej stronie drogi. Obszar zajmowany jest przez liczną populację żab zielonych w typie żaby wodnej <i>Pelophylax kl. esculentus</i> oraz przez żabę moczarową <i>Rana arvalis</i> i ropuchę zieloną <i>Bufo viridis</i> . Nad łożami polują również karliki malutkie <i>Pipistrellus pipistrellus</i> . Zagrożeniem dla obszaru jest zmiana stosunków wodnych i jego osuszenie. Miejsce lęgowe m.in. żurawia <i>Grus grus</i> , gąsiorka <i>Lanius collurio</i> i jarzębatki <i>Sylvia nisoria</i> .

Potencjalne miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych

Gatunki chronione występują na całym terenie gminy. Zasadniają również budynki na terenie miasta i wsi. Najcenniejsze obiekty opisano w rozdziałach dotyczących istniejących i proponowanych obszarów chronionych.

Obszary cenne pod względem fauny, wymagające podjęcia działań ochronnych

Zaproponowano utworzenie jednego rezerwatu, 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 3 obszary chronionego krajobrazu, 21 użytków ekologicznych oraz 24 obszary cenne szczegółowo opisane w rozdziale dotyczącym proponowanych obszarów chronionych.

Rola istniejącego układu hydrologicznego gminy w utrzymaniu cennych zasobów fauny

Układ hydrologiczny budowany w gminie przez duże rzeki i mniejsze cieki jest dość mocno rozbudowany. Jego ważną rolę już podkreślano wcześniej i nie sposób przecenić wpływ cieków na różnorodność fauny. Wszelkie zaburzenie przepływu w rzekach, przez wzniesienie budowli hydrotechnicznych, może mieć znaczące negatywne oddziaływanie na ekosystemy związane z rzekami.

Nie można jednak również pominąć dużego znaczenia wszelkiego rodzaju wody stojącej, szczególnie rozlewisk, zabagnień i torfowisk. To one wpływają w dużym stopniu na wartość przyrodniczą gminy. Przeważająca część gatunków rzadkich i zagrożonych stwierdzonych na terenie gminy związana jest z obszarami silnie podmokłymi (głównie torfowiska, łąki i pastwiska, ale też lasy). Z tego względu umiejętna gospodarka wodą, polegająca na jej magazynowaniu w okresie od jesieni do wiosny i jej oddawaniu w okresie wiosenno-letnich deficytów jest kluczowa zarówno dla ochrony przyrody, ale też sprzyja gospodarce rolnej i leśnej.

Ocena istniejącej sieci korytarzy ekologicznych w gminie

Przez gminę Białogard przebiegają dwa ponadregionalne korytarze: Puszcza Goleniowska-Puszcza Koszalińska i Dolina Parsęty Północny. Biegną one po obrzeżach gminy, ze względu na znajdujące się w centralnej części regionu miasto Białogard, które jest dużą barierą ekologiczną. Poza tym większych bariery ekologicznych nie ma. Ze względu na otwarcie drogi krajowej S6, część ruchu samochodowego przeniosła się poza gminę, co może zwiększyć drożność korytarzy przeciętych przez „starą szóstkę” z powodu zmniejszenia odstraszenia zwierząt ruchem samochodowym.

Można wyróżnić jeszcze lokalne korytarze ekologiczne, które pełnią ważną funkcję w Gminie - Dolina pokrzywnicy, Zagórze i Dolina Parsęty 2. Ich przebieg oznaczono na mapie korytarzy załączonej do opracowania.

Podsumowanie i wnioski

W ogólnym ujęciu stan fauny Gminy jest raczej w dobrym stanie. Ochrony wymagają rzadkie i ginące siedliska będące miejscem bytowania najcenniejszych gatunków. Konieczna jest ochrona wszelkich terenów podmokłych i bagiennych.

Mocną stroną gminy jest silnie rozbudowana sieć rzek cenny układ hydrologiczny z Parsętą i Radwią na czele oraz pomniejszych rzekami (Chotłą, Pokrzywnicą, Liśnicą, Bukową, Topielą) i bezimiennymi ciekami. Bardzo ciekawe są kompleksy leśne w dolinach rzek oraz na terenach wysoczyzny w południowej części gminy.

Słabą stroną paradoksalnie jest również woda, a raczej jej pogłębiający się deficyt. Istniejąca sieć melioracyjna w dużej mierze została wyposażona w system zastawek. Obecnie nieużywanych i często zdewastowanych. Stosunkowo niewielkim nakładem środków możliwa jest szybka naprawa i przywrócenie ich właściwej funkcji nadanej przez twórców systemu melioracyjnego. Bardzo pożądane jest wdrożenie na szeroką skalę programu małej retencji.

Spis literatury

- Barataud M. 2015. Acoustic ecology of european bats. Species Identification and Studies of Their Habitats and Foraging Behaviour. Biotope & National Museum of Natural History. Paryż
- BDL 2019. Bank Danych Lokalnych. Dostęp z <https://www.bdl.stat.gov.pl/> / dnia 10.10.2019.
- Biuro Konserwacji Przyrody 2010 – Waloryzacja przyrodnicza województwa zachodniopomorskiego
- Borne M. 1882. Die Fischerei-Verhältnisse des Deutschen Reiches, Oesterreich - Ungarns, der Schweiz und Luxemburgs. Berlin, ss. 306.
- Brylińska M. 2000. Ryby słodkowodne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa.
- Buszko J. 1997. Atlas rozmieszczenia motyli dziennych w Polsce 1986-1995. Turpress, Toruń, s. 170.
- Dębowski P. 1997. Ichtiofauna dorzecza Parsęty. Roczn. Nauk. PZW, 10, 21–60.
- GDOŚ. 2002. Natura 2000 — Standardowy Formularz Danych, PLH990002 Ostoja na Zatoce Pomorskiej (aktualizacja 2019r.). Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska RP, seria: Natura 2000.
- Głowaciński Z. (red). 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, s. 452.
- Głowaciński Z. (red). 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 155.
- Głowaciński Z., Nowacki J. (red.). 2004. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 447.
- Heese T. 1998. Ichtiofauna i gospodarka rybacka w dorzeczu Parsęty. ss. 95–104. (W: Funkcjonowanie geosystemów zlewni rzecznych 1. Środowisko przyrodnicze Parsęty. Stan badań, zagospodarowanie, ochrona. Red. A. Kostrzewski). Wyd. Uczeń., Polit. Kosz., Poznań.
- IUCN. (2012). IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. iv + 32pp.
- Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R.

- Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011
- Juszczak W. 1987. Płazy i gady krajowe. Tom 1. PWN, Warszawa, s. 240.
- Kocarek P., Holusa J., Vidlicka L., 2005. Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera of the Czech and Slovak Republics.
- Komisja Faunistyczna 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. *Ornis Polonica* 2010, 51: 117–148
- Komisja Faunistyczna 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. *Ornis Polonica* 2011, 52: 117-149
- Komisja Faunistyczna 2012. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2011. *Ornis Polonica* 2012, 53: 105-140
- Komisja Faunistyczna 2013. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2012. *Ornis Polonica* 2013, 54: 109-150
- Komisja Faunistyczna 2015. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2014. *Ornis Polonica* 2015, 56: 99-136
- Konwencja Berneńska (1979). Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r.
- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz.U. 2002 nr 184 poz. 1532)
- Kottelat M., Freyhof J. 2007. Handbook of European Freshwater Fishes. Publications Kottelat, Cornol, Switzerland
- Kujawa R. 2017. Minóg rzeczny. Wydawnictwo UWM. Olsztyn
- Makomaska-Juchiewicz M. (red.) 2010. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część pierwsza, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) 2012. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część trzecia, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz M., Bonk M. (red.) 2015 Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część czwarta, Warszawa.
- Pchałek M., 2015. Program ochrony północnego korytarza ekologicznego. WWF Polska.
- Penczak T. 1967. Biologiczne i techniczne podstawy połowu ryb stałym prądem elektrycznym. *Przegląd Zoologiczny*, 11: 24–131.
- Piechocki A. 1979. Mięczaki (Mollusca), Ślimaki (Gastropoda). Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań. s. 187.
- Polska Norma PN-EN 14011: 2006 Jakość wody – pobieranie próbek ryb z zastosowaniem elektryczności
- Prus P., Wiśniewolski W., Adamczyk M., 2016. Przewodnik metodyczny do monitoringu ichtiofauny w rzekach. Biblioteka monitoringu środowiska. GIOŚ, Warszawa
- Pucek Z. 1984. Klucz do oznaczania ssaków Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, s. 382.
- Pucek Z., Raczyński J. (red.). 1983. Atlas rozmieszczenia ssaków w Polsce. Wyd. Nauk. PWN Warszawa, s. 1-188.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014, poz. 1409);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014, poz. 1408);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016, poz. 2183);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 roku w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. nr 210, poz. 1260);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014r., poz. 1713);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. nr 25, poz. 133 z późn. zm.).

Sachanowicz K., Ciechanowski M. 2005. Nietoperze Polski. MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa, s. 160.

Sikora A., Ławicki Ł., Kajzer Z., Antczak J., Kotlarz B. 2013. Rzadkie ptaki lęgowe na Pomorzu w latach 2000-2012. Ptaki Pomorza 4: 5-81.

Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań

Staręga W. 1974. Materiały do znajomości rozmieszczenia pająków (Aranei) w Polsce. *Fragm. faun.* 19: 395-420.

Szczerbowski J., Grudniewski C., Draganik B. 1968. Efektywność odłowu ryb przy pomocy agregatu prądotwórczego w potoku Kośno. *Zeszyty Nauk. WSR Olsztyn*, 24: 509–520.

Tomiałojć L. 1972. Ptaki Polski – Wykaz Gatunków i Rozmieszczenie. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, s. 303.

Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski – Rozmieszczenie i Liczebność. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, s. 464.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław, s. 868.

Trojan P. 1956. Klucze do oznaczania owadów Polski cz. XXVIII Muchówki – Diptera. PWN, PZEnt, Warszawa, s. 44.

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614 z późn. zm.);

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 z późn. zm.);

Ustawa - Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396);

Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 2129);

- Warchałowski A. 1971. Chrysomelidae. Część ogólna i podrodziny: Donaciinae, Orsodacninae, Criocerinae, Clytrinae, Cryptocephalinae, Lamprosomatinae i Eumolpinae. Klucze do oznaczania owadów Polski 19 (94a): 1–114.
- Więcaszek B., Krzykowski S. 1999. "Majowe śledzie" znów pływają w Bałtyku ("May herrings" swim again in the Baltic). Mag. Przem. Ryb. 3: 29-30.
- Wiktor A. 2004. Ślimaki lądowe Polski. Wydawnictwo Mantis, Olsztyn, s. 302.
- Wilk T. 2016. Kryteria lęgowości ptaków - materiały pomocnicze. Wersja 3 –16.02.2016. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Marki.
- Witkowski A., Kotusz J., Przybylski M. 2009. Stopień zagrożenia słodkowodnej ichtiofauny Polski: Czerwona lista ryb i minogów – stan 2009. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 65: 33-52.
- Wolter C., Freyhof J. 2005. Die Fischbesiedelung des Oder-Einzugsgebietes. W: Nationalpark-Jahrbuch Unteres Odertal, s. 37-63
- Zyska W. (red.) 2003 – Waloryzacja przyrodnicza Miasta Białogard. Arch. Biura Kons. Przynr., Szczecin.

4. Przyroda nieożywiona i krajobraz gminy

W naukach geograficznych i biologicznych krajobraz definiowany jest jako pojęcie przyrodnicze obejmujące zespół cech przyrodniczych charakterystycznych dla danego terenu m.in. fizjonomia powierzchni ziemi będąca syntezą elementów przyrodniczych i działalności człowieka. Składa się z elementów przyrody nieożywionej (rzeźba terenu, wody, gleby, skały i atmosfera) i ożywionej (roślinność) (Richling, Solon 1996).

W dziedzinie architektury, urbanistyki i planowania przestrzennego krajobraz określany jest jako zespół cech zewnętrznych, który w ogólnym ujęciu można określić jako widok (zbiór widoków) terenu.

Metodyka

Etap kameralny

- Sporządzenie map i charakterystyki obszaru pod względem budowy geologicznej, gleb, budowy geomorfologicznej oraz warunków hydrologicznych. Wykorzystane zostaną dostępne materiały kartograficzne oraz instytucjonalne bazy danych, takie jak: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000, Mapa Hydrologiczna Polski 1:50 000, baza danych PIG Ikar, bazy danych przedsiębiorstwa Wody Polskie, Mapa Podziału Hydrograficznego Polski, plany zagospodarowania dorzeczy, baza danych KZGW.
- Sporządzenie charakterystyki krajobrazowej z wykorzystaniem elementów metodyki audytu krajobrazowego (podział typologiczny krajobrazu kulturowego) z wykorzystaniem bazy danych o pokryciu terenu Corine Land Cover 2018 oraz aktualnych zdjęć satelitarnych Landsat 8.
- Sporządzenie charakterystyki dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem bazy danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz gminnego rejestru obiektów zabytkowych oraz danych Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Etap terenowy

- Kartowanie terenowe obiektów geomorfologicznych, głazów i głazowisk, odkrywek i wyrobisk, pomników przyrody nieożywionej, wartościowych krajobrazowo obiektów kulturowych, zagospodarowania turystycznego.
- Wyróżnianie i delimitacja obszarów zagrożonych i zdegradowanych.
- Weryfikacja granic jednostek krajobrazowych.

Etap końcowy

- Podsumowanie prac terenowych oraz kameralnych w formie syntetycznego opracowania.
- Konsolidacja bazy danych GIS kartowanych obiektów.
- Przygotowanie map, tabel, rysunków

Geologia

Współczesna rzeźba terenu jest efektem działalności lądolodu, okresu ostatniego zlodowacenia bałtyckiego - stadiału pomorskiego, procesów erozji i akumulacji działających po ustąpieniu lodowca oraz działalności gospodarczej człowieka przekształcającej środowisko przyrodnicze dla swoich potrzeb.

Na terenie gminy podłoże zbudowane jest z utworów plejstoceńskich: glin zwałowych o różnym stopniu spłaszczenia w obrębie wysoczyzn morenowych, z wzajemnie przemieszanych glin, mułków, piasków i żwirów w obrębie wzgórz kemowych i pagórków morenowych oraz z utworów piaszczysto-żwirowych osadzonych przez wody roztopowe lodowca i wody rzeczne w obrębie pradoliny i towarzyszących jej równin sandrowych jak również przez łąki i mułki zastoiskowe osadzające się w rozległych rozlewiskach wód roztopowych. Zagłębienia w powierzchni utworów plejstoceńskich wypełniają utwory holocenne: piaski, piaski z domieszką humusu i mułki w dnach dolin rzecznych oraz torfy w dolinach rzecznych i obniżeniach wytopiskowych.

Powierzchniowo znajdujące się gliny zwałowe zajmują największą powierzchnię i występują na całym obszarze gminy w obrębie wysoczyzny moreny dennej. Piaski i żwiry wodno-lodowcowe związane z pradoliną i sandrami występują w rejonie kompleksu leśnego w rejonie jezior Byszyno i Rybackie, pomiędzy miejscowością Czarnowęsy i Góry oraz wzdłuż całej południowej granicy gminy do terenów zalesionych przy miejscowości Podwilcze. Wody odpływające w kierunku zachodnim lub północnym bezpośrednio po ustąpieniu lodowca pozostawiały piaski, mułki i żwiry rzeczne w tworzącej się sieci dolinnej Radwi i Parsęty występują w północnowschodniej części w rejonie Białogórzyno oraz w części środkowej okolice m. Wygody i Rogowo. łąki, mułki, piaski i żwiry budują pagóry kemowe, które w większości porośnięte lasami. Najrozleglejsze występują na Górze Niwka zlokalizowanej na południe od Klępina. Występują również na wschód od Zagórza, na wschód od m. Góry oraz mniejsze i niższe w rejonie m. Zaspy Małe, Pomianowa, Rarwina. W rejonie Podwilcza piaski, żwiry i gliny budują wał ozowy. Natomiast w okolicy Żabiniec występują utwory zastoiskowe takie jak łąki, mułki, piaski i margle jeziorne.

Na całym terenie gminy w obniżeniach i wytopiskach występują osady holocenne głównie torfy. Największe ich kompleksy zlokalizowane są w północnej i północnozachodniej części gminy w rejonie Dargikowa, Kościernicy, Nosówka.

Pod utworami czwartorzędowymi zalegają osady trzeciorzędowe reprezentowane przez mioceńskie piaski, łąki, muły z wkładkami węgla brunatnego oraz przez oligoceńskie mułowce, mułki glaukonitowe łąki septariowe i glinki. Najstarszymi utworami stwierdzonymi w wierceniach są utwory ery mezozoicznej - górnej jury reprezentowane przez margle wapienne oraz mułowce. Jednostkę strukturalną podłoża stanowi wał kujawsko-pomorski.

Geomorfologia i rzeźba terenu (w tym tereny narażone na osuwanie się mas ziemnych)

Gmina Białogard wg podziału J. Kondrackiego położona jest w jednostce fizyczno-geograficznej Równina Białogardzka, stanowiącej część Pobrzeża Koszalińskiego, które zajmuje środkowo-północną nadbałtycką część Pojezierza Zachodnio-pomorskiego.

Na przeważającej części gminy rzeźba terenu jest mało urozmaicona. W części północnej występują lekko faliste tereny wzniesione średnio 20,0-30,0 m n.p.m., w części południowej na wysokość 30,0-40,0 m n.p.m. Teren gminy znacznie urozmaicają doliny rzeczne i obniżenia wytopiskowe oraz występujące głównie w części wschodniej i południowej pagórki kemowe. W obrębie gminy znajdują się niewielkie lokalne wzniesienia takie jak Lipia Góra (w pobliżu m. Laski), Góra Świerkowiec (m. Gruszewo), Dębowa Góra (w pobliżu m. Zaspy Małe), Góra Dąbrowica (las k. Żytelkowa), Góra Niwka (m. Żytelkowo), Góra Kościernicka (m. Kościernica) Góra Krężoł i pagór Czarnogóra (m. Rościno), Góra Płaskosz (m. Czarnowęsy), Trudna Góra (pomiędzy m. Stanomino i Łączno). Ponadto występują wzgórza o większych powierzchniach porośnięte lasami w rejonie m. Zagórze, Góry, Gruszewo, Zaspy Małe.

Znaczącym elementem wpływającym na krajobraz i rzeźbę terenu jest dolina rzeki Parsęty, która przecina obszar gminy z południowego wschodu na północny-zachód. Rzeka Parsęta w obrębie gminy jest typową rzeką niziną silnie meandrującą głównie w części powyżej m. Białogard. Jej dolina jest płaska o niskich brzegach. W obrębie gminy Białogard zlokalizowane są dopływy: prawobrzeżne rz. Leśnicę i Radew, lewobrzeżne Mogilicę, Topiel i Pokrzywnicę.

Warunki hydrologiczne

Wody podziemne

Zgodnie z danymi Centralnego Banku Danych Hydrogeologicznych Państwowego Instytutu Geologicznego obszar opracowania położony jest poza obszarami Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

Największe zasoby wód podziemnych występują na terenie w obrębie Dębczyno – Łęknio. Zlokalizowane są w piętrze czwartorzędowym stwierdzone na podstawie otworów studziennych o głębokości od 50 m do 130 m. Wody te zaopatrują ujęcie komunalne m. Białogard. Lokalne ujęcia wód wgłębszej znajdują się w miejscowościach: Buczek, Pomianowo, Stanomino.

Wody powierzchniowe

Według hydrograficznego podziału Polski obszar opracowania leży w obszarze dorzecza Odry, w regionie wodnym Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, w zlewni rzeki Parsęty. Główna zlewnia w obrębie JCWPd 9 o identyfikatorze UE PLGW60009. Łączna powierzchnia JCWPd wynosi 4072 km². W obrębie obszaru wody podziemne drenowane są przez ciek

powierzchniowe oraz Morze Bałtyckie. Poziom przypowierzchniowy i międzyglinowy drenowany jest przez dopływy Parsęty i Radwi oraz rzeki uchodzące bezpośrednio do Bałtyku. Zasilanie następuje w wyniku infiltracji wód opadowych.

Wody powierzchniowe stanowią około 1% powierzchni ogólnej terenu gminy Białogard. W ich skład wchodzi 2 większe jeziora Byszyńskie i Rybackie, kilkadziesiąt oczek śródpolnych i małych jeziorok śródleśnych oraz 8 rzek w tym rzeka Parsęta z dopływami. Żadna z rzek nie posiada źródeł na terenie gminy Białogard. W obrębie gminy zlokalizowane są rzeki: Parsęta, Radew, Chotła, Mogilica, Topiel, Pokrzywnica, Leśnica, Ponik-dopływ Pokrzywnicy. Wody rzek zanieczyszczone są głównie ściekami bytowymi i zakwalifikowane do III klasy, z wyłączeniem odcinka Parsęty poniżej oczyszczalni ścieków w m. Białogard, który należy do pozaklasowych. Wody posiadają korzystne warunki tlenowe, są miejscem bytowania licznych gatunków ryb. Parsęta i Radew są szlakami turystycznymi spływów kajakowych.

W gminie Białogard zlokalizowane jest jezioro Byszyńskie o pow. 18,0 ha i Rybackie o pow. 15,0 ha, oraz dwa mniejsze leśne jeziora w granicach 1,5 - 2,0 ha. Ponadto w obrębie gminy można znaleźć liczne oczka wodne o powierzchni od kilkudziesięciu m² do 1,0 ha. W większych skupiskach występują w kompleksie leśnym wschodniej części Wronie Gniazdo - Zaspy Małe - Buczek w rejonach użytków rolnych wsi Gruszewo - Laski - Stanomino - Rychowo - Podwilcze w południowej części gminy.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Wdrażając założenia Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. Dyrektywa Powodziowa) Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej opracował wstępną ocenę ryzyka powodziowego (WORP), w której wskazano obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których następnie sporządzono mapy zagrożenia powodziowego (MZP) oraz mapy ryzyka powodziowego (MRP), określające wartości potencjalnych strat powodziowych oraz przedstawiające obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia.

Jak wynika z analizy powyższych map na obszarze gminy Białogard zlokalizowane są obszary znajdujące się w zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią (na podstawie Hydroportalu ISOK – <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>) w obrębie rzeki Parsęta i Radew.

Walory krajobrazowe wód

Wody na terenie gminy Białogard zajmują 1,09% powierzchni i charakteryzują się niewielkim udziałem wód stojących (naturalne jeziora, oczka wodne) przy dominującym udziale i roli wód płynących. Walory krajobrazowe wód wyodrębnia się w zależności od ich formy powierzchniowej. Innymi walorami charakteryzują się rzeki stanowiące długie, zawiłe elementy

krajobrazowe wpływające na podział przestrzenny danego obszaru oraz inne walory posiadają powierzchniowe zbiorniki zlokalizowane w terenach otwartych lub leśnych. Walory krajobrazowe wód stanowią istotny składnik decydujący w znacznej mierze o atrakcyjności turystyczno-wypoczynkowej każdego obszaru. Walory krajobrazowe wód na terenie gminy Białogard są znaczne pomimo znikomego ich udziału w ogólnej powierzchni gminy. W obrębie gminy Białogard najistotniejszymi elementami krajobrazu stanowią rzeki posiadające wysoki potencjał wykorzystywany częściowo w branży turystycznej poprzez lokalizację szlaków kajakowych oraz przystani i baz noclegowych w postaci pól namiotowych. Racjonalne i kontrolowane zagospodarowanie terenów przeznaczonych pod turystykę powinno zapewnić zrównoważony rozwój w obrębie rzek i ich dopływów. Należy uwzględnić negatywny wpływ turystyki na walory przyrodnicze terenów i możliwie zminimalizować skutki zwiększonej aktywności człowieka w ich obrębie. Istotnym elementem jest również ukształtowanie samego koryta rzek mający wpływ a rozwój roślinności przybrzeżnej oraz faunę zamieszkującą w jej obrębie. Jednym z istotniejszych czynników wpływających na walory krajobrazowe wód jest ich stan zanieczyszczenia zależny m.in. od racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej oraz stan techniczny zabezpieczeń przeciwpowodziowych w obrębie rzek.

Rzeki

W obrębie gminy Białogard zlokalizowanych jest 8 rzek: Bukowa – długość 18 km (w gminie 4 km), Chotla – długość 31 km (w gminie 6 km), Leśnica – długość 42 km (w gminie 11 km), Mogilica – długość 44 km (w gminie 11 km), Parsęta – długość 139 km (w gminie 40 km), Pokrzywnica – długość 29 km (w gminie 12 km), Radew – długość 85 km (w gminie 27 km), Topiel – długość 20 km,

Rzeka Bukowa jest rzeką śródleśną o naturalnym charakterze. Podpiętrzenie występuje jedynie w miejscowości Tychówko na potrzeby stawów pstrągowych. **Rzeka Chotla** jest typowym ciekim śródleśnym, który na całej długości posiada naturalny bieg. Na większości biegu brak przekształceń. **Rzeka Leśnica** posiada naturalny bieg na odcinkach śródleśnych oraz śródpolnych aż do miejscowości Żytekowo, w której zlokalizowana jest zapora dla stawów pstrągowych. W dalszym przebiegu koryto rzeki jest częściowo uregulowane. Odcinek od Klępina został obwałowany, natomiast odcinek przyujściowy w obrębie miejscowości Białogard został skanalizowany. **Rzeka Mogilica** w obrębie przebiegu posiada naturalny bieg bez przekształceń. Występują jedynie pozostałości dawnych piętrzeń w okolicy Dębczyna i w Czarnowęsach. **Rzeka Parsęta** posiada naturalny bieg do miasta Białogard. Tereny nadrzeczne stanowiące potencjalne zbiorowiska łągów i wiklin nadrzecznych zostały przekształcone na użytki rolnicze. W dolnym biegu od Białogardu rzeka została obwałowana i podpiętrzona w miejscowości Roślinie. Rzeka Parsęta przecina obszar gminy Białogard przez środek z południowego-wschodu na północny-zachód, płynie silnie meandrując w dolinie o zmiennej szerokości, o niewysokich brzegach. W gminie Białogard przyjmuje większość swoich dopływów, w tym największy dopływ rzekę Radew. Do Parsęty i jej dopływów wpadają liczne

drobne dopływy i rowy melioracyjne odwadniające trwałe użytki zielone. **Rzeka Pokrzywnica** posiada bieg rzeki na odcinku leśnym naturalny. W latach 70-tych na skutek prowadzonych prac melioracyjnych koryto rzeki było prostowane w obrębie łąk w dół od Rawina. W miejscowości Garnki występuje zapora na potrzeby dla stawów rybnych. **Rzeka Radew** w obrębie gminy Białogard posiada naturalny bieg z licznymi starorzeczami. Na jej przebiegu zlokalizowane są zapory w Karlinie, Burglinie i przy granicy w Niedalinie. Do miejscowości Nosowo tereny nadrzeczne wykorzystywane są w głównej mierze rolniczo, natomiast poniżej tereny zlokalizowane w dolinie rzeki porośnięte są lasami bagiennymi lub są ekstensywnie koszone. **Rzeka Topiel** jest rzeką o biegu modyfikowanym już u źródeł, w miejscowości Krępie, gdzie występuje spiętrzenie dla potrzeb nieistniejącego już młyna. W miejscowości Kamosowo zlokalizowane jest piętrzenie dla stawów karpionych.

Jeziora

W gminie Białogard zlokalizowane są dwa większe jeziora o walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Jezioro Rybackie o powierzchni 11,52 ha oraz jezioro Byszyńskie o powierzchni 8,75 ha. Ponadto w obrębie gminy można znaleźć liczne mniejsze oczka wodne.

Jezioro Rybackie osiąga maksymalną głębokość 8 m. Jest zbiornikiem mezotroficznym posiadającym częściowo naturalną linię brzegową. W obrębie jeziora występują urozmaicone siedliskowa i morfologiczny obszar zlewni. Jezioro Byszyńskie osiąga maksymalną głębokość 6 m. Jest zbiornikiem mezoooligotroficznym, intensywnie wykorzystywany rekreacyjnie. Terenami zlokalizowanymi bezpośrednio w otoczeniu jeziora są ubogie bory sosnowe.

Źródła i źródlika

Na terenie gminy Białogard występują licznie źródlika zlokalizowane przy początkach cieków wodnych i naturalne źródelka. Najbardziej cennym źródlikiem jest obszar obejmujący źródliskowy odcinek rzeki Topiel z licznymi wysiękami wody ze zboczy moreny czołowej w okolicy Batynia oraz obszary źródliskowe na południe od Krępy, około 2,5 km na południe od miejscowości Laski. W miejscowości Żabiniec występuje naturalny wypływ zasolonych wód podziemnych. Ponadto niewielkie źródlika zlokalizowane są na północny zachód od wsi Rychówko w polodowcowej dolinie na obszarze potencjalnego rezerwatu „Ols Rychówko”. Dolina rzek Chotli i Chocieli charakteryzuje się bogatą rzeźbą terenu, na którą składają się m.in. głębokie jary o stromych zboczach, z wypływającymi z nich źródłami.

W obrębie wsi Białogórzyno znajduje się obszar źródlisk na torfie niskim pokryty szuwarem trzcinowym. Na północny wschód od miejscowości Buczek znajduje się naturalny obszar źródliskowy w obrębie eutroficznego oczka wodnego. Na południe od wsi Pomianowo zlokalizowany jest naturalny obszar źródliskowy w krawędzi wysoczyzny z mozaiką szuwarów, młak i wilgotnych pastwisk oznaczony jako użytek ekologiczny „Źródliskowa łąka”. W obrębie jeziora Rybackiego będącego naturalnym mezotroficznym jeziorem śródleśnym, w zboczach

przy północnym jego brzegu wykształciły się źródłiskowe olsy z licznymi cyrkami źródłiskowymi. Ponadto można zlokalizować niewielkie źródła w obrębie płaskiej moreny dennej pokryte mieszanymi lasami z mozaiką siedlisk na południe od miejscowości Nasutowo.

Obszary bagienne i zabagnione

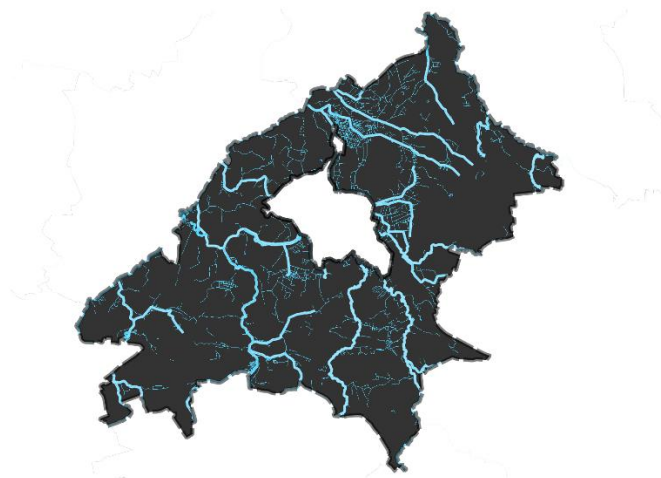
Obszary bagienne i zabagnione charakteryzują się warunkami o utrzymującej się wysokiej wilgotności. Zaliczamy do nich tereny bagien, błot i torfowisk lub zbiorniki wodne naturalne, sztuczne, stałe i okresowe. W ich obrębie występujący poziom wody jest bliski poziomowi gruntu. Porastająca roślinność przystosowana jest do występujących warunków wodno-powietrznych. **Powierzchnie bezodpływowych zabagnień i torfowisk porośnięte są zespołami roślin trawiastych, bagiennych, szuwarowych lub zakrzewione i zalesione stanowią siedliska wielu gatunków flory i fauny.**

Na obszarze gminy Białogard naturalnym krajobrazem był krajobraz leśno-bagienny. Dominowały lasy oddzielone rozległymi obszarami bagiennymi. W trakcie rozwoju rolnictwa większość terenu została przekształcona w krajobraz rolniczo-leśny. W latach 60-tych XIX wieku prowadzone były na szeroką skalę prace hydroregulacyjne obejmujące melioracje oraz regulowanie i skracanie koryt rzek. Na skutek powyższych również w kompleksach leśnych prac największe zmiany zaszły w obrębie bagien i torfowisk doprowadzając do osuszenia i przekształcenia terenów podmokłych. Użytki zielone utworzone z torfowisk i terenów bagiennych w dolinach rzek i rozlewiskach zajmują około 18% powierzchni gminy. Obecnie na terenie gminy głównie występują torfowiska niskie, które rozwinęły się w obniżeniach terenowych w obrębie dolin rzek w siedliskach eutroficznych. Część obszarów torfowych powstała na terenach, gdzie wcześniej występowały zbiorniki wodne na co wskazują pokłady gytii. Zlokalizowane są w rejonie Byszyna, Nosówka, Białogórzyna, Czarnowęsów, Sińce. Znaczna większość obszarów torfowych zlokalizowana w obrębie dolin rzecznych m.in. Parsęty, Pokrzywicy oraz Radwii powstała na gruntach mineralnych w zasięgu wód płynących. Nieliczne torfowiska wysokie i przejściowe zlokalizowane są pomiędzy Leśnicą i Parsętą, Parsętą i Mogilicą, Mogilicą i Topielą oraz w obrębie jeziora Rybackiego w obrębie wododziałów rzek głównych i zlewni. Powstały w obrębie wzniesień na skutek nasuwające się płem torfowym na otwarte wody niewielkich zbiorników wodnych.

Cieki i zbiorniki wodne narażone na wysuszenie – przeciwdziałanie procesom zmiany poziomu wód

Polska zlokalizowana jest na terenie objętym wpływem klimatu oceanicznego i kontynentalnego co skutkuje zmiennością opadów zarówno w poszczególnych miesiącach roku jak i różnorodnością ilości opadów w poszczególnych obszarach kraju. Na stan hydrologiczny istotny wpływ mają również uwarunkowania fizjograficzne, zmiany klimatu oraz postępująca

antropopresja. Na przestrzeni lat zmniejsza się ilość opadów rocznych, co skutkuje pogorszeniem się warunków wodnych na znacznym obszarze państwa.

Ryc. 1. Sieć hydrologiczna na na obszarze Gminy

W obrębie gminy Białogard występuje liczna siatka rzek, cieków wodnych oraz rowów melioracyjnych. Ściśle związane z korytami rzek są również tereny podmokłe. W lokalnych zagłębieniach na terenach zalewowych tworzą się oczka wodne, które zasilane są w czasie okresowych wezbrań rzek. W celu ograniczenia wysychania niewielkich zbiorników wodnych oraz terenów podmokłych należy utrzymać naturalny charakter koryta rzek, minimalizować obszary z budową wałów ochronnych oraz rezygnować z prac związanych z prostowaniem koryt rzecznych. Problem niskich poziomów wód w rzekach i zbiornikach wodnych jest problemem ponadregionalnym. W ostatnich latach deficyt wody i związane z nim zjawisko suszy nasiliła się. W celu minimalizowania procesu wysuszania cieków i zbiorników wodnych zaleca się ponadto pozostawianie istniejących drzewostanów w obrębie koryt i zlewni rzek oraz w obrębie niewielkich lokalnych oczek wodnych. Zaleca się wprowadzenie zakazu wycinania lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów i jarów oraz w obrębie stromych nisz źródłiskowych. Na terenach leśnych wykarczowanych bezpośrednio w dolinach rzek zaleca się wykonywanie nasadzeń, z wykorzystaniem gatunków rodzimych odpowiadających poszczególnym siedliskom. Naturalne zdolności retencyjne roślinności zapobiegają również nadmiernemu spływowi powierzchniowemu w przypadku intensywnych opadów co minimalizuje skutki podtopień oraz powodzi w okresach intensywnych opadów. Zaleca się również likwidację melioracji odwadniających terenów zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych, za pomocą których odwadnianych jest wiele mokradeł.

Zasoby wodne w ujęciu historycznym, zalecane do odtworzenia

Na terenie Pomorza w latach 60-tych XIX wieku prowadzono prace obejmujące melioracje oraz regulowanie i skracanie koryt rzek. Prace hydroregulacyjne obejmowały również tereny mokradeł i bagien przekształcając je w użytki zielone. Regulacji również została

poddana rzeka Parsęta na odcinku od Białogardu do Karlina. Została obustronnie zabezpieczona wałami przeciwpowodziowymi. Poza wałami widoczne są fragmenty starorzeczy. W miejscowości Rościno przegrodzona jest wysokim betonowym progiem.

Ryc. 2. Uregulowane, skrócone i częściowo obwałowane koryto rzeki Parsęta

Regulacja została również zastosowana w obrębie pozostałych dolin rzecznych w obrębie gminy, w tym druga największa rzeka Radew. Ponadto regulacji poddano mniejsze rzeki i ciek wodne. Rzekę Leśnicę uregulowano i obwałowano w odcinku ujściowym. W korytarz rzek zlokalizowano ponadto zapory, przepławki oraz stawy rybne m.in. na rzece Pokrzywnica i Topiel. Najbardziej niekorzystna stawy rybne i przegrodzenie rzeki z przepławką znajduje się na odcinku rzeki Pokrzywnica w miejscowości Garnki (gm. Karlino). Budowla spowodowała zniszczenie naturalnych tarlisk w górze rzeki.

Obecnie w obrębie gminy Białogard większość cieków wodnych obecnie ma charakter zbliżony do naturalnego. W obrębie części torfowisk i mokradeł występują naturalne zbiorowiska roślinne. W trakcie prac terenowych wyodrębniono jeden znaczny odcinek ciek wodnego o zmienionym przebiegu koryta rzeczno na długości ok. 1,7 km, w obrębie którego zaleca się przywrócenie naturalnego charakteru poprzez umożliwienie naturalnej sukcesji w obrębie koryta i naturalnego odtworzenia krajobrazu rzeki. Omawiany fragment rzeki zlokalizowany jest na północ od miejscowości Łęczyno, przepływa przez miejscowość Żabiniec w kierunku doliny rzeki Parsęty.

Gleby

Gleby zlokalizowane w obrębie gminy Białogard powstały z utworów lodowcowych takich jak gliny zwałowe silnie spłaszczone, z utworów wodno-lodowcowych i rzecznych takich jak piaski i żwiry oraz z utworów aluwialno bagiennych takich jak torfy i muły. W większości dominują gleby typu brunatnego, kwaśne i wyługowane. Znacznie rzadziej występują bielcowe

i pseudobielicowe. Sporadycznie występują czarne ziemie. Gleby brunatne i pseudobielicowe a wysoczyznach wykorzystywane są jako grunty orne. W obniżeniach dolin rzecznych, w obniżeniach wytopiskowych i rozlewiskowych na siedliskach łągowych, gradowych, bagiennych i torfowiskowych dominują gleby torfowe, torfowo- murszowe pełniąc funkcje użytków zielonych w formie łąk i pastwisk.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna w gminie Białogard zajmuje około połowy powierzchni ogólnej. Użytki zielone stanowią ponad 30% powierzchni gminy i w znacznej mierze występują w północnej części gminy.

W klasach bonitacyjnych przeważają klasy IV oraz klasy V. Gleby żyzne zaliczone do klasy III stanowią około 12 %. Gmina Białogard posiada około 40% gruntów zmeliorowanych. W znacznej mierze są to tereny wymagające prac naprawczych.

W ostatnich kilkunastu latach obserwuje się znaczny spadek terenów uprawnych. Grunty nieuprawiane tracą żyzność, porastają chwastami, na tereny sąsiadujące z lasami wkraczają samosiejki osiki, brzozy. Trwałe użytki zielone zamieniają się w szuwały, rowy melioracyjne porastają krzewami wierzby.

Kompleksy gleb do zachowania i użytkowania rolniczego oraz kompleksy użytków rolnych do zachowania i utrzymania (wyłączone z zabudowy)

Gmina Białogard zlokalizowana jest na Równinie Białogardzkiej, która charakteryzującej się stosunkowo korzystnymi warunkami dla rolnictwa, które jest najważniejszą dziedziną gospodarki w Gminie. Użytki rolne stanowią ok. 56,7 % (ok. 185,94 km²) ogólnej powierzchni Gminy. Powierzchnia gruntów ornych wynosi 127,71 km², sady 0,91 km², oraz użytki zielone 57,32 km². W strukturze użytków rolnych przeważają gleby IV klasy bonitacyjnej - 48,75% ogólnej powierzchni. Użytki rolne V klasy stanowią 31,10 %, klasy III -12,25%, klasy II - 0,06 %, pozostałe 7,84 % użytków to gleby VI klasy bonitacyjnej. Dzięki panującym warunkom przyrodniczym, czystej wodzie i powietrzu oraz braku dużych zakładów przemysłowych umożliwia rozwój rolnictwa ekologicznego. W planach rozwoju Gminy zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego przewiduje się zachowanie dla celów intensywnej produkcji rolnej około 70 % obecnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Zalecane jest pozostawienie istniejących użytków zielonych oraz zwiększanie ich powierzchni w obrębie dolin i terenów zalewowych. Proponuje się objęcie części cenniejszych obszarów formą ochrony w postaci użytków ekologicznych.

Ponadto należy zachować wszelkie obszary zalesione na powyższych powierzchniach wyłączając całkowicie możliwość zrębów w dolinach rzek. Ubytki w drzewostanie w obrębie koryt i zboczy dolin rzecznych, na terenach stref wododziałowych, obszarach źródliskowych, terenach niewykorzystywanych rolniczo należy zalesić z wykorzystaniem gatunków rodzimych odpowiadających poszczególnym siedliskom. Wymienione powyżej obszary należy wyłączyć z prac melioracyjnych prowadzących do odwodnienia terenu. Umożliwienie wyodrębnienia obszarów naturalnych zalewów w okresie intensywnych opadów umożliwia minimalizowanie

skutków podtopień i powodzi. Rekomenduje się wprowadzenie zakazu wycinania lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów i jarów oraz w obrębie stromych nisz źródłkowych. Zaleca się wyłączenie z zabudowy obszarów w dolinach rzecznych.

Surowce mineralne

W obrębie gminy Białogard występują zasoby surowców budowlanych (kruszywo, piasek, żwir), surowców ceramicznych (gliny, iły) oraz torfy, złoża gazu ziemnego.

Według informacji zawartych w Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard istnieje możliwość ewentualnej eksploatacji udokumentowanych złóż surowców naturalnych takich jak:

- złoża pospółki o zasobach udokumentowanych występują w rejonach miejscowości: Rarwino - 215 tys. ton, Podwilcze - 2.755 tys. ton,
- złoża piasku o zasobach udokumentowanych występują w rejonach miejscowości: Klępino - 822 tys. ton, Pękanino - 839 tys. ton,
- złoża kredy jeziornej w rejonie wsi Białogórzyno - zasoby w kat. C 165 tys. ton,
- złoża torfu w rejonie wsi Białogórzyno.
- Wyodrębniono również złoża perspektywiczne o zasobach szacunkowych:
- pospółka na południe od Rarwina ca 300 tys. ton,
- piasek na południowy zachód od Rarwina ca 200 tys. ton,
- piasek drobny na południowy wschód od Czarnowęsów ca 300 tys. ton.

Wyniki inwentaryzacji (obiekty geomorfologiczne wyróżnione w terenie, głazy i gładzowiska, odkrytki, wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe, obszary zdegradowane, obszary wymagające rekultywacji)

Obiekty geomorfologiczne wyróżnione w terenie, głazy i gładzowiska

W obrębie gminy Białogard w krajobrazie można wyróżnić poniższe formy geomorfologiczne:

- wysoczyznę moreny dennej o rzeźbie płaskiej w części północnej gminy oraz o rzeźbie lekko falistej w części południowej.
- fragment pradoliny pomorskiej przebiegającej równoleżnikowym pasem przez południową część gminy. Ponadto występują niewielkie powierzchnie sandrowe
- doliny rzek o zróżnicowanych formach: akumulacyjne, erozyjne, rynnowe oraz rozległe obniżenia zastoiskowe i wytopiskowe,
- wzgórza kemowe i niskie pagórki morenowe oraz wał ozowy.

Głazy narzutowe i gładzowiska

Na terenie gminy wiejskie Białogard nie stwierdzono gładów narzutowych objętych ochroną w formie pomników przyrody. Podczas inwentaryzacji gminy nie stwierdzono pojedynczych gładów lub ich skupień o znaczącym obwodzie mogących zostać wskazanych w propozycji objęcia ochroną. Stwierdzono natomiast gład narzutowy w lesie, około 1 km na wschód od wsi Podwilcze. Jego obwód wynosi ok. 14,0 m, a wysokość ok. 1,8 m. Zbudowany jest z granitognejsu szaro-różowego.

Odkrywki i wyrobiska

W obrębie gminy Białogard nie stwierdzono odkrywek pełniących funkcje dydaktycznych. W nielicznych nielegalnych wyrobiskach eksploatacja prowadzona jest okazjonalnie, dlatego profile glebowe - na skutek erozji i zarastania - są nieczytelne.

Ślady pozostałości po wyrobiskach można zlokalizować w obrębie całej gminy, m.in. przy wschodnim krańcu wsi Góry (żwir), przy szosie do Stanomina, na północ od Łęczna (gliny), krawędź wzniesienia Góry Kościernickie we wsi Pękanino (żwir), Kisielice (piaski), we wsi Podwilcze (żwir). Ponadto występują nieczynne wyrobiska gliny zalane obecnie wodą m.in. na północ od wsi Dobrowo czy przy drodze Łęczynko-Łęczno.

Wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe

Na terenie Gminy znajduje się znaczna liczba obiektów dziedzictwa kulturowego, objętych wieloma formami ochrony. Występują liczne stanowiska archeologiczne, obiekty zabytkowe wpisane do rejestru wojewódzkiego oraz strefy ochrony archeologiczno-konserwatorskie z obowiązującymi nakazami i zakazami zgodne z przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

Na terenie gminy zaewidencjonowano również 755 stanowisk archeologicznych (Strategia Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018 -2027). W ramach tego zasobu zaewidencjonowano następujące kategorie stanowisk archeologicznych (rozdzielenie funkcjonalne):

- ✓ ślad osadniczy - 614
- ✓ punkt osadniczy - 29
- ✓ osada - 606 (w tym 1 osada palowa)
- ✓ cmentarzysko - 49 (w tym 7 cmentarzysk kurhanowych)
- ✓ grodzisko – 3

W obrębie gminy występują strefy WI pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, WII częściowej ochrony stanowisk archeologicznych oraz strefy WIII - ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych. Wszystkie strefy wskazane są na załączniku graficznym do Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard.

W strefie WI pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej stanowisk archeologicznych obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi (np. kopanie studni, melioracji, karczunku i nasadzania drzew, itd.) poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi zabytki przed zniszczeniem, prowadzonymi na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków;
- zachowanie istniejącego układu topograficznego terenu;

W strefie WII częściowej ochrony stanowisk archeologicznych, dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami, obowiązuje:

- współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków,
- przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie w granicach strefy, wyprzedzających rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją zamierzenia, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

W strefie WIII - ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegającej

na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych, obejmującej stanowiska ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej, obowiązuje:

- współdziałanie inwestycyjnych zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków,
- przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

Tabela 39. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego w gminie Białogard

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Opis	Nr. Rejestru	Data	Nr. Decyzji	Dawny numer rejestru
1.	Białogórzyno	kościół Wniebowzięcia NMP /otoczenie/	Kościół zbudowany w 1838 r.. Otoczenie stanowi teren cmentarza przykościelnego.	A-338	20.02.2008	DZ-4200/79/O/07/2008	

2.	Dargikowo	cmentarz ewangelicki	Cmentarz położony w odległości ok. 200 m na wschód od zabudowań wsi Dargikowo, na rozwidleniu dróg, założony na planie nieregularnego czworoboku (trapez), ograniczony od północy i południowego zachodu drogami polnymi, od wschodu polami, pow. 0,69 ha	A-457	30.12.1987	Kl.IV-5340/3/87	1207
3.	Gruszewo	pałac /do skreślenia z rej./	Pałac znajdował się na terenie parku jako neogotycka mieszkalna budowla z XIX w. <u>Obecnie pałac nie istnieje.</u>	370	27.03.1964	Kl.IV-Oa/4/64	
4.	Kamasowo	park dworski	Park dworski z II poł. XIX w. wraz z terenem gospodarczym PGR sięgającym do drogi wiejskiej i szosie Nasutowo-Białogard, zajmujący teren o powierzchni ok. 3 ha.	1039	24.06.1978	Kl.IV-5340/68/78	
5.	Laski	park dworski	Park dworski wraz z terenem gospodarczym PGR, położony przy drodze wiejskiej do Czarnowęsów obok szosy Byszyno-	A-451	24.06.1978	Kl.IV-5340/69/78	1040

			Strachomino, zajmujący teren o powierzchni 2 ha, założony w poł. XIX w. w stylu krajobrazowym. Kompozycję parkową stanowi aleja prowadząca do nieistniejącego już pałacu, obszerna polana trawiasta, aleja spacerowa prowadząca w głąb parku, stawy połączone ciekim wodnym i skupin drzew.				
6.	łącznie	kościół filialny p.w. NMP Królowej Polski	Kościół filialny p.w. NMP Królowej Polski wraz z wystrojem wnętrza (ambona, dzwony)	A-461	30.10.1956		117
7.	Nasutowo	park dworski	Park dworski położony w centrum wsi przy drodze Białogard-Zagórze, zajmujący teren o powierzchni ok. 1,2 ha, założony w II poł. XIX w. w stylu romantycznym. Kompozycję parkową stanowi układ dwóch fos.	A-450	24.06.1978	Kl.IV-5340/70/78	1041
8.	Nawino	park wiejski	Park wiejski stroną zachodnią przylega do drogi Nawino-Dębczyno, stroną	A-481	08.01.1979	Kl.IV.5340/4/79	1067

			północną do zabudowań i podwórza PGR, zajmujący teren o powierzchni ok. 4 ha, założony prawdopodobnie z pocz. XX w. w stylu naturalistycznym. Kompozycję parkową stanowi : ślad podjazdu, aleja grabowa, zarys polany, staw.				
9.	Podwilcze	pałac	Pałac wraz z otaczającym go parkiem. Wiejska budowla z XIX w	A-464	27.07.1954		38
10.	Podwilcze	park dworski	pow. ok. 20 ha	A-464	27.07.1954		38
11.	Podwilcze	kościół św. Marcina Bp	Kościół filialny pw. Św. Marcina -gotyckie budownictwo sakralne.	A-463	30.10.1956		114
12.	Pomianowo	kościół Chrystusa Króla /otoczenie/	Kościół p.w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem i wystrojem wnętrza.	A-465	01.07.1959		196
13.	Rarwino	kościół filialny pw. Narodzenia NMP /otoczenie/	Kościół p.w. Narodzenia NMP wraz z otoczeniem i wystrojem wnętrza (ołtarz główny, ambona, chrzcielnica, 3 epitafia, 2 grupy rzeźbiarskie z dawnego ołtarza)	A-466	01.07.1959		198

14.	Rarwino	park dworski	<p>Park dworski, położony przy końcu wsi, na ptn od zabudowań PGR, zajmujący teren o powierzchni ok. 4 ha, założony w II poł. XIX w. w stylu krajobrazowym. Kompozycję parkową stanowi trawiasta polana w cz. środkowej, na kt. usytuowano dwór, owalny staw po str. wsch., aleja kasztanowców od zach., trzy okazy platana klonolistnego nad stawem we wsch. cz. parku, od zach. grupa drzew po zach str. dworu.</p>	A-482	24.06.1978	Kl.IV-5340/71/78	1042
15.	Stanomino	kościół Podwyższenia Krzyża Św.	<p>Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z wystrojem wnętrza - gotyckie budownictwo sakralne z XVI w.</p>	A-429	30.10.1956		109
16.	Stanomino	park dworski	<p>Park sanatoryjno-leśny przedzielony jest drogą lokalną Stanomino-Rychówko o kierunku północ-południe Część zachodnia o pow. 9,0 ha pozostaje pod opieką</p>	1068	08.01.1979	Kl.IV.5340/5/79	

			Nadleśnictwa Rąbino. W części wschodniej wygrodzono teren o pow. 2,15 ha dla Zakładu Lecznictwa Odwykowego.			
17.	Żytelkowo	kościół Nawiedzenia NMP /otoczenie/	Kościół pw. Nawiedzenia NMP wraz z otoczeniem i z wystrojem wnętrza (ołtarz, chrzcielnica, rzeźba Chrystusa z krzyżem) - XVIII w. budowla sakralna, częściowo przebudowana w XX w.	470	01.07.1959	199

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków - stanowiska archeologiczne województwa zachodniopomorskiego w gminie Białogard zgodnie z rejestrem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie, Delegatura w Koszalinie przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 40. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków - stanowiska archeologiczne województwa zachodniopomorskiego w gminie Białogard

L.p.	Miejscowość	AZP	Opis	Nr. Rejestru	Data	Nr. Decyzji
1.	Buczek	17/20	Grodzisko wyżynne, cyplowe usytuowane na wzniesieniu o stromych zboczach, otoczone z trzech stron podmokłymi łąkami z warstwą kulturową i materiałem archeologicznym. Datowane na IX-X wiek. Położone w odległości 2,5 km na północny-wschód od zabudowań wsi Buczeki 1 km na północny zachód od osady Chodel w pow. białogardzkim w widłach rzeki Radwi i Chotli. Obiekt pokryty krzewami i drzewami liściastymi.	631	10.11.1967	KL.IV.Oa/13/67
2.	Byszyno	20-20/1	Pozostałość Osady, z warstwą kulturową i materiałem archeologicznym. Osada datowana na okres wczesnośredniowieczny. Położona jest na wyspie w południowej części Jeziora Byszyńskiego, w odległości 2,5 km na płd.-wsch. od zabudowań wsi Byszyno i 350 metrów na północ od szosy Byszyno - Tychowo.	638	11.11.1967	KL.IV.Oa/20/67
3.	Kisielice	18-19/68	Osada i cmentarzysko, położona w odl. 0,8 km na zachód od zabudowań wsi, przy szosie do Stanomina, na terenie silnie zniszczonym eksploatacją piasku. Występuje tu intensywna warstwa kulturowa z materiałem archeologicznym kultury pucharów lejkowatych oraz groby skrzynkowe kultury pomorskiej.	888	27.02.1975	KL.IV.670/4/75
4.	Nawino	19-19/65	Cmentarzysko szkieletowe, położone na stoku piaszczystego wzniesienia przy zach. brzegu rzeki Mogilnicy, w odległości ok. 150 m wsch. od pojedynczej zagrody stojącej przy drodze z Dębczyna do Nawina - dz. nr. 317. Wydobyty tu bogaty materiał archeologiczny	799	25.07.1970	KL.IV.-670/15/70

			datuje cmentarzysko na okres późnorzymski.			
5.	Nawino	19-19/67	Osada otwarta, położona przy zach. brzegu Mogilnicy, bezpośrednio na płn. od polnej drogi, ok.500 m płn.-wsch. od pojedynczych zabudowań leżących po drodze z Dębczyna do Nawina - dz. nr. 319. Wydobyty tu z warstwy kulturowej, jam i palenisk materiał archeologiczny datuje osadę na okres późnorzymski.	800	24.07.1970	KL.IV.670/17/70
6.	Rarwino	19-17/110	Grodzisko nizinne, z warstwą kulturową i materiałem archeologicznym, datowane na IX-X wiek. Położone na nieznacznym wyniesieniu wśród podmokłych łąk, w odległości ok. 550 m na północ od zabudowań wsi Rarwino i 850 m na wschód od rzeki Pokrzywnicy. Obiekt silnie zniwelowany. Obecnie pastwisko.	635	11.11.1967	KL.IV.Oa/17/67
7.	Rogowo	19-19/135	Cmentarzysko ciałopalne z późnego okresu lateńskiego i wczesnego okresu rzymskiego (I wiek p.n.e. -II w. n.e.) zlokalizowane na terenie piaśnicy zajmującej wzniesienie morenowe, ok. 0,8 km na pld.-wschod skraju zabudowań wsi Rogowo, bezpośrednio na wschód od szosy Rogowo-Byszyno i 0,9 km na zachód od Parsęty (zgodnie z mapką) przy granicy wsi Rogowo i Byszyno.	909	09.03.1976	KL.IV.-670/1/76

Poniżej przedstawiono spis dóbr kultury wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajdujących się na terenie gminy Białogard:

Tabela 41. Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków

L.p.	Miejscowość	Opis
1.	Białogórzynko	zespół folwarczny
2.	Buczek	spichlerz
3.	Byszyno	kościół pw. MB Częstochowskiej
4.	Czarnowęsy	magazyn zbożowy
5.	Czarnowęsy	zespół folwarczny
6.	Góry	zespół folwarczny
7.	Gruszewo	zespół folwarczny
8.	Gruszewo	pałac
9.	Gruszewo	magazyn-owczarnia
10.	Kamosowo	park dworski
11.	Kamosowo	budynek mieszkalny
12.	Kamosowo	most kolejowy
13.	Kamosowo	budynek gospodarczy wielofunkcyjny
14.	Kamosowo	stodoła
15.	Kamosowo	zespół folwarczny
16.	Kłębino	mleczarnia
17.	Kościernica	przystanek kolejowy "Kościernica"
18.	Laski	zespół folwarczny
19.	Laski	park dworski
20.	Liskowo	zespół folwarczny
21.	Łęczno	zespół folwarczny
22.	Łęczno	kościół pw. Królowej Polski
23.	Moczyłki	budynek mieszkalny (Moczyłki 9)
24.	Moczyłki	dyżurka (Moczyłki 9)
25.	Moczyłki	stacja kolejowa "Moczyłki-Mijanka" (Moczyłki 9)
26.	Nasutowo	park dworski
27.	Nasutowo	zespół folwarczny
28.	Nawino	budynek mieszkalny (dwojak nr 8)

29.	Nawino	park pałacowy, wiejski
30.	Nawino	zespół folwarczny
31.	Nosówko	stacja kolejowa
32.	Nosówko	budynek mieszkalny (Nosówko 16)
33.	Podwilcze	park pałacowy
34.	Podwilcze	pałac (Podwilcze 28)
35.	Rarwino	zespół folwarczny
36.	Rarwino	stajnia
37.	Rarwino	kościół pw. Narodzenia MB
38.	Rogowo	młyn
39.	Rościno	elektrownia wodna "Rościno" (Rościno 1)
40.	Rychowo	zespół folwarczny
41.	Rychowo	stajnia
42.	Rychowo	budynek mieszkalny (czworak nr 9)
43.	Rychówko	stodoła
44.	Rychówko	zespół folwarczny
45.	Sińce	zespół folwarczny
46.	Stanomino	stajnia
47.	Stanomino	stodoła - magazyn pasz
48.	Stanomino	zespół folwarczny
49.	Tychówko	kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej
50.	Zagórze	zespół folwarczny
51.	Żytelkowo	zespół folwarczny
52.	Żytelkowo	kościół filialny pw. Narodzenia NMP

Tabela 42. Wykaz cmentarzy ujętych w ewidencji zabytków

L.p.	Miejscowość	Opis
1.	Białogard-Pękanino	cmentarz komunalny
2.	Białogórzyno	cmentarz protestancki, rzymsko-katolicki XIX w.
3.	Białogórzyno	cmentarz przykościelny ewangelicki pocz. XX w.

4.	Białogórzyno	cmentarz ewangelicki, pocz. XX w.
5.	Buczek	cmentarz ewangelicki - poł. XIX w.
6.	Byszyno	cmentarz protestancki, rzymsko-katolicki XIX w.
7.	Byszyno	cmentarz ewangelicki 2 poł. XX w.
8.	Czarnowęsy	cmentarz ewangelicki - poł. XIX w.
9.	Czarnowęsy	cmentarz ewangelicki - pocz. XIX w.
10.	Dargikowo	cmentarz protestancki - XIX w.
11.	Dębczyno	cmentarz ewangelick- poł. XIX w.
12.	Góry	cmentarz ewangelick- pocz. XX w.
13.	Góry	cmentarz ewangelick- pocz. XX w.
14.	Góry	cmentarz ewangelick- pocz. XX w.
15.	Gruszewo	cmentarz ewangelick- poł. XIX w.
16.	Gruszewo	cmentarz rodowy ewangelick- poł. XIX w.
17.	Gruszewo	cmentarz ewangelick- pocz. XX w.
18.	Kamosowo	cmentarz ewangelick- pocz. XIX w.
19.	Klępino	cmentarz ewangelick- poł. XIX w.
20.	Kościernica	cmentarz ewangelick- poł. XIX w.
21.	Kościernica	cmentarz ewangelick-2 poł. XIX w.
22.	Lulewice	cmentarz ewangelick- poł. XIX w.
23.	Lulewiczki	cmentarz ewangelick- 2 poł. XIX w.
24.	Łęczno	cmentarz ewangelick- poł. XIX w.
25.	Łęczno	cmentarz przykościelny ewangelick, rzymsko-katolicki XVI w.
26.	Nawino	cmentarz ewangelick- 2 poł. XIX w.
27.	Nawino	cmentarz ewangelick-1918 r.
28.	Pękaninko	cmentarz ewangelick-1 poł. XX w.
29.	Pękaninko	cmentarz
30.	Pękanino	cmentarz ewangelicki - pocz. XX w.
31.	Podwilcze	cmentarz przykościelny ewangelicki, rzymsko-katolicki - pocz. XIX w.
32.	Podwilcze	cmentarz komunalny ewangelicki rzymsko-katolicki.- poł. XIX w.

33.	Podwilcze	cmentarz rodowy ewangelicki - pocz. XX w.
34.	Pomianowo	cmentarz ewangelicki - XIX w.
35.	Pustkowo	cmentarz ewangelicki - XIX w.
36.	Rarwino	cmentarz ewangelicki - pocz. XX w.
37.	Rarwino	cmentarz przykościelny ewangelicki, rzymsko-katolicki - pocz. XIX w.
38.	Redlino	cmentarz ewangelicki - poł. XIX w.
39.	Redlino	cmentarz
40.	Rogowo	cmentarz ewangelicki - XIX w.
41.	Rościno	cmentarz komunalny ewangelicki, rzymsko-katolicki - poł. XIX w.
42.	Rychowo	cmentarz ewangelicki - poł. XIX w.
43.	Rychówko	cmentarz ewangelicki - XIX w.
44.	Ryszczewo	cmentarz ewangelicki - pocz. XX w.
45.	Ryszczewo	cmentarz przykościelny ewangelicki - pocz. XX w.
46.	Stanomino	cmentarz przykościelny
47.	Stanomino	cmentarz
48.	Zagórze	cmentarz ewangelicki
49.	Zaspy Małe	cmentarz
50.	Zaspy Małe	cmentarz ewangelicki
51.	Żelezno	cmentarz
52.	Żelimucha	cmentarz
53.	Żytelkowo	cmentarz ewangelicki

Aleje i grupy drzew

Aleje drzew zarówno przed wiekami, jak i obecnie pełnią wiele funkcji. Przydrożne aleje ochraniają przed hałasem, spalinami, nadmiernym nagrzewaniem się nawierzchni przez słońce oraz osłaniają przed zawiewającym śniegiem. Ponadto wyznaczają przebieg dróg oraz stanowią czytelny znak organizacji przestrzeni.

W gminie Białogard można zauważyć istotną rolę przydrożnych alei drzew zlokalizowanych zarówno wzdłuż głównych dróg dojazdowych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami jak i wzdłuż dróg polnych pomiędzy poszczególnymi użytkami rolnymi.

Zadrzewienia liniowe stanowiące zadrzewienia śródpolne tworzące charakterystyczną mozaikę pól szczególnie widoczne są w południowej części gminy.

Aleje oraz grupy drzew o szczególnych walorach krajobrazowych przedstawiono poniżej.

1. aleja o długość ok. 1,0 km składająca się z dębów szypułkowych wzdłuż śródpolnej drogi Gruszewo–Łęczno,
2. aleja o długość ok. 0,8 km składająca się z dębów szypułkowych, klonów zwyczajnych wzdłuż śródpolnej drogi na zachód od wioski Stanomino,
3. aleja o długości ok. 1,8 km składająca się z lip drobnolistnych i klonów zwyczajnych od granicy wioski Kościernica do końca wioski Pękanino,
4. aleja o długość ok. 1,0 km składająca się z lip drobnolistnych, jesionów wyniosłych oraz klonów zwyczajnych w miejscowości Czarnowęsy obejmująca most na Mogilicy,
5. aleja o długość ok. 1,8 km składająca się z dębów czerwonych, lip drobnolistnych, klonów zwyczajnych wzdłuż drogi Nawino – stacja PKP Czarnowęsy,
6. aleja o długość ok. 3,8 km składająca się z lip drobnolistnych, jesionów wyniosłych, klonów zwyczajnych wzdłuż drogi Stanomino–Laski–Gruszewo,
7. aleja o długość ok. 2,1 km składająca się z lip drobnolistnych, buków zwyczajnych, grabów zwyczajnych, klonów zwyczajnych wzdłuż śródpolnej drogi Rzyszczewo–Czarnowęsy, gdzie niewielki odcinek drogi biegnie przez tereny leśne,
8. aleja o długość ok. 3,9 km składająca się z lip drobnolistnych, klonów zwyczajnych, jesionów wyniosłych wzdłuż drogi Dębczyno – Gruszewo,
9. aleja o długość ok. 3,0 km składająca się z gatunków lipy drobnolistnej, klona zwyczajnego na trasie Kamosowo-Stanomino, do skrzyżowania w kierunku Łęczna i dalej do Stanomina,
10. aleja o długości ok. 0,7 km składająca się z lip drobnolistnych od szosy do Kołobrzegu do wioski Lulewice
11. aleja o długość ok. 2,0 km składająca się z dębów szypułkowych, kasztanowców zwyczajnych, pomiędzy miejscowościami Rarwino–Podwilcze
12. aleja o długość ok. 1,0 km składająca się z lip drobnolistnych, kasztanowców zwyczajnych wzdłuż drogi Czarnowęsy–Czarnowęsy ferma,
13. aleja o długość ok. 3,0 km składająca się z jesionów wyniosłych, klonów zwyczajnych, lip drobnolistnych wzdłuż drogi Czarnowęsy–Byszyno,
14. aleja o długość ok. 1,2 km składająca się z dębów szypułkowych, klonów zwyczajnych wzdłuż śródpolnej drogi od północno-zachodniej granicy wioski Stanomino w kierunku zachodnim,

15. aleja o długość ok. 1,5 km składająca się z jesionów wyniosłych, klonów zwyczajnych wzdłuż drogi na wschód od wioski Łęczno, do przejazdu kolejowego,
16. aleja o długość ok. 150 m składająca się z dębów szypułkowych, bór brodawkowatych wzdłuż śródpolnej drogi od wioski Żytekowo w kierunku zachodnim do lasu.
17. aleja składająca się z lip drobnolistnych, zlokalizowane na starym cmentarzu ewangelickim we wsi Czarnowęsy przy szosie do Gruszewa w południowo-zachodniej części miejscowości (PP-8),
18. grupa drzew składająca się z świerku pospolitego i sosny pospolitej zlokalizowane na starym cmentarzu ewangelickim około 350 m na zachód od wsi Ryszczewo (PP-9),
19. aleja składająca się z lip drobnolistnych, zlokalizowana na starym cmentarzu ewangelickim około 700 m na północ od wsi Redlino na skraju lasu (PP-10),
20. grupa drzew składająca się z dębów szypułkowych, zlokalizowana na starym cmentarzu ewangelickim przy południowym krańcu wsi Podwilcze (PP-11),
21. grupa drzew składająca się z dębów szypułkowych, 14 szt., zlokalizowana na starym cmentarzu przy południowym krańcu wsi Nawino w rozwidleniu dróg (PP-12),
22. aleja składająca się z lip drobnolistnych stanowiąca pozostałość po starym ewangelickim cmentarzu przy południowym krańcu wsi Pękanino, przy „żwirowni” (PP-13),
23. aleja składająca się z lip drobnolistnych na starym cmentarzu ewangelickim po wschodniej stronie drogi z Pękanina do Kościernicy, opodal przejazdu kolejowego do Żelimuchy (PP-14),
24. grupa drzew składająca się z dębów szypułkowych, buków zwyczajnych, na skarpie wzniesienia w południowej części wioski wzdłuż skarpy w kierunku zachodnim (PP-15),

Punkty widokowe

W obrębie gminy zlokalizowanych jest dużo punktów widokowych, w których pojawiają się otwarcia i ciągi widokowe.

- Dębczyno – zlokalizowany na dwóch lokalnych kulminacjach morenowych, gdzie znajdują się otwarcia i panoramy widokowe w kierunku zachodnim - na Łęczno, północnym na Białogard oraz południowym na Dębczyno, Rogowo i Nawino. Dodatkowo przy ujściu rzeki Mogilnicy do Parsęty zlokalizowane są atrakcyjne klasyczne meandry, gdzie pojawia się krajobraz moreny dennej falistej z rozległymi zmeliorowanymi terenami bagiennymi;
- Góra Kościernicka – zlokalizowane wyniesienie wzgórza morenowego na południe od m. Kościernica z rozpościerającą się panoramą widokową na położony w dolinie Białogard;
- Góra Lipia – zlokalizowana na południe od m. Laski, na której widoczna jest w dolina rzeki Topiel, dolina Granicznej. W kierunku zachodnim widoczne jest obniżenie tarasu rzeczno-wyższego z dopływami rzeki Topiel;
- Góra Niwka "Góra Kłępińska" - wzniesienie kemowe 88 n.p.m. nad zabagnionym obniżeniem na wschód od Białogardu. Z punktu widokowego widoczna jest panorama

na Białogard, Kłębino, Żytelkowo, Górę Kościernicką. Przed II wojną światową, na górze znajdował się punkt startowy dla szybowców oraz tor saneczkowy;

- Góra Świerkowiec - zlokalizowana na zachód od wsi Nawina 96 m n.p.m. W jej obrębie rozpościera się widok w kierunku południowym i zachodnim na Górę Lipią i na obniżenie tarasu rzecznego z dolinami dopływów rzeki Topiel;
- Laski – punkt widokowy zlokalizowany przy drodze dojazdowej, około 20 m na wschód od wsi. Pojawia się panorama północnej części Wysoczyzny Łobeskiej, w kierunkach: wschodnim - dolina Mogilnicy, Nawino Kolonia, dolina dopływu Granicznej, południowym panorama północnej części Wysoczyzny Łobeskiej, w kierunkach: wschodnim - Nawino Kolonia, dolina Mogilnicy, dolina dopływu Granicznej, południowym - Góra Lipia, dolina Granicznej, dolina rzeki Topiel, zachodnim - obniżenie tarasu rzecznego wyższego z dopływami rzeki Topiel.
- Nasutowo - wyniesienie około 30 m na południowy-wschód od wsi. Punkt widokowy w kierunku północnym i wschodnim – m.in. na miejscowości Białogard, Górę Niwka i Karlino.
- Wronie Gniazdo – zlokalizowany na południowy wschód od wsi Wronie Gniazdo, z widokiem przy ujściu Chotli do Radwi, oraz z lokalnym otwarciem widokowe przy tamie Nietalino.
- Zaspy Małe - wzgórze zlokalizowane na północ od wsi, przy nieczynnym cmentarzu, przy skraju lasu. W jego obrębie znajduje się widok w kierunku północnym i wschodnim - na leśne obszary moreny dennej na południe od Koszalina.

Obszary zdegradowane,

Za terenu zdegradowane uznaje się za nieprzydatne do wskazanego sposobu zagospodarowania bez zastosowania działań rekultywacyjnych. Zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji „Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych (...), środowiskowych (...), przestrzenno-funkcjonalnych (...) lub technicznych (...)”. Natomiast „Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”. Obszarem zdegradowanym, w związku z powyższym, nazywamy obszary o problemach społecznych. Gmina Białogard nie została objęta programem rewitalizacji gmin województwa zachodniopomorskiego.

Zjawisko narastającego chaosu funkcjonalnego i wizualnego skutkuje krytycznym stanem przestrzeni wiejskich. Główną przyczyną jest brak zachowania ładu przestrzennego oraz brak

wystarczających środków na poprawę stanu technicznego budynków objętych ochroną poprzez strefy konserwatorskie lub wpisanych do rejestrów. Na terenie gminy istotnymi elementami dysharmonijnymi są obszary, na których występują:

- linie energetyczne, w tym wysokiego napięcia
- wieże nadawczo-odbiorcze telefonii komórkowej
- nieczynne wyrobiska, które nie zostały poddane rekultywacji
- nielegalne składowiska odpadów
- nieharmonijny charakter nowej zabudowy jednorodzinnej
- obiekty gospodarcze i mieszkalne byłych PGR-ów
- obiekty przemysłowe – gorzelnie, mieszalnie pasz, zaniedbane urządzenia stacji kolejowych
- realizacja wielkowymiarowych wolnostojących elementów reklamowych
- nieracjonalne cięcia pielęgnacyjne istniejących alei przydrożnych
- sztucznie prostowane odcinki koryt rzecznych i cieków

Obszary wymagające rekultywacji

Pojęcie rekultywacji oznacza przywracanie terenom zniszczonym działalnością człowieka ich pierwotnego charakteru.

W obrębie Gminy Białogard tereny wymagające rekultywacji głównie związane są z dolinami rzek i cieków wodnych. W związku z prowadzonymi w latach 60-tych XX w. pracami hydroregulacyjnymi obejmującymi melioracje oraz regulowanie i skracanie koryt rzek znaczna część cieków wodnych zmieniła swój pierwotny charakter. Regulacji została poddana rzeka Parsęta na odcinku od Białogardu do Karlina. Została obustronnie zabezpieczona wałami przeciwpowodziowymi. Poza wałami widoczne są fragmenty starorzeczy. W miejscowości Rościno przegrodzona jest wysokim betonowym progiem. Regulacja została również zastosowana w obrębie pozostałych dolin rzecznych w obrębie gminy, w tym druga największa rzeka Radew. Ponadto regulacji poddano mniejsze rzeki i cieki wodne. Rzekę Leśnicę uregulowano i obwałowano w odcinku ujściowym. W korytarz rzek zlokalizowano ponadto zapory, przepławki oraz stawy rybne m.in. na rzece Pokrzywnica i Topiel. Najbardziej niekorzystna stawy rybne i przegrodzenie rzeki z przepławką znajduje się na odcinku rzeki Pokrzywnica w miejscowości Garnki (gm. Karlino). Budowla spowodowała zniszczenie naturalnych tarlisk w górze rzeki. Zaleca się przeprowadzenie analiz mających na celu określenie możliwości przywrócenia naturalnych koryt rzecznych w możliwie najdłuższych ich odcinkach.

W ramach programu rekultywacji należałoby uwzględnić możliwość wyznaczenia obszarów dodatkowych przystosowanych do wykorzystywania do celów rekreacyjnych zarówno dla mieszkańców gminy i miasta Białogard jak i na cele turystyczne. Gmina Białogard należy do Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty, który w maju 2019 r. podpisał umowę o dofinansowanie partnerskiego projektu pn. „Rozwój infrastruktury kajakowej na terenie Dorzecza Parsęty”. W ramach projektu zaplanowano m.in. oznakowanie szlaków kajakowych,

wykonanie przystani kajakowych wpływających na ograniczenie ilości miejsc cennych przyrodniczo wykorzystywanych na postoje w trakcie spływów. Zaangażowanie władz lokalnych w większe przystosowanie rzeki do turystyki wiąże się ze zwiększeniem kontroli nad wykorzystywaniem obszarów przez turystów. Racjonalna gospodarka zasobami przyrodniczymi gminy pozwoli na połączenie funkcji turystycznych, społecznych oraz przyrodniczych z możliwie najmniejszym wpływem na środowisko naturalne.

Ponadto rekultywacji należy poddać tereny w bezpośrednim sąsiedztwie koryt rzecznych podanych niewłaściwym regulacją poziomu wody za pomocą systemu melioracyjnego wykorzystywanego jedynie do osuszania, spowodowało degradację cennych obszarów wodno-błotnych oraz osuszenie torfowisk niskich oraz innych siedlisk hydrogenicznych.

W Gminie Białogard występują liczne drogi wzdłuż których zaleca się uzupełnienie nasadzeń drzew w celu tworzenia i odtworzenia alei przydrożnych. Zieleń przydrożną dzielimy na zieleń izolacyjną, zieleń osłonową, zieleń przy ekranach akustycznych, zieleń ozdobną, zieleń poza pasem drogowym, zieleń dogęszczającą w terenach leśnych. Zieleń w pasie drogowym nie powinna zagrażać bezpieczeństwu uczestników ruchu, ograniczać wymaganego pola widoczności i skrajni drogi ani utrudniać utrzymania drogi. Nasadzenia powinny zostać zaprojektowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w tym zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430 ze zm.) Ponadto zaleca się stosowanie wytycznych zakładania i utrzymania zieleni przydrożnej sporządzonych na potrzeby Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (Warszawa, styczeń 2013).

Kolejnym aspektem wymagającym uwzględnienia w planowaniu działań rekultywacyjnych są gleby. Zgodnie z definicją rekultywacji w Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1161) rekultywacją nazywamy nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym albo zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie własności fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Obowiązek rekultywacji spoczywa na użytkowniku, który zniszczył glebę wykorzystując ją do celów pozarolniczych. Należy zminimalizować negatywny wpływ obszarów rolniczych na tereny pozarolnicze w tym łąki, tereny podmokłe, torfowiska i rzeki.

Jako działania dodatkowe zaleca się utworzenie miejsc dostępnych dla mieszkańców z możliwością wykorzystania ich w celach edukacyjnych i rekreacyjnych również w terenach nie związanych bezpośrednio z rzekami oraz ścisłym centrum. Zwiększenie ilości ciągów pieszo-rowerowych w celu poprawy bezpieczeństwa oraz zmniejszenia ilości spalin w obrębie miasta. Utworzenie formalnych szlaków turystycznych, oznakowanych z infrastrukturą z wykonaniem stanowisk obserwacyjnych, tablic informacyjnych, stacji dydaktycznych. wyznaczenie ścieżek

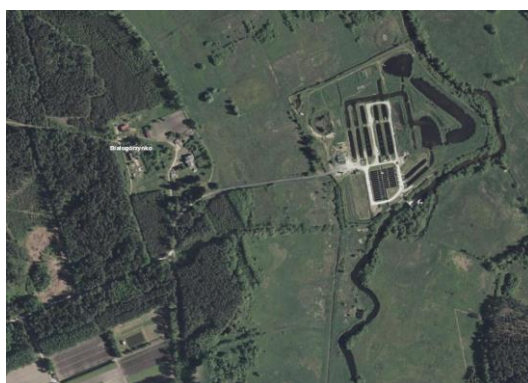
ekologicznych w oparciu o walory siedliskowe terenu (gatunki ptaków, siedliska, sukcesja flory). Należy usunąć wszelkie dzikie składowiska odpadów.

Typy krajobrazów, z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego

Gmina Białogard zlokalizowana jest na Równinie Białogardzkiej. Wyodrębnia się w jej granicach krajobrazy otwarte obejmujące obszary o znacznych terenach, krajobrazy leśne oraz zurbanizowane. W obrębie gminy Białogard wyróżniamy typ krajobrazu naturalnego w obrębie rzek lub ich fragmentów. W części dolin występują obszary bez bezpośredniego wpływu działalności człowieka. Ponadto do krajobrazu o charakterze naturalnym możemy zaliczyć część łąki, bagna, oraz jezior stanowiące istotną charakterystykę gminy. Czyste wody rzek: Parsęty, Pokrzywnicy, Liśnicy, Mogilnicy, Topieli, Chotli i Radwi będące miejscem bytowania i naturalnego rozmnażania się ryb łososiowatych stały się podstawą rozwoju gospodarki rybackiej – prowadzonej w stawach hodowli ryb tworzące krajobraz kulturowy, który początkowo związany był jedynie bezpośrednio z lokalizacją koryt rzecznych. W późniejszym czasie rozwinęły się inne gałęzie gospodarki.

Krajobraz wiejski jest głównym krajobrazem związanym z osiedlami ludzkimi w obrębie gminy. W jej obrębie znajdują się takie osady i wsie jak: Białogórzynko, Białogórzyno, Buczek, Byszyno, Czarnowęsy, Dargikowo, Dębczyno, Góry, Gruszewo, Kamosowo, Klępino Białogardzkie, Kościernica, Laski, Leśniki, Liskowo, Lulewice, Lulewiczki, Łęczenko, Łęczno, Łęczynko, Moczyłki, Nasutowo, Nawino, Nosówko, Pękaninko, Pękanino, Podwilcze, Pomianowo, Przegonia, Pustkowo, Pustkówko, Rarwino, Redlino, Rogowo, Rościno, Rychowo, Rychówko, Rzyszczewo, Sińce, Stajkowo, Stanomino Strzelec, Tarpnowo, Trzebiele, Wronie Gniazdo, Wygoda, Zagórze, Zaspy Małe, Ząbki, Żabinięc, Żeleźno, Żelimucha, Żytelkowo. W obrębie wymienionych miejscowości dominuje zabudowa wiejska z pozostałościami po zespołach Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Białogórzynko

Ryc. 3. Osada Białogórzynko

Osada Białogórzynko jest ostatnią osadą zlokalizowaną w północnej części gminy Białogard w odległości około 300m od rzeki Radew. W jej skład wchodzi zabudowa folwarczna wpisana do ewidencji zabytków obejmująca dom zarządcy w postaci murowanego budynku

zwróconego fasadą na południe. Budynek został częściowo przebudowany. Ponadto w skład wchodzi również zabudowa gospodarcza. W obrębie Białogórzynka zlokalizowana jest hodowla pstrąga oraz stopień wodny spowalniający bieg rzeki Radew.

Białogórzyno

Ryc. 4. Białogórzyno. źródło: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6273995>

Osada ma charakter wsi wielodrożnicowej z trójkątnym układem ulic w centrum. W części południowej znajduje się dawne założenie podworskie. W miejscowości zabudowa pochodzi z połowy XIX wieku, końca XIX wieku i początków XX wieku o charakterze szachulcowym i murowanym. Zlokalizowane są ponadto budynki mieszkalne o konstrukcji ryglowej. Na terenie wsi zlokalizowany jest kościół rzymskokatolicki parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP z 1838 r., nr rej. 338 z 20 lutego 2008 r. Zlokalizowane są ponadto trzy cmentarze wpisane do ewidencji zabytków w tym jeden czynny. W obrębie Białogórzyna znajduje się udokumentowane złożę kredy jeziornej "Białogórzyno" - zasoby w kat. C 165 tys. Ton - o małym znaczeniu, której towarzyszy torf. Kopaliną towarzyszącą jest torf. W miejscowości znajduje się jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej oraz boisko wiejskie i plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Buczek

Ryc. 5. Buczek. źródło <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6281942>

Miejscowość o rysie historycznym ropocynającym się w średniowieczu. Stanowiło siedzibę rycerskiego rodu. Na wzniesieniu około 300 m na północ od wsi, w lesie, znajduje się nieczynny cmentarz ewangelicki z poł. XIX wieku z zabytkowym układem przestrzennym wpisany do ewidencji zabytków. We wsi zlokalizowany jest spichlerz również wpisany do ewidencji zabytków. Na północny wschód od miejscowości w widłach rzeki Radew i Chotła zlokalizowane jest grodzisko wyżynne, cyfrowe datowane na IX - X wiek będące w okresie wczesnego średniowiecza osiedlem obronnym Słowian. Obszar o powierzchni około 125 m x 125 m usytuowany na wzniesieniu o stromych zboczach otoczony z trzech stron podmokłymi łąkami obecnie pokryty jest krzewami i drzewami liściastymi objęte stanowiskiem archeologicznym wpisany do rejestru zabytków stan. 1, AZP 17-20 nr rej. 631. Ponadto w obrębie miejscowości znajduje się teren po wyschniętym jeziorze będącym miejscem o znaczeniu religijnym stanowiącym miejsce składania darów oddając w ten sposób szacunek i świętość dla wody jako źródła życia odkrytych w latach 1877 - 1878 w efekcie przeprowadzonych prac wykopaliskowych. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja torfu w obrębie łąki w lesie, do głęb. 2,0 do 5,0. W miejscowości jest świetlica wiejska.

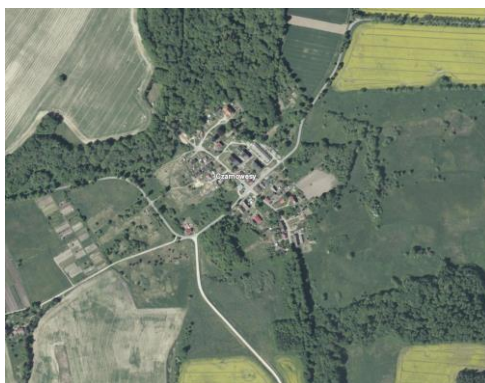
Byszyno

Ryc. 6. Byszyno

Wieś o zwartej zabudowie szachulcowej i murowanej pochodzącej z poł. XIX wieku. Otoczona jest lasami w bezpośrednim sąsiedztwie dwóch jezior Rybackiego i Byszyńskiego. Jako jedna z nielicznych jest miejscowością wykorzystującą walory przyrodnicze jako atut rozwijający turystykę w gminie. W środku miejscowości zlokalizowany jest kościół parafialny pw. Matki Bożej Częstochowskiej, neoromański z XIX wieku, wymurowany z gładkich narzutowych i cegły, bez prezbiterium i bez wieży. Ponadto zlokalizowane są dwa cmentarze założone w XIX wieku. Jeden z nich jest obecnie nieczynny. W programie „Hydroenergetyczna zabudowa dorzecza rzeki Parsęty” z 1933 roku na terenie Byszyna zaproponowano lokalizację zbiornika retencyjnego - rzędna piętrzenia 28,5 m n.p.m., objętość 0,6 mln m³, ogólna powierzchnia 32 ha. W miejscowości zlokalizowany jest plac zabaw. Przez wieś przechodzi szlak rowerowy obejmujący najstarsze ślady osadnictwa na Ziemi Białogardzkiej. W miejscowości jest świetlica wiejska.

Czarnowęsy

Ryc. 7. Czarnowęsy

Wiesz położona nad rzeką Mogilicą, przy linii kolejowej z przystankiem Czarnowęsy Pomorskie. W obrębie miejscowości, nad rzeką znajduje się park pałacowy ze starodrzewiem oraz cmentarzem stanowiącym grobowiec rodzinny przedwojennych właścicieli wsi. Na terenie Czarnowęsy znajdują się ponadto dwa cmentarze wpisane do ewidencji zabytków w tym cmentarz ewangelicki przy szosie do Gruszewa w obrębie którego zlikwidowane są drzewa objęte ochroną w formie pomnika przyrody. Za pałacem znajduje się pagórek kemowy Góra Płaskosz (83 m n.p.m.). W dolinie Mogilicy zlokalizowany jest kamień o obwodzie około 400-500 cm, w którym wykuto kamienną ławkę z oparciem, tzw. „ławkę diabła” posiadającą wgłębienie przypominające ludzką dłoń. Z kamieniem związane są lokalne legendy stanowiące dodatkowy atut turystyczny. Wyodrębniono również zabudowę wpisaną do ewidencji zabytków w postaci magazynu zbożowego oraz zespołu folwarcznego. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja torfu do 0,9 m głębiej gytia i muł, piasek. W miejscowości działa oczyszczalnia ścieków oraz kotłownia osiedlowa. Znajduje się również niewielki plac zabaw. Na rzece Mogilicy znajduje się most kamienny łukowy oraz jaz młyński przy nieczynnym młynie. Przez wieś prowadzi lokalny, nieoznaczony turystyczny szlak turystyczny „Szlakiem parków, dworów i pałaców”. W miejscowości jest świetlica wiejska.

Dargikowo

Ryc. 8. Dargikowo

Miejscowość ma charakter wsi wielodrożnicowej. Znajdują się w jej obrębie budynki o konstrukcji ryglowej oraz stodoła o konstrukcji ramowej. W obrębie wsi zlokalizowany jest nieczynny cmentarz ewangelicki, z połowy XIX wieku wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. 1207 z 30 grudnia 1987. Drugi protestancki cmentarz pochodzący z XIX w wpisany jest do ewidencji zabytków. W okolicy znajdują się tereny po byłym poligonie chemicznym. Przez miejscowość wiodą dwa szlaki turystycznie wokół Białogardu. W miejscowości jest świetlica wiejska.

Dębczyno

Ryc. 9. Dębczyno

Miejscowość zlokalizowana przy ujściu Mogilicy do Parsęty. Wieś znajduje się przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Świelino stanowiącej duży atut turystyczny.

We wsi i okolicy występują liczne stanowiska archeologiczne stanowiące pozostałości słowiańskiego osadnictwa wiejskiego. Na stoku piaszczystego wzniesienia przy zachodnim brzegu Mogilicy znajduje się cmentarzysko szkieletowe datowane okres późnorzymski wpisane do rejestru zabytków nr rej. 799 z dn. 25.05.1970 r. oraz osada otwarta z okresu późnorzymskiego wpisana pod nr rej. 800 z dn. 24.05.1970 r. Przy drodze do Nawina nieczynny cmentarz ewangelicki z XIX wieku ujęty w ewidencji zabytków. Przy ujściu rzeki Mogilicy do Parsęty zlokalizowany jest punkt widokowy. W programie „Hydroenergetyczna zabudowa dorzecza rzeki Parsęty” z 1933 roku na terenie Dębczyno zaproponowano lokalizację zbiornika retencyjnego - rzędna piętrzenia 24 m n.p.m., objętość 1,6 mln m³, ogólna powierzchnia 79 ha. W obszarze Dębczyno - Łękno występujące zasoby wód podziemnych w piętrze czwartorzędowym (otwory studzienne o głęb. 50 m do 130 m) są dobrej jakości i stanowią ujęcie komunalne dla miasta Białogard. Przez wieś wiedzie lokalny, nieoznaczony szlak turystyczny „Szlakiem najstarszych śladów osadnictwa na Ziemi Białogardzkiej” oraz dwa nieoznaczone wokół Białogardu. W miejscowości jest świetlica wiejska.

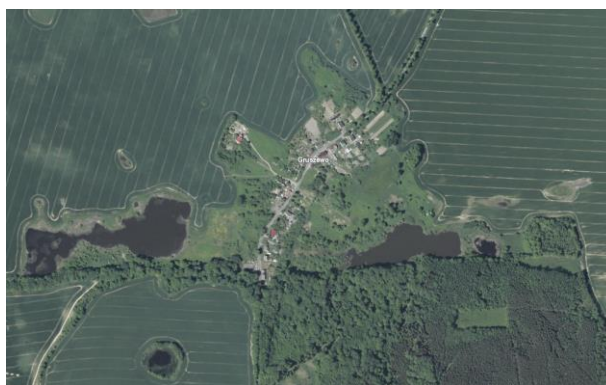
Góry

Ryc. 10. Góry

Jest najwyżej (85 m n.p.m.) oraz najbardziej na południe położoną miejscowością w gminie. We wsi zlokalizowany był dwór wraz z rozległym parkiem dworskim, założony w poł. XIX wieku. Na wschód od zabudowy mieszkalnej znajduje się stodoła z czerwonej cegły. Przy drodze do Czarnowęsy znajduje się stodoła na podmurówce kamiennej. Zabudowa folwarczna została ujęta w ewidencji zabytków. W pobliżu stawu istniała gorzelnia funkcjonująca do drugiej połowy lat 50 tych XX w. W miejscowości zlokalizowane są trzy nieczynne cmentarze ujęte w ewidencji zabytków, w tym jeden zlokalizowany przy wschodniej granicy koło wyrobiska żwiru. W rejonie wsi zlokalizowany jest obszar proponowany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Uchwała Rady Gminy Nr VI/31/94 z dnia 12 grudnia 1994 r.) stanowiskiem dokumentacyjnym przyrody nieożywionej - pagór kemowy - forma geomorfologiczna lodowcowa.

Gruszewo

Ryc. 11. Gruszewo

Miejscowość zlokalizowana wśród terenów podmokłych oraz pagurkowatych. Zabudowa znajduje się wzdłuż jezdni głównej przeciętej jedną drogą podporządkowaną. W obrębie osady zlokalizowana była rezydencja z początku XIX wieku obejmująca pałac i park wpisana do rejestru zabytków nr rej. 370 z 27 marca 1964 r. Położony był na wzniesieniu w otoczeniu parku, z aleją dojazdową do pałacu. Obok pałacu znajdowała się stajnia, dom zarządcy, obora wykonana z cegły z wierzyczką z zegarm oraz owczarnia. W obrębie pałacu

zlokalizowano grobowiec byłych właścicieli zniszczony przez wojska rosyjskie w 1945 r. W Zespół folwarczny został ujęty w ewidencji zabytków. W Gruszewie znajdują się trzy cmentarze ewangelicjie wpisane do ewidencji zabytków. Na terenie Gruszewa zlokalizowane są drzewa ujęte trzema formami ochrony przyrody w postaci pomników przyrody w tym jedna aleja. W sąsiedztwie miejscowości znajdują się rozległe pagóry kemowe w tym Góra Świerkowice (96,3 m n.p.m.) stanowiące dominanty krajobrazu. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja torfu do głęb. 2,0 m. W miejscowości znajduje się plac zabaw.

Kamosowo

Ryc. 12. Kamosowo

Miejscowość zlokalizowana w obrębie stawów rybnych w sąsiedztwie trasy byłej linii wąskotorowej. We wsi znajduje się założenie parku dworskiego z drugiej połowy XIX wieku na listę nr rej. 1039 z 24 czerwca 1978 r. Ponadto znajdowało się założenie pałacowe z prostokątnym podwórzem gospodarczym. Założenie zachowało się, z wyjątkiem neogotyckiego pałacu spalonego w latach 70. XX wieku. W obrębie Kampspwa znajdują się budynki z zespołem folwarczny oraz most kolejowy oraz nieczynny cmentarz ewangelick z początku XIX w. , wpisane do ewidencji zabytków. Znajduje się również cmentaW miejscowości zlokalzowana jest gorzelnię z końca XIX w. oraz zudowa parkowa wraz z zabudowaniami gospodarcze (stodoła ze szczytem schodkowym). Przez miejscowość prowadzą trzy nieoznakowane szlaki turystyczne „Szlak torami byłej kolejki wąskotorowej”, „Szlakiem parków, dworów i pałaców”, „Szlak zachodni wokół Białogardu”.

Klępino Białogardzkie

Ryc. 13. Klępino Białogardzkie

Miejscowość pochłonięta w znacznym stopniu przez pożar w 1930 roku. Obecnie znajdują się w niej niekiczne zabudowy o mające cenne walory architektoniczno kulturowe. Zlokalizowany jest budynek inwentarski o konstrukcji ramowej z 2. połowy XIX wieku oraz budynek mieszkalny o konstrukcji szachulcowej z 1. połowy XIX wieku. Wieś położona jest w terenie pagórkowatym w otoczeniu wyiesien kemowych w tym Góry Niwki o wysokości 88 m n.p.m. z punktem widokowym na Białogard i okoliczne wioski. Przed II wojną światową znajdował się punkt startowy dla szybowców, tor saneczkowy oraz budynek starej szkoły. Przez wieś prowadzi lokalny, nieoznaczony szlak turystyczny: Szlak pieszy wokół Białogardu. W miejscowości znajduje się plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Kościernica

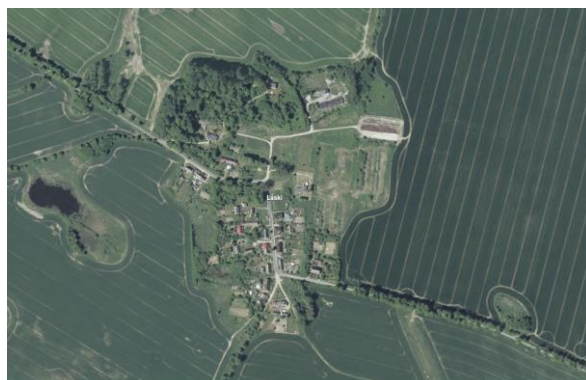

Ryc. 14. Kościernica

Miejscowość otoczona użytkami zielonymi, terenami rolniczymi oraz torfowiskami niskimi zlokalizowanymi w rozległych obniżeniach wytopiskowych i rozlewiskowych. Na południe od wsi znajduje się Góra Kościernicka. Wieś wielodrożnicowa z niewielkim, wokół którego zagrody są ustawione wokół środkowego placu zwanego majdanem charakterystycznym dla pierwotnego układu okolicy. Wśród zabudowy znajdują się budynki o konstrukcji ramowej: stodoła oraz budynek inwentarski. W miejscowości zlokalizowane są dwa nieczynne cmentarze założone w XIX wieku ujęte w ewidencji zabytków. W obrębie miejscowości znajduje się przystanek kolejowy „Kościernica: jęty w ewidencji zabytków. W

Kościernicy znajduje się szkoła podstawowa, Ochotnicza Straż Pożarna oraz Ośrodek Hodowlano - Zarybieniowy Polskiego Związku Wędkarskiego „Liśnica” zajmujący się produkcją materiału zarybieniowego. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja podmokłe obniżenie torf i gytia głęb. 1,9 m. W miejscowości znajduje się plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Laski

Ryc. 15. Laski

Miejscowość zlokalizowana w pagórkowatym terenie, na lekkim wyniesieniu. Wśród zabudowy wyodrębnia się założenie dworsko - parkowo - folwarczne zlokalizowane w północną część wsi w skład którego wchodzi park z XIX wieku wpisany do rejestru zabytków nr rej. 1040 z 24 czerwca 1978 r., nieistniejący dwór i podwórze folwarczne wpisane do ewidencji zabytków. W okolicy liczne torfowiska niskie, naturalne źródło rzeki Topiel. W sąsiedztwie miejscowości znajdują się drzewa objęte formą ochrony przyrody w postaci pomnika w tym aleje. Na południe od wsi, w lesie, zlokalizowany jest pagórek Lipia Góra wys. (79,8 m n.p.m.) W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja torfów 0,2 do 5,5 m. W miejscowości znajduje się plac zabaw.

Leśniki

Ryc. 16. Leśniki

Niewielka wieś otoczona lasami skupiająca oddalone od siebie gospodarstwa. Jeden z nich zlokalizowane jest kalenicowo do drogi. Brak zabudowy wpisanej do ewidencji oraz rejestru zabytków.

Liskowo

Ryc. 17. Liskowo

Osada składająca się z zespołu folwarcznego wpisanego do ewidencji zabytków otaczanego polami uprawnymi w niedalekim sąsiedztwie koryta rzeki Parsęta.

Lulewice

Ryc. 18. Lulewice

Wieś w układzie okielnicy otoczona polami uprawnymi. W obrębie miejscowości znajdują się budynki o konstrukcji ramowej oraz konstrukcji ryglowej. W Lulewicach znajduje się nieczynny cmentarz ewangelicki z XIX wieku wpisany do ewidencji zabytków z zachowanym układem przestrzennym. Przez miejscowość prowadzi nieoznaczony szlak turystyczny: Szlak pieszy wokół Białogardu. W miejscowości znajduje się plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Lulewiczki

Ryc. 19. Lulewiczki

W miejscowości znajduje się stadnina koni oferująca możliwość nauki jazdy konnej będąca atrakcją turystyczną w rejonie. W obrębie zabudowy nie występują budynki wpisane do rejestru ani ewidencji zabytków. Zlokalizowany jest nieczynny cmentarz ewangelicki

Łęczenko

Ryc. 20. Łęczenko

Niewielka osada zlokalizowana w bezpośrednim sąsiedztwie granicy gminy z miastem Białogard. Brak obiektów wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków.

Łęczno

Ryc. 21. Łęczno

Miejscowość w układzie widlicy zlokalizowana na terenie pagórkowatym, przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Lepino wraz z wiaduktem. W okolicy znajduje się Pagórek kemowy Trudna Góra. Wokół wsi rozciągają się pola, łąki i torfowiska niskie. Zlokalizowane są również stawy powstałe na skutek eksploatacji gliny. We wsi dominuje zwarta zabudowa zagrodowa. W większości budynki są murowane lub w konstrukcji szkieletowej. Znajduje się również dawna pastorówka z XIX / XX wieku o konstrukcji szachulcowej, budynek bramny mieszkalno-gospodarczy z poł. XIX wieku o konstrukcji ryglowej. W miejscowości zlokalizowany jest kościół pod wezwaniem MB Królowej Polski z XV wieku wpisany do rejestru zabytków wraz z wystrojem wnętrza pod nr rej. 117 z 30 października 1956 r.. Ponadto znajdują się dwa nieczynne cmentarze. W obszarze Dębczyno - Łętko występujące zasoby wód podziemnych w piętrze czwartorzędowym (otwory studzienne o głęb. 50 m do 130 m) są dobrej jakości i stanowią ujęcie komunalne dla miasta Białogard. Przez miejscowość prowadzą cztery nieoznaczone szlaki turystyczne: „Szlakiem torami byłej kolejki wąskotorowej”, „Szlakiem parków, dworów i pałaców”, „Szlak zachodni wokół Białogardu”, „Szlak wschodni wokół Białogardu”. W miejscowości jest świetlica wiejska.

Łęczynko

Ryc. 22. Łęczynko

Niewielka osada zlokalizowana przy granicy gminy z miastem Białogard. Obejmuje niewielkie gospodarstwa. W jej sąsiedztwie znajdują się starorzecza rzeki Parsęta powstałe na skutek regulacji i prostowania koryta rzeki, obecnie obwałowana jest dwustronnie wałami przeciwpowodziowymi.

Moczyłki

Ryc. 23. Moczyłki

Miejscowość zlokalizowana przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Świelino, w bliskim sąsiedztwie lasów sosnowych oraz torfowisk przejściowych i wysokich. We wsi znajdują się obiekty wpisane do ewidencji zabytków. Są nimi Budynek mieszkalny, dyżurka oraz stacja kolejowa znajdujące się pod tym samym adresem. W Moczyłkach znajduje się gospodarstwo agroturystyczne. Przez wieś prowadzi regionalny, turystyczny szlak pieszy szlak turystyczny czerwony Szlak Solny. W miejscowości znajduje się plac zabaw.

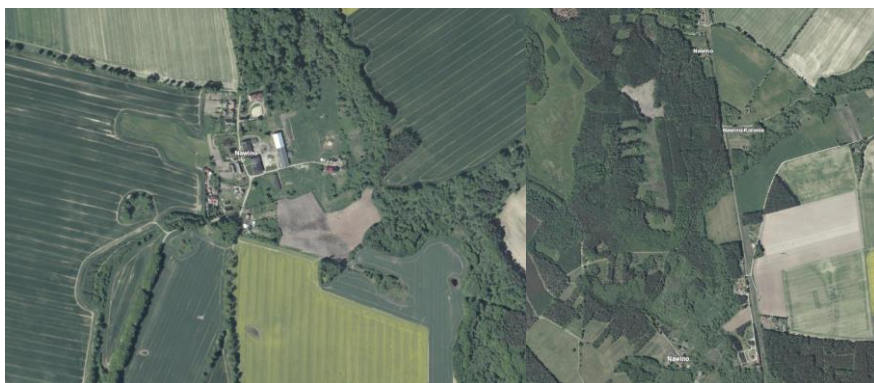
Nasutowo

Ryc. 24. Nasutowo

Miejscowość zlokalizowana przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Lepino w mało zróżnicowanym terenie. Wokół występują pola uprawne. We wsi znajduje się park dworski o charakterze romantycznym ze sztuczną wyspą z drugiej połowy XIX wieku wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. 1041 z 24 czerwca 1978 r. Ponadto znajduje się dwór mający charakter willi pochodzącej z lat 30. XX wieku oraz zespół folwarczny wpisane do ewidencji zabytków. W pobliżu wsi znajduje się punkt widokowy (30 m n.p.m.), z którego podziwiać można Białogard, Karlino, Górę Niwkę. Przez wieś prowadzą dwa nieoznaczone szlaki turystyczne: „Szlakiem byłej kolejki wąskotorowej”, „Szlakiem parków, dworów i pałaców”. W miejscowości znajduje się boisko wiejskie, plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Nawino

Ryc. 25. Nawino

Miejscowość zlokalizowana w sąsiedztwie lasów oraz doliny rzeki Mogilica. W obrębie wsi znajduje się park dworski krajobrazowo-leśny, naturalistyczny, z początku XX wieku wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. 1067 z 8 stycznia 1979 roku, w którym znajdował się również cmentarz rodowy. Dwór w Nawinie wzniesiono w 1848 roku. W ewidencji zabytków znajdują się budynki mieszkalny oraz zespół folwarczny z dworem, parkiem pałacowo wiejskim, podwórzem gospodarczym oraz kolonią mieszkalną. We wsi występują dwa cmentarze, w tym jeden w obrębie którego znajdują się pomniki przyrody. W sąsiedztwie miejscowości znajdują się rozległe pagóry kemowe w tym Góra Świerkowice (96,3 m n.p.m.) stanowiące dominanty krajobrazu. Przez miejscowość prowadzi nieoznaczony szlak turystyczny „Szlakiem parków, dworów i pałaców”.

Nosówko

Ryc. 26. Nosówko

Wieś wielodrożnicowa z zabudową rozproszoną, zlokalizowana przy linii kolejowej na trasie Białogard - Koszalin, ze stacją Nosówko wpisaną do ewidencji zabytków. W ewidencji zabytków ponadto został umieszczony jeden budynek mieszkalny. Tereny w najbliższym sąsiedztwie wsi to łąki, lasy równinne i torfowiska niskie występujące w terenach wytopiskowych i rozlewiskowych. W miejscowości znajduje się plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Pękaninko

Ryc. 27. Pękaninko

Niewielka osada zlokalizowana w otoczeniu pól i użytków zielonych. W najbliższym sąsiedztwie znajduje się ciek wodny o obwałowanym obustronnie korycie. Brak zabudowy wpisanej do rejestru i ewidencji zabytków.

Pękanino

Ryc. 28. Pękanino

Miejscowość otoczona rzekami i ciekami wodnymi oraz niewielkim fragmentem kompleksu leśnego. Przy południowym krańcu wsi znajdują się pozostałości po nieczynnym cmentarzu ewangelickim zlokalizowanym, przy „żwirowni”. W jego obrębie znajdują się drzewa objęte prawną formą ochrony w postaci pomnika przyrody. Drugi cmentarz znajduje się po wschodniej stronie drogi do Kościernicy, również z pomnikami przyrody. Obecnie czynnym cmentarzem jest cmentarz komunalny Białogard-Pękanino wpisany do ewidencji zabytków. W obrębie miejscowości zlokalizowane są złoża piasku o zasobach udokumentowanych - 839 tys. ton.

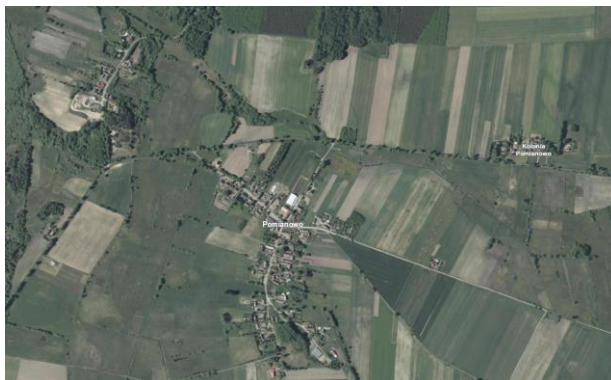
Podwilcze

Ryc. 29. Podwilcze

Miejscowość o układzie widlicy zlokalizowana przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Lepino. Wieś otoczona jest terenami pagórkowatymi z wzgórzami kemowymi bez nazwy pomiędzy m. Rychówko – Podwilcze. Zabudowa zlokalizowana jest przy czterech ulicach, które łączą się przy folwarku, dawnej szkole oraz kościele filialnym z XVII - XX w. wpisanym do rejestru zabytków pod nr rej. 114 z dn. 30.10.1956 r. W południowo-zachodniej części wsi zlokalizowane jest założenie parkowo-pałacowe z pomnikami przyrody. Pałac neogotycki i park zostały wpisane do rejestru zabytków pod nr rej. 38 z dn. 27.07.1954 r.. Założenie ogrodzone jest murem wykonanym z głazów. Droga łącząca centrum wsi z rezydencją prowadzi na jeden z trzech cmentarzy wpisanych do ewidencji zabytków. Jeden z nich stanowi obecnie czynny cmentarz komunalny. Otoczenie wsi stanowią ponadto pola uprawne. W okolicy występują torfowiska niskie w rozległych obniżeniach wytopiskowych i rozlewiskowych. W sąsiedztwie miejscowości dokumentowane są również złoża pospółki - 2.755 tys. ton. W rejonie byłej kopalni kruszywa naturalnego Podwilcze znajduje się składowisko odpadów mineralnych związanych z wydobyciem kruszyw. W miejscowości znajduje się plac zabaw.

Pomianowo

Ryc. 30. Pomianowo

Miejscowość o układzie ulicówki ze zwartą, murowaną zabudową w większości pochodzącą z początku XX w. Zlokalizowany jest budynek mieszkalny o konstrukcji ryglowej. Wieś zlokalizowana jest w terenie pagórkowatym, otoczona polami, łąkami oraz w niewielkim

stopniu lasem. W okolicy wsi znajdują się torfowiska niskie oraz tereny popoligonowe. W obrębie miejscowości znajduje się lokalne ujęcia wód w głębszej. We wsi znajduje się kościół szachulcowy z XVIII wieku wpisany do rejestru zabytków wraz z otoczeniem i wystrojem. Ponadto znajduje się nieczynny ewangelicki cmentarz założony w XIX w. Przez miejscowość przebiegają dwa nieoznaczone szlaki turystyczne: szlak pieszy wokół Białogardu, oraz szlak wschodni wokół Białogardu W miejscowości znajduje się jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, Szkoła Podstawowa im. ppor. Ryszarda Kuleszy wraz z mechaniczną oczyszczalnią ścieków oraz plac zabaw.

Przegonia

Ryc. 31. Przegonia

Miejscowość zlokalizowana w niedalekim sąsiedztwie rzeki Parsęta, otoczona w znacznym stopniu lasami. W okolicy występują torfowiska wysokie i przejściowe. We wsi znajduje się stary młyn. Przez miejscowość przebiega droga wojewódzka nr 163 przy której znajduje się zajazd wraz z parkingiem.

Pustkowo

Ryc. 32. Pustkowo

Miejscowość o układzie ulicówki otoczona polami uprawnymi. W jej obrębie znajduje się nieczynny cmentarz ewangelicki założony w XIX wieku z zachowanym układem przestrzennym. Zlokalizowana jest również stodoła o konstrukcji ramowej oraz budynek bramny o konstrukcji ramowej W miejscowości znajduje się plac zabaw.

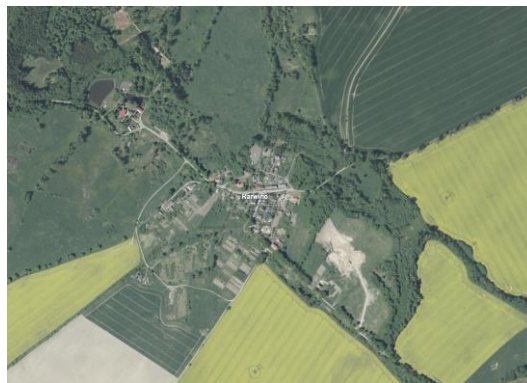
Pustkówko

Ryc. 33. Pustkówko

Niewielka zagroda składająca się z budynki mieszkalnego i budunków gospodarczych. Zlokalizowana jest na zachód od miejscowości Pustkowo otoczona zerdzewieniami oraz polami uprawnymi.

Rarwino

Ryc. 34. Rarwino

Miejscowość o układzie okolicy zlokalizowana przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Lepino. Wieś znajduje się w terenie pagórkowatym, otoczona jest polami uprawnymi, łąkami oraz lasami. W niewielkiej odległości przepływa rzeka Pokrzywnica. Centralnie w miejscowości znajduje się kościół ewangelicki, barokowy, wybudowany w 1572 r obecnie rzymskokatolicki filialny pod wezwaniem Narodzenia NMP wpisany do rejestru zbytków pod nr rej. 198 z dn. 01.07.1959 r. Ponadto do rejestru został również wpisany park dworski, krajobrazowy z 2 połowy XIX w. nr rej. 1042 z dn. 24.06.1978 r. oraz grodzisko nizinne, wczesne średniowiecze nr rej. 635 z dn. 11.11.1967 r. Grodzisko położone było na wzniesieniu wśród podmokłych łąk na północ od Rawina i na wschód od rzeki Pokrzywnicy. W miejscowości zlokalizowane są pozostałości z dwóru z drugiej poł. XIX wieku, który po przebudowie w latach 60. XX wiekustracił swój pierwotny układ. Park dworski, założony w drugiej połowie XIX w. utracił swój charakter. Zlokalizowany jest w północnej części wsi i łączył się z lasem. W Rarwinie znajdują się dwa nieczynne cmentarze w tym jeden przykościelny. Przez miejscowość wiodą lokalne, nieoznaczone szlaki turystyczne: szlak torami byłej kolejki wąskotorowej oraz szlak

parków, dworów i pałaców, szlak wokół Białogardu. Wzdłuż drogi do Podwilcza, po obu stronach drogi rosną dęby szypułkowe i kasztany tworzące aleję o długości około 2,0 km. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przech. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja torfu o miąższości 0,5 do 1,5 m (głębiej piasek) oraz torfu do głęb. 2,5 m na piasku. W miejscowości jest świetlica wiejska.

Redlino

Ryc. 35. redlino

Miejscowość wieloliceowa zlokalizowana przy drodze wojewódzkiej nr 163. Zabudowa zwarta otoczona polami uprawnymi. Wśród zabudowy znajdują się budynki mieszkalne o konstrukcji ryglowej, budynek inwentarski oraz stodoła o konstrukcji szachulcowej zbudowana w 1786 roku będąca najstarszym obiektem zabudowy zagrodowej w powiecie. Na północ od wsi, na skraju lasu znajduje się cmentarz ewangelicki wpisany do ewidencji pochodzący z *poł. XIX w z pomnikami przyrody*. Na odcinku drogi Redlino- Lulewice zlokalizowana aleja lip. Według Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych Falenty 1996 r. „Zlokalizowanie i charakterystyka złóż torfowych w Polsce woj. koszalińskie” w sąsiedztwie miejscowości znajduje się torfowisko niskie szuwarowo-turzycowiskowe, leśne. W obrębie wsi znajduje się ujęcie wody, które zaopatruje w wodę Lulewice, Lulewiczki, Żelimuchę i Karlino. W Redlinie mieści się Zakład Usług Drogowo-Mostowo-Transportowych Jan Kruszewski oraz stadnina koni oferująca możliwość nauki jazdy konnej. W miejscowości znajduje się boisko wiejskie i plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Rogowo

Ryc. 36. Rogowo

Wieś wielodrożnicowa zlokalizowana przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Świelino ze zwartą zabudową w centrum. Znajdują się w jej obrębie stodoły o konstrukcji ramowej. Miejscowość otoczona przez pola uprawne i łąki położone w widłach rzeki Parsęty i Mogilicy. W jej sąsiedztwie zlokalizowane są torfowiska typowe niskie, przejściowe i wysokie. Rzeka Parsęta w środkowym biegu od m. Rogowo przyjmuje postać typowej rzeki nizinnej płynąc wyraźnym korytem, bardzo silnie meandruje w powierzchni wysoczyzny bez wyraźnej wyodrębnionej doliny.

Na południowy wschód, na zachód od rzeki Parsęty znajduje się cmentarzysko ciałopalne wpisane do rejestru zabytków pod nr rej. 909 z dn. 09.03.1967 r., na północ od wsi zlokalizowany jest nieczynny cmentarz ewangelicki wpisany do ewidencji zabytków. W ewidencji ujęto również młyn. W Rogowie znajduje się jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy, filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Stanominie z czytelnią internetową, świetlica wiejska oraz dwa boiska sportowe. Przez miejscowość przebiegają nieoznaczone szlaki turystyczne: szlak wschodni wokół Białogardu, Szlak najstarszych śladów osadnictwa na Ziemi Białogardzkiej, Szlak wschodni wokół Białogardu.

Rościno

Ryc. 37. Rościno

Miejscowość zlokalizowana nad rzeką Parsęta otoczona polami uprawnymi oraz w części lasem. W jej sąsiedztwie występują torfowiska niskie dolinne oraz torfowiska wysokie. We wsi

znajdują się dwa pagórki kemowe: Czarnogóra, Góra Kręzoł. Zabudowa zwarta w centrum. Znajdują się liczne obiekty gospodarcze z XIX wieku o konstrukcji szkieletowej wypełnionej gliną. Przy wjeździe do miejscowości zlokalizowana jest kapliczka. Do ewidencji został wpisany cmentarz komunalny rzymsko-katolicki pochodzący z poł. XIX w. W 1936 r. wybudowano pierwszą na świecie hydroelektrownia wpisaną do ewidencji. Przy drodze w stronę Białogardu znajdował się magazyn amunicji wojska radzieckiego.

Na terenie Rościna znajduje się plantacja wikliny oraz ujęcie w studni głębinowych. Przez miejscowość przebiega oznaczony szlak turystyczny Szlak Solny oraz dwa nieoznaczone: Szlak pieszy wokół Białogardu, Szlak zachodni wokół Białogardu. We wsi zlokalizowana jest Świątlica wiejska.

Rychowo

Ryc. 38. Rychowo

Miejscowość otoczona polami uprawnymi. W jej sąsiedztwie znajdują się niewielkie lokalne wzniesienie. Wśród zabudowy znajduje się *zespół folwarczny, stajnia oraz budynek mieszkalny wpisane do ewidencji. W miejscowości znajduje się park pałacowy założony w drugiej połowie XIX w. Park stanowi otoczenie pałacu od strony wschodniej. Jego stan jest zaniedbany i zaśmiecony. Brak czytelnego układu historycznego. Obecnie częściowo wykorzystywany jako „ogródki działkowe” W jego obrębie znajduje się pomnik przyrody oraz nieczynny cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.*

Przez wieś przebiegają szlaki nieoznaczone: szlak trasą kolejki wąskotorowej , szlak Krajobrazy i parki gminy Białogard, Szlak pieszy wokół Białogardu. W miejscowości znajduje się plac zabaw.

Rychówko

Ryc. 39. Rychówko

Miejscowość umiejscowiona w terenie pagórkowatym, otoczona polami uprawnymi, łąkami oraz niewielkimi zadrzewieniami. W sąsiedztwie znajduje się torfowisko przejściowe na południe od wsi oraz rynnowe doliny wśród wzgórz morenowych. Na południowy zachód od wsi, w odległości ok. 1,4 km, znajduje się jeden z najwyższych punktów gminy, wzniesienie Iwki (114,87 m n.p.m.), a ok. 1,2 na południowy zachód wzniesienie Gawronie. Ponadto znajdują się wzgórza bez nazwy pomiędzy miejscowością Rychówko i Podwilcze. Wśród zabudowy zlokalizowane są obiekty wpisane do ewidencji takie jak zespół folwarczny, cmentarz ewangelicki - XIX w. Przy kościele znajduje się zniszczony park założony w drugiej połowie XIX w. Przez miejscowość prowadzi nieoznaczony turystyczny szlak krajobrazów i parków Gminy Białogard.

Rzyszczewo

Ryc. 40. Rzyszczewo

Miejscowość zlokalizowana na zachód od drogi wojewódzkiej nr 163. Zabudowa wsi skupiona jest wzdłuż drogi z aleją lipową. Teren wokół wsi jest pagórkowaty, otoczony polami uprawnymi, łąkami i lasami. Przez Rzyszczewo przepływa rzeka Parsęta. Atutem miejscowości jest bliska lokalizacja jezior: jezioro Byszyńskie oraz jezioro Rybackie - największe jezioro gminy. W sąsiedztwie wsi znajduje się rozległy kem, stosunkowo strome stoki, liczne lokalne grzbiety i wąwozy. Wzdłuż drogi śródpolnej do miejscowości Czarnowęsy zlokalizowana jest obustronna aleja o długości około 2,1 km. Wzdłuż drogi w stronę miejscowości Wygoda znajduje się

obustronna aleja o długości około 0,75 km. Na zachód od wsi znajduje się nieczynny cmentarz ewangelicki z pomnikiem przyrody. Drugi nieczynny cmentarz wpisany do ewidencji znajduje się przy kościele.

Sińce

Ryc. 41. Sińce

Miejscowość zlokalizowana w sąsiedztwie wąskiej przełomowej doliny rzeki Topiel, otoczona polami uprawnymi, łąkami oraz lasami. Wśród zabudowy znajdują się obiekty wpisane do ewidencji w tym zespół folwarczny. W miejscowości znajduje się zaniedbany park dworski położony na zboczu doliny, pomiędzy dworem a doliną rzeki, założony około połowy XIX w. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przdeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja gytii i kredy jeziornej lub torf do głęb. 3 m. Przez miejscowość prowadzi nieoznaczony szlak krajobrazów i parków Gminy Białogard. W miejscowości znajduje się plac zabaw.

Stajkowo

Ryc. 42. Stajkowo

Miejscowość otoczona polami uprawnymi oraz lasem. Zabudowa luźna. W sąsiedztwie miejscowości znajdują się torfowiska niskie występujące w terenach wytopiskowych i rozlewiskowych.

Stanomino

Ryc. 43. Stanomino

Miejscowość posiada największą ilość mieszkańców w gminie. Zlokalizowana jest w pobliżu wąskiej przełomowej doliny rzeki Topiel. W okolicy występują torfowiska niskie o niewielkich rozmiarach występują na wysoczyźnie morenowej. W sąsiedztwie znajduje się wzniesienie Trudna Góra oraz wzgórze bez nazwy 30 do 40 m ponad otaczający je teren zlokalizowane w stronę wsi Zagórze. Wśród zabudowy zlokalizowane są obiekty wpisane do ewidencji takie jak stajnia, stodoła - magazyn pasz oraz zespół folwarczny. We wsi zlokalizowany jest kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki filialny pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego wpisany do rejestru zabytków wraz z wystrojem wnętrza pod nr rej. 109 z 30 października 1956 r. oraz wpisany do ewidencji nieczynny cmentarz przykościelny. W miejscowości znajduje się park pałacowy, obecnie sanatoryjny leśny, z połowy XIX wieku, wpisany do rejestru pod nr rej. 1068 z 8 stycznia 1979 zlokalizowany w południowej części wsi nad rzeką Mogilicą, na terenie Nadleśnictwa Białogard i Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia. Stanowi otoczenie dawnego pałacu i zabudowań byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego. W części zachodniej znajduje się nieczynny cmentarz ewangelicki. Pałac jest budynkiem o rzucie nieregularnym, złożonym z prostokątnego korpusu, prostokątnej szerszej od korpusu części zachodniej, pierwotnie z zabudowaną już werandą od ściany zachodu, okrągłej wieży w narożniku północno-wschodnim i prostokątnej przybudówki od wschodu. W pałacu od 1976 r. znajduje się Zakład Leczenia Odwykowego. Wzdłuż dróg odchodzących do miejscowości Kamowowo, Lasek, na zachód od wsi oraz do północno zachodniej granicy wsi znajdują się atrakcyjne aleje drzew o znacznych średnicach. We wsi znajdują się lokalne ujęcia wód głębszej głębinowych. Przez miejscowość przebiegają nieoznaczone szlaki turystyczne: szlak parków, dworów i pałaców, szlak krajobrazów i parków Gminy Białogard. W Stanominie znajduje się jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, kotłownia gazowa, oczyszczalnia. We wsi znajduje się Szkoła podstawowa, stadion sportowy, Gminna Biblioteka Publiczna z czytelnią internetową oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Folk-Med Sp. z o.o., w którym w jeden dzień tygodnia przyjmuje lekarz podstawowej opieki zdrowotnej. W miejscowości znajduje się boisko wiejskie.

Strzelec

Ryc. 44. Strzelec

Strzelec jest miejscowością składającą się z nielicznych osad otoczonych polami uprawnymi zlokalizowanymi w pobliżu linii kolejowej nr 202.

Tarpnowo

Ryc. 45. Tarpnowo

Osada zlokalizowana na wschód od miejscowości Gruszewo, otoczona polami uprawnymi. Tarpnowo jest jedną z najmniejszych miejscowości w gminie.

Trzebiele

Ryc. 46. Trzebiele

Miejscowość położona w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej 163. Zabudowa składa się w znacznym stopniu z nowych zabudowań. Stanowi pewnego rodzaju zaplecze sypialne dla miasta Białogard.

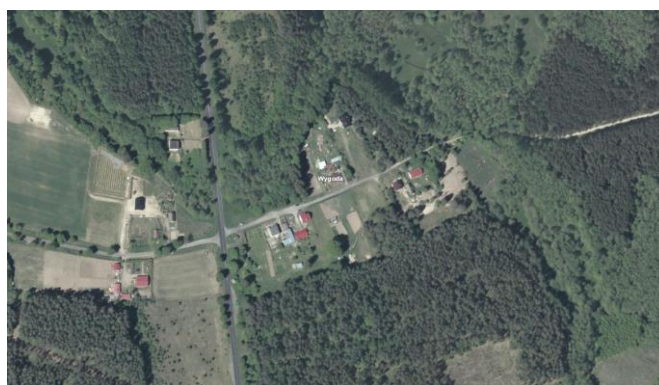
Wronie Gniazdo

Ryc. 47. Wronie Gniazdo

Miejscowość zlokalizowana nad rzeką Radew otoczona lasami i łąkami. W jego sąsiedztwie znajdują się stanowiska grodziska wyżynnego, datowane na IX – X wiek, stanowiące osiedle obronne Słowian z okresu wczesnego średniowiecza. Poza granicami Gminy Białogard zlokalizowane są stawy pstrągowe. Pomiędzy miejscowością Buczek a Wronim Gniazdem znajdują się kompleksy łąk i zmeliorowanych torfowisk, które aktualnie wykorzystane są jako pastwiska. W niedalekim sąsiedztwie miejscowości znajduje się punkt widokowy przy ujściu Chotli do Radwi.

Wygoda

Ryc. 48. Wygoda

Miejscowość otoczona lasami i polami uprawnymi. W sąsiedztwie miejscowości w stronę jeziora Byszyńskiego znajdują się tereny bagiennych lasów, turzycowisk i łożowisk. Ponadto w okolicy występują torfowiska niskie. Wzdłuż drogi do miejscowości Ryszczewo znajduje się aleja o długości około 0,75 km. W opracowaniu „Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych gm. Białogard” Przeds. Polgel 1997 r. wskazana jest lokalizacja torfu do głęb. 5,5 m.

Zagórze

Ryc. 49. Zagórze

Miejscowość zlokalizowana w terenie pagórkowatym, przy trasie byłej linii wąskotorowej Białogard – Lepino, w sąsiedztwie kem porośniętych lasami. Wzniesienia bez nazw między 30-40 m ponad otaczający je teren. Obszary leśne otaczające wieś ze znaczącym udziałem starodrzewów i ciekawymi widokami, z mozaiką siedlisk. Przy drodze do Nasutowa zlokalizowany jest nieczynny cmentarz ewangelicki wpisany do ewidencji. Ponadto do ewidencji wpisano *zespół folwarczny*. We wsi znajduje się park dworski założony w XIX wieku. W jego obrębie znajduje się dwór będący murowanym budynkiem z ok. poł. XIX wieku, zwróconym fasadą na południe. W wyniku remontu przeprowadzonego w latach 70. XX wieku utracił większość detali architektonicznych. Przez miejscowość przebiega nieoznaczony szlak turystyczny Szlak torami byłej kolejki wąskotorowej.

Zaspy Małe

Ryc. 50. Zaspy Małe

Miejscowości o zachowanym układzie przestrzennym i spójnym wyrazie architektonicznym zlokalizowane na zachód od drogi wojewódzkiej nr 167. Wieś położona w terenie pagórkowatym wśród lasów na enklawie użytków rolnych w sąsiedztwie doliny rzeki Chotli. Na rzece prowadzona jest hodowla pstrąga. W dolinie rzeki zlokalizowane są starorzecza. Najwyższy w okolicy pagórek kemowy wynosi 75,0 m n.p.m. i nosi nazwę Dębowej Góry. Na wzgórzu znajdującym się na północ od wsi, nad cmentarzem, przy skraju lasu zlokalizowany jest

punkt z rozległym widokiem w kierunku północnym i wschodnim - na leśne obszary moreny dennej na południe od Koszalina. W sąsiedztwie miejscowości znajdują się torfowiska niskie. W Zaspach Małych znajdują się dwa nieczynne cmentarze ewangelickie, jeden z nich zlokalizowany na północ od wsi, wśród lasu, drugi na wzgórzu przy północnym skraju wsi. Wśród zabudowy w miejscowości zlokalizowane są obiekty wpisane do ewidencji w tym stodoły o konstrukcji szachulcowej. Przy drodze głównej w centrum wsi stoi kapliczka.

Ząbki

Ryc. 51. Ząbki

Osada zlokalizowana w otoczeniu lasów na wschód od miejscowości Żelimucha.

Żabiniec

Ryc. 52. Żabiniec

Miejscowość otoczona polami uprawnymi, łąkami i lasami. W okolicy wsi występuje naturalny wypływ zasolonych wód podziemnych oraz margle jeziorne.

Żeleźno

Ryc. 53. Żeleźno

Miejscowość o układzie wielodrożnicowym znajdująca się wśród pól i łąk. W sąsiedztwie zlokalizowane jest wzniesienie kemowe Góra Dębiec oraz obszary torfowisk.

We wsi zlokalizowany jest nieczynny cmentarz ewangelicki oraz kamienny pomnik poświęcony mieszkańcom wsi poległym w I wojnie światowej, który znajduje się w kępie dębów przy wjeździe do wsi od strony Pomianowa. Wzdłuż drogi do miejscowości Białogórzyno zlokalizowane są aleje drzew. W miejscowości znajduje się plac zabaw oraz świetlica wiejska. We wsi znajduje się świetlica.

Żelimucha

Ryc. 54. Żelimucha

Miejscowość zlokalizowana około 1 km na wschód od drogi wojewódzkiej nr 166. Otoczona jest polami uprawnymi, łąkami oraz lasami. W sąsiedztwie miejscowości znajdują się torfowiska niskie, łąki turzycowe i trawiaste oraz pastwiska. We wsi znajduje się nieczynny cmentarz ewangelicki oraz największa w Polsce i jedna z większych w Europie plantacja borówki amerykańskiej. Przez miejscowość wiedzie nieoznaczony szlak pieszy wokół Białogardu. W miejscowości znajduje się plac zabaw oraz świetlica wiejska.

Żytelkowo

Ryc. 55. Żytelkowo

Miejscowość w układzie okolnicy otoczona polami uprawnymi, łąkami i terenami zalesionymi. Położona w zakolu rzeki Liśnicy zlokalizowana przy trasie byłej linii wąskotorowej. W niedalekim sąsiedztwie znajduje się wzniesienie Niwka.

W gminie Białogard istotnym krajobrazem jest krajobraz leśny stanowiący 38% powierzchni gminy. W drzewostanach dominującym gatunkiem jest sosna. Ponadto znaczącymi gatunkami są brzozy, dęby, buki, świerki, a na siedliskach wilgotnych olsy i jesiony. W dolinach rzek Parsęty, Radwi, Pokrzywnicy, Leśnicy oraz w mniejszych zespołach w dolinie rzeki Mogilicy i Topieli występują olsy i lasy łąkowe. W dolinie Leśnicy występuje rzadko spotykana forma olsów źródłiskowych. Pozostałe typy lasów zostały w większości przekształcone w lasy gospodarcze.

Stan środowiska w zakresie ochrony przyrody nieożywionej i krajobrazu

Stan środowiska w zakresie ochrony przyrody nieożywionej i krajobrazu określa się między innymi na podstawie ilości stwierdzonych obszarów z krajobrazem naturalnym, kulturowym, ich stanu zachowania, występujących zagrożeń, dewastacji, stanu jakości powietrza, gleby, wód powierzchniowych i podziemnych, stopnia występowania krajobrazu naturalnego, w tym kompleksów zieleni i obszarów cennych przyrodniczo, stanu zanieczyszczenia środowiska w tym również zanieczyszczenia hałasem i światłem.

W obrębie gminy Białogard brak występowania wielkich zakładów przemysłowych oraz dużych miast wpływa na dobrą jakość powietrza w gminie. Ponadto duża ilość terenów leśnych oraz naturalnych koryt rzek sprzyja korzystnym warunkom środowiskowym. Dużym zagrożeniem w obrębie gminy jest występowanie zanieczyszczeń wynikających z uprawy roli i spływu powierzchniowego stosowanych nawozów do koryt rzek. Wykonywanie melioracji odwadniających terenu podmokłe wpływają na zmniejszenie obszarów naturalnych i procesów na nich występujących. Dodatkowym zagrożeniem wynikającym z antropogenicznych procesów są zanieczyszczenia spowodowane brakiem systemów kanalizacji wraz z systemem oczyszczania zanieczyszczeń we wszystkich miejscowościach w gminie. Ponadto dużym zagrożeniem dla stanu środowiska jest prowadzenie wielkopowierzchniowych zrębów

zpełnych zwłaszcza w obrębie cennych obszarów przyrodniczych. Nie zaobserwowano natomiast w obrębie gminy kopalni i wyrobisk mający znaczny wpływ na lokalne ukształtowanie i charakter terenu. Stosunkowo niewielkie rozproszone wsie i osady bez dużych ośrodków miejskich wpływają pozytywnie na jakość powietrza i minimalizują zanieczyszczenie hałasem i światłem w krajobrazie.

Pomimo występowania zagrożeń dla środowiska naturalnego w tym dla przyrody nieożywionej i krajobrazu jego stan określa się jako dobry. Wymagane jest wprowadzenie zaleceń i obostrzeń w celu poprawy jakości poszczególnych obszarów oraz w objęciu obszarów proponowanymi w opracowaniu formami ochrony przyrody.

Ochrona przyrody na terenie gminy

Obszary i obiekty cenne pod względem przyrodniczym

Na terenie Gminy Białogard znajdują się dwa obszary Natura 2000:

- PLH 320007 Dorzecze Parsęty,
- PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli

Z uwagi na cenne walory przyrodnicze zaproponowano również utworzenie:

- jednego rezerwatu,
- 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
- 3 obszarów chronionego krajobrazu,
- 21 użytków ekologicznych,
- 24 obszarów cennych szczegółowo.

Zostały one szczegółowo opisane w operatach botanicznym i faunistycznym.

Elementy przyrodnicze w ujęciu korytarzowym i systemowym

Ze względu na obecność w Gminie jednolitych kompleksów leśnych i kilku rzek, znaczenie obszaru dla ciągłości korytarzy ekologicznych jest dość duże. W przypadku rozbudowy sieci drogowej i innych struktur liniowych mogących wpływać na ciągłość korytarzy należy w szczególności sposób analizować ryzyko zaburzenia przebiegów szlaków migracyjnych.

Wyznaczone korytarze (Jędrzejewski et al. 2011):

- Dolina Parsęty Północny KPn-16A
- Puszcza Goleniowska – Puszcza Koszalińska GKPN-16

Oba korytarze są częścią Korytarza Północnego (Kpn) i stanowią odcinki korytarzy paneuropejskich, a ich rolą jest zapewnienie łączności ekologicznej w skali kraju i kontynentu. Stąd wszelkie niekorzystne oddziaływania pogarszające ich drożność mogą mieć znaczenie znacząco wykraczające poza skalę gminy.

Istniejące i przewidziane do ochrony obszary

Istniejące obszary i obiekty chronione

Obszary Natura 2000

Dolina Parsęty PLH320007

Dolina rzeki Parsęty (SDF Dorzecze Parsęty 2017), od źródeł koło Parsęcka aż po strefę ujściową w Kołobrzegu. Obszar swoim zasięgiem obejmuje 27710.43ha, w tym:

- źródła Parsęty koło Parsęcka;
- naturalną rynnę rzeki Parsęty - od Radomyśla do Krosina - w otoczeniu kompleksów leśnych, z dopływami: Kłudawa, Knychanka, Gęsia Rzeka i Rudy Rów;
- strome jary i wąwozy rzeki Perznicy, Trzebiegoszczy i Łozicy;
- liczne zakola, starorzecza, torfowiska, lasy łąkowe i zarośla wierzbowe pomiędzy Krosinem a Osówkiem;
- dolinę Dębnicy;
- przełomowy odcinek rzeki Parsęty koło Osówka oraz leśny kompleks z jeziorami i torfowiskami k. Byszyna;
- dolinę Parsęty, od Byszyna do Karlina, z ujściowymi odcinkami rzek - Mogilica, Topiel, Pokrzywnica i Radew;
- naturalną rynnę rzeki pomiędzy Karlinem a Rozcięcinem oraz dopływ rzeki Pyszki;
- dolinę Parsęty koło Kołobrzegu;

Dorzecze Parsęty obejmuje szereg ważnych siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Łącznie zidentyfikowano ich 25, tworzących mozaikę i pokrywających ponad 50% powierzchni obszaru. Często są to siedliska bardzo rzadkie bądź unikatowe w skali kraju i Europy. Wiele z nich jest ważnym biotopem dla cennej fauny, która podlega ochronie na podstawie konwencji międzynarodowych. Stwierdzono tu występowanie 11 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje:

- rzeka i jej liczne dopływy posiadają najlepsze w Polsce, a może w Europie, warunki dla tarła łososi, co zapewnia utrzymanie naturalnej populacji tego gatunku w naszym kraju; ponadto naturalny charakter rzeki i jej dopływów zapewnia tarło dla innych ryb łososiowatych: troci wędrowniej, pstrąga potokowego i lipienia (zachowanie takiego stanu wymaga zakazu budowania nowych przegród na rzece, natomiast istniejące, jeśli nie zostaną rozebrane, muszą być wyposażone w bardzo dobrze działające przepławki);
- obecność w rzece innych gatunków ryb (poza łososiowatymi) cennych przyrodniczo i gospodarczo: licznej populacji strzebli potokowej, certy - gatunku wędrownego i węgorza pochodzenia naturalnego, który dociera do Parsęty z odległych atlantyckich miejsc rozrodu;
- jako cenny obszar dla rozrodu wydry;
- rozległe połacie różnego typu lasów łąkowych w obrębie dolin rzecznych i na obszarze zagłębień dennomorenowych;
- jedno z większych koncentracji zjawisk źródłiskowych na Pomorzu oraz duże zróżnicowanie wielu innych typów mokradeł, zwłaszcza torfowisk;

- malowniczy krajobrazowo przełomowy odcinek rzeki Parsęty pomiędzy Starym Dębniem, Osówkiem i Byszynem oraz głębokie wąwozy i strome jary rzeki Perznicy, Trzebiegoszczy i Łozicy;
 - jako ważny obszar dla zachowania w Polsce naturalnej populacji złoci pochwowatej *Gagea spathacea* i kokoryczy drobnej *Corydalis pumila*, czy grążela drobnego *Nuphar pumila*;
 - jedyne na Pomorzu stanowisko śledziennicy naprzeciwlistnej *Chrysosplenium oppositifolium* w dolinie Dębnicy;
 - liczne i bardzo dobrze zachowane biotopy dla ptaków drapieżnych: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, bielika, puchacza, czy sowa błotna oraz dla ptaków związanych z obszarami wodno-błotnymi: bociana białego, bociana czarnego, zimorodka, sieweczki rzecznej, kulika wielkiego, czy żurawia; ponadto Parsęta to ważny obszar dla zimowania ptaków wodno-błotnych na Pomorzu;
 - Prowadzi się tu Program restytucji łososią, troci, certy i jesiotra, a rzeka Parsęta została włączona do potencjalnych rzek łososiowych (Salmon River Inventory) w ramach międzynarodowego programu: Salmon action plan 1997- 2010 prowadzonego przez Międzynarodową Komisję Rybołówstwa Morza Bałtyckiego (International Baltic Sea Fisheries Commission) i HELCOM;
 - Wdrażany jest międzynarodowy program "Zintegrowany system zarządzania i ochrony terenów podmokłych i zalewowych w dorzeczu Parsęty", którego celem jest wypracowanie systemu zarządzania przyrzecznymi terenami podmokłymi dla ochrony bioróżnorodności w krajobrazie wiejskim, odtworzenie terenów podmokłych dla zwiększenia bioróżnorodności, zmniejszenia ryzyka powodzi w dolnej części dorzecza oraz ochrony przed zanieczyszczeniem biogenami pochodzenia rolniczego;
- Dolina Radwi i jej dopływy to również interesujący obszar pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym i kulturowym, w szczególności na ochronę zasługują:
- wyjątkowo dobrze zachowane podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne;
 - wąwozy i jary oraz liczne źródła niewapienne;
 - torfowiska źródłiskowe w dolinie Chocieli - "zawieszane" na zboczach wzniesień kemowych i zasilane wodami podziemnymi należą do największych tego typu obiektów na Pomorzu, ich pokłady martwicy wapiennej (tufu źródłiskowego) przekraczają miąższość 7 m, a utwory te można obserwować na powierzchni w postaci scementowanych "bloków skalnych";
 - miejsca bytowania, rozrodu i wędrówek ryb łososiowatych oraz wielu innych grup kręgowców i bezkręgowców;
 - malowniczy krajobraz jeziora Kwiecko i Pradoliny Pomorskiej z licznymi dolinkami denudacyjnymi oraz krajobraz zbiorników zaporowych - Rosnowo i Hajka;
 - liczne obiekty kulturowe, jak: grodziska słowiańskie, kamienno-ceglane mosty łukowe, stare młyny, dawne systemy hydrotechniczne (tarany hydrauliczne), kapliczki i inne;
- Jest to naturalny korytarz ekologicznym o znaczeniu lokalnym i regionalnym.

Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH320022

Obszar o powierzchni 21861.73 obejmuje dolinę Radwi i doliny jej największych dopływów: Chotli i Chocieli, począwszy od obszarów źródłkowych aż po strefę ujściową do rzeki Parsęty w Karlinie.

Ostoja obejmuje:

- źródłkowe dopływy Jeziora Kwiecko - rzeka Łęczna i Debrzyca - wraz z jeziorem Szczawno k. Zarzewia (obszar unikalnych mechowisk alkalicznych i torfowisk przejściowych, liczne zjawiska źródłkowe z wytrącaniem się martwicy wapiennej, źródłiska wapienne, fragmenty żyznych buczyn oraz wyjątkowych buczyn storczykowych na trawertynach, łęgi i olsy źródłkowe, grądy i kwaśne buczyny na krawędziach i zboczach dolin);

- Jezioro Kwiecko z przyległymi torfowiskami i lasami na zboczach (obszar torfowisk przejściowych i mechowisk ze storczykami, wyjątkowo dobrze zachowane łąki w pełnym spektrum różnicowania - w okolicy Kępin, liczne źródłiska i zjawiska wytrącania martwicy wapiennej, kompleksy dobrze zachowanych buczyn i grądów, jezioro lobeliowe - Jez. Karpiowskie, suche wrzosowiska, cenny obszar dla rozrodu ptactwa wodno-błotnego);

- dolinę rzeki Radew w obrębie Pradoliny Pomorskiej (dopływ Drężnianki z unikatowymi torfowiskami soligenicznymi koło Chocimina i mechowiskami koło Lubowa, unikatowe jeziorka dystroficzne i pła mszarne w rejonie Lubowa i Sarnowa, malownicze jezioro lobeliowe - jez. Czerwone, żywe torfowiska wysokie typu kotłowego, z reliktowymi gatunkami torfowców, rozległe kompleksy torfowisk niskich i przejściowych oraz łągów olszowych i łągów podgórskich w dolinie Radwi, niepozorny dopływ Zgniłej Strugi z rozległymi torfowiskami i mechowiskami, na których znajduje się jedno z większych skupień situ tępokwiatowego na Pomorzu, fragmenty borów sosnowych z licznymi torfowiskami mszarnymi i jeziorkami dystroficznymi, na krawędziach Pradoliny

dobrze zachowane kompleksy starych drzewostanów bukowych, grądowych i kwaśnych dąbrów);

- Jezioro Nicemino (Jez. Rekowskie) i dopływ rzeki Mszanki (wyjątkowe torfowiska przejściowe z wątlikiem błotnym, torfowiska mszarne z wrzoścem bagiennym, pła mszarne, jeziorka dystroficzne, eutroficzne zbiorniki wodne z rdestnicami, kwaśne buczyny, wyjątkowo dobrze zachowane jezioro lobeliowe - Jez. Morskie Oko, rzekę Radew ze starorzeczami i mulistymi rozlewiskami k. Mostowa);

- dolinę Chocieli (obszar charakteryzuje się ogromną mozaiką cennych siedlisk: 46 zespołów roślinnych należących do 7 klas roślinności, w tym rzadkie zbiorowiska mchów i wątrobowców źródłkowych oraz największe na Pomorzu skupienia łąk pełnikowych, łąki trzęślicowe z nasięszczałem pospolitym, ziołorośla, świeże łąki, torfowiska alkaliczne z mchami reliktowymi, torfowiska przejściowe, rozległe olsy i łęgi źródłkowe ze storczykiem Fuchsa, żyzne grądy oraz kwaśne i żyzne buczyny);

- sztuczne zbiorniki zaporowe - Jez. Rosnowskie i Jez. Hajka (eutroficzne zatoki jezior, w borach sosnowych liczne torfowiska przejściowe oraz torfowiska mszarne z wrzoścem bagiennym, jeziorka dystroficzne z pływaczami, cenne siedliska dla ptaków wodno-błotnych);

- dolinę rzeki Chotli (stromy wąwozy i jary ze zbiorowiskami grądów i buczyn, ogromne nisze źródłiskowe ze zbiorowiskami wapniolubnych mchów i wątrobowców, rozległe łągi olszowo-jesionowe, podgórskie łągi źródłiskowe na zboczach doliny, zarośla wierzbowe, łąki trzęślicowe, użytkowane do dziś świeże łąki, ziołorośla, eutroficzne zbiorniki wodne oraz wiele biotopów dla cennej fauny);

- dolinę Radwi od Białogórzyna do Karlina (liczne zakola i starorzecza, zalewane muliste brzegi z roślinnością nitrofilną, ekstensywnie użytkowane łąki świeże, rozległe lasy łąkowe, w tym łągi olszowo-jesionowe i łągi wierzbowe w obrębie starorzeczy oraz zarośla wierzbowe i wiklinowe przy rzece, w miejscach zasilanych wodami źródłiskowymi występują podgórskie łągi jesionowe-olszowe, ziołorośla nadrzeczne, na stromych krawędziach doliny grądy i buczyny, w tym ich żyzne postaci, w kompleksach leśnych jeziora dystroficzne, pła mszarne, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, torfowiska mszarne i mszary z wrzoścem bagiennym, liczne biotopy dla cennej fauny, w tym ważne obszary tarliskowe dla ryb łososiowatych).

Obszar doliny Radwi, Chotli i Chocieli obejmuje szereg ważnych i cennych siedlisk z Dyrektywy Rady

92/43/EWG - zidentyfikowano tu 24 typy z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, pokrywające w sumie ok. 60% powierzchni obszaru. Wiele z nich stanowi biotopy cennych gatunków zwierząt i roślin. Łącznie występuje tu 16 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje:

- największa koncentracja zjawisk źródłiskowych na Pomorzu;
- strome wąwozy i jary oraz ogromne nisze źródłiskowe z rzadkimi zbiorowiskami wapniolubnych mchów i wątrobowców oraz obecnością roślin naczyniowych o podgórskim charakterze;
- rozległe w dolinach rzecznych lasy łąkowe o charakterze źródłiskowym ze storczykiem Fuchsa oraz udział łągów wierzbowych i zarośli wierzbowo-wiklinowych;
- jedyne w swoim rodzaju żyzne buczyny na trawertynach (martwicy wapiennej) ze storczykami leśnymi;
- unikalne torfowiska alkaliczne i torfowiska przejściowe z wieloma gatunkami ginącymi i zagrożonymi w skali Europy, Polski i Pomorza;
- unikalne torfowiska soligeniczne z największą populacją situ tępokwiatowego *Juncus subnodulosus* na Pomorzu;
- wyjątkowo dobrze zachowane łąki w pełnym spektrum zróżnicowania, w tym największe skupienie pełnika europejskiego *Trollius europaeus* na Pomorzu;
- jedno z nielicznych na Pomorzu Zachodnim stanowisk obuwika pospolitego, nad Jez. Kwiecko
- w 2007 r. odnaleziono 50 os., w 1988 r było ich ponad 500;
- jedyne na Pomorzu stanowisko górskiego gatunku łąkowego - przytulii wiosennej *Cruciata verna*;
- jedyne znane w Polsce stanowisko rzęśli *Callitriche brutia*;
- tarliska ryb łososiowatych oraz liczna populacja głowacza białopłetwego;
- liczne i dobrze zachowane biotopy dla wydry i kumaka nizinnego oraz: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, sokoła wędrownego (obszar introdukcji tego gatunku),

bielika, puchacza, bociana białego, bociana, czarnego, derkacza, dzięcioła czarnego, zimorodka i żurawia;

- cenne obszary dla zimowania ptaków wodno-błotnych (zbiorniki zaporowy Rosnowo i Hajka oraz Jez. Kwiecko) oraz ważne na Pomorzu miejsce lęgowe dla czernicy *Aythya fuligula* nad Jez. Kwiecko.

Dolina Radwi i jej dopływy to również interesujący obszar pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym i kulturowym, a także ważny naturalny korytarz ekologicznym o znaczeniu lokalnym i regionalnym.

Korytarze ekologiczne:

- Dolina Parsęty Północny KPn-16A
- Puszcza Goleniowska – Puszcza Koszalińska GKPN-16

Oba korytarze są częścią Korytarza Północnego (Kpn) i stanowią odcinki korytarzy paneuropejskich, a ich rolą jest zapewnienie łączności ekologicznej w skali kraju i kontynentu. Stąd wszelkie niekorzystne oddziaływania pogarszające ich drożność mogą mieć znaczenie znacząco wykraczające poza skalę gminy.

Pomniki przyrody

Poniżej przedstawiono zestawienie pomników przyrody wskazane w załączniku Nr 1 do rozporządzenia Wojewody Koszalińskiego Nr 7/92 z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Województwa Koszalińskiego Nr 15 z 30 września 1992 r.) przedstawionych w Programie ochrony środowiska dla gminy Białogard na lata 2019-2022.

Tabela 43. Pomniki przyrody na terenie gminy

L.p.	Nazwa	Akt prawny		Lokalizacja	Charakterystyka obiektu
		Nazwa	Miejsce publikacji		
1.	dagleźnia zielona	orzeczenie nr 119 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	dz. 8/1-były park PGR Gruszewo. Drzewo rośnie obok ruin pałacu	wiek około 150 lat, o obwodzie 350 cm, obwód 420cm
2.	jesion wyniosły	orzeczenie nr 120 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	dz. 8/1 były park PGR Gruszewo	wiek około 200 lat, obwód 325 cm

3.	dąb szypułkowy	orzeczenie nr 125/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	205/11-park Podwilcze 29	wiek około 450 lat, obwód 420-445 cm
4.	buk zwyczajny	orzeczenie nr 126/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	205/11-park Podwilcze 29	wiek około 280 lat, obwód 400 cm-425
5.	buk zwyczajny	orzeczenie nr 127/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	205/11-park Podwilcze 29	wiek około 330 lat, obwód 410 cm-445
6.	buk zwyczajny zniesiony pomnik Rozp. 105/2006 17.07.2006r.	orzeczenie nr 128/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	205/11-park Podwilcze 29	wiek około 220 lat, obwód 320 cm -330
7.	jodła pospolita (dąglezja zielona)	orzeczenie nr 129/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r	205/11-park Podwilcze 29	wiek około 160 lat, obwód 280 cm- 335
8.	jesion wyniosły	orzeczenie nr 3/53	Dz. Urz. WRN Nr 7 z dnia 30.12.1953r.	246/2- Żytelkowo park podworski	wiek ok.. 450 lat, obwód 607-626
9.	buk zwyczajny	orzeczenie nr 130/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	park wiejski przy PGR Rychowo	wiek ok.. 250lat, obwód 330 cm
10.	platan klonolistny	orzeczenie nr 131/62 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r.	park Rychowo	wiek ok.. 220lat, obwód 350 cm

1.	12 szt. dębów szypułkowych, 11 szt. buków zwyczajnych po zmianie 11 szt. dębów szypułkowych i 11 szt. buków zwyczajnych	orzeczenie nr 118 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r. Zmiana - rozporządzenie Nr 9/2003 z 14.05.2003r.	Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r	8/1- były park PGR Gruszewo.	wiek około 500 lat, o obwodzie 260-550
2.	25 lip drobnolistnych	orzeczenie nr 13/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1995	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 7	dz. nr 80 Czarnowęsy cmentarz ewangelicki	obwód 100-120 cm
3.	70 lip drobnolistnych	orzeczenie nr 15/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1996	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 8	dz. nr 111 Redlino stary cmentarz nieczynny	obwód 150-250 cm
4.	18 lip drobnolistnych	orzeczenie nr 18/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1997	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 9	dz. nr 33 Pękanino cmentarz	obwód 150-180 cm
5.	9 lip drobnolistnych	orzeczenie nr 19/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1998	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 10	dz. nr 6 Pękanino cmentarz na trasie Brd-Kościelnica za torami kolejowymi	obwód 110-250 cm
1.	41 świerków pospolitych, 14 sosny pospolitej	orzeczenie nr 14/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1998	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 10	dz. 56 Rzyszczewo cmentarz	obwód 70-140 cm
2.	12 dębów szypułkowych	orzeczenie nr 16/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1999	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 11	dz. nr 157 Podwilcze cmentarz	obwód 250-450 cm

3.	12 dębów szypułkowych	orzeczenie nr 16/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.2000	Dz. Urz. z 1996r. Nr 2, poz. 12	dz. 1/15 Nawino cmentarz poległych po I wojnie światowej, położony przy skrzyżowaniu szosy z droga polną	obwód 280-300 cm
----	-----------------------	---	---------------------------------	--	------------------

Obszary i obiekty przewidziane do ochrony

Z uwagi na cenne walory przyrodnicze zaproponowano utworzenie:

- jednego rezerwatu,
- 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
- 3 obszarów chronionego krajobrazu,
- 21 użytków ekologicznych,
- 24 obszarów cennych szczegółowo.

Zostały one szczegółowo opisane w operatach botanicznym i faunistycznym.

Przyroda gminy na tle konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej Konwencje międzynarodowe

Konwencja Bońska

Zobowiązuje państwa–strony podjęcie działań w celu ochrony gatunków wędrownych wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i stosowne.

Konwencja Berneńska

Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk. Celem Konwencji jest ochrona gatunków dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk naturalnych, zwłaszcza tych, których ochrona wymaga współdziałania kilku państw, oraz wspieranie współdziałania w tym zakresie. Szczególny nacisk położono na ochronę gatunków zagrożonych i ginących, włączając w to gatunki wędrowne. Państwa–strony powinny podejmować właściwe i niezbędne środki ustawodawcze i administracyjne, by zapewnić ochronę siedlisk dzikiej flory i fauny, w szczególności gatunków wymienionych w załącznikach I i II Konwencji oraz ochronę zagrożonych siedlisk naturalnych. W odniesieniu do gatunków wymienionych załącznikach do Konwencji Berneńskiej, wprowadza ona konkretne zakazy dotyczące m. in. umyślnego uszkodzenia lub niszczenia miejsc rozrodu lub odpoczynku oraz umyślnego niepokojenia dzikich

zwierząt, a także wskazuje system odstępstw od tych zakazów. W polityce dotyczącej planowania i rozwoju, państwa muszą mieć na względzie potrzebę ochrony obszarów chronionych, celem uniknięcia bądź zmniejszenia tak dalece, jak jest to możliwe, wszelkiego pogarszania się stanu takich terenów. Szczególną uwagę należy zwrócić na ochronę obszarów ważnych dla gatunków wędrownych, które są odpowiednio usytuowane na szlakach wędrówek i spełniają rolę terytoriów zimowania, odpoczynku, żerowania, rozmnażania lub pierzenia. Obszary te wymienione są w załącznikach II i III Konwencji. Ponadto, państwa-strony obowiązane są do zapewnienia, aby okresy ochronne i/lub procedury regulujące eksploatację łownych gatunków wędrownych zwierząt, wymienionych w załączniku III Konwencji, były wystarczające do spełnienia wymagań tych gatunków i właściwie zastosowane (Pchałek 2015).

Konwencja z Rio

Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 roku. Zobowiązuje państwa do właściwego zarządzania zasobami biologicznymi, ważnymi dla zachowania różnorodności biologicznej, zarówno na obszarach objętych ochroną, jak i poza ich granicami. Strony powinny wspierać ochronę ekosystemów i naturalnych siedlisk oraz utrzymywać zdolne do życia populacje gatunków (wszystkich – nie tylko rzadkich lub zagrożonych wyginięciem) w ich naturalnym otoczeniu, jak również powinny prowadzić racjonalny i zrównoważony rozwój na obszarach sąsiadujących z obszarami chronionymi, mając na uwadze wzmocnienie ochrony tych obszarów. Biorąc pod uwagę definicję różnorodności biologicznej, jej ochrona musi być realizowana w sposób kompleksowy. Państwa-strony są zatem zobowiązane m. in. do wprowadzenia – w miarę możliwości – odpowiednich uregulowań dla programów i polityk, które mogą mieć znaczące negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną, a także do ustanowienia procedury oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, które mogą mieć istotne negatywne skutki dla różnorodności biologicznej (Pchałek 2015).

Przyroda gminy i jej ochrona w odniesieniu do sieci Natura 2000

Najcenniejsze fragmenty Gminy znajdują się w obrębie istniejących obszarów Natura 2000:

- PLH 320007 Dorzecze Parsęty,
- PLH320022 Dolina Radwi, Chocieli i Chotli

Stwierdzono występowanie na terenie Gminy 16 typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. siedliskowej). Dwa typy siedlisk – bory i lasy bagienne oraz łągi uznane są za priorytetowe.

Wymagania wynikające ze strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz kryteriów IUCN (Światowej Unii Ochrony Przyrody)

Europejska Strategia Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia” została opublikowana przez Komisję Europejską w dniu 20 maja 2020 r. szczegółowe wytyczne są aktualnie tworzone.

Unijny plan odbudowy zasobów przyrodniczych - główne zobowiązania do 2030r.:

- Zaproponowanie w 2021r. prawnie wiążących celów UE w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, które to cele będą objęte oceną skutków. Przywrócenie do 2030r. istotnych obszarów zdegradowanych i bogatych w węgiel ekosystemów; nie pogorszenie się tendencji w zakresie ochrony lub stanu siedlisk i gatunków; oraz osiągnięcie przez co najmniej 30% z nich właściwego stanu ochrony lub wykazywanie co najmniej pozytywnej tendencji.
- Odwrócenie spadku liczebności owadów zapylających.
- Ograniczenie o 50% stosowania pestycydów chemicznych i związanego z tym ryzyka oraz ograniczenie o 50% stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów.
- Obecność elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności na co najmniej 10% użytków rolnych.
- Objęcie co najmniej 25% gruntów rolnych rolnictwem ekologicznym i uzyskanie znacznie wyższego poziomu stosowania praktyk agroekologicznych.
- Zasadzenie w UE trzech mld nowych drzew, z pełnym poszanowaniem zasad ekologicznych.
- Osiągnięcie znacznego postępu w rekultywacji miejsc z zanieczyszczoną glebą.
- Przywrócenie co najmniej 25 000 km rzek do stanu swobodnego przepływu.
- Ograniczenie o 50% liczby gatunków z czerwonej księgi, dla których zagrożenie stanowią inwazyjne gatunki obce.
- Ograniczenie o 50% utraty składników odżywczych, co doprowadzi do ograniczenia stosowania nawozów o co najmniej 20%.
- Ambitny plan zazieleniania obszarów miejskich dla miast z co najmniej 20 000 mieszkańców.
- Niestosowanie żadnych pestycydów chemicznych na obszarach wrażliwych, takich jak miejskie obszary zielone w UE.
- Znaczne ograniczenie negatywnego wpływu działalności poławowej i wydobywczej na wrażliwe gatunki i siedliska, w tym na siedliska dna morskiego, w celu osiągnięcia dobrego stanu środowiska.
- Wyeliminowanie przyłowu lub jego ograniczenie do poziomu umożliwiającego odbudowę i zachowanie gatunków.

Przyroda gminy w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej

Prawo Krajowe

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. U. 2004 Nr 92 poz. 880, z późn. zm.
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614 z późn. zm.);
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 z późn. zm.);
- Ustawa - Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396);
- Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 2129);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014, poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014, poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016, poz. 2183);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 roku w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. nr 210, poz. 1260);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014r., poz. 1713);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. nr 25, poz. 133 z późn. zm.).

Podstawowe zasady ochrony środowiska

Zostały określone w Dziale II Ustawy Prawo Ochrony Środowiska (za Pchałek 2015):

ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, zawarta w art. 5 Konstytucji RP, zgodnie z którym „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego

rozwoju” i wyrażona w węższym zakresie w art. 8 p.o.ś.: „Polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju”;

ZASADAKOMPLEKSOWEJ OCHRONY, wnikająca z art. 5 p.o.ś., zgodnie z którym „Ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem ochrony pozostałych elementów”;

ZASADAPREWENCJI, wyrażona w art. 6 ust. 1 p.o.ś. Przepis ten stanowi, że: „Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu”;

ZASADAPRZEZORNOŚCI, określona w art. 6 ust. 2 p.o.ś. Przewiduje on, że: „Kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze”;

ZASADA „ZANIECZYSZCZAJĄCY PŁACI” (ang. polluter pays principle), ujęta w art. 7 p.o.ś. Zgodnie z tym przepisem: „1. Kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia. 2. Kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu”

Wskazania konserwatorskie

Ogólne wskazania konserwatorskie

Najważniejsze cele:

- powołanie obszarów cennych
- ochrona zasobów wodnych przez m. in. ograniczenie melioracji
- powołanie ścieżek edukacyjnych ukazujących mieszkańcom walory przyrodnicze terenów cennych

Propozycje powołania nowych form ochrony

Zaproponowano utworzenie jednego rezerwatu, 6 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 3 obszarów chronionego krajobrazu, 21 użytków ekologicznych oraz 24 obszarów cennych szczegółowo opisanych w operatach faunistycznym i botanicznym, w rozdziale dotyczącym proponowanych obszarów chronionych.

Propozycje ścieżek edukacyjnych i szlaków turystycznych ukazujących walory gminy

W obrębie gminy występują szlaki turystyczne piesze i rowerowe. Część z nich są nieformalnymi trasami o dużej atrakcyjności. Każdy szlak powinien zostać oznakowany oraz wyposażony w niezbędną infrastrukturę w postaci tabliczek kierunkowych, oznaczeń na mapce turystycznej, miejsc z wyznaczonymi strefami odpoczynku oraz lokalizacji do rozpalania ognisk z odpowiednią ilością koszy na śmieci przygotowanych do zbiórki selektywnych odpadów wywożonych regularnie zwłaszcza w okresie wiosenno-letnim. Ponadto należy wyposażyć trasy w tabliczki informacyjno-edukacyjne zwiększające atrakcyjność poszczególnych miejsc. W celu zwiększenia atrakcyjności zaleca się stworzenie bazy noclegowej wraz z możliwością wypożyczenia sprzętów w tym rowerów i kajaków. Baza turystyczna poza obsługą klientów indywidualnych mogłaby obsługiwać wycieczki szkolne również dla szkół z poza regionu. Możliwość wykorzystania ekologicznego rolnictwa wraz z profesjonalnie prowadzonymi zajęciami przyrodniczo-survivalowymi umożliwiają wykorzystanie potencjału przyrodniczego gminy. Należałoby przygotować spójną strategię rozwoju turystyki w całej gminie w nawiązaniu z władzami gmin sąsiadujących. W ramach tworzenia atrakcji dla potencjalnych turystów można rozważyć tworzenia gier i zabaw dla grup i rodzin podstawie m.in. geocaching opartego na ciekawostkach z historii regionu. Umożliwienie zbierania pieczętek i odznak dla dzieci po zdobyciu kolejnego szlaku i możliwość wymiany na drobne upominki np. z herbem gminy może zwiększyć zainteresowanie turystyką gminy i związanymi z nią wpływami do budżetu.

Jednym z nieoznaczonych szlaków pieszych jest szlak o długości ok. 20 km biegnący po nasypie nieczynnej już kolejki wąskotorowej. Jego przebieg obejmuje kolejno Białogard – Kiselice – Łęczno – Nasutowo – Zagórze – Podwilcze – Rarwino. W poszczególnych miejscowościach zlokalizowane są ponadto obiekty warte odwiedzenia, które pomimo często złego stanu utrzymania, stanowią elementy krajobrazowe o znacznych walorach. W miejscowości Kiselice znajduje się wiadukt kolejki wąskotorowej. We wsi Łęczno znajduje się kościół gotycki budowany w XV/XVI w., rozbudowany w 1867 r. Jest to obiekt zabytkowy wraz z wystrojem wnętrza wpisany do rejestru zabytków pod nr A-461 z 30.10 1956, pośw. 14.04.1945. W danej miejscowości zlokalizowane są liczne bocianie gniazda. W Kamosowie znajduje się gorzelnia z końca XIX wieku, stawy oraz park. W Nasutowie znajduje się zespół parkowo-pałacowy o powierzchni ok. 1,2ha ze sztuczną wyspą z drugiej połowy XIX wieku wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. 1041 z 24 czerwca 1978 r. Na trasie z Nasutowa do Zagórze znajduje się nieczynny ewangelicki cmentarz. W miejscowości Zagórze również można odwiedzić zespół parkowo-pałacowy z XIX wieku o powierzchni 2,0 ha. Wewnątrz parku znajduje się dwór z ok. poł. XIX wieku, który na skutek remontów utracił większość detali architektonicznych. Kolejną miejscowością na trasie jest Podwilcze z niszczącym zespołem pałacowym wpisanym do rejestru zabytków 27 lipca 1954 r. pod nr 38 oraz kościołem najprawdopodobniej z XVI wieku, w początku XX wieku, wpisany do rejestru zabytków 30 października 1956 r., pod nr 114. W miejscowości Rarwino znajduje się zabytkowy barokowy

kościół, wybudowany w 1572 r., przebudowany w 1751 i 1834 r., wpisany do rejestru pod nr rej. 198 z 1 lipca 1959 r., oraz wiadukt nad Pokrzywnicą.

W obrębie gminy znajduje się również fragment szlaku pieszego im. Józefa Chrzęszczyńskiego, który przebiega od Góry Chełmskiej przez Manowo– Rosnowo– Pobądz– Bukowo– Tychowo. Szlak ten stanowi dojście z Koszalina do Szlaku Solnego. Szlak solny natomiast przebiega: Kołobrzeg (baszta) – Budzistowo – Obroty – Bogucino – Czernin – Bardy – Wrzosowo – Łykowo – Karlino – Rościno – Białogard – Trzebiszyn – Tychowo – Kikowo – Motarzyn – Doble – Połczyn Zdrój – Kłokowo – Kluczewo – Prosinko – Stare Drawsko – Czaplunek. o łącznej długości ok 149 km.

Nieoznaczony Szlak pieszy wokół Białogardu prowadzi od miasta Białogard przez Rościno - Lulewice - Żelimuchę - Kościernicę - Pomianowo - Dargikowo - Klępino Białogardzkie – Białogard. W trakcie wędrówki możliwość poznania różnych form geomorfologicznych charakterystycznych dla terenów wokół Białogardu. Ponadto w obrębie szlaku znajduje się m.in.: elektrownia podwodna wybudowana w 1936 r oraz były magazyny broni JAR w Rościnie, miejsce poświęcone pamięci Jana Pawła II w Lulewicach, jedna z największych w Europie plantacji borówki amerykańskiej w Żelimusze, zabytkowy kościół rzymsko – katolicki p.w. Chrystusa Króla w Pomianowie, panorama Białogardu z drogi Pomianowo – Dargikowo i z Góry Niwka koło Klępina.

Nieoznaczony szlak parków, dworów, pałaców i kościołów prowadzi m.in. przez takie miejscowości jak Nasutowo, Kamosowo, Rarwino, Rychowo, Sińce, Stanomino, Gruszewo, Łęczno, Nawino, Czarnowęsy, Byszyno, Podwilcze.

Szlak zachodni wokół Białogardu może obejmować Białogard - Rościno - Kamosowo - Łęczno - Dębczyno - Białogard. Szlak wschodni wokół Białogardu natomiast może przebiegać przez Białogard - Kościernice - Górę Kościernicką - Pękanino - Pomianowo - Dargikowo - Górę Niwkę - Żytelkowo - Rogowo – Dębczyno – Białogard.

W związku z możliwością utworzenia szlaków tematycznych obejmujących zarówno malownicze tereny przyrodnicze, jak i tereny kulturowe w gminie Białogard, istnieje możliwość stworzenia wielu kombinacji lokalnych szlaków turystycznych. W celu zapewnienia możliwości zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy należałoby przewidzieć oznaczenia szlaków, oznakowanie miejsc cennych, dostosowanie infrastruktury w tym stworzenie ścieżek rowerowych i ciągów pieszych i pieszo-jezdnych.

Gmina Białogard posiada walory krajoznawczo-przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki kajakowej i wędkarskiej. Bardzo słabo jednak rozwinięta jest infrastruktura w postaci, pól namiotowych, pokoi gościnnych, przystani kajakowych oraz oznaczeń szlaków. Gmina Białogard nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału w tym zakresie. W jej obrębie znajdują się nieliczne firmy specjalizujące się w organizacji spływów kajakowych oraz wypożyczania kajaków. Ponadto znajdują się nieliczne agroturystyki i hostele zapewniające miejsca noclegowe. Poza kajakarstwem widoczna jest również możliwość stworzenia dogodnych

warunków dla wędkarzy. Głównym wyznacznikiem jest występowanie w obrębie gminy czystych, bogatych w grupy ryby takie jak troć wędrowna, lipień, pstrąg potokowy i tęczowy. Zaleca się wykorzystanie potencjału rzek do rozwoju turystyki kajakowej w gminie, lecz z uwzględnieniem walorów przyrodniczych i minimalizacji negatywnego oddziaływania tej strefy na przyrodę. Należałoby przygotować miejsca umożliwiające spływu i odbiór kajaków po poszczególnych odcinkach tras do których istnieje dojazd. Należy zapewnić oznaczenia na szlakach uniemożliwiające zboczenie z tras wyznaczonych do turystyki wodnej. Stworzenie bazy noclegowej w postaci pól namiotowych lub domków letniskowych z zapewnionymi sanitariatami. Ponadto zaleca się propagowanie akcji sprzątania rzek, które często są inicjowane z poziomu firm zajmujących się organizacją spływów kajakowych.

Podsumowania i wnioski końcowe

Wynikiem inwentaryzacji przyrodniczej gminy Białogard jest poznanie zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, na które składa się:

1. Flora złożona z 558 gatunków roślin naczyniowych i mszaków, w tym:
 - 4 gatunki roślin objęte ochroną ścisłą;
 - 24 gatunki roślin objętych ochroną częściową;
 - 26 gatunków roślin uznane za zagrożone w regionie i/lub w kraju.
2. 16 typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. siedliskowej). Dwa typy siedlisk – bory i lasy bagienne oraz łągi uznane są za priorytetowe.
3. 8 gatunków grzybów i porostów podlegających ochronie prawnej (3 objęte ochroną ścisłą, 5 – ochroną częściową) oraz 10 gatunków rzadkich znajdujących się na czerwonych listach.
4. Fauna składająca się ze 158 gatunków bezkręgowców, 11 gatunków ryb i minogów, 12 gatunków płazów i 5 gatunków gadów, 169 gatunków ptaków oraz 34 gatunki ssaków stwierdzonych podczas inwentaryzacji, w tym: 168 objętych ochroną ścisłą i 41 częściową.

Spis tabel i rycin

Tabela 1. Struktura społeczno-demograficzna gminy Białogard w latach 2013-2019	9
Tabela 2. Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych oraz grup rodzajów działalności w gminie Białogard w latach 2013-2019	10
Tabela 3. Zestawienie chronionych i zagrożonych gatunków roślin stwierdzonych na terenie gminy Białogard	34
Tabela 4. Zestawienie chronionych i zagrożonych gatunków grzybów stwierdzonych na terenie gminy Białogard	37
Tabela 5. Wykaz pomników przyrody	40
Tabela 6. Proponowane pomniki przyrody	43
Tabela 7. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami ze związków Nympheion i Potamion	54
Tabela 8. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 3270 Zalewane muliste brzegi rzek.....	54
Tabela 9. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 6430 Ziołorośla nadrzeczne.....	55
Tabela 10. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 6510 Łąki świeże użytkowane ekstensywnie	56
Tabela 11. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 9160 Grąd subatlantycki	56
Tabela 12. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe.....	57
Tabela 13. Ocena parametrów i wskaźników siedliska przyrodniczego 91D0* Bory i lasy bagienne	58
Tabela 14. Istniejące obszary chronione.....	71
Tabela 15. Proponowany rezerwat.....	74
Tabela 16. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	75
Tabela 17. Proponowane obszary chronionego krajobrazu.....	81
Tabela 18. Projektowane użytki ekologiczne	87
Tabela 19. Projektowane obszary cenne	101
Tabela 20. Gatunki ptaków, których każde stanowisko podlegało inwentaryzacji i mapowaniu oraz minimalne liczebności zgrupowań polęgowych podlegających notowaniu.....	117
Tabela 21. Wykaz zwierząt bezkręgowych stwierdzony w gminie.....	127
Tabela 22. Wykaz gatunków zwierząt bezkręgowych zawartych w dostępnej literaturze	134
Tabela 23. Wykaz gatunków płazów i gadów stwierdzonych na obszarze gminy.....	136
Tabela 24. Wykaz gatunków ssaków stwierdzonych na obszarze Gminy	137
Tabela 25. Wykaz gatunków ssaków stwierdzonych wyłącznie w danych literaturowych	139
Tabela 26. Gatunki ptaków stwierdzone na terenie gminy (objaśnienia poniżej tabeli).	140
Tabela 27. Ilości odłowionych osobników ryb na poszczególnych stanowiskach podczas badań.	149
Tabela 28. Lista gatunków ryb i minogów stwierdzonych na obszarze gminy sporządzona na podstawie odłowów oraz status prawny tych gatunków i klasyfikacja ich zagrożeń (Witkowski i	

in. 2009). EW - wymarłe w wolnej przyrodzie, VU - narażone na wyginięcie, NT - bliskie zagrożenia, CD - zależne od ochrony, LC - najmniejszej troski. lisk bliskie zagrożenia, CD - zależne od ochrony, LC - najmniejszej troski.	149
Tabela 29. Wykaz gatunków ssaków objętych ochroną gatunkową dla gminy.....	152
Tabela 30. Awifauna wymarła - porównanie z waloryzacją z roku 2002.....	155
Tabela 31. Lista łownych gatunków ssaków	157
Tabela 32. Gatunki ryb wykazane w prezentowanych badaniach jak i przedstawionych z danych literaturowych będące przedmiotem połowów wędkarskich	158
Tabela 33. Charakterystyka obszarów chronionych na terenie gminy	163
Tabela 34. Proponowany rezerwat	166
Tabela 35. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	167
Tabela 36. Proponowane obszary chronionego krajobrazu.....	174
Tabela 37. Projektowane użytki ekologiczne	179
Tabela 38. Projektowane obszary cenne	194
Tabela 39. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego w gminie Białogard	217
Tabela 40. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków - stanowiska archeologiczne województwa zachodniopomorskiego w gminie Białogard	222
Tabela 41. Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków	224
Tabela 42. Wykaz cmentarzy ujętych w ewidencji zabytków	226
Tabela 43. Pomniki przyrody na terenie gminy.....	269
Ryc. 1. Sieć hydrologiczna na na obszarze Gminy	212
Ryc. 2. Uregulowane, skrócone i częściowo obwałowane koryto rzeki Parsęta	213
Ryc. 3. Osada Białogórzynko	234
Ryc. 4. Białogórzynko.	235
Ryc. 5. Buczek.	235
Ryc. 6. Byszyno.....	236
Ryc. 7. Czarnowęsy	237
Ryc. 8. Dargikowo	237
Ryc. 9. Dębczyno.....	238
Ryc. 10. Góry.....	239
Ryc. 11. Gruszewo.....	239
Ryc. 12. Kamosowo.....	240
Ryc. 13. Klępino Białogardzkie	241
Ryc. 14. Kosciernica	241
Ryc. 15. Łaski.....	242
Ryc. 16. Lesniki.....	242
Ryc. 17. Liskowo.....	243
Ryc. 18. Lulewice.....	243
Ryc. 19. Lulewiczki	244

Ryc. 20. Łęczyńko.....	244
Ryc. 21. Łęczyńno	244
Ryc. 22. Łęczyńko.....	245
Ryc. 23. Moczyłki	246
Ryc. 24. Nasutowo	246
Ryc. 25. Nawino	247
Ryc. 26. Nosówko.....	247
Ryc. 27. Pękaninko	248
Ryc. 28. Pekanino.....	248
Ryc. 29. Podwilcze	249
Ryc. 30. Pomianowo	249
Ryc. 31. Przegonia.....	250
Ryc. 32. Pustkowo.....	250
Ryc. 33. Pustkówko	251
Ryc. 34. Rarwino	251
Ryc. 35. redlino	252
Ryc. 36. Rogowo	253
Ryc. 37. Rościno	253
Ryc. 38. Rychowo.....	254
Ryc. 39. Rychówko	255
Ryc. 40. Rzyszczewo.....	255
Ryc. 41. Sińce	256
Ryc. 42. Stajkowo	256
Ryc. 43. Stanomino	257
Ryc. 44. Strzelec.....	258
Ryc. 45. Tarpnowo	258
Ryc. 46. Trzebiele.....	258
Ryc. 47. Wronie Gniazdo.....	259
Ryc. 48. Wygoda	259
Ryc. 49. Zagórze.....	260
Ryc. 50. Zaspny Małe	260
Ryc. 51. Ząbki	261
Ryc. 52. Żabiniec	261
Ryc. 53. Żeleźno	262
Ryc. 54. Żelimucha	262
Ryc. 55. Żytkowko	263